

HISZEK AZ EGYHÁZBAN!

SZENTBESZÉDEK,
MELYEKET AZ 1933-34. TANÉVBEN
A PÁZMÁNY-EGYETEM TEMPLOMÁBAN

ELMONDOTT

Dr. TÓTH TIHAMÉR
EGYETEMI NY. R. TANÁR, EGYETEMI HITSZÓNOK

BUDAPEST, 1934.

ELŐSZÓ

A SZENTBESZÉD EREDMÉNYESSÉGÉNEK NÉHÁNY TITKA.

I. *A szentbeszéd eredményességének legelső titka mindig is volt és marad is: a hitszónok papi egyénisége, lángoló papi lelkülete, feddhetetlen papi élete. A Krisztus ügyéért mindent áldozó és azt mindennél előbbre helyező papi lélek mély benyomást gyakorol még az anyagiasság elsöprő hullámaiban fuldokló mai emberre is.*

Az a szentbeszéd) amelynek tartalma mögött nem áll ajánlólevél gyanánt a szónok meggyőződéses élete, hiába épülne fel akár a legjobb homiletikai könyvek előírása szerint is: pengő érc és zengő cimbalom (Kor. I. 13, 1.) fog maradni! Viszont, ha a hallgatók kiérzik, hogy amit a szónok a szószéken előttük elmond, azt legelsősorban saját maga hiszi el, saját maga tartja meg és éli át, éli hívei előtt nyitott könyv gyanánt álló kifogástalan életével; ha kiérzik szavaiból, mennyire minden öröme s boldogsága, egyetlen ambíciója a szónoknak megnyerni híveit ama szent igazságoknak, amelyek elsősorban a saját lelkét töltik el boldogító örömmel, akkor még a homiletikai szabályok esetleges figyelmen kívül hagyása sem fogja útját állani a beszéd eredményességének. Csodálkozva fogjuk látni, hogy még ebben a „prédikációt unó világban” is mint szoronganak a hallgatók tömegei annak a papnak szószéke körül, aki mint lobogó gyertya ég el az Isten dicsőségéért, akinek nincs éjjele-nappala a lelkek keresésében, akinek munkás életében valóra válik a régi mondás igazsága: „Ignis nunquam dicit: sufficit”.

Egy hitetlen így nyilatkozott P. Ravnagnáról: „Ez maga is hiszi, amit prédikál, egész a torkáig tele van hittel”. Az ilyen lángoló meggyőződés még a gyöngébb fizikum sok hiányát is képes pótolni (pl. az arsi plébános). Utóvégre nem lehet minden hegedű Stradivarius, de Paganini jól játszanék egy egyszerű hegedűm is. Szent Ágostonnak szavait tehát – „Ama, et fac, quod vis” – a hitszónokra így alkalmazhatjuk: „Esto sanctus, et praedica, quod vis”.

A világi retorikától eltérőleg a homiletikában tehát ki kell mondanunk a tételt: Annál nagyobb eredmény kíséri prédikációinkat, minél inkább sikerült saját életünkkel megközelíteni a katolikus életideált.

Érdemes a hitszónoknak gyakran elolvasnia Szent Pálnak Timotheushoz és Titushoz intézett szavait. Mi mindent követet tőlük! (Tim. I. 3, 2. s köv.; Tit. I., 7. s köv.) Es mindezt miért? „Ut potens sit exhortari.”

„Cuius vita despicitur, restat, ut eius praedicatione contemnatur” – mondja Nagy Szent Gergely pápa. Viszont Szalézi Szent Ferencnek is igaza van: „Egy uncia jó példa többet ér, mint száz font szó”.

Ma annyira az „egyéni tekintély” korát éljük, hogy nem az ú. n. „nagy szónok” tölti be eredménnyel az igehirdetés feladatát, hanem a jámbor, tüzes lelkű pap. Jól mutat rá erre már Borroméi Szent Károly a „Pastorum instructiones”-ben: „Quemadmodum enim in arca testamenti duo Uli Cherubim ita collocati étant, ut semper mutuo se aspicerent: ita vita concionantis doctrinae ex altera parte respondere debet usque adeo, ut et vitam doctrina collustret, et doctrinam rursus vita corroboret, viresque eidem perpetuo addat. ...”

A szónoknak tehát mindaz a személyes jó tulajdonsága, amit a homiletikai tankönyvek „ethicon” névvel foglalnak össze (életszentség, alázatos és imádságos lelkület, önzetlenség, lelki tisztaság, udvariasság és pastorális okosság), mindez napjainkban – a hivatalos tekintély csökkenésének, de az egyéni tekintély és a

személyiség varázsának emelkedése korában – fokozott jelentőséget nyer a szentbeszéd sikerének szempontjából.

Világi szónoknál mindez nem fontos, de annál inkább az egyházinál. A világi szónoklat célja nem emelkedik a természet fölé, tehát elégséges a szónokban a természetes retorikai eszközök jelenléte. Nem így azonban az egyházi szónoklatnál, amely a természetfölötti élet elhatározásait van hivatva kiváltani a hallgatókból, melyhez már nem elég még oly brillírozó retorika sem, hanem az eredményben döntő szerepet játszik a szónok természetfölötti élete is. Hogy is vezethetné hallgatóit Istenhez közel az a hitszónok, aki nem előbb maga jutott el Isten közelségébe?

Egy tudományos előadás tanúságot tesz az előadó tudásáról. Egy regény az író kifejező ügyességéről. Egy szavalt az előadói készségről. És egy szentbeszéd? A szónok hitéről! Kell tudás is a szentbeszédhez, kifejezési ügyesség és előadói készség is, de mindezen felül lángoló hit és ennek megvallása. A jó beszéd mindig hitvallás, tanúságtétel arról, hogy mennyiben él Isten a szónok lelkében és mennyire járja át annak egész gondolati, érzelmi és akarati világát. Ezért nem lehetne eredményes ma az a prédikáció, mely pusztán csak logikai s retorikai kategóriákon épülne fel s merőben absztrakt okoskodás produktuma lenne.

Nem habozunk tehát kimondani, hogy a buzgó mindennapi papi elmélkedés a sikernek eminens eszköze. Jól az prédikál, aki sokat medítál. „*Ex plenitudine contemplationis praedicatio derivatur.*” (Summa 2-a 2-ae q. 188, art 6.) Viszont „*qui non ardet, non incendit*”.

Az Úr már Ezechiélhez így szólt: „*Audies de ore meo verbum et annuntiabis eis ex me*”. (3, 17.) És az apostolok is együtt említik az imát a prédikálással: „*Nos verò orationi et ministerio verbi instantes erimus*”. (Act. 6, 4.) Hányszor ismételi meg Szent Pál ezt a gondolatot! Kéri az efezusiak imáját: „*Ut detur mihi sermo in operatione oris mei, cum fiducia notum facéré mysterium evangetii*”. (Ef. 6, 19.) Kéri a kolosszaiak imáját: „*Orantes pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi... ut manifestem illud, ita ut*

oportet me loqui! (Col. 4, 3. 4.) Kéri a thesszalonikiak imáját: „Fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat et clarificetur”. (Thess. II. 3, 1.)

És halljuk csak N. Szent Gergely szavát: „Prius aurem cordis aperiat voci Creatoris, et postmodum os sut corporis aperiat auribus plebis”. (In Ezech. I. I. Horn. I.) Vagy Szent Ágoston gondolatait: A szónok „*pietate magis orationum, quam oratorum facultate indiget... Sit orator, antequam dictor ... Priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum levet animam sitientem, ut eructet, quod biberit, vei quod impleverit, fundat*”. (De doctrina christ. I. IV.)

„Gut predigen lernt man nicht auf den Akademien, sondern auf den Knien.”

II. A szentbeszéd sikerének föltételei között erősen szoktuk ma hangoztatni a **korszerűséget, modernséget, a mai élet ismeretét** is* Ezt a kifejezést azonban könnyen félre lehet érteni. Nevezetesen félreértene a dolgot az a hitszónok, aki – hogy érdeklődést keltsen – valóságos eleven könyomatos újság lenne, aki a szószéken minden hírt, eseményt és újdonságot leadna, erőltetett hasonlatokat és mesterkélt szófüzéseket, kifecamított gondolatmenetet használna, mindezt azért, mert ez „új” és „modern” prédikálás.

Minderre természetesen nem gondolunk, mikor a szentbeszéd sikerének föltételei között a korszerűséget és az életközelséget mi is fölsoroljuk. Egész másról van itt szó. Arról, hogy nem elég a hitszónok egyéni jámborsága, mellyel maga éli buzgó vallásos életét, hanem ahhoz is kell értenie, hogyan kell vallásunk természetfölötti igazságait a mai emberrel megkedveltetni.

A hiveknek van valami csodálatosan finom szenzóriumuk és azonnal észreveszik, hogy régi hagyományos igazságok át nem élt, lélektelen továbbadása történik-e ott a szószéken, pattogó frázisok, válogatott szóvirágok és dörgő tüdő gimnasztika kíséretében, vagy pedig egy embertestvér áll-e ott fölöttük a magasban, ember, mint ők ott lent a hajóban, mai ember, akinek lelken szintén végighullámoz az istentkereső mai lélek minden tapo-

gató útkeresése, akinek érző lelkén végigremeg az étellel viaskodás és aki meleg szeretettel s szánakozó részvétellel nyújtja testvérei felé kezét, hogy elvezesse őket Krisztus meleg szívére, ahová a pap már eltalált s ahol ő oly boldognak érzi magát.

Ha a hallgatók kiérzik, mily eleven erővel hullámszik ebben a szónokban a kegyelmi élet, mint nyög, sajog, vívódik és szenved az ő telke is a természetfölötti élet magasfeszültségű árama alatt s mennyire minden öröme az, mennyire szent, személyes ügye, hogy hallgatóinak lelki lámpásaiból minél többet kapcsolhasson be ebbe az éltező krisztusi áramba – igen, az ilyen prédikáció korszerű és modern.

Ezt a korszerűséget, ezt az életközösséget sürgetjük! Olyan beszédeket, melyekből a hívek észreveszik, hogy a pap nem gondolja magát felhői magaslatokban elszigetelve a hívek tömegétől és nem áradozik – elkülönítve magát a való élet hullámaintól – aszketikus elme futtatásokban. „Non ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.” (I. Petr. 5, 3.) Érezzék meg a hívek, hogy a szószerk pereméhez is fölcsapnak a nehéz földi élet habzó hullámai és hogy az ott prédikáló papnak érző és részvevő szíve van az ő küzdelmes életük problémái iránt, hogy könnyörületes lelke van a mai élet emberfölötti nélkülözései iránt és hogy eligazító, éles szeme van, amelynek vezetésére nyugodtan bízhatják vergődő lelküket.

Kiolvasni a lelkek mélyén húzódozó kérdéseket, megérezni minden rezdülésüket, úgy hogy szinte szájukból vegyük ki a gondolatokat: ez az igazi korszerű és életközelséget lehelő prédikáció! Így nem tud beszélni az a pap, aki életét hivatalban, irodában, könyvtárban, íróasztalnál tölti. Így csak az tud beszélni, aki sokat gyöntat és sokat beszélget híveivel. Annak a papnak, aki lépten-nyomon hallja a való élet keserű tengeréből felszálló panaszokat, annak prédikációja mindig a legidőszerűbb és legkínzóbb kérdéseket viszi a szószerkekre és állani fog róla Emerson mondása: „Vágd meg szavait és vérezni fognak”.

III. Ez a lelkület aztán magával hozza a siker harmadik titkát, a **természetes beszédet is**. Beszéljünk természetesen! A

mai ember nem bírja el a régiek koturnusos körmondat-görgetését; de nem szívesen hallja papját „szónokolni” sem. Hanem legörömebb akkor figyel reá, ha úgy beszélget velük a szószékről – oly hangárnyalattal, oly színezéssel, oly gesztusok kíséretében –, mint azt két sétáló jóbarát szokta, csak jóval hangosabban. Az isotonia, a monotonia és a prédikáló stílus elkerülésének legjobb módja az, ha a szónok egész személyiségével képviseli az ügyet, melyet a szószéken hirdet. Akinek komolyan lelkén fekszik, hogy vallásos elhatározásokra indítsa hallgatóit, az nem fogja őket álomba ringatni, de nem fog reájuk kiáltozni sem, hanem egyszerűen „beszélni” fog, azaz pontot s vonást ismer, hangsúlyoz, szünetet tart, természetesen elbeszélget s eldob magától minden mesterkéeltséget.

De ép ezáltal biztosítja a sikert. Mert hiszen a szónok feladata befolyásolni a hallgatók elhatározását, azaz „rábeszélni”. Ehhez pedig mind a modern pszichológia, mind már Cicero megállapítása szerint is három dolog kell: „Tribus rebus omnes ad nostram sententiam perducimus – mondja Cicero; aut docendo, aut conciliando, aut permovendo”, azaz: világosan elmondani a tárgyat (docendo), sympathikussá tenni (conciliando) és fellelkesíteni iránta (permovendo). Mert ha igaz az, hogy „a jó plébánosnak legelső híve a saját lelke”, akkor nem kevésbé igaz, hogy a jó beszédnek is a legmélyebb hatást magára a szónokra kell tennie. Midőn pedig a szónok az előkészület ideje alatt a témával birkózik és keresi az utakat és módokat, melyekkel a fölvetett tárgy gyakorlati következményeit a saját életében meg lehetne valósítani, s látja az akadályokat, melyek útban állanak, az alatt nyeri el beszéde azt a melegséget, bensőséget és erőt, amelynek a hallgatók lelke sem tud ellenállni. Az a szónok, akinek saját lelkében végbementek azok a tipikus folyamatok, amelyek minden emberi lélekben végbemennek ennek vagy annak a témának át-elmélkedésekor és megtárgyalásakor, az a szónok könnyen győzi meg hallgatóit arról, hogy amit nekik hirdet, arra valóban szükségük van, mert az erő a harcban, vigasz a szomorúságban, út a sötétségben és jutalom a győzelemben.

IV. Az eredményesség érdekében csak helyeselni tudjuk ama hitzónokok eljárását, kik a tételek elméleti fejtegetéseinek magasságából a mindennapi élet ezer változatú arcáról ellesett példáikkal ereszkednek közelebb hallgatóik lelkéhez. Tagadhatatlan, hogy a példák és történetek közbeszúrása feloldja a régi beszéd típusok kimért kereteit és a beszédet némileg moziszerűvé, hullámzóvá teszi. De hát nem találhatunk-e erre szimbólumot az Úr eljárásában is, aki nemcsak a mozdulatlan szárazföldről, hanem a hullámzó csónakból is tanította az embereket! „Bemenvén egyik hajóba, mely Simoné volt, kéré őt, hogy vigye egy kissé beljebb a parttól; és leülvén, tanítá a hajócskából a sereget.” (Luk. 5, 3.) Van hitzónok, aki jobban tud tanítani a logikai okoskodás egyenes vonalában s a szillogizmusok szilárd szárazföldjén; de van, aki az élet tengerének hullámokat fodrozó erejével emeli a hívek sajkáját Istenhez közelebb.

A francia klasszikus hitzónokok elvből mellőzték a példák alkalmazását. Aki azonban a beszéd klasszicitását hajlandó mögéje helyezni a beszéd eredményességének, csak használjon bátran példákat. Persze módjával! És csak csattanókat!

Kitűnő bevezetés lehet (exordium ab illustratione) egy-egy esemény a zajgó életből, ha az magában foglalja a mondandó beszéd alap gondolatát. Hatásos befejezést is adhatunk a beszédnek, ha van olyan történetünk, amelyik összefoglalja a tárgyalt anyagot. De úgy a való történeteket és példákat, mint az allegóriát, a metaforát és a parabolát nagy haszonnal alkalmazhatjuk magában a beszéd testében is. Még tanult emberrel is sokszor megesik, hogy az újság vasárnapi számát legelőször a „Képes melléklet”-nél nyitja ki. A pszichológiai kutatás ma már megállapította, hogy még a tanult ember is szívesen gondolkodik képekben, nemcsak fogalmakban; az átlag-publikum pedig egyáltalán képtelen az absztrakt fogalmi gondolkodásra.

Sőt, ha egy-egy elméleti igazságot találó, érdekes, lehetőleg a mai életből merített példán illusztrálunk, ezzel nemcsak azt érjük el, hogy hallgatóink figyelme felélénkül, úgyhogy a gondolatot sokkal erősebben megjegyzi maguknak, hanem ami még

értékesebb: átlátják, hogy amit a beszédben hirdetünk, azt valóban meg is lehet valósítani.

A példák használata néha megzavarja ugyan a logikus gondolatmenetet és fölépítést, de eredményességük folytán szemet hunyhatunk e szépséghibák fölött is. És ha az Úr Jézus nem restelte a példabeszédeket, nincs azokon restelni való a mi számkra sem. Mert ha az Úr is olyan absztrakt fogalmi magaslatokon maradt volna beszédeiben, mint némelyik hitszónok teszi, bizony Őt sem hallgatták volna meg. De az Úr nem is cselekedett így! Az ő beszédeiben fehérlik a vetés, zöldel a fügefa, virul a lilium, piroslik az égbolt, csiripel a tetőn a veréb, fénylik a gyertyaláng és eleven életét éli az egész lelkes és lelketlen természet egyaránt.

A példák, történetek, elbeszélések és parabolák alkalmazása nem más, mint az egykori „biblia pauperum” modern használata. Ezzel könnyebben teljesítjük az újkori valláslélektan és vallás* pedagógia amaz előírását, amely szerint a hitigazságokat nem elég csupán az ész előtt fejtegetnünk, hanem igyekezni kell azokat érzelmi momentumokkal telki élménnyé is változtatni. Csak így fakad lelki élet a szentbeszéd nyomán.

Már pedig a prédikáció nyomán fakadó lelki élet a « szentbeszéd eredményességének egyetlen fokmérője.

V. De ezzel már eljutottunk a beszéd sikerének egy újabb fontos föltételéhez is, és ez a **pszichológia fokozottabb alkalmazása a szószéken**« Ezt a követelményt két irányban is kell hangoztatnunk.

A) A *theológiai* főiskolák tanítási módszerei közt természetesen a logika, az okoskodás és bizonyítás uralkodik. A *theológiát* tanuló jövendő papságnak szigorú okoskodást szabályokkal, adatokkal és érvekkel kell bebizonyítani, hogy minden dogmánk, minden erkölcsi tételünk szilárd alapokon nyugvó, kétségbe nem vonható igazság.

Már most közeli a veszély, hogy a szószékre kerülő pap ott is az ő *theológiai* tankönyveinek módszerét fogja követni és a prédikáció hallgatóira a logikai okoskodás és bizonyítás szillo-

gizmusainak áradatát zúdítani. Ámde a szentbeszéd sikerét még korántsem biztosítjuk, ha tárgyunk igazságát akár napnál fényesebben is bebizonyítjuk. A szentbeszéd akkor sikeres, ha az akaratot megindította, ha vallásos elhatározásokhoz segített. A legcsillogóbb észtorna végén még mindig fenyegeti a hallgatókat a veszedelem, hogy „mirati sunt, conversi non sunt”.

A conversióhoz, az akarat megindításához, a vallásos elhatározásokhoz a logika mellé ép oly adag pszichológia is kell. Pszichológia, mely nem éri be azzal, hogy a témák igazságaira rámutatott, hanem ugyanakkor az érzelmre és akaratra is igyekszik hatni és ép ezért rámutat a tárgy eudaimonikus oldalaira is, hogy t. i. milyen szép, mennyire fölemelő, erősítő, vigasztaló és megnyugtató a keresztény hitnek tárgyalt tétele, mennyire megköveteli a természet is, az emberies józan élet is, a társas együttélés lehetősége is a keresztény erkölcstannak most tárgyalt törvényét, mennyire bűnhődés, romlás, összeomlás jár annak megsértése nyomán, stb. Azaz a moráltheológia mellett alkalmazni kell a morálpszichológiát is, a „theologia mentis” mellett a „theologia cordis”-t is!

Az Egyház jól tudja, hogy az ember nemcsak ész, hanem akarat és érzelem is. Tudja, hogy a theologiai tanfolyamok elvégzése még nem nevel kész papokat és ép azért leendő papjaitól az észt kiképző theologiai kurzus mellett a szemináriumnak akaratot és érzelmet nevelő, papi lelkiületet teremtő éveit is megkivánja. De akkor a hitszónok is lássa be, hogy beszédtemájának még oly szigorú logikával kimutatott igazsága sem elég a hallgatók akarat- és érzelmvilágának befolyásolásához. Számoljon azzal az igehirdető, hogy a mai ember könnyebben közelíthető meg történeti és lélektani érvekkel, mint logikai fegyverekkel. Ezt az embert szívénel könnyebb megfogni, mint eszénel; és ha miénk a szíve, már miénk az esze is. A mai ember sok kérdésben nem úgy érez, ahogy gondolkodik, hanem úgy gondolkodik, ahogy érez.

Az ügyes kereskedők már régen rájöttek arra, hogy korántsem elég akár a legjobb árukat tartani is raktáron, hanem

legalább ép olyan fontos azokat hirdetni és ajánlani is. Vastag könyvek jelennek meg ilyen címekkel: „Az árusítás lélektana”. És ha nem félnénk attól, hogy félreértenek, szinte azt szeretnők mondani, hogy a szentbeszéd sikerének érdekében érdemes lenne megfigyelni egy ügyes kereskedő eljárási módját. Mint kellett és mutogatja áruját a vevő előtt! Mint sűrög-forog és kellemeskedik! Mint nem szűnik meg dicsérni az áru előnyeit és jó oldalait! Míg nem az elősorakoztatott érzelmi momentumok pergőtűzének hatása alatt meglágyul a vevő ellenálló ereje és megveszi az árut. Azt is, amit talán nem is akart megvenni! Azt is, amire talán semmi szüksége sincs!

Vajjon volna-e hitszónok, aki nyugodtan tudná nézni, hogy őt az Isten örök országáért folytatott munkájában, az igehirdetésben, felül tudja múlni egy kereskedő a mulandó földi árunak melegebb, elevenebb, ügyesebb, rábeszélőbb ajánlásával!

B) Mikor azonban a pszichológia fokozottabb alkalmazása mellett emelünk szót, még egy másik gondolat is lebeg szemünk előtt. Nevezetesen sok olyan apróságot akarnánk hangsúlyozni, amiket együttesen „pszichologikus eljárás a szószéken” címmel foglalhatnánk egybe és amiknek szem előtt tartása szintén hozzátartozik a prédikáció sikerének titkához. Ide tartozik pl. a szónok szerény megjelenése és fellépése, mert a hiúság sehol sem visszatetszőbb, mint a templomi szószéken. Ide tartozik a „decorum” név alatt ismeretes szószéki illemszabályok szigorú betartása. Ide a beszéd időtartamának a mai erősen elfoglalt emberek idegességéhez mért józan mérséklése. És ide főképp a kellemetlen vagy kényes kérdések tapintatos tárgyalása. Nem lehet ugyan a szószéken sem teljesen kikerülni a feddést, erősebb bírálatot, veszedelmes világfelfogások és hamis erkölcsi jelszavak elítélését, de mindez a legnagyobb tapintattal, józan mérséklettel és fegyelmettséggel mondatokban történjék.

Különösen legyünk óvatosak és elővigyázatosak olyan irányzatok bírálatában, amelyek alapján jók és helyesek, csak kínvéseikben veszedelmesek.

A hibákat korholó beszédeink kidolgozásában ne felejtsük

el azt a történetet, amelynek szereplője két igehirdető volt az amerikai rabszolgaellenes mozgalom idején. Mindketten egyforma lelkesedéssel szónokoltak a rabszolgaság ellen, de míg az idősebbet meghallgatta a nép, a fiatalabbnak csak gúny és megdobálás jutott. Végre is aztán a fiatal panaszkodni kezdett: *Hát nem értem! Mindketten ugyanazt tanítjuk, – s téged meghallgatnak, engem meg kigúnyolnak. Az öreg így felelt: Igen; mert te mindig ezt mondod hallgatódinak: ha ezt meg ezt teszitek, biztos elkárhoztok. Én azonban ezt mondom: Kedves barátaim, ha ezt meg ezt a jövőben nem teszitek meg, biztos, hogy nem fogtok elkárhozni. És ime, engem meghallgatnak, téged pedig megdobálnak!*

VI. Nagyban hozzájárulhat a prédikáció sikeréhez a **beszédtéma** megválasztásában érvényesülő tervszerűség is, vagy ha a ma divatos kifejezést akarjuk használni: a **témaválasztás** racionalizálása.

Szellemi és anyagi téren egyre hangosabbá válik ma a racionalizálás követelése és kár volna ezt a prédikációs munkában figyelmen kívül hagyni. Et kell t. i. ismernünk, hogy a prédikációs-témák tervszerűtlen, találmányra történő kiválasztásával sok szellemi energia pocsékolódik el, sok beszéd hangzik el eredmény nélkül, mert beteljesedik az írás szava: „Ceciderunt sacerdotes in bello, . . . dum sine consilio exeunt in proelium.” (Mach. I. 5, 67.)

A mai hitszónokok ajkáról egyre erősebben hallatszik a vágyakozás új vasárnapi perikopák után, minthogy a mostaniak a Szentírásnak csak kis töredékét ölelik fel és homiletikus szempontból már erősen ki vannak aknázva. Aki azonban ismeri azokat a nehézségeket, amik e vágy teljesülésének útjában állanak, beszédeinek felfrissítése és átütő erejük fokozása érdekében nem várja meg e kívánság egészen bizonytalan teljesedését, hanem utánaéz, nem lehetne-e a mai perikopák mellett is keresztülvinni a prédikációs munka racionalizálását.

És ebben valóban kínálkozik egy kitűnő eszköz a szónoknak: a sorozatos-prédikációk. Érdekes tapasztalat, hogy a mai kö-

zönség mennyivel szívesebben hallja az alapos oktatásra alkalmas nyújtó sorozatos prédikációkat egy-egy témáról, mint a vasárnapról-vasárnapra találomra választott, egymással semmi összefüggésben nem álló beszédeket. E sorok írója a Pázmány-egyetem templomában, a világvárosi művelt publikum előtt egy évig beszélt a „*Quas primas*” encyklika nyomán Krisztus Királyról, két évig a tízparancsolatról, jelenleg pedig már hatodik éve beszél a Credo-ról és valósággal lelki élmény számára az a figyelem és kitartás, amellyel hallgatói a beszédsorozatokat követik.

Már pedig ilyen érdeklődést keltő, hosszabb-rövidebb beszédsorozat bőven áll rendelkezésünkre. íme egynehány: az Úr csodái, az Úr példabeszédei, bibliai jellemképek az Ó- és Újszövetségből, a szentségekről, a szentmiseről, stb. A hallgatók is megbecsülve érzik magukat, ha a prédikációk ilyen szisztematikus felépítése által is betekintést nyerhetnek a prédikáló papnak értük, az ő lelkükért végzett fárasztó munkájába.

VII. Végül a szentbeszéd eredményességének nélkülözhetetlen előmozdítója a **kellő előkészület is**. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az ú. n. „jó sváda”, a könnyű beszélőképesség még koránt sem elég a siker biztosításához. Mert hiszen nem az a fontos, hogy beszéljünk, hanem az, hogy mit beszélünk. Aki a szentbeszédre csak úgy futtában, felületesen készül, az nincs világos tudatában a szószék nagyszerű hivatásának, de egyben a szónok súlyos felelősségének sem. Akik azzal dicsekszenek, hogy „ők milyen könnyen készülnek”, csak vegyék észre, hogy őket meg „mily nehezen hallgatják”. Érdemes volna ezeknek megfontolniuk Szent Pál szavait: „. . . ne cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar” (Cor. I. 9, 27.). És Cicero figyelmeztetését is: „*Quoties dicimus, toties de nobis iudicatur*”.

Az ilyen gyorsan és könnyen készülő szónokoknak szeretném figyelmébe ajánlani Lacordaire esetét, aki már szónoki hírnevének tetőpontján állott, mikor egy internátus látogatása alkalmával az intézet direktora megkérte, hogy intézzen „pár szót” az ifjúsághoz. Es a világhírű szónok így felelt: „Ha előbb érte-

sített volna erről, gondolkodtam volna, mit mondjak. De többre becsülöm a nyilvánosság előtti szereplést, mintsem hogy azt megtegyem készüllet nélkül.” Ez az az „Achtung vor der Majestät des Wortes”, amelyről bold. Keppler püspök oly sürgetőleg beszélt!

Az alapos készülést nemcsak az Isten igéjének kijáró tisztelet teszi szükségessé, hanem a mai templomi közönség természete is. Hol vagyunk már attól a kortól, melyben a hallgatóság a tekintély elve alapján engedelmes lélekkel vette tudomásul a szószékről elhangzó igazságokat, bármily egyszerű külső formában és igénytelen előadásban hangzottak is el azok! A könyvek, újságok, rádió és gyűlések által elkényeztetett publikum ma sokkal kritikusabb, a szónok szavait mérlegeli és elcsépelet állításaira vagy készülletlen beszédeire bizony üresen hagyja a templom padjait.

Aki a földi gondokkal küzködő, keseredett, elégedetlen, az örökkévaló dolgoktól erősen elfordult mai embernek eredményel akarja hirdetni a természetfölötti élet valóságát és igazságait, annak ugyancsak neki kell ehhez készülnie! Legyünk tehát azzal tisztában, hogy aki a hitszónok tisztségét a mai, nagyon megnövekedett igényű hallgatóság előtt csak elfogadhatóan is akarja betölteni, annak alapos készülésre, folytonos meditálásra van szüksége. Egész héten ezzel a kérdéssel járni-kelni, ebből a szemszögből nézni a nagy világ és a kis parochia életének eseményeit, gyúrni és formálni az anyagot, aztán leírni (lehetőleg nemcsak vázlatban), aztán megtanulni. . . mindez munkát, fárasztó, komoly munkát jelent, – de sikert is. Míg viszont senki se csodálkozzék, ha ma is igazolódik a régi tapasztalat: „Qui ascendit sine labore, descendit sine honore.”

Mialatt a hitszónok beszéde anyagával birkózik és súlyos veretű, fegyelmezett, terminus technikusokkal megszabályozott dogmatikus vagy morális tételén elmélkedik, azzal vívódik, azt gyúrja s formálja, hogy a nagy hívő tömeg lelki szükségleteihez közel hozza, olyan munkát végez, mint az elektromos transzformátor, mely a messzi fekvő centráléból vastag drótokon szállított

óriási feszültségű áramot átalakítja, mindennapi használatra alkalmassá teszi. A készüllet fűrésztó volta is ebben áll: a logikából átnyergelni a pszichológiára; egy vértelen, sápadt könyvdefinícióra rálehelni a lüktető élet piros színét, hogy a beszéd tuldoktrinár ne legyen, ne vesszen el fogalmak és logikai elmefuttatások ködében, hanem a sápadt abstrakciókból utat találjon a konkrét élethez.

Nem lehet tagadni, hogy a modern pasztoráció sok külső szerepléssel, gyűlésekkel, egyleti étellel annyira igénybe veszi a pap idejét, hogy az eredményes prédikáláshoz szükséges előkészületet erősen meg kell nyirbálnia. Ez sajnos, való tény. De más kérdés, hogy meg lehet-e vele barátkoznunk! Kérdés, hogy a pasztoráció említett mellékhatásai valóban jogosan vonják-e el a papot a mégis csak legeminensebb pasztorális munkának, az igehirdetésnek eredményes betöltésétől. Én azt hiszem, hogy az apostolok ma is bizonyára úgy vélekednének erről, mint mikor 1900 évvel ezelőtt, egyéb foglalatosságokat a diakónusokra bízva, ezt írták: „Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus.” (Act. 6, 4.)

Bizony egy jó prédikáció komoly munka és fűrésztó vajűdás között születik meg! Mint a mēh végiglátogat tőmérdek virágot, kiszívja annak édes nedvét, lenyeli, magában összegyűrja s aztán kiadja mint tiszta mézet, úgy kell a hitszónoknak is sokat olvasnia, tanulnia, gondolatokkal töltekeznie, azokat magában feldolgoznia, kialakítania s végűl formába öntve kiadnia magából, leírnia. Míg a beszéd inkarnációja megtörténik, végigszenvedűk a vajűdás minden aggodalmát, erőfeszítését, fűradságát. Aki hallgatja a beszédet, legtőbbször nem is sejtí, mennyi elmélkedés és olvasás, mennyi verítékezés, mennyi ész- és idegmunka rejlik benne. A buzgó pap idegemészű prédikációskészűlete azonban hētről-hētre évtizedeken keresztül nem kényszeredett szenvedés, hanem az áldozatos papi élet örömmel vállalt velejárója, nem kedvetlen verítékezés, hanem a lélekmeghódító hadjárát lendűletes várívása, a korszerű papi aszkézis leghasznosabb megnyilvánulási formája.

„A tízparancsolatról” mondott prédikációs-cyklusomhoz „Újszerű prédikáció” címmel írtam előszót. Az ott ajánlott eljárási módokat könnyebb lesz megvalósítania annak, aki ezt a mostani előszavamat is elolvassa.

Bárcsak sikerülne prédikációs-köteteimmel csak egy lépéssel is előbbrevinni a prédikáció megújulásának sorsdöntően fontos, szent ügyét, hogy minden igehirdető-testvérem és e sorok szerény íróján is valóra váljék az írás szava: „Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam et in ipsa laudabo eum.” (Eccli. 51, 30.)

És valóra váljék mindnyájunkon, kik az Úr igéjét hirdetjük, az annyiszor elmondott breviáriumi ima: „Per evangelica dicta **deleantur** nostra delicta!”

Budapest, 1934. szept. 1.

A SZERZŐ.

„HISZEK A SZENTLÉLEKBEN

I.

KI A SZENTLÉLEK?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mikor Szent Pál apostol Athénbe ment, hogy a görögöknek a megfeszített és föltámadt Krisztust hirdesse, a tömérdek pogány oltár és bálványkép között észrevett egy különös felírású oltárt is. Ez volt a felírás: *ΑΓΝΩΙΤΩ ΘΕΩ*, „Az ismeretlen istennek.” És Szent Pál ügyes gondolattal így kezdte Krisztusról szóló beszédét: „Amit tehát ti nem ismertek és mégis tiszteltek, azt hirdetem én nektek.” (Ap. Csel. 17, 23.)

A pogányok előtt szónokló Szent Pál az Úr Jézust nevezte az ismeretlen Istennek; a keresztények előtt beszélő mai igehirdető inkább a Szentlélekistent nevezhetné annak. Az Úr Jézusról mégiscsak sokat hallanak és tudnak a keresztény hívek. De ha a Szentlélekről kérdezné valaki őket, hogy mit tudtok arról, mit ad Ő az embernek, mi az ő szerepe, bizony talán sokak ajkáról ismét az a válasz hangzanék el, amit Szent Pál apostol kapott néhány efezusi hívőtől. „Vajjon vettétek-e a Szentlelket?” – kérdezte az apostol őket. „Azok azonban felelék neki: De még azt sem hallottuk, hogy van-e Szentlélek.” (Ap. Csel. 19, 2.)

Mily szomorú hitbéli járatlanság lenne és mily káros tudatlanság, ha a Szentlélekről nekünk is hasonló választ kellene adnunk!

A Hiszekegy magyarázatából, melyet négy évvel ezelőtt kezdtem el, még az utolsó rész van hátra, amely így kezdődik:

„Hiszek Szentlélekben.” Az a három beszéd, amelyben most a Szentlélekről szeretnék szólni, korántsem elégséges ugyan mindannak elmondására, amit az Isten lelkéről mondanunk lehetne, de legalább annyira akar segíteni, hogy ne legyen számunkra a Szentlélek „ismeretlen Isten”, hanem, hogy megilletődött kegyelettel, hálával, szeretettel, imádással tudjunk viseltetni a Szentháromság harmadik személye, a Szentlélekisten iránt.

I. A Szentlélek valóban Isten, akít imádnunk kell – ez lesz az első gondolat, amely ma bennünket foglalkoztat. Utána pedig, hogy lehetőleg minél jobban megismerjük, ki a Szentlélek, **II. azokat a jelzőket vizsgáljuk meg**, amelyekkel az Egyház a Szentlélek működését szemlélteti.

I.

A Szentlélek Isten!

Kicsoda a Szentlélek? – adjuk föl az első kérdést. Megfelel rá a katekizmus: „A Szentlélek a harmadik isteni személy, az Atyával és Fiúval egy igaz Isten.” Honnan tudjuk azt, hogy az Istenben valóban három személy van és a harmadik személy a Szentlélek, vagyis a Szentlélek valóban Isten? Tudjuk onnan, hogy Krisztus Urunk tanította és a kereszténység mindig vallotta ezt.

A) **Az Úr Jézus sokszor beszélt a Szentlélekről**; az ő tanításából ismertük meg a Szentlelket, s az ő tanításából tudjuk, hogy amint Szentlélek nélkül nem lenne teljes a Szentháromság, épügy a Szentlélek hite nélkül nincs teljes kereszténység sem.

Az isteni kifürkészhetetlen akarat úgy határozott, hogy a megváltás objektív munkáját, melyet Krisztus, a második isteni személy végzett el, bennünk a Szentlélek juttassa érvényre és tegye az egyén szubjektív kincsévé. Az Úr maga jelezte, hogy munkája akkor fog teljessé válni bennünk, amikor megkapjuk a Szentlelket. „Én elküldöm Atyám ígéretét rátok; ti pedig

maradjatok a városban, mígnem felruháztatok erővel a magasságból.” (Luk. 24, 49.) „Én kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké, az igazság lelkét.” (Ján. 14, 16.)

B) Halljuk csak, mily örvendetes tudatában voltak az első keresztények is a Szentlélek isteni mivoltának.

Az ifjú kereszténység arcáról csak úgy sugárzik a Szentlélekkel-telítettségnek entuziazmusa. „Akiket az Isten lelke vezérel, mindazok az Istennek a fiai . . . Maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt bizonyoságot, hogy az Istennek fiai vagyunk.” (Róm. 8, 14 16.) Ő az Isten által szívünkbe adott zálog. (Kor. II, 1, 22.)

Egy Ananiás nevű férfi hazudott Szent Péternek; mire ez így szólt: „Miért ejté a sátán kísértésbe a szívedet, hogy hazudjál a Szentléleknek? . . . Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek.” (Ap. Csel. 5, 3. 4.) Tehát Szent Péter nyíltan Istennek nevezi a Szentlelket.

Szent János hármas tanúságról beszél, mely Krisztus mellett szól: „Hárman vannak, kik bizonyoságot tesznek a mennyben: az Atya és az Ige és a Szentlélek; és ez a három egy.” (Ján. I. 5, 7. s. köv.) Tehát egész határozottan tanítja itt Szent János, hogy a Szentlélek egy az Atyával és Fiúval.

Más helyeken Szent Pál apostol különféle isteni tulajdonságokat állít a Szentlélekről: „Egyiknek bölcsesség beszéde adatik a Lélek által, a másiknak meg tudomány beszéde ugyanazon Lélek szerint; ennek hit ugyanabban a Lélekben; annak gyógyítások tudománya ugyanazon egy Lélek által; ennek csodatevő hatalom, annak prófétálás, ennek a szellemek megítélése, annak nyelvek nemei, amannak beszédek értelmezése. Mindezeket pedig egy és ugyanaz a Lélek műveli.” (Kor. I. 12, 8.–11.) Ezek mind olyan tulajdonságok, amelyeket csak Istenről lehet állítani.

A Szentlélekről más helyen azt olvassuk, hogy mindentudó. „A Lélek mindent kikutat, még az Istennek mélységeit is” (Kor.

I. 2, 10. s köv.), – már pedig Isten mélységeit csak maga az Isten ismerheti. Tehát a Szentlélek Isten!

De a Szentléleknek azért is Istennek kell lennie, mert különben újjászületésünket, megszentelésünket hogyan eszközölhetné! Pedig azt mondja az Úr, hogy „ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, *nem* mehet be az Isten országába.” (Ján. 3, 5.) Szent Pál pedig a korinthusiaknak azt írja, hogy ők megszentelést nyertek és megigazultak „a mi Urunk Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által”. (Kor. I. 6, 11.)

A Szentléleknek Istennek kell lennie azért is, mert különben hogyan adhatná magát az Isten szeretetét nekünk! Pedig Szent Pál azt mondja, hogy „az Isten szeretete kiáradt szívünkbe a Szentlélek által”. (Róm. 5, 5.)

Ennyi tanúság után valóban nem maradhat kétely bennünk afelől, hogy a Szentlélek valóban Isten, az Atyával és Fiúval igaz Isten.

II.

A Szentlélek jelzői.

Ki a Szentlélek? A harmadik isteni személy a Szentháromságban. Nos, igen! De ez a meghatározás oly messze marad képzelőtehetségünkötől! Ha csak ennyit mondunk róla, nem tudjuk közelhozni sem eszünkhöz, sem érzelmi világunkhoz.

A szentatyák és hittudósok igyekeztek is szemléletesebben kifejezni ezt a gondolatot. Az Atya és Fiú megcsókolják egymást, és ez a legédesebb, legrejtettebb csók a Szentlélek – így mondja Szent Bernát. A benső isteni életnek kiömlése, az Atya és Fiú szentségének kivirágzása és illatozása, – így mondja egy hittudós (Scheeben).

Dadogás, emberi dadogás! Mily messze marad minden emberi szó a Szemelek mögött!

Dehát hogy mégis valamikép közelebb jussunk hozzá, az Egyház a Szentlélekről szóló himnuszaiiban különféle jelzőkkel

illeti a Szentlelket. Próbáljuk csak azok közül egyiket-másikat elemezni; mindjárt mélyebben hatolunk be a Szentlélek ismeretébe.

A) Az Egyháznak egyik remekbe készült himnusza így kezdődik: „Veni, Creator Spiritus”, „jőjj el, teremtő Szentlélek”. Teremtő Szentlélek! Mit akarunk ezzel jelezni?

a) Mindenekelőtt is azt, hogy a *világot az Isten szeretete teremtette*. Ha Isten csak tudás, csak megismerés lenne, a világot nem teremtette volna. Mert a semmiből létrehívott világ – bármily tökéletes lenne is – még mindig oly messze maradna a végtelen Isten mögött, hogy nem lehetne méltó tárgya Isten teremtő akaratának. De mert az Isten nemcsak gondolkodás és akarat, hanem Jóság is, termékeny Szeretet is, ez a Szeretet teremtette vele a világot. A katolikus hívő szeme ezt az éltető Szeretetet, íTSzeretet Lelkét, a Szentlelket veszi észre minden élőben: a kis gyermek bölcsőjében, a csicsergő madárdalban, a fakadó tavaszi rügyben az éltető Lélek fuvallatát érzi.

b) Amint Isten titokzatos, előttünk sejtett benső életének betetőzése a Szentlélek, épúgy az Isten külső cselekedeteinek betetőzését is a Szentléleknek tulajdonítjuk. *Tehát a Szentlélek a világ rendezője*.

Ezt akarja jelezni már a Szentírás első könyve is, mikor a világ teremtésénél megjegyzi, hogy a teremtett világ fölött, mint harmóniába rendező erő, lebegett a Szentlélekisten (Móz. I. 1, 2.). Erre gondolhatunk a Zsoltárosnál is, mikor olvassuk, hogy »az Úr igéje alkotta az egeket, szájának lehellete minden seregüket.» (Zsolt. 32, 6.)

A teremtés első fokán minden zűrzavarban, összevisszaságban volt; és csak akkor indult meg a tervszerű fejlődés, amikor »az Úr lelke lebegett a vizek fölött». Ennek a gyönyörű fejlődésnek ívelése még ma is tart és tartani fog a világ végéig. De amint az Úr lelke nélkül nem lett volna a világmindenségben célszerű, tervszerű evolúció, hanem maradt volna a nagy zűrzavar, épúgy a Szentlélek nélkül ma is sötétségbe kerülne az egész világ. Azért nevezzük „teremtő”-nek a Szentlelket, mert

rendet teremtett és ma is rendet teremt a kaotikus világ hullámai fölött.

c) Aztán „teremtőnek” nevezzük a Szentlelket még más ok”ból is.

Az Isten legnagyobb külső tette, az *Isten fiának megtestesülése*, szintén a Szentlélek erejével történt. „Ki fogantaték Szentlélektől, szülétek Szűz Máriától”, – imádkozzuk naponként a Hiszekegyben. És az angyal is így biztatja Szent Józsefet: „Ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát; mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől vagon.” (Máté 1, 20.)

d) De „teremtő” a Szentlélek azért is, mert a *megváltás osztogatójában, Krisztus Egyházában állandóan dolgozik és teremti a krisztusi lelkeket*. Ezt Krisztus megígérte. „Kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökre, az igazság Lelkét.” (Ján. 14, 16, 17.)

Szent Pál szerint a Szentlélek állítja az Egyház élére a vezetőket. (Ap. Csel. 20, 28.)

Krisztus szerezte meg a kegyelmeket, de a Szentlélek osztogatója azokat a szentségekben. Mily csodás szeretettel kísért szentségei által a bölcsőtől a halálig! Sőt nemcsak kísért, hanem nálunk vesz lakást is. „Nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma, ki bennetek vagon?” (Kor. I. 6, 19.) Nincs nap, nincs pillanat, melyben segítő kegyelmével mellettünk nem állana.

Joggal mondja Szent Ágoston: „Ami a lélek a testünkben, az a Szentlélek Krisztus testében, az Egyházban.”

Ennek a teremtő működésnek kitűnő szimbolizálója a pünkösti természet élettől feszülő ereje. Nézz körül a pünkösti mezőn, hegyen, völgyön. Mindenütt pattanó rügyek, feslő virágok, lendülő életerő. Valóban ennyi tékozló szépség, ennyi ígéretes jövő, ennyi életfakadás legszebb jelképe a *teremtő* Szentléleknek!

B) Ezek után már szinte magyarázat nélkül is megértjük a Szentléleknek egy újabb jelzőjét. A *Szentlélekről* u. i. azt is mondjuk, hogy ő **az öröm és vigasztalás lelke**.

a) A Szentlélek, hite egész hitrendszerünkre *örvendetes jelleg*et nyom.

Tehát a Szentlélek nem akkor dolgozik bennünk, mikor megtört szívvel bűneinket bánjuk? Akkor is! De Szent Pál más dolgokat említ „a lélek gyümölcsei” között! „Szeretet, öröm, békesség, türelem, nyájasság, jóság, hosszútűrés, szelíd-ség, hit, szerénység, megtartóztatás, tisztesség.” (Gal. 5, 22.) Ah! Ahány szó, annyi prédikáció! Szeretet, öröm, békesség ...

Mily szükségünk van minderre! Az emberi lélek oly szomjas ezekre, mint az éjjeli lepke a lámpafényre. Keresi is, veti is magát utána, – de mily csalfa öröm után! Nagy mulatozások után, éjjeli tivornyák után. Mintha soha nem hallotta volna Szent Pál figyelmeztetését: „Az Isten országa nem étel és nem ital, hanem igazság, béke és öröm a Szentlélekben” (Róm. 14, 17.).

b) Ezért a Szentlélek a *vigasztalás* *Lelke* is. „Consolator optime”, – mondja róla az Egyház himnusza, „legjobb vigasztalónk.” És csak az Úr szavát visszhangoztatja, aki a vigasztaló Szentlelket ígerte meg apostolainak. (Ján. 15, 26.; 16, 7.)

De vajjon miért nevezte az Úr a Szentlelket kiváltképpen a vigasztalás Lelkének? Bizonyára azért, mert jól tudta, mennyire rászorulunk a vigasztalásra a földi élet alatt. Mennyi szenvedés, nélkülözés, csalódás, elválás, halál! És minden gyengeségünkre erőt, szomjúságunkra vigasztalást ad a Szentlélek. Mél-tán imádkozunk tehát pünkösd napján: „Úristen, ki a mai napon híveid szívét a Szentlélek felvilágosítása által tanítottad, add meg nekünk, hogy ugyanazon Szentlélek által megismerjük, ami helyes és vigasztalásának végnélkül örvendjünk”.

c) Ha pedig azt is kutatjuk, hogy miben áll a Szentlélek által nyújtott végső öröm és végső vigasztalás, eljutunk a Szentléleknek egy újabb jelzőjéhez: a Szentlélek az istenfűség Lelke. A Szentlélek segít a legnagyobb örömhöz és megtiszteltetéshez, ami az embert érheti: ez az istenfűség fönséges méltósága. Atya és Fiú szeretik egymást, és ez a Szentlélek; viszont a Szentléleknek is legfőbb törekvése olyanná tenni az embert, hogy az Atya szerethessen minket.

Tehát mit ad a Szentlélek? Emberi ajak alig meri kimondani: *Isten fiaivá tesz s az isteni természet részeseivé*. Bármily szédületes is ez a gondolat, el kell hinnünk, oly sokszor ismétli a Szentírás, hogy valóban „részeseivé leszünk az isteni természetnek”. (Pét. II. 1,4.) „Nem vettétek a szolgaság lelkét, hogy ismét csak féljeteK, hanem vettétek a gyermekkéfogadás lelkét, amelyben azt kiáltjuk: Abba (Atyánk!)” (Róm. 8, 15.)

A legmerészebb jelző tehát, a legmagasabb fokozás, melyet a Szentlélekről elmondunk: *Az istenhasznósággra emelő Szentlélek*.

A keresztény élet természetfölötti élet. Menekülés a bűntől, annak sötét uralmától és fölemelkedés a természet keretei közül oda, ahol már az isteni természetnek válunk részeseivé s ahol joggal kiálthatjuk Isten felé: Atyánk! Hogy a végnélküli isteni Ige leszállott a véges időbe, és hogy értünk adta életét, azaz a krisztusi megváltás egész műve és a megváltás által nyert istenfiúi méltóságunk, mindez végső legfinomabb gyökerében a Szentlélekre megy vissza. Úgy, hogy igaza van Szent Pálnak: „Senki sem mondhatja: Úr Jézus! hanem csak a Szentlélek által.” (Kor. I. 12, 3.)

D) Tudjátok tehát, mi nekünk a Szentlélek Úristen? A mi nevelőnk!

Nevelőt nem minden család tarthat gyermekei mellett. Azt csak az előkelő családok bírják meg. Hát akkor engem az Úr Jézus valami csodálatosan előkelő családba fogadott be, – az Isten fiainak társaságába – hogy ilyen előkelő nevelőt, a Szentlelket küldte nekem!

És a Szentlélek nevelése nyomán virágba fakad Krisztus Egyházának csodás élete.

Az Egyház élete!

Ki merne arra vállalkozni, hogy ezt lerajzolja, megírja, elmondja! Elemesse, részletekre bontsa azt a csodálatos pompájú perzsaszőnyeget, amely beborítja a föld kerekességét az Északi Sarktól a Délig; azt a bernini oszlopcsarnokot, amelyet a dogma morális és liturgia páratlan szintéziséből emel az Egyház!

Hol folyik ez az élet?

Legelsősorban *tagjaink lelkében*, a hívek privát életében. Ah van ott bűn is, de van mennyi erény is! Ki tudná elmondani, mennyi komoly erkölcsi erőfeszítésből, mennyi lelki önfegyelméből, mennyi hősies áldozatból szövődik össze sok-sok mai kereszténynek rejtett élete! És mindegyre a Szentlélek Isten segít minket!

Aztán folyik ez a csodás élet *templomainkban* is. A mi templomainkban nem a prédikáció a fő, hanem az áldozat. A mi „Templomainkban nemcsak padok vannak, hol ülni lehet a prédikáció alatt, hanem térdeplőpadok is, amelyeken térdelni kell a szentmise alatt. És a szentmise áldozatát megint a Szentlélek-isten közreműködésének köszönjük!

„Áraszd reánk Szentlekedet és újjászületünk”, – imádkozza az Egyház. „Milyen különös imádság! Milyen furcsa reménykedés” – mondják erre egyesek. „Áraszd reánk Szentlekedet? Hát nem a gép, a pénz, a technika fogja meghozni újjászületésünket? ...”

Bizony nem!

Tudjátok, mi lenne az eredménye annak, ha az emberek lelke megint megtelnék a Szentlélekkel? Az, ami az első pünkösdkor volt. Az első pünkösden különféle népek állottak egymás mellett Jeruzsálem piacán és a Szentlélek eljövetele után mégis megértették a szónokló Péter szavát és akik megtértek, bármily nemzetből lettek légyen is, szeretettel megértették egymás szándékait. *Ma azonban hiányzik a Szentlélek a népek közül és ezért nemcsak az idegenek nem értik meg egymást, hanem akárhány-szor ugyanegy népnek társadalmi osztályai sem.*

Ahol uralkodik a Szentlélek, ott érvényben vannak Krisztus szavai: „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből... Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.” (Máté 22, 37. 39.)

Ahol uralkodik a Szentlélek, ott ma is érvényben vannak az Úr szavai: „Amit egynek a legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtetek.” (Máté 25, 40.) Igen, amelyik em-

beriségen a Szentlélek uralkodnék, ott a nemzetek nem egymás ellen acsarkodnának, hanem állana róluk is a Szentírás dicsérete, amit az első keresztényekről mondott, hogy egy volt a szívük, egy a lelkük (Ap. Csel. 4, 31.), mert mindnyájan telve voltak Szentlélekkel.

„De mit tehetek én arról, – mondja valaki – hogy a népek nem fogadják el a Szentlélek uralmát!”

Ó, igen, tehetek! A népek egyénekből állanak. Ahány egyén kinyitja szívét a Szentlélek számára, annyi lépéssel közelebb jutunk a népek lelki megújulásához is, és annál hamarabb válik valóra az Egyház esengő imája: „Áraszd reánk Szentlekedet, és újjászületünk, és megújul a föld színe.”

Kedves Testvéreim! A Szentlélek az alfa és omega a mindenség életében. Nem alaptalanul hívja Őt az Egyház éneke „az Atya jobbkeze ujjának” (digitus paternae dexteræ). Valóban neki köszönhetünk a világban minden rendet és harmóniát, minden szépséget és fejlődési lehetőséget.

Neki köszönjük a virágok illatát és a csillagok misztikus ragyogását, hófehér hegycsúcsokat és csobogó forrásokat. A Szentlélek tekintetétől gyúlnak szépségre az angyalok. Neki köszöni büntelen fehérségét az angyalok Királynéja. A Szentléleknek köszönjük Krisztus megtestesülését, a Szentírás könyveit, az apostolok bátorságát, vértanuk halálmegvetését, tiszta lelkek hősies győzelmét. Szentlélek nélkül nincs egyetlen eredményes imánk, nincs szentmisénk, nincs egyetlen szentségünk. Szentlélek nélkül nincs az a fölfelé törekvés, az a lelki tökéletesedés, mely szenteket nevelt az Egyháznak.

Ezért imádjuk mély alázattal a Szentlélek Úristent, az egész világnak éltető Lelkét! Általa lett a világ s áll fenn annak pompás gépezete. Általa fakad a bimbó, illatozik a virág, nő az erdő, érik a gyümölcs. Általa töri át az élet ellenállhatatlan ereje a dermedt fagyot s általa nyílik tavaszba a tél. Általa élnek az állatok milliárdjai, Ő az életforrása minden teremtménynek. Ál-

tála énekelnek az angyalok, általa ébrednek életre a halottak. Általa jön minden jó gondolat, belőle fakad minden lelkesedés a szépért és jóért s minden ellenálló erő a bűn és gonoszság ellen ...

Mindezekért imádlak Téged, Szentlélek Úristen!

De mindezen túl imádlak, Szentlélek Úristen, azért is, mert általad vagyok én is, a te kicsiny, küzködő, vergődő gyermeked ...

Teremtő Szentlélek, újjáteremts engem! Vigasztalás Lelke, vigasztalj meg engem! Istenfiúság Lelke, emelj föl engem! Amen.

II.

A SZENTLÉLEK JELKÉPEI.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A Szentlélek hite az Isten életének legmélyebb titkáról beszél nekünk. Oly titokról, amely mérhetetlen messzeségben van az egész látható világtól, mindentől, amit mi emberek tapintunk, látunk, ízlelünk, mérünk. Istent, az Atyát, mégcsak megsejtjük valahogy; okoskodó eszünkkel, logikánkkal megközelítjük. A Fiút, a második isteni személyt, könnyen megismerjük, hiszen a karácsonyi éj Kisdede egész közel hozza hozzánk. De itt nem áll meg a kereszténység. Még egy harmadik személyt is tanít Istenben: és ez az Atya és Fiú közt hullámmzó szeretet árja, a Szentlélek, „az Atyának és Fiúnak lelke”.

Azokban bármennyire rejtett titok légyen is a korlátolt emberi ész számára az istenség benső élete, mégis akadunk a minket körülvevő anyagi világban mélyértelmű hasonlatokra, amelyek legalább némileg megsejtetik velünk, mi is az az Isten Lelke, ki az a Szentlélek.

Epen maga a harmadik isteni személy, maga a Szentlélek gondoskodott arról, hogy pünkösd napján olyan jelképekben jelenjék meg az emberek között, amely jelképekből aztán következtetnünk lehessen az ő mibenlétére. A Szentléleknek eljövételéről u. i. így emlékezik meg a Szentírás: „Midőn elérkezett a pünkösd napja, mindannyian együtt valának ugyanazon helyen, és

hirtelenül zaj támadt az égből, olyan, mint heves szélvész zúgása s betöltte az egész házat, ahol ültek. Majd pedig szétszórt nyelvek jelenének meg nekik, olyanok, mint tűz s leereszkedők mindegyikükre. Ekkor mindnyájan heteiének Szentlélekkel.” (Ap. Csel. 2, 1.-4.)

Zúgó szél és tüzes nyelvek! Ezeknek a pünkösdi jelképeknek átgondolására szeretném fordítani mai szentbeszédemet. Hiszen az a célunk, hogy amennyire az emberi ész végeségével lehetséges, annyira megközelítsük a Szentlélekisten titkát. Már pedig mindjárt közelebb jutunk a Szentlélek megértéséhez, ha megvizsgáljuk, **mit akart jelenteni az a zúgó szél és az a tüzes nyelv**, amelynek jelképes alakjában pünkösöd napján a Szentlélek az apostolokra szállott.

I.

A zúgó szél.

Mit akar jelenteni a zúgó szél, amelynek jelképében a Szentlélek eljött? Három fontos dologra akar fegyelmeztetni.

A) Amerre a szél jár, összedől, ami korhadt és elpusztul, ami szemét és pelyva. Ez az első nagy tanúság. Az Úr mondja Nikodémusnak: „Ne csodálkozzál, hogy azt mondtam neked: szükséges újraszületnetek. A szél, ahol akarja, ott fú; és hallod zúgását, de nem tudod, honnét jön, vagy hová megyén; így van mindaz, ki a lélektől született” (Ján. 3, 7. 8.). Valóban: a szél végigszalad a földön, hol itt, hol ott támad föl, emberi hatalom útját előírni nem képes, mert saját benső törvényeit követi. Akárcsak az igazi, benső szeretet, amely minden külső kényszertől szabadon, csak saját benső természetétől ösztönözve teszi a *jót*.

Természetes tehát, hogy amikor a legnagyobb Szeretet, az **Isten** Lelke kiömlött az apostolokra, *abban a pillanatban összeomlott tömérdek külsőség* és a régi mózesi cerimóniák, előírások, rabbinikus vélemények halomra dőltek a Szentlélek zúgó szélvésztől.

Mint a szél, oly gyorsan kellett elterjednie az evangéliumnak. Mint a fölforgató szélvész, úgy kellett ledöntenie minden pogány bálványt. Mint a felfrissítő fuvalom, úgy kellett megtisztítania az erkölcsi levegőt.

B) A második tanúság a szél természetéből: **Amerre a szél jár, nyomában megtisztul a levegő és felfrissül az élet**, szinte egészen újjászületik az ember. A pünkösdi szél nyomában valóban újjászülettünk, megszületett az új ember új eszményekkel, új vágyakkal, megszületett az új világ, a keresztény világ.

A Szentlélek erejének nem tudott ellenállani a régi világ, mint nem tud ellenállani az omladozó várfal a zúgó szélnek. Pedig akkor még alig néhány tucatnyian voltak csak Krisztus követői, – *de dolgozott bennük a Szentlélek ereje!*

Mily vigasztaló gondolat: Bármi várjon az Egyházra, bármily sors és üldözés, hacsak egy maroknyian is lesznek, akikben dolgozik a pünkösdi szélvihar, nincs terror, nincs erőszak, amely győzzön!

Mindnyájan tudjuk, mily pokoli istenüldözés folyik ma Oroszországban. M. Cullagh szovjetoroszországi utazásának élményeiről így ír a „Keresztényüldözés” c. munkájában:

„Oroszországban csak egyetlen papnövelde van, mivel azonban csak titokban, a törvény rendelkezése ellenére működhetik, részletesebben nem ismertetem, csak annyit, hogy lakói hivatalosan mint mezőgazdasági munkások szerepelnek. Egy alkalommal szóba elegyedtem egy 18-19 éves, becsületes kinézésű, rongyosruhájú, kiéhezett fiatalemberrel, aki elárulta nekem, hogy a katolikus egyház diakónusa, másszóval azon fiatalemberek közül való, akik most Moszkvában a papi pályára készülnek. Körülményeik nagyon hasonlóak azokéhoz, akik Rómában Marcus Aurelius idejében készültek a papi hivatásra. Ezek a „theologusok” csak éjszaka szentelhetik magukat tanulmányaiknak, mert nappal mint szovjethivatalnokok, gyári munkások, vagy mint szabók, kereskedőségek dolgoznak. Közösen élnek, közösen imádkoznak, de nagyon vigyázva kell imádkozniuk, mert működésüket a törvény szörnű szigorral sújtja és Moszkvában a

szemfüles szovjetügynökök nagyon ébren hallgatóznak, nem csendülje fel valahol az ima hangja. Hogy tulajdonképpen hogyan tanulnak könyvek, világítás, fűtőanyag nélkül – érthetetlen előttem.” És vége lesz a kereszténységnek Oroszországban? Dehogy! Csak egy maroknyian legyenek, akikben dolgozik a Szentlélek szélzúgása I Minden elmúlik, csak a Lélek nem!

Hányszor akarunk már-már elcsüggedni, látva a gonoszság uralmát! Hányszor kerülget a pesszimizmus, hogy mirevaló minden becsületes munka, minden erőfeszítés, úgysem lehet megjavítani ezt a gonosz világot, – pedig nem így van! Akiben él a Lélek, a Szentlélek szélzúgása, az le nem törik soha, az kétségbe nem esik soha, azt a pesszimizmus karmai közé nem keríti soha.

C) És itt jutunk el Szent Pál nagy figyelmeztetéséhez: „Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét” (Ef. 4, 30.), és „a Lelket ki ne oltsátok!” (Thessz. I. 5, 19.). Ki bántja meg az Isten Szentlelkét és ki oltja ki magában a Szentlelket, kérdi talán valaki közületek. A feleletet megadja Jeremiás próféta. Neki u. i. az Úr egy ízben igen érdekes parancsot adott.

„Kelj föl – szólt Jeremiáshoz, – menj a fazekas házába, és ott figyelj arra, amit mondani fogok neked” (Jer. 18, 2.). A próféta engedelmes lélekkel sietett a fazekashoz, akit éppen szorgos munkában talált. Ügyes kezében gyúrta, alakította, simítgatta, ragasztotta a hajlékony anyagot saját tervei és akarata szerint. Amelyik agyagdarab engedelmesen szót fogadva simult a mester tervező kezéhez, abból formás edény lett; de amelyik makacskodott s nem akart alakulni, azt a mester szétlapította és mint hasznavehetetlent eldobta magától.

Mialatt pedig Jeremiás szóltanul szemlélte a munkát, felhangzott az Úr szava: „íme, mint az agyag a fazekas kezében, hogy vagytok ti is az én kezemben” (Jer. 18, 6.).

Testvérek! Ne bántsuk hát meg a Szentlelket azzal, hogy ellenállunk az ő nevelő, alakító, megszentelő munkájának. Adjuk át magunkat a Szentlélek illeteéseinek, és tapasztaljuk meg, mily

csodálatosan finom élet fakad ma is abban a lélekben, amelyik tág kaput nyit a Szentlélek járásának!

Mint mikor a tengerbe beleállunk és a hullámokra ráfekszünk és rábizzuk magunkat, hogy fölemeljenek és leengedjenek, úgy kell átadnunk lelkünket is a Szentlélek járásának, hogy ne gondoljunk mást, mint ami az Isten gondolata, hogy ne lelkesítsen más, mint ami az Isten rithmusa, hogy ne féljünk mástól, csak ami az Istent bántja, hogy ne adjon lelkünk másra visszhangot, csak az Isten szavára. Aki erre a magaslatra tudja vinni, arról mondják, hogy „a Szentlélek hárfája”, hogy benne lakik az Isten, hogy benne hullámszik és zúg a Szentlélek ereje.

D) „Dehát az ilyen ember nem erre a világra való – mondhatná valaki. Az ilyennek nem veszi hasznát az élet” ...

Dehogy, dehogy! Minél gazdagabb valakinek a belső világa, minél tisztább a gondolkozása és erősebb a lelke, annál értékesebb munkása lehet a külső világnak is, az emberi kultúrának is. Mert mi a kultúra? Az ember fölemelkedése a természet fölé s a természet vad erőinek lefogása a saját céljai számára. *Ámde ember nem adhat a világnak több kincset, mint amennyi saját magában van.* Aki tehát az Istennel eleven közösségben él, aki mindent Istenhez mér, aki hordja magában Istent, az Igazság, Erő és Szépség ősforrását, az adhat legtöbbit a világnak, az tud legjobban közreműködni akár az igazságot kutató és a természet erőit föltáró tudományos, akár a világban elrejtett szépséget napfényre hozó művészi munkában.

Tehát „ki ne oltsátok a Lelket”, azt a meleg, benső, szent istenközelséget! Mert akiről elmondhatjuk, hogy benne él a Szentlélek, annak életpályája napsugaras út, még ha mindjárt sötét megpróbáltatásokon menne is élete keresztül.

Akiről elmondhatjuk, hogy benne él a Szentlélek, annak élete himnusz-éneklés, még hogyha a kemény életcsapások diszharmóniája csikorogna is benne.

Akiről elmondhatjuk, hogy benne él a Szentlélek, annak *élete* győzelmi ünnep, még hogyha örökös harcban, résenállásban és önfegyelmzésben telnék is az el.

Mint a szél zúgása, jön-megy a Szentlélek. Egyszer imám közben, máskor az utcán jártamban, egy kedves betegem ágyánál, egy nehéz kísértés harcában . . . megcsapja lelkemet a Szentlélek-járás biztató ereje, mint a májusi erdő éltető lehelete. Ő, mily boldog, aki érzékeny lélekkel tud reagálni a Szentlélek finom jelentkezéseire, ihletéseire! Ne bántsuk meg az Isten Szentlelkét és a Lelket ki ne oltuk magunkban!

II.

A nyelvek.

A Szentlélek pünkösd napján mindjárt egy második jelképet is használt, és a zúgó szélvész után nyelvek alakjában jelent meg az apostolok feje fölött. Vajjon mit akar hirdetni az a tény, \ hogy ép az apostolok kapták a Szentlelket és pedig nyelvek alakjában?

A) Világosan hirdeti az **apostolokra váró nagy feladatot**. Az evangélium hirdetését Krisztus nem a népnek szánta, hanem apostolaira bízta, a nyelv alakjában megjelenő Szentlélek tehát jelképes kifejezése volt Krisztus parancsának: „Tanítsatok minden nemzeteket” (Máté 28, 19.). A nyelvek adományára szükség volt, hogy az Egyház átléphesse a zsidó nemzetiségi határokat. Tudjuk, mily nagyszerű eredménye lett a nyelvek adományának mindjárt az első pünkösdkor. Hányféle népség szorongott a jeruzsálemi piacon, mikor Szent Péter elmondta pünkösd napján első prédikációját! Péter csak egy nyelven beszélt, és mégis minden nép a maga nyelvén hallotta. Más volt a nyelvük, más a ruhájuk, más a kultúrájuk, – *de a Szentlélek* *é* *9* *yé* *tette* *őket!* Ahol az emberek megértik egymást szeretet-óén, ahol nyelvi, kulturális, anyagi, szociális válaszfalakon és akadályokon túl az emberek jóakarattal, elnézéssel, megértéssel vannak egymás iránt, ott ma is a Szentlélek dolgozik.

B) Az első pünkösd óta állandóan a Szentlélek beszél az Egyház ajkával és a Szentlélek dolgozik az Egyház kezével

Ha nem a Szentlélek dolgoznék az Egyházban, annak már régen el kellett volna pusztulnia. Egyrészt ellenségei mindent elkövettek, hogy Krisztus jegyesét eltemethessék, másrészt saját tagjai közt is annyi emberi gyarlóság ütközött ki, hogy ha nem a Szentlélek élne benne, nem tudott volna dacolni tizenkilenc évszázad tömérdek támadásával.

De amit N. Szent Gergelyről mond a legenda, hogy mikor műveit írta, a Szentlélek lebegett feje fölött, az szóról-szóra beteljesedett az Egyházon. A Szentlélek ereje által válik valaki az Egyház tagjává, mikor újjászületik a keresztségben (Jan. 3, 5.), a Szentlélek által tisztul meg a bűnbánat szentségében (Ján. 20, 22.), a Szentlélek önti ki lelkünkbe az erények bőséget, főleg a szeretetet (Róm. 5, 5.), és a Szentlélek lakozik az igazak lelkében, Isten eleven templomává avatja azt, „segítségére van erőtelenségünknek,... maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal” (Róm. 8, 26.).

A bennünk lakó Szentlélekisten! Sok mai ember nem tud mit kezdeni ezzel a gondolattal! Pedig nem ez a legfönségesebb beteljesedése-e az emberiség örök vágyának: alávetni az anyagot a szellem tökéletes uralmának! Hiszen nem látjuk-e, nem érezzük-e saját bőrünkön, saját nyugalmátvesztett korunk tehetetlenségén, hogy a legnagyobb technikai teljesítmények sem boldogítanak, ha kisiklik kezünkől a lelki értékek megbecsülése!

III.

A tüzes nyelvek.

A pünkösdi jelkép azonban még ennél is többet mond nekünk, mert a Szentlélek nem egyszerűen nyelvek alakjában szállott az apostolokra, hanem *tüzes* nyelvek alakjában.

A *tűz* többször használt jelképe az Istennek.

Tüzes csipkebokorban jelenik meg Mózesnek, tüzes oszlopban jár a pusztában vándorló nép előtt. „A mi Istenünk emészto

tűz” (Zsid. 12, 29.), írja Szent Pál. De kiváltképen beszédes jelképe a tűz a Szentlélek működésének. A tűz melegít és erősít.

A) A tűz melegít. Az anyagi világban alig találhatnánk beszédesebb jelképet a Szentlélekre, mint a tüzet, ezt az áldáshozó, jótévő hatalmat, amely melegít a hidegben, fényt ad a sötétben, életet a megmerevedésben. Ezért nevezzük a Szentlelket a lelkek világosítójának, „lumen cordium”, és boldogító fénynek, „lux beatissima”.

a) A melengető, világító, életet adó Szentlélek erejéből fakad *minden lelki melegség, minden fény sugar, minden lelki élet*. Ami szépség van a világon és öröm, ami melegség és szeretet, ami kedvesség és mosolygás, mindaz az Isten mosolyából, a Szentlélektől származik. Milyen hideg, elárvult, sötét és terméketlen lenne az élet az égből örökké lobogó Szentlélek meleg leheletének éltető protuberanciái nélkül!

Amint „a tűz sosem mondja: elég”, épígy túlárad, szinte tékozló bőségben ömlik szét a Szentlélek tüze is, és mindenki biztos lehet, hogy a Szentlélek lakozik benne, ha nem mérecskéli fukar kézzel, hogy „ez már bűn, már nem teszem, ez még nem bűn, megteszem”, „ez nincs előírva, nem teszem, ez a legvégső határ a bűn és erény közt, hát ezen végzek kötél táncos mutatványokat”, – nem, nem így, hanem mint a tűz, úgy lángol benne a vágy: Uram, mindig többet érted, mindig többet!

b) így értjük azonban *az összefüggést is a Szentlélek tisztelete és a felebaráti szeretet közt*; így értjük, hogyan vált a Szentlélek tisztelete a felebaráti szeretet elsőrendű forrásává.

Keresztény őseinkben sokkal elevenebben élt a Szentlélek tisztelete. Akkoriban Sziciliától Skandináviáig tele volt szórva Európa a Szentlélek tiszteletére épült s a Szentlélekről elnevezett kórházakkal s ezek a kórházak, de a városok is telve a Szentlélek-Társulat tagjaival, akik a felebaráti szeretet szolgálatának szentelték magukat, mert a Szentlélek tüze elégette bennük az önzést és fölkelte a segítő részvétet.

B) Mert a tűz erősít is. Elégeti az emberek közt az önzés által emelt korlátokat s fölgyújtja bennük az istenszeretet lángját.

Amint az ember az elektrotechnikával képes lefogni az ég villámát és egyetlen kapcsolással nappali fénybe borítani az éjszakát, gépóriásokat mozgásba hozni s rengeteg súlyokat a magasba emelni, épúgy az a lélek, amelyen előmlik a Szentlélekisten éltető árama, – szeretete – ha azelőtt sötétben volt is, napfényesre gyullad s az istenszeretet magasságába emelkedik és bírja az élet súlyát.

A középkorban külön lovagrend is alakult a Szentlélek tiszteletére: „A Szentlélek lovagjai”. Ez a külön lovagrend ma már nincs ugyan meg, de ma is mindnyájunknak a Szentlélek lovagjainak kell lennünk. A középkori lovagok fegyvertényei és bátor bajvívása helyett nehezebb harc áll előttünk: hitünk bátor megvallása és hitünk szerinti élet. Mit kell ma elviselnie annak, mennyi viccelődést, pletykát, megszólást másoktól, mennyi lemondást, önfegyelmezést, önmegtágadást magával szemben, aki mindig következetesen hű akar maradni Krisztus mellett!

Villamoson és autóbuszon lépten-nyomon látni a figyelmeztető felírást: „Előre tessék lépni!” Nos, persze! Aki hátralépve szállna le, végigvágódnék! De a vallási, erkölcsi életben is: Csak előre! Nem lehet hátralépni! Jaj, de milyen nehéz ez a végletekig kitartás! Nem hiába hasonlítja Szent Pál a keresztény életét a versenyfutáshoz! Valóban az is! A startnál mindenki egyszerre indul – mindenki megkapja a keresztiségét. Az első évek köreit mindenki egyformán futja be. De aztán hol az egyik, hol a másik kezd már lemaradni. Némelyik már a serdülő kor első hónapjaiban, a másik a fiatal években, mások meglett férfi vagy asszony korukban! Nincs erejük a kitartáshoz! Nos, a Szentlélek ajándéka a kitartás kegyelme. A végső állhatatosság kegyelme a Szentlélek adománya. Pedig csak „aki állhatatos marad mindvégig, az üdvözülni” (Máté 10, 22.).

*

Kedves Testvéreim! Zúgó szélvész közt, tüzes nyelvek alakjában szállott le a Szentlélek az apostolokra. Mik voltak

pünkösöd előtt az apostolok, mily félénkek, reményvesztettek és tétovázók! És mikké lettek pünkösöd után! Bátrakká, kik dacolnak a halálbüntetéssel. Tüzesekké, kiknek egyetlen vágyuk van: Krisztust hirdetni. Nem volt elég ellenük a kínzás, gyötrellem, vértanúság, nem volt elég a pogány állami hatalom és filozófia minden erőfeszítése, – a végén mégis győztek a Szentlélek erejével megerősített emberek.

Pünkösöd napja csak egyszer volt a világon, de ez olyan nap, melynek nincs naplemente. Pünkösödnek állandónak kell lennie! És pünkösöd napja van, Szentlélek eljövetele van mindenütt, ahol bárki is harcol a bűn ellen és győz, ahol egy ember szeretettel segíti szenvedő felebarátját s ahol egy ember a fájdalom és megpróbáltatás közt is mosolyogni tud.

Ha valaha, most kell így imádkoznunk: Jöjj el Szentlélek Úristen, add meg a hit kegyelmét nekünk, akiknek hitét naponként igyekszik kikezdeni a hitelenség ragálya. Add meg a kitartás és állhatatosság kegyelmét nekünk, akikre naponként támad a kicsinyhitűség és elkedvetlenedés. Add meg a győzelem kegyelmét nekünk, akiknek a krisztusi erkölcsökért emberfeletti harcot kell vívnunk. Jöjj el, Szentlélek Úristen!

Jöjj el, hogy ne legyünk hajló nádszál, mely inog minden szélre. Jöjj el, hogy ne legyünk pislákoló méceses, mely füstöl, halódik. Hogy ne legyünk bűnöknök, szenvedélyeknek láncravert rabszolgái.

Hanem legyünk szikla, mely tud dacolni a bűnkísértés tomoló áradatával.

Legyünk tűz, láng, melynek tiszta fénye feléd világít.

Legyünk pünkösdi lelkek, kiknek életét az istenszeretet ereje acélozza, védi minden büntől.

„Égesd, Uram, a Szentlélek tüzevel bensőnket és szívünket, hogy szeplőtelen testtel szolgáljunk neked és tiszta szívvel kedvedben járjunk.” Amen.

III.

MIT AD NEKÜNK A SZENTLÉLEK?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Budán, a gellérthegyi sziklatemplom környékén tömérdek galamb röpköd ide-oda: A járókelők bámulva szoktak megállni egy ember előtt, aki nagy szeretetével valósággal megbűvöli a galambokat. Leül egy padra, előveszi búzáját, kukoricáját... és abban a pillanatban mint valami suhogó felhő röpköd hozzá a galambcsapat, tenyerébe állnak, térdére ülnek, vállán röpködnek ... Az emberek csodálkozó arccal nézik a kedves jelenetet. Mi lepi meg őket? A szeretet csodálatos hatalma! Hogy a csendes, jótévő szeretettől megszelídül még a madarak ösztönös félelme is és a félenk madarak annak a jószívű embernek bizalmas kosztosaivá válnak. A szeretet bizalmat fakaszt bennük, az étel pedig erőt ad nekik.

A napokban én is megcsodáltam ezt a galambtető embert; közben pedig eszembe jutott: Hát nem ilyen kosztosai vagyunk-e mi is a Szentlélekistennek? A keresztény Egyházban a Szentlélek Úristen előveszi – no, nem a búzáját, kukoricáját, – hanem előveszi bőséges kegyelmi forrásait és hívogat, édesget, biztatgat, hogy Hozzá röpküljünk, vállára szálljunk, tenyeréből együnk – és aki egész bizalommal átadja magát Neki, annak annyira megszelídíti bűnre hajló természetét, olyan új embert alakít belőle, hogy nem az emberek járnak csodájára, hanem maguk az ég angyalai.

A Szentlélek kosztosai! Kissé különösen hangzó kifejezés, pedig egészen találó! Mi vagyunk az éhes galambok, a Szentlélek pedig táplál minket. Mivel táplál? Miből áll a Szentlélek kosztja? Ha a mai szentbeszédben megvizsgáljuk, mint táplálja a Szentlélek a mi éhes lelkünket, ugyanarra a megállapításra jutunk, mint a gellérthegyi galamboknál: bizalmat, hitet fakaszt bennünk és erőt ad nekünk. Amit más szóval úgy fejezhetnénk ki, hogy a Szentlélek táplálja bennünk **I. a hitnek és II. az erkölcsi életnek virágos kertjét, III. a Szentlélek nélkül tehát nem megyünk semmire sem.**

I.

A hit a Szentlélek ajándéka»

Mi tehát a Szentléleknek első éltető ajándéka? A hit. A keresztény hit, amely úgy változtatja át és szelídíti meg egész valónkat, amint a galambetető ember szeretete megváltoztatja és legyőzi a galambok félték természetét.

A) Hitünket tehát a Szentléleknek köszönhetjük. Azt, hogy **a földön** túlra is tudunk nézni; azt, hogy az anyagi világ fölé is **tudunk** emelkedni. Másképp ezt úgy fejezném ki, hogy **a Szentlélek adja az embernek a metafizikai indítást.** Kitágítja horizontunkat, az örök halmok felé fordítja tekintetünket. Mi vagy, **ember?** Miért élsz a földön? Hová mégy onnan? Mi az életed **célja?** **Mi** az életed értelme?

Ó, igen, a nehéz, sorsdöntő kérdés: **Mi az élet értelme?**

Egy csendes nyári napon – mint a svéd mesemondó írja – **hangos** vita kezdődött az erdő lakói között erről a kínzó **problémáról:** mi az élet értelme?

Mi az élet értelme? – csattogott a fülemile. Mi volna más, mint az éneklés, – és belefogott szépen trillájába.

Dehogy is az éneklés – morogta egy fekete vakond, – dehogy! örökös küzködés a sötétséggel, ez az élet.

Az már nem – villogta egy tarka pillangó. Élvezet és öröm, ez az élet!

Bizony neked sincs igazad – felelt rá egy szorgos méhecske, – mert nemcsak öröm az élet, hanem munka is. Több munka, mint öröm.

Az már igaz! – sóhajtotta egy hangya, – több munka és fáradság, mint öröm.

De belevijjogott magasból egy sas: Egyikteknek sincs igazsága. Az élet szabadság és hatalom, és szárnyalás föl a kék magasságba.

Ekkor már belekeveredtek a nagy vitába a növények is. A sudár fenyő a sasnak adott igazat, hogy az élet szárnyalás, törekvés föl a magasba. A kövirózsa és a havasi gyopár a hangyával tartott: Csupa küzdelem és harc az élet. A nyíló rózsza és hóféhér lilium azt mondta, hogy csupa öröm, csupa báj az élet. De megeredt a felhő szava is: Bizony könny, keserűség és sírás az élet. A sietve gördülő folyóvizek azt dúdolták: Pusztulás és mulandóság az élet...

És mikor már teljes volt a tanácstalanság, ellenmondás és zűrzavar, egyszerre csak megkondult a pünkösdi harangszó, elnémult az egész vitatkozó, filozofáló, csicsergő zsbívásár és a hirtelen csendben mindenki megértette, hogy ez az egyetlen helyes felelet, ez az igazi élet, a Szentlélek ereje által az emberben kifakasztott béke és öröm, erő és harmónia, lendület és harci kedv, hűség és tisztaság!

B) De hogy ezt elmondhassuk, ahhoz a Szentlélek ad nekünk helyes szemmértéket, helyes ítélőképességet, vagyis **az igazi értékek felismerésére tanít***

Jeruzsálemi Cirill szerint a Szentlélek úgy hat a lélekre, mint a napsugár a szemre. Ha az ember a sötétségből napvilágra jut, sok dolgot meglát, amit azelőtt nem látott. Ép így világosodik meg annak lelke, akiben a Szentlélek lakozik, és kezd látni emberfeletti szemekkel (Catéchèses 16, 16.).

A Szentlélek által megvilágosított ember tisztán látja a lélek

jogait, már pedig a lélek jogairól beszélni egy korban sem volt annyira szükséges, mint ma, a gépek korszakában!

Mennyien dolgoznak ma azon, hogy „kioltsák a lelket!” Milliók előtt ma már semmi más nem imponál, csak a lóerő, csak az izom, csak a bokszolás. Mily szédületes összegeket keres egy professzionista labdarúgó, bokszversenyző, mint ünnepli újság, mozi, közönség az anyag hőseit, – s mint maradnak észrevétlenül a gondolat hősei! Mily tömördek körülöttünk az üres álarc, a polyva, a külső látszat!

A Szentlélek metafizikai indítása kell hozzá, hogy belássuk: mitem ér a technikai haladás, ha lelkileg, erkölcsileg sötétben maradunk!

C) És ha kutatjuk, hogy *hogyan működik bennünk a Szentléleknek az indítása*, vagyis **hogyan eszközli a Szentlélek ma az emberek újjászületését**, erre az eredményre jutunk: Úgy, mint régen.

a) Először megjelent a Szentlélek a teremtés napján a chaotikus világ fölött; Isten Lelke lebegett a vizek fölött és a chaosvilágból így lett kosmosvilág. Aztán megjelent a chaotikus ember fölött és a chaos-emberből, a zűrzavaros emberből kosmosember, rendezett, keresztény ember lett.

Ma is így dolgozik a Szentlélek. Valaha az élet gazdagságát lehelte a rendezetlen természetbe, *ma pedig a rendezetlen régi emberből a lélekszerinti „új teremtményt”* (Kor. II. 5, 17.) alakítja.

b) „Áraszd reánk Szentlelkedet és újjászületünk, és megújítod a föld színét” – imádkozza az Egyház.

Vajjon milyen a Szentlélekben újjászületett ember? Látszólag külsőleg minden olyan rajta, mint volt azelőtt, de valójában egészen más: más a szeme, a szíve, a gondolkodása. Szórói-szóra teljesedik rajta az Úr szava, melyet Ezechielnél mond: „Tiszta vizet öntök ki rátok, és megtisztultok szennyeitektől ... És új szívet adok nektek és új lelket helyezek belétek, és elveszem a kőszívet és hússzívet adok nektek.” (Ezech. 36, 25. s köv.)

A Szentlélek templomává vált ember másképp látja magát.

saját életét, másképp embertársait, de másképp a világot, annak minden történéseit is. Másképp látja még a szenvedést és a családokat is!

Mikor a francia forradalom véres szörnyűségei közt a Vendée-ban egy kolostor apácáit kivégzésre vitték, azok útközben a „Veni Creator Spiritus”-t énekelték. Hiszen a gonoszság és sötétség diadala közt van-e nagyobb vigasztalásunk, mint a minden jó Lelkébe s a világosság Lelkébe vetett hitünk?

Mennyi szeretet, mennyi szépség, mennyi lelki báj és finomság, mennyi lendület és erő ömlenek el az Egyházon, mily termő és zöldelő volna az Isten nagy szőlőskertje, ha mindegyik tagja meghallaná a Szentlélek bebocsátást kérő kopogtatását és ajtót nyitna a Szentléleknek! Tág kaput, tágra nyitott lelket! „Íme az ajtónál állok és kopogok; – mondja magáról az Úr – ha valaki meghallja szavamat és megnyitja nekem az ajtót, bemegyek hozzá és vele étkezem és ő envelem” (Jel. 3, 20.).

Az Úr csak kopog, de az ajtót be nem törí – nekünk kell azt kinyitnunk. Halljuk meg Szent Pál figyelmeztetését: „Ne oltátok ki a Lelket” (Thesz. I. 5, 19.), „a Lélek szerint járjatok és nem fogjátok véghezvinni a test kívánságait” (Gal. 5, 16.).

Mennyire nekünk szóló szavak! A Lélek szerint éljetez és ne az ösztönök szerint! Ne a test szerint! Ne a világ jelszavai szerint! Ne a pénz szerint! Ne a föld szerint!

Itt azonban jön már a Szentlélek másik ajándéka: az erkölcsi élet.

II.

Az erkölcsi élet a Szentlélek ajándéka.

A Szentlélek u. i. nemcsak metafizikai indítást ad, hanem erkölcsit is, azaz nemcsak megnyitja szemünket a természetfölötti világ látására, hanem segít annak elérésére is: **A) erőfő ad ahhoz, hogy hitünk szerint tudjunk élni**, vagy ha letértünk az útról, **B) visszavezet a helyes útra**.

A) A hit szerinti élet harcba kerül és a **Szentlélek adja hozzá az erőt.**

a) Aki olvasta Sienkiewicz világhírű regényét, a „Quo vadis”-t, bizonyára nem egykönnyen felejtí el az izmos rabszolgának, Ursusnak idegfeszítő küzdelmét a vad bikával. Amint a szilaj vadállat a szarvaira kötözött gyöngé lánnyal, Lídiával beront a Colosseum porondjára, hogy vértanúvá avassa az ártatlan lányt, Krisztus követőjét; amint az óriás erejű Ursus megragadja a vérbeborult szemű bika szarvát és igyekszik letépni a vadállatot; amint pattanásig dagad minden izom a hűséges szolga testén, amint süllyed lába a homokba az embertelen erőfeszítés súlya alatt, szinte eláll a lélekzet még az olvasóban is ...

De mikor aztán végre is megroppan a bika nyaka és a hűség és önfeláldozás inspirációjában emberfeletti győzelmet arat Ursus és a földön végignyúlt bika szarvai közül kioldja az ájult leánykát, nagyot lélelkünk s szinte felkiáltunk: Hál' Istennek, hogy győzött!

Az áteredő bűn óta így volt kötve az emberiség is a szabadjára eresztett ösztönök megvadult bikájára és soha nem bírtuk volna a bika nyakát kicsavarni, ha meg nem kaptuk volna *hozzá azt az emberfölötti erőt, amelyet a Szentlélek ereje ad nekünk.*

b) Viszont nagy vigasztalás és biztatás nekünk, hogy amióta számíthatunk a Szentlélek erejére, azóta *nincs az a szilaj természet, nincs az a megvadult ösztön, melyet az ő segélyével főkentartani nem sikerülne.* Ó, hányan panaszkodnak: Nekem különösen nehéz a lelki harcom. Én olyan érzékies természetet örököltem az őseimtől, én oly hirtelen haragra lobbanót, én oly részvétlen, szívtelen természetet... Mindegy, Testvéreim: a Szentlélek erejével mindnyájan győzhetünk!

Ezechiél prófétának egy ízben érdekes látomása volt a Megváltó eljövendő birodalmáról. Azt látta, hogy a Messiás templomának küszöbe alól forrás tör elő, végigömlik a hegy oldalán, ott folyam lesz belőle, mely a sivatagon keresztül a Holttengerbe szakad, s annak keserű vizét édessé változtatja, úgy hogy most már telve lesz a Holttenger is halakkal, partján pedig pom-

pás fák zöldülnek, amelyek gyümölcsei soha el nem hervadnak. (Ez. 47, 2.-12.)

Találhatnánk-e ennél megfelelőbb képet annak az erősítő munkálkodásnak szemléltetésére, melyet a Szentlélek fejt ki az emberi lélekben! Bizony nagy sivatag az az élet, amelyen mindnyájunknak át kell mennünk! Bizony, ha magunkra hagyattatnánk, élettelen Holttenger lenne lelkünkben! De ha akarjuk, a Szentlélek kegyelmi patakja végigömlik életünkön és amerre jár, nyomában lelkünkben a hit és erkölcs pompás virágai fakadnak.

Hacsak úgy nem teszünk, mint a szenesemberek télen a pesti utcákon.

Sajátságos dolgot látni téli napokon a főváros utcáin. Szénnel tömött óriási társzekerek haladnak az úton, és a szénhalom tetején didergő, fázó szénhányó munkások reszketve húzzák meg magukat. Nem furcsa-e: alattuk az éltető meleg forrása, ők rajta ülnek, és mégis majd megfagynak! Mily találó képe a Szentlélek nélküli hithideg világnak! De a hithideg kereszténynek is, akinek csak a kezét kellene nyújtania a Szentlélek forrása után, akinek csak a lelkét kellene kitennie a Szentlélek meleg napsütésének, hogy erőre kapjon, fölmelegedjék és – győzzön!

B) A Szentlélek azonban nemcsak megvilágosít, nemcsak mutatja az utat, hanem **segít visszatérni is a helyes útra, ha eltévedtünk róla.** Aki elfáradt, azt erősíti, akiben ellanyhult az istenszeretet tüze, abban feléleszti azt, s akiben egészen kialudt volna, abban újra fellobbantja azt.

Mikor az ellenség Jeruzsálemet földülta, a zsidóknak legfőbb gondjuk volt megmenteni a templomban égő szent tüzet. Titkos ciszternákban rejtették el. Mikor aztán Nehemiás az új jeruzsálemi templomot föl akarta szentelni, papokat küldött az első templomból megmentett és elrejtett szent tüzért. A ciszternában azonban csak zavaros, iszapos vizet találtak a tűz helyén. Mégis elhozták. És amidőn az iszapos vizet ráöntötték az új templom áldozati oltárára, a napsugár kitört a felhők közül, és föllángolt az oltáron a tűz és megemésztette az áldozatot.

Hány ellenség dülta már végig a mi lelkünkben is az Isten

templomát és – sajnos – nem sikerült belőle megmenteni a szent tüzet! A Szentlélek lángoló sugara hányszor esett már lelkünk oltárán iszapos, zavaros tócsára!

De csak rajtunk, a mi közreműködésünkön fordul meg, hogy a Szentlélek ereje által újra föllángoljon bennünk az Istennek tetsző, áldozatos élet tüze és életünket ismét Isten tiszta templomává szentelhessük föl. És itt sugárzik felénk az egész beszéd nagy figyelmeztetése:

III.

A Szentlélek nélkül nem megyünk semmire sem!

Ha valóban a Szentlélek ajándékából ered, hogy kezünkben tartjuk önmagunkat, hogy uralkodni tudjunk a romlott emberi természet fölött, akkor biztos az is, hogy a Szentlélektől elszakadt világnak tönkre kell mennie, mert a *Szentlélek nélkül nem megyünk semmire sem*.

Sem a társadalom, sem az egyén erkölcsi élete meg nem maradhat a Szentlélek nélkül,

A) Nem maradhat meg a társadalom erkölcsi élete.

Soha még annyi hatalmas kötetet nem írtak össze a szociális kérdésről, mint ma, és a börtönök mégis *tömve* vannak antiszociális lényekkel. Soha annyi könyv a pedagógiáról még meg nem jelent, és soha annyi neveletlen ember még nem volt. Eugénikát hirdetnek és ugyanakkor egyre vakmerőbbé válik az állat az emberben. Mi mindent el nem követ az orvosi tudomány, hogy egy előregedett emberi szervezetet megmentsen és legalább még néhány hétig életben tartson, és ugyanakkor az életbe elinduló erős, fiatal csöppségek százezreit megölik, mielőtt megszülethettek volna. Íme, mi lesz a társadalom erkölcséből a Szentlélek nélkül!

B) Ha azonban a Szentlélek fény, amely eligazít és tűz, amely tisztít és erő, mely életben tart, akkor a **Szentlélek nélkül az egyén erkölcsi élete sem maradhat meg.**

A Szentlélek fény, tehát egy lépést nélküle nem tudok tenni

vagy ha teszek, – eltévedek a sötétben. A Szentlélek tűz, tehát nélküle megfagy a lelkem. A Szentlélek erő, tehát nélküle eler nyed a lelkem. Vagyis: *nekem szükségem van a Szendétekre*; tágra kell nyitnom lelkemet s szívni, inni magamba a Szentlélek illeteseit, s örömmel mennem, gyakran mennem a szentségekhez, a gyónáshoz, áldozáshoz, amelyek nekem a Szentlélek erejét közvetítik.

A Szentlélek illeteseire mindnyájan rászorulunk, a Szentlélek illeteseit mindnyájan meg is kapjuk, s mégis mit látunk? Az egyik lélek világosra gyullad, melegre lobban, erőre kap a Szentlélek érintése nyomán; a másik meg sötét, hideg, levert, összetört, élettelen marad. Nézzetek körül ebben a szörnyű világban: mily tömérdek hideg, összetört, lerongyolódott lélek kóvályog köröttünk! Hol itt a baj? A Szentlélekben? Nem, nem! Annak tüzes lelke nemcsak az első Pünkösdkor gyűjtött; érint ma is minden emberi lelket; csak mi nem reagálunk, nem felelünk, nem vagyunk érzékeny eszközök a Szentlélek kezében.

Sokszor látjátok azt a fehér márványkockát, ami itt lóg a szószéken fölöttem: a rádió mikrofonját. Élettelen, hideg márványdarab, – ha nincs benne áram; ha azonban van, akkor meg páratlanul érzékeny szerszám, amely minden legkisebb szóra, melyet mondok, megrezdül, és szétdobja azt az egész országba, hogy százezrek hallják. Tudunk-e mi ily érzékeny mikrofonjai lenni a Szentléleknek? Hogy annak minden legcsendesebb érintésére kész örömmel reagáljon a lelkem: Uram, Uram, tied vagyok; mit akarsz velem? Tégy, amit akarsz!

Pedig csak így győzzük az életet, a földi küzdelmeket. A földön járunk, a földben gyökérzik a lelkünk, a földi élet ezernyi nehézségeivel küzdünk – és mégsem szabad a földi gondok közt elvesznünk s a földi élet hétköznapijainak robotoló munkájából is folyton ki kell hallanunk örök rendeltetésünk, örök életünk, krisztusi elhivatottságunk erősítő himnuszát.

Tudjátok, kinek fog ez sikerülni? Tudjátok, ki fog hallani a földi küzdelmek közt is mennyei melódiákat? Aki tágra tudja nyitni lelkét a Szentlélek magasból hullámozó energiáinak, aki

gyakran veszi fel magába a Szentlélek táplálékait, a kegyelme-
ket a kegyelem eszközeinek, a szentségeknek gyakori használata
által

Mikor az ember rádiót akar hallgatni, vajjon elég-e a ké-
szülék? Nem! Kell hozzá egy mélyre vezető drót is, mely a föld-
del összeköti s egy magasba vezető drót, mely nekifeszül a jövő
hullámoknak. S a kettő közé helyezem a készüléket, s már hal-
lom is: Halló, halló, itt Budapest 550 m. hullámhosszon. Az én
lelkem is rádiókészülék. A földvezeték – ó, a földvezeték, az
mindnyájunknál nagyon erős: nyakig vagyunk a földi gon-
dokba ágyazva! Hanem ez nem elég. Ahhoz, hogy dal, harmó-
nia, emberi keresztény élet csendüljön ki belőle, kell hozzá ma-
gasba vezető drót is, kell kifeszült, szomjas lélek is, amely be-
szívja a Szentlélek fölülről hullámzó energiáit, s mihelyt ez meg-
van, már hallom is: Halló, halló, itt a Szentlélek, a krisztusi
élet hullámhosszán ... Krisztusi élet, mely hit is. Krisztusi élet,
mely erkölcs is. Krisztusi élet, mely nehéz küzdelem is. De:
krisztust élet, mely egedül megnyugtató és boldogító életforma!

Kedves Testvéreim! Tüzes nyelvekben jött a Szentlélek és
ma is folyton imádkozunk, hogy az ő tüze világosítsa, tüzesítse,
acélozza lelkünket. Uram, tüzet adj nekünk!

Tüzet? Hát nincs elég tűz a földön? A gyárakban nincs
elég tűz? A kohókban? A mozdonyokban? Kazánokban? Elek-
tromos művekben? Ágyúk torkában? Szenvedélyekben? Gyü-
lölködő emberszívek mélyén? *Ó, igen, ég az egész föld – de ez
nem a Szentlélek tüze!* E tűz mellett hideg marad a szív, sötét-
Ben a lélek, vak a szem. Uram, a *Te tüzedet küldd el!* Tüzet,
mely a hit fényét adja a hitetlenségben! Tüzet, mely a szere-
tet melegét gyújtja! Tüzet, mely a bűn salakját olvasztja!

Imádkozunk tehát sokszor, hogy jöjjön el közénk a Szent-
lélekisten. Mert ha nem a Szentlélek jön el az emberek közé,
eljön az ördög! Ha nem pünkösdi láng jön közénk az égből,
majd pusztító láng jön a pokolból. Ha nem jön a Szentlélek

éltető lehellete, majd jön a forradalmak pusztító szélvészze. Ne álltassuk magunkat: vagy szentekké igyekszünk lenni, vagy gonosztevő lesz belőlünk. Vagy felgyújtja bennünk a Szentlélek a hit és szeretet melengető tüzét, vagy fellángol az emberiségben a hitetlenség és gyűlölet romboló tüze.

Ó, jöjj el, Szentlélek-Úristen, adj nekünk erőt, hogy hinni tudjunk! Adj nekünk erőt, hogy hitünk szerint élni tudjunk! Adj erőt, hogy mindnyájan lehessünk a Te hűséges kis galambjaid, akik válladra szállnak, Hozzád simulnak, tenyeredből esznek és egykor a Te szent Szíved melegén örökre boldogok lesznek! Amen.

„HISZEK A KATOLIKUS EGYHÁZBAN

IV.

MI AZ EGYHÁZ?

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Rómában, a kereszténység központjában emelkedik a világ legnagyobb temploma, a Szent Péter-templom. Mindenki hallott már róla, mindenki olvasott hatalmas arányairól, utolérhetetlen művészi szépségeiről; de mikor aztán valaki elkerül Rómába és először pillantja meg a világhírű templomot, csalódott kiáltás hagyja el ajkát: „Hát ez az a csodálatos remekmű? Ez volna olyan óriási terjedelmű! Ez volna olyan páratlanul szép? Én semmi különöset nem látok rajta!” Csakugyan, az első benyomás némi csalódást kelt. És ennek kiábrándító hatása csak akkor múlik el, ha már órákig, napokig járkalunk a templomban. Ha napok múlva újra visszatérünk, tízszer, hússzor is elmegyünk oda, ha nyugodt szemlélődéssel megállunk egy-egy szobra vagy síremléke előtt, ha pontos kalauz vezetésével apróra megvizsgáljuk minden részletét, oltárát, kápolnáját. Akkor aztán rájövünk arra, hogy a Szent Péter-templom miért szerepel a világ legelső és legszebb építményei között.

De szakasztott így vagyunk nemcsak a Szent Péter-dómmal, hanem azzal is, aki azt építette: a katolikus Egyházzal. Arról is sokat hallunk, tudunk, olvasunk. Tudjuk róla, hogy az egész világon nincs egyetlen társulat, amelyik oly óriási kiterjedésű, oly régi, oly fontos és áldott működésű lenne, mint a katolikus

Egyház. Hogy azonban ne csak ilyen általános szövegeket tudjunk róla, hanem ismerjük szépségeit is, hogy megszeressük, kövessük, védelmezzük és büszkék legyünk rá, ahhoz nem elég a felületes rápillantás: ahhoz tapasztalt vezetőnek részletes munkája szükséges.

Erre a részletes munkára ad alkalmat Hiszekegyünknek az a mondata, amelynek magyarázásához most értünk el: „*Hiszek egy katolikus, keresztény Anyaszentegyházat*”. Figyeljétek csak meg, hogy mikor nagymiséken a kóruson a „Credo”-t éneklék, mennyi lendülettel, mennyi örömmel és öntudattal, mily diadalmos büszkeséggel csendülnek föl e szavak: „Credo unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam”, „Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Egyházban”.

Vajjon mi az alapja ennek a lendületes örömmel, büszkeségnek és öntudatnak? Mi az a katolikus Egyház, amelyhez Isten különös kegyelméből én is tartozom? Mit ad az nekem? Miért lehetek rá büszke? Mik az érdemei? . . . Ilyen kérdések részletes megbeszélését kezdjük el a mai alkalommal. Nem sietünk a tárgyalással. Húsz beszédet szánok ennek az egy mondatnak! Hónapokon át csak erről fogok beszélni: a katolikus Egyházról. Hogy aztán, ha alaposan szemügyre vettük az óriási építmény minden szépségét, a mi ajkunkról is büszke örömmel és hálás kegyelettel csendüljön föl a hitvallás: „Credo unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam”.

A mai beszédben egy bevezető kérdéssel kell foglalkoznunk: Mi is az Egyház? Ugye, egészen természetes, hogy mindenekeelőtt is erre kell megfelelnünk. A feleletet három gondolatban foglalhatjuk össze. Mind a három olyan mély tartalmú, hogy magukban hordják az Egyház minden szépségét és erejét. Azt állítjuk ugyanis, hogy az Egyház **I. a köztünk tovább élő Krisztus, II. Krisztus jegyese és III. Krisztus misztikus teste.** Mind a három tétel a szebbnél-szebb gondolatok mélységeit rejti magában.

Az Egyház a köztünk tovább élő Krisztus.

A) A katolikus Egyházat a kereszténység Alapítója, az Úr Jézus hívta életbe.

a) Történeti tény ugyanis, hogy az Úr Jézus már igen korán, nyilvános tanításának kezdetén *egyeseket külön kiválasztott követői közül*, külön nevet adott nekik, ezeket külön oktatta, külön szeretetével *tüntette* ki, külön hatalmakat adott nekik és végül, mennybemenetelekor külön megbízta őket a világ megtérítésével. Tehát voltak hívei és voltak apostolai. De az apostolok közt is volt egy, akit mindegyiknek élére helyezett. íme, a katolikus Egyház első szervezete Krisztus mennybemenetele napján: *hívek, apostolok, Péter, – és mindezek láthatatlan feje: Krisztus.*

b) Az első napok kicsinyke mustármagjából 1900 év alatt *óriási terebélyes fává nőtt a katolikus Egyház.* Olyan hatalmas intézménnyé, hogy egyesek értetlenül állnak vele szemben.

Van-e szükség erre a világot átfogó nagy szervezetre, amit ma Egyháznak nevezünk? – kérdik. Micsoda apró részletességgel kiépített hierarchia található a mai Egyházban! Kis falvak káplánjától kezdve plébánosokon, espereseken, püspökökön, érsekeken keresztül fel a római pápáig! Mily bámulatosan pontos organizáció! Mily szövevényes törvénykönyv 2414 kánonnal és tömérdek paragrafussal! Mily apróra kidolgozott erkölcsi parancsok! Aztán mennyi hagyomány, mennyi ceremónia, mennyi külsőség! Konkordátumok, indexre-tétel, kitüntetés-osztogatás, piros-selyem főpapi ruhák ... és más ezernyi külsőség . . .

Sok ember értetlenül áll meg ezek előtt. Sokszor még jóakarátú katolikus hívek sem tudják megmagyarázni ezeket. Majd az előttünk álló hús beszédben lesz alkalmunk mindezzel részletesen foglalkozni. De egyet már most is meg kell mondanom: aki *csak* ezekben látná az Egyházat, aki e sok külsőség mögött, az Egyház külső, emberi arca mögött nem látná és nem érezné *az Egyház lelkét és belső, isteni arcát is*, az nem is értheti meg soha Krisztus

Egyházát. Mert mindez nem az Egyház lényege, nem az Egyház belső, rejtett arca!

B) Hát mi az Egyház lényege?

Először is ez: **az Egyház Krisztus titokzatos továbbtartózkodása köztünk, Krisztusnak mása, az Egyház a köztünk élő Krisztus»**

a) Egyízben ezt mondta az Úr apostolainak: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg” (Luk. 10, 16.). Nos, a katolikus Egyház meg elmondhatja: *Aki engem hallgat, Krisztusra hallgat; aki engem néz, Krisztust látja; aki utánam jön, Krisztus nyomdokaiban jár.* Amit az Egyház hirdet, mindaz Krisztus ajkáról jön. Amit hittétel gyanánt előad, mindaz az isteni örök igazságból jön. Amit szentségeiben nyújt, mindaz Krisztus szerető szívéből fakad.

b) Más vágya nincs is az Egyháznak, *mint Krisztus érdekeit képviselni a világ végéig* és a krisztusi igazság hirdetésével a lelkeket megmenteni. Az Egyház az a csatorna, amelyen át a megváltó Krisztus a megváltás kegyelmét az emberekhez akarja juttatni. Az Egyház külső, látható megtestesülése az igazság és kegyelem ama láthatatlan országának, melyet Krisztus a földön alapított. Ezért az Egyháznak egyetlen vágya, egyetlen ambíciója, létezésének egyetlen igazoló alapja: Krisztust képviselni a földön mindörökké, Krisztust megtestesíteni az emberekben, Krisztus arcát kialakítani a lelkekben.

Halljuk csak, mily öntudattal, mily bátorsággal, mily cáfolhatatlan bizakodással kiáltja világgá ellenségei felé: Ki tud szememre vetni egyetlen egy esetet is, amikor Krisztus evangéliumát megtagadtam volna! Amikor a krisztusi igazságokból akár csak egy hajszálnyit is engedtem volna! Amikor a krisztusi erkölcsök megóvásáért a legnagyobb áldozattól is visszariadtam volna!

c) Külsőség, ceremónia, jog, ünnepek, szobrok, böjt, pirosselyem ruhák . . . mindez nem lényege az Egyháznak . . .

Hát mi a lényege? Krisztus egyetlen, nagy, szent vágyának teljesítése: *az Isten országának terjesztése az emberek közt.*

Ez az ország láthatatlan is, de látható is. Láthatatlan, mert Krisztus szerint „bennünk” (Luk. 17, 21.) van, a benső ember megigazultságában! Máté 6, 33.).

De látható is, mert Krisztus ezt az Egyházat testből is álló embereknek szánta s nem tiszta-lélek angyaloknak. Egész természetes tehát, hogy a belső, láthatatlan Egyháznak külső, látható keretet, szervezetet és életformát is szánt. Amikor tehát Egyházára bízta a legfőbb tanítói, papi és kormányzói hatalmat, egyben külső, látható társaságot is alapított: elnökévé, alapkövévé tette Pétert (Máté 16, 18.), tisztikarává – pásztoraivá – az apostolokat (Máté 18, 17.), fölvételi tagsági-jegy gyanánt a keresztségét jelölte meg, alapszabályként az Isten parancsait. Végül pedig Egyháza vezetőségét szinte hihetetlen hatalommal ruházta föl, mikor *ezt* mondta nekik: „Aki titeket hallgat, engem hallgat” (Luk. 10, 16.). „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket” (Ján. 20, 21.).

Jogosan mondjuk tehát, hogy az Egyház a köztünk továbbélő Krisztus.

II.

Az Egyház Krisztus Jegyese.

De így aztán megértjük azt az újabb mély, misztikus gondolatot is, mely szerint az Egyházat **Krisztus Jegyesének is** nevezük. Szent Pál egy helyen ily lelkendező szavakkal írt az Egyházzól: „Krisztus szerette az egyházat és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet ígéjével, s dicsővé tegye magának az egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen” (Ef. 5, 25.-27.).

Az Egyház tehát Krisztus szent és szeplőtelen Jegyese!

A) Ha ezt a gondolatot továbbsszöjük, megértjük, honnan vettük azt a meleg kifejezést: **anyaszentegyház**. Ha u. i. az Egyházat Krisztus Jegyesének mondhatjuk, akkor ép ily jog-

gal nevezhetjük Krisztus gyermekei anyjának, vagyis a mi Anyánknak. „A katolikus Egyház a mi Anyánk”, „sancta mater Ecclesia” – mily kedves, kegyeletes kifejezés! Mi mindent akarunk mi ezzel jelezni?. Azt az anyai gondoskodást, amelyet gyermekei érdekében, és főleg a gyengék, tehetetlenek, szenvedők és bűnösök érdekében kifejt. Azt a sok gondot és aggodalmat, amelynek fájdalmai között a szentségek erejével szinte újra-szül minket Krisztus számára.

Mennyi melegséget áraszt magából már maga a név is: anyaszentegyház!

Hát valóban anya az Egyház? – kérdezheti valaki. Valóban az! Anya, mert vannak gyermekei: mi vagyunk azok. És úgy szereti gyermekeit, mint csak az anya tud szeretni.

„Ecclesia” – nőnemű szó. És a többi nyelveken is: *Die Kirche*, *Une Église* stb. Nem férfinevet vett fel, mint „király”, „császár”, hanem női nevet; mert gyöngédsége, szeretete, figyelme, aggodalma olyan irántunk, mint az anyáé gyermekei iránt.

B) Önként kínálkozik itt a gondolat, hogy párhuzamot vonjunk egyrészt **Mária, Krisztus Anyja, másrészt az Egyház, a mi Anyánk között is»**

Akit Mária Bethlehemben adott egyszer a világnak, ugyanazt adja nekünk a mi Anyaszentegyházunk mindennap. Bethlehemben sem lehetett látni az Istenfiút, csak egy fázó, kis gyermeket ; az Egyház oltárain sem látunk mást, csak a kenyér és bor színét, – de ugyanazzal a hittel borolunk le az Oltáriszentség Krisztusa előtt, mint amilyenel a bethlehemi pásztorok leborultak a jászoly Kisdede előtt.

Sőt még tovább is szöhetjük a hasonlatot. A bethlehemi pásztorok imádták az isteni Gyermeket, de tisztelték s szerették édesanyját is; épígy ma is, aki imádjá Krisztust, kegyeletes tisztelettel kell szeretnie Jegyesét, a mi Anyaszentegyházunkat is.

Ha pedig így nézek az Egyházra, mint az én gondos szeretettel aggódó édesanyámra, akkor megértem minden intézkedését! Nem kritizálom meggondolatlanul – ah, hányszor ejte-

nek még katolikus emberek is más vallásúak társaságában igaztalan, felületes ítéletet saját Egyházukról! De én nem ütközöm meg látszólagos szigorúságán, hanem minden parancsa mögött igyekszem észrevenni a velem törődő, a lelkem, hitem, erkölcsi életem sértetlenségén aggódó anyai szeretetét.

Igen: minden parancsában! Egyes könyveket indexre tesz: ezeket nem szabad olvasnod. Egyes napokra böjtöt rendel: ezeken nem szabad húst enned. Egyes akadályok miatt a házasságot megtiltja: így nem szabad házasodnod, stb. Nem értem talán, miért; de elfogadom, teljesítem, – mert az *anyám* mondja!

III.

Az Egyház Krisztus misztikus teste.

Azt hiszem – Testvéreim –, hogy már most is kezdjük jobban megismerni a mi szent Egyházunkat. Pedig még csak most jutunk el egy újabb kifejezéshez, amelyet Szent Pál különös előszeretettel használ az Egyházzal: **az Egyház Krisztus misztikus teste.**

A) „Amint egy testben sok testrészünk van, nincs azonban minden testrésznek ugyanaz a rendeltetése, akképen **sokan vagyunk egy test Krisztusban**; egyenkint azonban egymásnak tagjai.” (Róm. 12, 4. 5.) „Amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is. Ugyanis **mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté kereszteltettünk.** (Kor. 12, 12. 13.)

Igyekezzünk csak mélyére szállani ennek a szentírási hasonlatnak is.

a) Krisztus akarata az volt, hogy követői önálló, természetfölötti vallási társaságot alkossanak és így a megváltás gyümölcseinek alkalmazása által Krisztus titokzatos testét kiépítsék. Az Egyház első hivatása megvalósítani a Krisztusban való természetfölötti Isten-közösséget azzal, hogy a megváltás gyümölcseit

az emberek számára közvetíti. De feladata az is, hogy a *hívek közössége által Krisztus titokzatos testét alkossa* és így megvalósítsa az Úr megrázó imáját, amelyet az utolsó vacsorán mondott az Atyához: „Amint te küldöttéi engem a világba, úgy küldöttem én is őket a világba .. . De nem csupán őérettük könyörgök, hanem azokért is, kik az ő szavaik által hinni fognak énbennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, mint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.” (Ján. 17, 18.-21.)

b) E szerint tehát *Krisztus háromféle testben él előttünk*. Él abban a testben, amelyet születése által a Szűz Anyától kapott; él abban a titokzatos testben, amelyet az Oltáriszentségben a kenyér és bor színe alatt magára vett; és végül él az ő szeretett, hűséges gyermekeinek közösségéből épített testben, a katolikus Egyházban.

Mily csodálatos hittétel! A katolikus Egyház millió és százmillió emberi testből és lélekből fölépített óriási organizmus, Krisztusnak eleven teste. Titokzatos test, melynek feje Krisztus, szíve a szentmise. Ez a szív minden percben végigönti Krisztus véré a tagokban, mi rajtunk, úgy, hogy ha az Egyházhoz tartozom, akkor állandóan Krisztus vérkeringésébe vagyok bekapcsolva, krisztusi élet vonul át rajtam, krisztusi nagyság érlelődik bennem, krisztusi boldogság ömlik szét szívemben.

B) Ha pedig az Egyház Krisztus misztikus teste, akkor **mindenkit** aki **ehhez az** Egyházhoz tartozik, **tagja Krisztus testének**. Mily páratlan méltóság ez számomra! De mily szociális figyelmeztetés és gyermeki elkötelezettség is!

a) Krisztus testének tagja vagyok! Mily *páratlan méltóság* ez számomra! „Nem tudjátok-e, hogy testetek Krisztusnak tagjai? Elszakítsam-e tehát Krisztus tagját és parázna nő tagjává tegyem? Isten ments!” (Kor. I. 6, 15.) „Vagy nem tudjátok-e, hogy tagjaitok a Szentlélek temploma, ki bennetek vagyon, kit az Istentől vettetek, és nem vagytok a magatokéi? Mert nagy volt a ti vételáratok! Dicsőítsétek meg és hordozzátok az Istent testetekben.” (Kor. I. 6, 19. 20.)

b) De egyúttal *mily szociális figyelmeztetés* is: minden katolikus testvéremben Krisztus titokzatos testének tagját lássam és így becsüljem! Külső látszatra csak gyámoltalan gyermek, gyári munkás, földműves, szegény, beteg, tehetetlen aggasztán, – de belül, valójában Krisztus testének tagja.

Egy apácázárdába új lelki igazgató került, aki meghallotta, hogy a nővérek közt egy volt grófkisasszony is van. „Könnyen megtudhattam volna, – mondotta egyszer a lelki vezető – hogy melyik az, de nem kérdeztem meg. Hanem akármelyik nővér jött hozzám, mindegyikkel úgy bántam, oly gyengéd finomsággal, mintha ő volna az egykori grófkisasszony.” Igen: mi mindnyájan rejtett grófkisasszonyok vagyunk, hercegek, királyok – az Úr Jézus misztikus testének tagjai! Testvér! Mikor tátott szájjal követelőzik benned a bűnös ösztön, mondd el magadnak: „Nem lehet! Én Krisztus testének tagja vagyok!” Testvéri Mikor valakit bűnre akarsz csábítani, jusson eszedbe: „Nem szabad! Krisztus testének tagja az is!”

c) *De mily gyermeki elkötelezettség is ez a tudat!* Krisztus parancsolta Egyházának, hogy tanítson minden nemzeteket (Máté 28, 19.), ebből tehát viszont következik, hogy *mindnyájan engedelmes, szófogadó tanítványai s követői legyünk Egyházunknak!* Szent Pál azt írta az Egyházzal, hogy az „az igazság oszlopa s szilárd alapja” (Tim. I. 3, 15.), ebből tehát következik, hogy vakon kell követnem, bizalommal, fenntartás és kertelés nélkül Egyházamat.

C) Dehát épen ezen akadnak fel egyesek. **Mennyi felületet, mennyi álokoskodást hall az ember épen ebben a kérdésben!**

a) „Nem méltó *hozzám*, tanult, eszes, okos emberhez, hogy csak úgy mindenestől elfogadjak egy hitrendszert, amit a katolikus vallás elém ad – így mondják egyesek. *Magam akarom végig okoskodni, magam akarok rájönni, mit hiszek, mit nem, mit fogadok el, mit nem ...*”

Pedig egy percnyi gondolkodás után is kiviláglik, mily üres jelszó ez! Mikor a világon minden téren rá vagyok utalva má-

sokra, mások megállapításaira, csak épen a legnehezebb kérdésben akarnék a magam feje után dönteni? Azt nem szégyellem, hogy az egyszerűget nem én találtam ki, hogy a villanyvilágítást, a gőzgépet, a rádiót nem én találtam ki; nem szégyellem mindezt elfogadni mások eszétől. Csak ott akarnék a magam útjain járni, ahol ez a legnehezebben sikerülhet: magára hagyott emberi eszemmel megtalálni Istent?

b) *„Miért köt meg engem az Egyház a dogmákkal?”* – halljuk másoktól a panaszt. De vajjon panaszkodnak-e a hajók, hogy a hullámos tengerre világítótoronyok szórnak fényt és így útjukat megkötik a helyes irányban? A mi dogmáink ily útmutató világító toronyok az élet tengerén.

c) *„Én vallásos vagyok, de nem az Egyház szerint! Én Krisztust közvetlenül találom meg, nem kell ezért egyik valláshoz sem tartoznom!”* így okoskodnak mások és így kerülnek tévútra. A kereszténységet nem lehet az Egyháztól elvonatkoztatni. Minden gondolatnak, minden elvnek életformára, megtestesülésre van szüksége. Krisztus vallása nem a levegőben lógó elvontság, hanem a római katolikus Egyházban megtestesült szent valóság.

„Mit atyáskodik fölöttem az Egyház? Én vallásos vagyok, de semmiféle egyházhoz nem tartozom! Én a magam útján keresem az Istent!”

Hányan keresik és hiába keresik! Hányan keresték Istent a maguk feje szerint és hosszú évek bukdácsolása után csak akkor találták meg, mikor végre visszatértek a régi, elhagyott Egyház útjaira! Akkor aztán belátták, hogy Egyház nélkül akarni vallásosnak lenni, annyi, mint ködös éjszaka tapogatni az utat egy szakadék szélén. Belátták, hogy igaza van a német mondásnak, mely szerint az Egyház nélküli vallásosság zűrzavar: „Religion ohne Konfession ist Konfusion!”

Vonaton utazom egy késő őszi délután. Esik. Nézem az ablaktáblát: egyik csepp a másik után hull az üvegre és megáll. Szeretne legördülni, de nem tud. Hívja ugyan lefelé a mélység, de nincs hozzá útja. Most azonban két csepp összefolyik s abban

a pillanatban már le is gördülnek. Vékony sáv, kis országút marad nyomukban, s amelyik esőcsepp azután idehull, az rögtön le is suhan végső céljához: amelyik azonban az út mellé esik, megint csak hiába erőlködik. Az én lelkemet is húzná az Isten mélysége; de míg egyedül állva nem találok Hozzá, mindjárt könnyebben ráakadok, ha beállok a lelkek közös országújtára. A lelkek országútját az Isten felé a katolikus Egyház építette ki. És ha nem volna katolikus Egyház, a kereszténység már rég eltűnt volna a föld színéről.

* * *

Az Apostolok Cselekedetének könyve a 9. fejezetben Saul csodálatos megtéréséről, Pálfordulásáról beszél.

Saul fanatikus tüzzel akarta kiirtani Krisztus kezdő Egyházát, az első keresztényeket. Mikor éppen Damaszkuszba tartott, hogy az ottani keresztényeket megkötözve Jeruzsálembe vigye, az úton hirtelen fényesség ragyogta körül és ezt a szózatot hallotta: „Saul, Saul, miért üldözesz engem?” „Ki vagy, Uram?” – kérte Saul. „Én vagyok Jézus, akit te üldözesz” – jött a válasz.

Nem érdekes dolog-e: Saul az Egyházat üldözte, és mégis ezt hallja: „Én vagyok Jézus, akit te üldözesz.” Ó, igen, ezért tisztelem, szeretem Egyházamat, mert ez maga a köztünk élő Krisztus, Krisztus Jegyese, Krisztus misztikus teste.

Te szent, katolikus Egyház! Krisztus föltámadása után a világtörténelem legnagyobb csodája! Isteni mű emberek kezében! Mennyei alkotás a földbe ágyazva! Tizenkilenc évszázad milliárd és milliárd jövő-menő emberének egybefűződő társulata, melynek az örök Krisztus a láthatatlan feje! Földreszállott mennyország, mennyország előcsarnokává vált föld! Izaiás prófétának betelejesült látomása az Úr hegyéhez vándorló néptömegekről (íz. 2, 2. s köv.), A földön továbbélő és továbbtanító Krisztus – ez vagy nekem te, egy, szent, katolikus Egyház!

Ebben a hitben születtem . . .

Ebben akarok élni . . .

És Isten segítségével ez által akarok egykor Isten mennyei Egyházába jutni! Amen.

V.

KRISZTUS EGYHÁZA EGY.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A múltkori beszéddel eljutottunk Krisztus Egyházának vizsgálatához.

Biztos tény-e az, hogy Krisztus egy látható, szervezett társaságot alapított, amelyet Ő maga nevezett el „Egyháznak”? Biztos! Csak el kell olvasni a Fülöp Cezareájában Szent Péterhez intézett szavait: „Te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Máté 16, 18.).

Biztos-e az is, hogy csak egy Egyház lehet Krisztus igaz egyháza? Biztos! Mert egy az Úr, akitől az Egyház származik, és egy az igazság, amelyet Krisztus tanított. Krisztus nem alapított több Egyházat, csak egyet, – ez történetileg és logikailag egyaránt biztos igazság.

De, íme, most jön a nagy, a sorsdöntően fontos kérdés: *Melyik hát Krisztus igaz Egyháza?*

Mert fájdalmas, megrendült lélekkel kell a történelemből arról értesülnünk, hogy Krisztus tanítása fölött testvérharcok folytak, amelyek Krisztus osztatlan köntösét darabokra tépték és a szent kereszténységet megosztották. Mikor az Úr mennybe ment és itt hagyta tanítványait s híveit, az ősegyház első tagjait, akkor valóban még csak egy kereszténység volt, egy Egy-

ház volt. De már az apostolok leveleiből látjuk, hogy itt is, ott is léptek fel tévántitók, akik Krisztus igaz Egyházából tévutakra csalogatták a híveket. És amint jöttek a századok, egyre több és több levél és ág, néha egész nagy galyak törtek le az Egyház fájáról, amelyek mind azt állították magukról, hogy bennük kering az igazi krisztusi éltető erő.

Fájdalmas, szomorú képet nyújt a szakadások és meghasonlások tömege. És az emberek lelkében joggal merül fel a kérdés, a sorsdöntően fontos kérdés, amely határozott, világos, biztos feleletre vár: *Hol van hát ma tulajdonkép Krisztus igazi Egyháza?*

Az Úr azt mondta Szent Péternek: „Te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat” (Máté 16. 18.). Nem azt mondta, hogy „egyházaimat”, hanem „egyházamat”. Tehát csak egyet. Krisztusnak nincs több egyháza, csak egy. De melyik az az egy? Hiszen az óriási katolikus vallás mellett még kb. 300 kisebb-nagyobb felekezetet van, amelyik mind kereszténynek nevezi magát és mind magáénak követeli Krisztust. Már pedig az az egy világos, hogy Krisztus 300-féle vallást nem alapított, csak egyet!

De melyik ez az egy? Kinek van igaza?

A „bölc Nátának” van-e igaza, akinek volt egy értékes gyűrűje és három fia. Készítettett két hamis gyűrűt, amelyek megszólalásig hasonlítottak az eredetihez, és mindhárom fiára egyformán egy-egy gyűrűt hagyott örökségül, úgy, hogy soha senki sem tudhatta meg többé, melyiké az igazi gyűrű! Vagy Ruvillenek, a hallei egyetem történetarának van-e igaza, aki a század elején a protestáns vallásról visszatért a kat. Egyházba és ezzel a címmel írta meg konverziós könyvét: „Das Zeichen des echten Ringes”. Igaza van-e neki, és nekünk, akik azt állítjuk, hogy igenis, meg lehet ismerni a mai 300 gyűrű közt is az egyedülit, az igazit, a krisztusit! Meg lehet ismerni, mert *Krisztus igazi gyűrűjének csalhatatlan ismertetőjelei vannak*. Valóban alig van ennél izgatóbb és fontosabb kérdés a mi egész lelki életünkre nézve!

Vizsgáljuk meg tehát a mai alkalommal: **I. melyek azok az ismertetőjelek**, amelyekről Krisztus igaz Egyházát biztosan meg lehet találni. II. Aztán pedig mindjárt vegyük szemügyre, hogy **az első ismertetőjel, az egység**, mennyiben található fel a katólikus Egyházban.

I.

Krisztus Egyházának ismertetőjelei»

Mik tehát azok a jelek, amelyek alapján egész biztosan rá lehet akadni Krisztus egyetlen, igaz vallására?

A) Hogy Krisztus igaz Egyházának ismertetőjeleire ráakadjunk, mindenekelőtt is igyekeznünk kell **Krisztus tanításáról átfogó, egységes képet alkotni magunknak.**

a) Most ne a részletek érdekeljenek, hanem repülőgép magasságából tekintsük át az emberiség egész kultúrtörténetét. Oly magasból nézzünk szét, ahonnan nemcsak a kereszténységet vesszük észre, hanem minden többi vallást is; mindazt a sok kísérletet is, amellyel az ember az évezredek folyamán ki akarta elégíteni legmagasabb, legnemesebb, legszentebb törekvéseit: Isten utáni vágyakozását.

Éppen ebből a magasságból vesszük észre a *krisztusi hit-tételek, a keresztény erkölcsstan és a keresztény istentiszteleti formák óriási fölényét minden más vallás fölött.* Mennyire ment tudott az maradni a szélsőségektől: a világ tagadásától épúgy, mint annak mohó élvezésétől; mennyire bátor gondolataiban s a gyöngéd érzelmeiben; mennyire teljesen a túlvilágért van s mégis boldogokká teszi követőit már e világban is!

b) És innen, a magasból különösen tisztán, világosan látjuk, hogy az egész keresztény vallás *egyetlen egy személytől ered s köréje csoportosul.* Valaki köré, aki a legszentebb, legjobb, legbölcsebb, legtökéletesebb volt azok közt, akiket e föld valaha is hordozott. Erről a Valakiről feljegyezték barátai s követői, hogy Isten Fiának nevezte magát s azzal a világos, hatá-

rozott öntudattal ment a halálba, hogy szenvedése a mi bűneink váltságdíja leszen.

És feljegyezték 33 éves földi életét: ez meg telve van szavakkal s tettekkel, amelyek emberi élet keretébe el nem férnek. Mivel van telve ez a földi élet? Bűnösökkel, csodákkal, betegekkel, halottakkal. Bűnösökkel, kiknek bűneit megbocsátotta – *ember* bűnöket bocsát meg? Csodákkal, amelyeket az élő és élettelen természet fölött végbevitt – *ember* parancsol szeleknek s viharoknak? Betegekkel, akiket meggyógyított, halottakkal, akiket föltámasztott. Ki tudná az ilyen életet pusztán *emberi* élet keretébe beszorítani?

És ki tudná főképp Krisztus föltámasztását megérteni, ha Krisztus nem volt *több*, mint ember! Pedig föltámasztásának tanúsága elől nem lehet kitérni! Oly logikus, oly természetes megpecsételése egész egyéniségének, oly ünnepies, legyőzhetetlen lezárása Krisztus egész földi működésének!

B) De még ez sem jelenti teljes átfogó képét Krisztus válásának. Igaz, Krisztus föltámasztott, – de a múltban. *Hanem mi van Krisztussal ma, a jelenben?* Él-e Krisztus ma? És hol él? Ha azt akarom, hogy személyes viszonyba kerülhessek Krisztussal, akkor Krisztus egész életének a mában is meg kell lennie, Krisztus életének ma is folytatódnia kell. Én nemcsak csodálni akarom az 1900 év előtti Krisztus tanításait, – át akarom élni is! Én nemcsak olvasni akarok az 1900 év előtti Krisztus szeretetétől, – élvezni akarom magam is. Én nemcsak hallani akarok az 1900 év előtti Krisztus bűnbocsátásáról, – magam is akarok abban részesülni!

De hol él ma ez a Krisztus? Hol az a közösség, hol az a társaság, amelyben tovább dolgozik? Sok vallási alakulat nevezi magát Krisztusról: melyikben él a *teljes* Krisztus?

Megremeg az ember szíve, mikor a kereszténység megosztottságát látja. Mennyire más lenne a világ képe, mennyi áldatlan harc, támadás elmaradna, mennyivel eredményesebben lehetne védekezni az istentagadás rémes vízőzöne ellen, mennyi családi s rokonai viszály elmúlna, mennyivel erősebbek lennének

az országok, ha a kereszténység egységét szakadások és eretnekségek meg nem tépázták volna!

De mint áll ma a helyzet?

Itt emelkedik előttünk az ősi törzs, az ősi katolikus Egyház, amelyhez ma kb. 360 millió ember tartozik a föld kerekén. Oriási szám magában véve. De mennyire fájdalmas tudnunk, hogy a 360 millió katolikuson kívül, még 250 millió olyan ember él, akik szintén Krisztus követőinek, keresztényeknek vallják magukat, de 300-féle, vagy még ennél is többféle felekezetre szakadva élnek.

Ki tud kiigazodni ebben a zürzavarban?

C) És most hangzik el a döntő kérdés: *Hát egészen biztos-e az, hogy a katolikus Egyház a Krisztus igaz vallása? Van erre döntő érvünk?*

Ó, igen, van! Nem is egy, hanem négy! És minthogy ez a kérdés annyira fontos, mind a négy érvet külön-külön beszédben tárgyaljuk majd meg.

Melyik ez a négy ismertetőjegye Krisztus igazi gyűrűjének?

a) Mi az Egyház? A világon élő keresztények látható társasága, akik együttesen Krisztus titokzatos testét alkotják. De épen azért, mert az Egyház nem csupán az emberek vallási igényeinek kielégítésére vagy az emberek erkölcsi nevelésére alakult társaság, hanem a megtestesült Isten Fia művének továbbfolytatása, maga a köztünk továbbélő Krisztus, azért amit „egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség” (Ef. 4, 5.), úgy csak egy lehet az Egyház is. Hány Úr van? Egy. Tehát az ő igaz egyházának is egynek, egységesnek kell lenni. Ez az első ismertetőjel.

b) Milyen volt Krisztus élete? A megtestesült szentség. Mit akart Krisztus elérni? A szentségre vezetni minket. „Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Máté 5, 48.). Tehát az ő igaz Egyházának szentnek is kell lennie.

c) Kikért halt meg az Úr? Mindenkiért. Tehát csak az lehet az ő igazi Egyháza, amelyik nem korlátozódik egyik, vagy má-

sik népfajra, vagy földrészre, hanem amelyik mindenkihez eljuthat, amelyik világot átfogó, azaz – görög szóval – *katolikus*.

d) Kinek adta Krisztus a hit hirdetésének és a szentségek kiszolgáltatásának hatalmát? Az apostoloknak. Tehát csak az az Egyház lehet az ő igaz Egyháza, amelyik *apostoli alapokon nyugszik, azaz apostoli*.

Íme a négy csalhatatlan ismertetőjel! Nincs más hátra, mint mindegyiket sorba venni: megtaláljuk-e mindegyiket a mi valóságunkban?

II.

A katolikus Egyház egysége.

Mikor az Úr Krisztus az utolsó vacsorán övéitől búcsúzott, mikor tehát olyan dolgokról beszélt velük, amik leginkább lelkén feküdtek, amik mintegy végrendeletét tartalmazták, ezt a megrendítő fohászt küldte Atyjához: „Nem csupán őérettük könyörögök, hanem azokért is, kik az ő szavaik által hinni fognak én bennem, hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám én bennem, és én Tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk” (Ján. 17, 20. 21.).

Krisztus igazi Egyházának tehát mindenekelőtt is egységesnek kell lennie. És hogy a katolikus vallás mennyire egységes, arról tulajdonképp szinte beszélni sem kellene. Annyira közismeretlen A) **egy a hitünk** és B) **egy az erkölcsi ideálunk**.

A) Egy a hitünk.

a) A világ bármelyik sarkába vetődjék el a katolikus ember, fehér vagy fekete, sárga vagy rézbőrű katolikus testvérel kerüljön is össze, ha más is a ruhájuk, más a hajuk színe és szemük vágása, más a nyelvük, más az ebédjük, ha semmiben sem egyeznek, de: *egy a hitük!* A „Hiszekegyeet szóról-szóra úgy mondja a néger katolikus, mint az eszkimó, az indián katolikus, mint az angol, francia, vagy magyar. Nálunk minden szószéken ugyanazt a hitet prédikálják, nemcsak egy város, vagy

egy ország templomaiban, hanem az egész világ minden katolikus templomában.

b) És mert egy a hitünk, *egy a szertartásunk is*. Akik sokat utaztak már külföldi országokban, messze, idegen népek közt, nem bírják magukat kivonni ez alól a fölemelő hatás alól. Egész vadidegen városba vetődnek, nem ismernek ott egy teremtet lelket sem. És akkor bemennek egy katolikus templomba, ahol éppen nagymisét énekel a pap. És ép úgy van felöltözve, mint otthon, és ép úgy térdelnek a hívek, mint otthon, és ép azt a Credót éneklük, mint otthon. A katolikus Egyházon kívül sehol ez meg nem található! Az idén nyáron kb. 40 nemzet nagyszerű cserkészifjúsága gyűlt egybe a gödöllői Jamboreen. A nem katolikus országok szerint külön-külön tartottak istentiszteleteket. Mi az egész világ mindenféle katolikus cserkészét egy misére vittük, és mindegyik együtt énekel, együtt imádkozott, együtt áldozott – mindegyik otthon érezte magát.

c) Igen, ez az egység fönségesen fölemelő érzés; ilyenkor *úgy előnti az ember lelkét a szeretet az ő Egyháza iránt*.

Ó, mint szeretem ezt a *házat!* Miért szeretem? Azért, mert erős családi ház, telve drága kincsekkel.

Erős ház! Sziklán épült! A sziklával nem bír az áradat, semmi ellenséges hullám, nem bír az orkán és a szélvész sem. Mily jó ilyen erős szikla mellé húzódnom! Ha tehát katolikus vagyok – nyugodt vagyok.

Családi ház! Atya van benne: szentséges atyánk! Ősi hagyományok vannak benne: őseim is itt éltek és haltak. Ha tehát katolikus vagyok – otthon vagyok!

Kincsés ház! A hét szentség, mint hét gazdag forrás, itt árasztja drága kegyelmét. Akármerre teszem a lábam ebben a házban, mindenütt érzem a láthatatlanul jelenlévő Krisztust. Szent a levegő, melyet szívok. Ha tehát katolikus vagyok – gazdag vagyok!

B) De nemcsak a hitünk egy, hanem **egy az erkölcsi ideálunk is**. Közös törvények kötnek és segítenek közös erkölcsi cél felé.

Ugyanazon erkölcsi szabályok megtartására ugyanazon szentségek fölvétele segít az egész világon. Ez az *egységes katolikus morális* egyformán köt kicsinyt és nagyot, szegényt és gazdagot s nem lehet vele alkudozni.

Az Egyház mindig mily féltékenyen őrizte Krisztus tanait és soha azokból le nem alkudott semmit, el sem sikkasztott semmit.

Úgy-e, mennyivel bátrabban megyünk vásárolni egy olyan üzletbe, amelyben ki van akasztva a tábla: „*Szabott árak! Alkudni nem lehet!*”

Néha a katolikus erkölcsstan szűkre szabja a romlott ösztönök követeléseit, néha bizony mélyen az elevenbe vág, de alkudni vele nem lehet. Jönnek emberek és esküvőre jelentkeznek, – de még él az előbbi hitestársuk. A katolikus Egyház nem esketi meg őket. Erre ezek dacosan elhagyják hitüket. Az Egyház szomorúan néz utánuk, – de nem engedhet: Krisztus parancsaiból egy betűt le nem alkudhat! Ez a következetesség, ez az elvfeledést nem ismerő ragaszkodás a krisztusi erkölcsökhöz, – ez imponál minden komoly gondolkodású embernek. Az Egyház tűrte, hogy egész országok elszakadjanak tőle, de a krisztusi hitből és a krisztusi erkölcsi elvekből nem engedhetett. A hittanából nem engedett egyetlen tételt sem: inkább tűrte, hogy az egész Kelet elszakadjon! Erkölcsstanából nem engedett egyetlen betűt sem: inkább tűrte, hogy egész Anglia elszakadjon. Cézár előtt s a „főnséges nép” előtt költők, filozófusok porban csúsztak, az Egyház nem ingott meg semmi ígéret előtt s nem rettent meg semmi fenyegetéstől.

C) „De vajjon ezzel a kétségtelenül föltalálható egységgel nem jár-e **merevség is, sablon és az uniformizálódás veszedelme is!**” – vetődik fel az emberben a kérdés.

Aki azonban ismeri a katolikus Egyház életét a különböző országokban és népfajok közt, az rögtön meg is tud felelni rá. Mert valóban csodálatos, hogy a lényeges dolgokban szigorúan megőrzött egység mellett a *nem lényeges külsőségekben mennyire száz meg százféle tud lenni az Egyház*, alkalmazkodva a száz meg százféle nép sajátos tulajdonságaihoz.

A pápát egyforma szeretettel tiszteli a holland és a spanyol, a szentmisén egyforma alázattal imádja a közénk leszálló Krisztust az amerikai és a francia, a Mária-tisztelet dogmatikus alapjai teljesen azonosak a lengyel és a német között ... és mégis, minden nép bele tudta vinni vallásos életének megnyilvánulásaiba a maga sajátos egyéni vonásait is anélkül, hogy a hit világraszóló egységén a legkisebb csorbát ejtette volna.

Él ma a világon kb. 300.000 katolikus pap. Mind az egy Krisztusnak papja, mind az egy Egyháznak papja, és emellett mégis mily óriási köztük a változatosság! Más a karakterük, más a tudományuk, más a nyelvük, arcvágásuk. És mégis, nézettek meg egy nemzetközi eucharisztikus kongresszust. A simán leborotvált yankee papok, a feketearcú afrikai papok, a kínai és más bennszülött papok szeretettel ülnek egymás mellett és egyformán köszöntik egymást Egyházunk anyanyelvén: „Pax vobis, fratres in Christo!” A szász trónörökös, aki mindent elhagyott és most egyszerű jezsuita páter, kezét csókol egy néger püspöknek, aki talán csak kis egyszerű hálócskáját hagyta ott, mint az apostolok. Csak egy nyelvet beszélnek: a szeretet nyelvét; csak egy szív dobog: a közöttük élő Krisztusé. Ugyan mutatassatok az egész világon elterjedt társulatot, amelynek tagjai mind szeretik saját hazájukat s mégis egy közös eszme is hevíti őket: a hottentotta vagy kongói misszionáriust, a világvárosok lelkipásztorait és egy eldugott kis falucska ismeretlen káplánját egyformán. Mondjatok egy ilyen társulatot! És ha mondottatok, a katolikus Egyházat neveztétek meg.

Nincs-e hát teljesen igaza *Szent Ágostonnak*, mikor így szólítja meg a katolikus egyházat:

„Ó, te nagy, szent katolikus Egyház, keresztények igazi anyja! Jogosan hirdeted nemcsak azt, hogy Istent, aki számunkra az örök élet, a legtisztább és legmélyebb imádással tiszteljük, hanem olyan szeretetet is ápolsz az emberek iránt, hogy orvosság van nálad minden betegségre, amelyben a lelkek a bűn miatt szenvednek.

A gyermekeket gyermeki módon tanítod; az aggokat nyu-

galommal töltöd el; az asszonyokat tanítod, hogy férjeiknek engedelmeskedjenek, nem vágyaik betöltése végett, hanem a gyermekek végett és hogy a közös családi életet tiszta, hűséges engedelmisségekben alapozzák meg; a gyermeket szabad engedelmisségekben hajtod szüleik parancsa alá, a szülőket a nagy jószág uralmával helyezed gyermekeik fölé; az embereket a vallás kötelekével fűzöd egymáshoz, amely erősebb a vér kötelekénél is; a természetes rokonságot – megőrizve a természetes köteleket – természetfölötti szeretetben kapcsolod össze ... A közös összlőkre emlékezés által összekötöd a polgárokat egymással, a népet egymással, az embereket egymással, úgy, hogy azok nemcsak egy közösséget alkotnak, hanem egy testvériséget is.”

* * *

Kedves Testvéreim! A katolikus Egyház Krisztus igazi Egyháza, mert megvan benne és egyedül benne van meg az az egység, amelyért az Úr az utolsó vacsorán oly meleg hangon imádkozott. A katolikus Egyház örül annak, hogy ő Krisztus egyetlen egyháza, de viszont fájdalommal gondol arra, hogy a Krisztus szívét eltöltő gondolat „az egy akolról és egy pásztorról” mily messze van a megvalósulástól. És amikor az egyháztörténelem folyamán ismét és ismét letörtek kisebb-nagyobb darabok az igaz Egyház fájáról, a mi Egyházunk könnyezve nézett a távozók után, mint könnyezve néz az édesanya a családi otthont dacosan elhagyó gyermeke után. Mily aggódó szeretettel dolgozik az Egyház a krisztusi hittérítésen! De mennyit imádkoztat azok visszatéréséért is, akik nincsenek nála! És nem ám hatalmi vágyból, mint ellenségei állítják, hanem az egy akolt óhajtó Krisztus akaratának megértéséből.

Imádkozunk hát sokszor és meleg szívvel azokért, akik ma még Krisztus Egyházán kívül állanak, hogy ők is eltaláljanak az egy akolba és egy pásztorhoz, és így beteljesedjék az Úrnak az utolsó vacsorán mondott imája: „Mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám énbenned és én Tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk” (Ján. 17, 20. 21.)

De téged meg, Testvér, aki Isten kegyelméből katolikus lehetsz, azaz tagja Krisztus igaz Egyházának, töltsön el meleg öröm és büszkeség.

Legyen örömed, ha örül Egyházad!

Legyen szomorúságod, ha szenved Egyházad!

Legyen büszkeséged, ha győz Egyházad!

Legyen szenvedélyed, hogy dolgozzál Egyházadért!

Legyen bátorságod, hogy színt vallj Egyházad mellett!

Legyen nyugtalanságod, ha nem tettél érte semmit!

És legyen majd egykor örök jutalmad, hogy hűséges fia voltál a te édesanyádnak, a te egy, szent, katolikus és apostoli Egyházadnak! Amen.

VI.

KRISZTUS EGYHÁZA SZENT.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Úr Jézus élete annyira a megtestesült szentség volt, hogy legelvakultabb ellenségei sem tudtak egyetlen hibát sem szemére vetni. Bátran kérdezte is ellenségeitől: „Ki vádolhat engem közületek bűnről?” (Ján. 5, 46.). És mindnyájan némán hallgattak erre a kérdésre.

Csak természetes dolog, hogy annak az Egyháznak, amelyiknek ilyen szent Alapítója volt, magának is szentnek kell lennie. Csak természetes, hogy Krisztus igazi Egyházára szóról-szóra illenie kell annak a lelkes dicséretnek, amelyet Szent Pál mondott el az Egyházzól: „Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte avégett, hogy megszentelje és megtisztítsa a vér fürdőjében az élet igéjével s dicsővé tegye magának az egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen” (Ef. 5, 25.-27.).

Krisztus Egyházának az apostolok szavai szerint „szent”-nek kell lennie. Előttünk áll tehát a feladat megvizsgálni, vajjon állanak-e Szent Pál szavai a katolikus Egyházra. A múltkori beszédünkben Krisztus igazi Egyházának első ismertető jelével foglalkoztunk: az egységgel. A maiban a másodikat vizsgáljuk és kérdezzük: Mi jögon mondjuk, hogy a mi Egyházunkban megvan a második ismertetőjel is, a „szentség”? Mi jögon nevez-

zük vallásunkat nem egyszerűen „egyháznak”, hanem „anya-szentegyháznak”?

A feladott kérdésre hármas lesz a válaszunk.

Egyházunkat anyaszentegyháznak nevezzük, mert I. szent **az erkölcsi ideálja**, II. szentek eszközeit melyekkel ez ideálérésére segít, és III. mindig voltak és vannak is tagjai között **szentek**,

I.

Szent az Egyház erkölcsi ideálja.

„Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Máté 5, 48.), hangzik Krisztus szava és a katolikus Egyháznak egyetlen célja, hogy az embereket Krisztus e parancsának betöltésére segítse.

A) Csak vizsgáljuk meg, **nem a legideálisabb életszentség-e** az, amit az Egyház tanít és követel!

a) *Mit követel a katolikus Egyház?* Tiszta erkölcsi élet! Egyéni felelősség minden gondolatunkért, szavunkért, tettünkért! A földi élet becsületes eltöltésével kiérdemelt örök élet! Minden földi érdek alárendelése az örök életnek! Az ösztönös vágyak fékentartása az isteni törvények keretei között! A házasság, a nő, a gyermek megbecsülése! A munka és kötelességteljesítés hangsúlyozása! Felelősségérzet, engedelmesség, tekintélytisztelőt . . . és így tovább. Mi mások ezek a tételek, mint a legfőbb erkölcsi ideálok?

b) És *mennyire bátor* – szinte azt mondanám, *mennyire vakmerő ebben a katolikus Egyház!* Mily rendíthetetlenül, mily megalkuvás nélkül tart ki a krisztusi erkölcsi ideálok nehéz parancsai mellett! Meri miattuk vállalni az „elmaradottság” vádját. Mer miattuk népszerűtlen lenni. Mer „nem modern” lenni! Krisztus Urunk nem engedi meg az érvényes házasság felbontását, – és ma már csak a katolikus Egyház meri ezt teljes következetességgel hirdetni. És meri védeni a még meg nem szüle-

tett gyermek *életét* is, a házaselet tisztaságát is, és el nem tántorítja ennek hirdetésétől a divatos jelszavak özöne sem.

B) Mi ad *ehhez* erőt az Egyháznak? Küldetésének tudata. Az a tudat, hogy ma is ugyanaz a főfeladata, ami 1900 év óta mindig volt: **megszentelni, szentté tenni az emberiséget!** Ez, és nem más!

a) *Tehát nem az az Egyház célja, hogy tudományra neveljen, a művészetet pártfogolja, iskolákat építsen, gazdasági programot írjon elő ...* Ezeket is megteszi ugyan; de mindezt csak azért, hogy ezzel is azt segítse elő, ami a főcélja, és amit az első pápa az első pünkösöd napján Jeruzsálem piacán így hirdetett ki: Tartsatok bünbánatot, mentsétek meg magatokat a bűnös nemzedéktől és vegyétek a Szentlelket. Azaz egy szóval kifejezve: **Váljatok szentekké!**

b) *Szentekké válni*, – mily szédületes gondolat! De mennyire nem akarja megérteni a mai emberiség! A mai világnak nincs percnyi nyugalma a szakadatlan munkától. Találmányok, technika, ipar, kereskedelem, nyüzsgő munka . . . Az Isten látja és hallja mindezt az idegemésztő, lázas munkát. És mégis . . . – ne csodálkozzatok azon, amit most mondok, – mégis mint a csorba cserepet dobná el magától Isten az egész földet, *ha egy nap szentek nem lennének többé rajta!*

Mert ő értük van az egész föld!

Nem azért van a föld, hogy autó zúgjon rajta; nem azért, hogy szirénák búgjanak, vonatok száguldjanak, gépek zakatoljanak rajta. Nem! Az egész föld azért van, hogy szentek éljenek rajta. Az egész világ azért van.

No, dehát hogy lehet ilyet állítani? Úgy, hogy a Szentírás állítja ezt. Azt, hogy az Isten terve, hogy az ember szentté váljon. „Az Isten akarata tudniillik ez: a ti megszentelődésetek” (Thessz. I. 4, 3.).

A megváltás célja helyreállítani azt az állapotot, amelyben az ember a bűnbeesés előtt volt. De az ember a bűnbeesés előtt a kegyelem állapotában volt, Istennel közösségben élt, tehát szent volt. Ismét szentté tenni az embert – ez az Egyház célja, ez a

reánk váró óriási feladat. „Hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek” (Ján. 1, 12.), mondja Szent János a testté lett Igéről. Már pedig Isten gyermekévé lenni annyi, mint szentnek lenni. Ezért nevezzük szentnek a mi Egyházunkat, mert ezt akarja bennünk megvalósítani.

C) És hogy valóban szent a katolikus Egyház, arról még egy újabb érdekes jelenség is tesz tanúságot. Nézzétek csak meg, **kik hagyják el a katolikus Egyházat**, kik válnak hittagadókká? És **kik jönnek a katolikus Egyházba**, kik lépnek be abba?

a) *Kik hagyják el? A legjobbak, a legszentebbek? Dehogy!* Éppen a könnyű fajsúlyúak. Azok, akiknek túl nagy az Egyház szentsége, akik – mint mondják – nem bírják ki azt, hogy egymárszor el ne válhassanak és újra meg ne házasodhassanak. A legtöbbben daczból, makacsságból hagyják el a katolikus vallást, mert az nem eskette meg őket másodszor és harmadszor.

b) És nézzétek, *kik jönnek lelkendezve* és kérik felvételüket a katolikus Egyházba? Vajjon az üres lelkűek-e, a könnyelműek-e? Dehogy! Éppen a legértékesebb lelkek. Azok, akiknek az isteni Gondviselés nem adta ugyan meg azt a kegyelmet, hogy a katolikus vallásban születhessenek, de akiknek mélyebb vallásosság és bensőség után sóvárgó lelke addig keresett, kutatott, nyugtalanodott, míg végre eltalált Krisztus igaz, szent vallásába! Jönnek, mert érzik, hogy itt akadnak Krisztus igaz Egyházának ismertető jegyére: a szentség ideáljára.

II.

A katolikus Egyháznak szentek az eszközei.

Van azonban a kérdésnek további pontja is. Nem elég hirdetni az erkölcsi ideálokat, hanem azok elérésére segíteni is Ikell az embereket. És itt megint azt látjuk, hogy a szentségre vezető eszközök fölött csak a katolikus Egyház rendelkezik.

A) Az első eszköz, amellyel az Egyház az erkölcsi ideál felé segíti az embert, **az isteni jutalom és büntetés gondolata.**

/Az Egyház hirdeti, hogy Istennek akarata az erkölcsi világrend érvényesülése. Aki tehát az erkölcsi törvények diadalra jutásán dolgozik, – akár saját életében, akár másokéban – az tulajdonképpen Istennek munkatársa s Tőle nyeri el munkája jutalmát: az örök boldogságot. Aki ellenben megsérti az erkölcsi törvényeket, az Istennel húz ujjat és Tőle veszi el méltó büntetését is! Ki nem látná, mennyi nemes erkölcsi erőfeszítés, mennyi ellenálló erő és harcikedv fakad az erkölcsi ideálok eléréseért folytatott harcunkban abból a szent meggyőződésből, hogy Istenért megy a harc, az ő akaratának teljesítéséért, meg a saját örök boldogságomért!

B) Hogy pedig ennek a harcnak megvívása könnyebb legyen, arra valók az **Egyház szentségei**.

Egyesek olyan értelmetlenül néznek a szentségekre; nem tudják, mint gondolkozzanak róluk . . . „Mire valók azok? – kérdik. Hát nem Krisztus váltott meg minket? A szentségek váltanak meg?”

Ah, dehogya a szentségek! Persze, hogy Krisztus! De látátok már, úgy-e, mikor a bolgárkertészek locsolják a földjüket! Csak egy kútjuk van a kertben, de annál több árok és barázda, amelyen át annak az egy kútnak hűs, éltető vize eljut minden egyes palántához. Nos, a keresztény erkölcsi élet kertjének is valóban egyetlen *éltető* kútja a Golgota áldozatából fakadó forrás; de hogy ennek éltető ereje minden ember lelkéhez eljusson, arravalók a szentségek csatornái. Mik tehát azok a szentségek? A megváltó Krisztus érdemeinek közvetítő csatornái az egyes lelkéhez. Ezek juttatják el hozzánk a megváltás érdemeit és az ezekből áradó kegyelem ereje teszi széppé és győzelmessé a katolikus lelket.

Milyen széppé! Milyen győzelmessé! A napokban fogadtam vissza ősei hitére egy 19 éves leányt. A nyáron *tette* le az érettségi vizsgát, most már szabad volt katolikussá lennie. Látni kellett azt az örömet, ami szeméből előtört, mikor első gyónását végezte! Úgy sugárzott az arca, mint gyertya a karácsonyfán. Pár nappal később jelentkezett egy harmadéves jogász: ő is vissza

akar térni ősei katolikus hitére, ő is már szívrepesve várja a napot, amelyen először gyónhatik!

Ó, igen, szent a mi Egyházunk, mert szentek az eszközei! Amint Krisztus kívülről csak embernek látszott, pedig valóságban Isten volt, éppúgy az Egyház is kívülről nézve csak emberek millióinak csoportját mutatja, valójában azonban az istenemberrel titokzatosan egyesült emberek társasága, Krisztus misztikus teste, amely 1900 éve termeli az életszentség illatozó virágait.

Nincs toll, mely méltóan tudná megfesteni az erkölcsi hősiességnek magasba tornyosuló hegycsúcsait, amelyekre az Egyház vezetése mellett a törékeny, bűnre hajló természettel küzdő emberek tömegei eljutottak és bemutatták a világnak a lélekzetelállító csodát: a szent ember típusát! És itt értünk el Egyházunk szentségének harmadik vonásához:

III.

A katolikus Egyháznak vannak szent tagjai.

A) Mindenekelőtt is legyünk tisztában ezzel a ténnyel: az a vallás, amelyik az emberek mindegyik csoportját meg akarja fogni, még pedig lelküknek legmélyén, **az a vallás nem nélkülözheti az emberi nagyságnak, az erkölcsi hősiességnek a szentekben kimagasló csúcsait.**

a) *Ā földön vannak többféle tájak:* van csendes kis kert, van virágos mező, van madárdalós erdő, van egáljáig elnyúló síkság, – és mindezeket túl emelkednek, mindezeket körülcsozorúzzák az égbeszökő hegyláncok, felhőkbe nyúló csúcsaikkal, feneketlen, titokzatos tengerszemeikkel, lélekzetfojtó szakadékaikkal, ahonnan az egész földre ömlik az éltető, friss hegyi levegő. Épp így van a mi vallásunkban is; szépen megfér ott egymás mellett a különféle embertípus: a békésen éldegélő, a virágosréten madárdalósan előrehaladó, a mindennapi élet laposságai-
val küzdő ember . . . De kellenek ezek mellett „szentek” is, vagyis emberek, akik más lélekkel, más győzelemmel járták ugyanazo-

kat a mindennapi utakat, s akiknek tiszta magaslataihoz epedve menekülhetünk, mikor a mindennapi küzdés poros levegőjében már-már asztmásan fuldoklik szegény lelkünk.

b) Tudjátok, kik a szentek? Krisztus követésének hősies bajnokai, akik a bűn útjának lapályáról, szakadékaikról s mocsarairól heroikus áldozatokkal felküzdötték magukat az eszményi krisztusi élet tiszta magaslataira.

A szentek az erős akarat hősei!

„Mindenfelé nagy a panasz, hogy a mai embereknek nincs eléggé erős akaratuk . . . „Nem tenném én a bünt, – panaszodnak szegények – de mikor nincs akaratom! Mikor nem tudok ellenállni! Mikor nem tudok lemondani! . . .”

Mindennapi panaszunk ez nekünk, lapályon ténfergő, kis emberkének.

És most felnézünk egy szentre, egy égbenyúló sziklára. Valami csodás melegség, büszkeség és egyben ellágyulás ömlik el rajtunk, valahányszor feltűnik lelki szemünk előtt a szentek csodás galériája. Mennyi érték! Mennyi szépség! Mennyi emberfeletti áldozat! Mennyi szeretet, erő, önfegyelmzés! Az egyetlen emberek, akiket valóban soha el nem felejtünk. Az egyetlen emberek, akiket mindig áldani fogunk. Az egyetlen emberek, akik az emberiségnek valóban igazi jótevői. Emberek, akik nem találtak fel mérgező gázt és ölü gépfegyvert, emberek, akik nem szítottak gyűlöletet s nem taposták az alattuk lévőket, hanem kioltották a gyűlöletet, lehajoltak a szegényhez, megmosták a beteg sebeit, és mint Jób könyve mondja: „Szeme voltam a vakoknak, lába a sántáknak, atyja voltam a szegényeknek” (Jób 19, 15. 16.). Nem ők találták fel a villamoslámpát, s nyomukban mégis világosabbá vált az élet. Nem ők a repülőgépet, s mégis magasba emelték az emberiséget. Nem ők a rádiót, és szavukra mégis jobban megértették egymást az emberek s közelebb jutottak egymáshoz.

B) Pedig most nem is azokra a szentekre gondolok elsősorban, akiknek hősies erkölcsi élete nyilvánvalóvá lett, akiket az Egyház kanonizált, szentté avatott.

a) Nem *ezekre* gondolok most. *Ó, ezekről is ki tudna méltóképp beszélni!* A vértanúkról, kik vérük hullásával pecsételték meg hithűségüket. A szüzekről, kik egy felfordult erkölcsi világ romlottságai közt meg tudtak maradni Krisztus érintetlen jegyesének. A remete szentekről, kik vagyont, karriert, családot elhagytak Krisztusért. A szigorú vezeklőkről, a betegápoló apácaszentekről, a kultúrát, tudományt, művészetet terjesztő szerzetes szentekről, az életükkel játszó hithirdető szentekről . . .

Nem, mindezekről most nem beszélek, – hiszen ezek élet-szentsége közismert.

b) Hanem beszélek azokról, *akik nincsenek kanonizálva, akiket névszerint nem ismer senki*, csak a mindentudó Isten, de akik százszor, meg ezerszer többen voltak és vannak ma is – ma, ebben a fölfordult világban – mint hinnők. Ezekről a szentekről beszélek, akik itt élnek ma is köztünk, a mosókonyhákban, az üzletekben, irodaszobákban, gyárakban, családokban, ezekről a szent gyermekekről, szent leányokról, szent fiúkról, szent fiatalemberekről, szent feleségekről, szent édesanyákról, szent férfiakról, szent apákról, akik hősiiesen harcolják harcukat a romlott emberi természet s a romlott modern közerkölcsiség kísértéseivel szemben, akiknek tiszta a kezük, tiszta a szívük, tiszta a lelkük, akik néma hősiességgel teljesítik a mindennapi élet egyhangú kötelességeit és élnek az istenhűségben töltött élet vérnélküli vértanúságát.

Az utcán, a plakátokról, a moziban és színházban, mindenütt a bűn kiabál felénk, és mégis büszke örömmel mondhatjuk, hogy ma is, a világvárosok miazmás erkölcsi levegőjében is élnek szentek, hősök. Többen, sokkal többen, mintsem gondolnók.

Igen, vannak ma is szentek; a gyóntató atyák tudnának erről lelkendezni, ha szabadna beszélniök. Nem fenékgig gonosz a mai világ sem! Csak a gonoszság mindig nagyobb tüdővel kiabál, mint a szerény jóság, és a maszlagos nadragulya, meg a beléndek virágjai mindig színompásabbak, mint a szerényen illatozó kis ibolyák.

Testvérek! Az én papi lelkem, amelynek szabad volt bele-

tekintenie ezer meg ezer fiatal lélekbe, az elmondhatja nektek, hogy itt körülöttünk, a terpeszkedő pizsok és büzlő erkölcsi mocsár közt is mennyi ifjú és mennyi felnőtt jár tiszta szívvel, érintetlen fehérséggel, akiket a szent Egyház szent nevelése és szentségei védtek meg a gonoszság csábításától. Mint egykori elődeik, az őskeresztények, akik emelt homlokkal, sértetlenül mentek végig a bűnös Róma, Görögország és Ázsia utcáin, úgy járnak itt körülöttünk győztesen a mai szentek is. És amikor nagyon neki-keseredünk az emberek gonoszsága miatt és szinte kétségbeesünk az emberiség jövő sorsa fölött, akkor ezek adnak reményt, vigaszt, optimizmust. És ha nagyon förtelmes ez a bűnös világ, hát ezek miatt nem pusztítja el az Isten! És mikor mindenféle a sötétség hatalmát látjuk és a bűn diadalát, akkor megvigasztal a sötétség és bűn fölött győzelmes szentek serege. És mikor az elmúlt történelem és a most folyó élet egyaránt telve van a lelkiismeretlenség, kegyetlenség, kíméletlenség és részvétlenség ijesztő eseteivel, akkor vigasztalnak és fölemelnek minket ezek a ma élő ismeretlen szentek, a lelkiismeretesség, segítő szeretet, figyelem, tapintat és részvét győzelmes hősei.

C) Most jutok el tehát a nagy tanúághoz: *Nem kritizálok, nem botráncokozom „a gonosz világon”, hanem – dolgozom!* Dolgozom azon, hogy minél szebbé legyen Egyházam arca. Minél szebbé, frissebbé, szentebbé!

Testvérek! Az Egyház mi vagyunk . . . én, te, mi, mindnyájan ... és minél szebb a lelkünk, minél szentebb az életünk, annál szebb és szentebb az Egyházunk! És minél szentebb az Egyházunk, minél szebben tűnik elő életén Krisztus Urunk szent arca, annál vonzóbb erővel ragadja magához az emberek lelkét.

Az új kor embere megpróbált így imádkozni: Hiszek a pénzben, az aranyban! Így imádkozni: Hiszek a gépben, a technikában! így imádkozni: Hiszek az ágyú és gépfegyver erejében! így imádkozni: Hiszek az ügyes diplomáciában ... gazdasági szerződésekben ... a konferenciákban.

Ma már látjuk, hogy mindez alaptalan hit volt, vak remény volt.

Nos hát próbáljunk újra így imádkozni: Hiszek egy Istenben! Hiszek a Szentlélekben! Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Egyházában. így imádkozom! És dolgozom a magam lelkén, hogy ez minél inkább valóra váljék. *Szentté legyen Egyházam: szentebbé az én szent életem által!*

* * *

Kedves Testvéreim! A katolikus Egyház szentségéről volt ma szó. Lehetne-e azt a beszédet méltóbban befejezni, mint egy szenttéavatás leírásával? Ezzel a páratlan szertartással, amelynél mélyebbet, melegebbet, megindítóbbat nem ismer ez a világ.

Már órákkal a szertartás megkezdése előtt beláthatatlan tömeg hullámszik a Szent Péter templom felé. A óriási templom tízezerszámra nyeli el az özönlő néptömeget. Izgalmas várakozás moraja ömlik szét a levegőben . . . Majd hirtelen csend lesz, a nagykapu jobboldalán feltárul a Vatikánból nyíló ajtó és látatónvá válik a pápa.

Ami aztán most történik, azt toll leírni nem képes. Tízezer meg tízezer torokból tör ki: Evviva il Papa! Vive le Pape! Hoch der Papst! Éljen a pápa! És a tapsoló, kendőt lobogtató, integető tömeg hulláma fölött mint egy bárka úszik a sedia gestatoria ülő pápa hófehér alakja. Látszik arcán a szent megindultság, mikor az oltárhoz megérkezve, a híveknek mindezt a lelkesedését, örvendezését, háláját és szeretetét leteszi annak lábához, akinek mindez tulajdonképpen szól és egyedül szól: az eucharisztikus Krisztus lábához.

Talán vannak, akik mikor most ezt így elmondva hallják, hideg józansággal a fejüket csóválják: „Nem való ez a mai világba.” De aki maga is bent van ebben a tömegben, az nem ér rá hidegen okoskodni, azt magát is elragadja ez a fönséges, páratlanul fölemelő jelenet! Annyi országból, annyi népből, annyi társadalmi állásból egybegyűlt hívek, világiak, papok, apácák, püspökök együtt térdelnek Szent Péter utódja körül és fejük fölött, a világ legszebb templomának fehér márványoszlopai fölött a szédületes magasságban boltozódik Michelangelo kupolája,

melyen óriási aranybetűkkel állanak a krisztusi ígélet szavai: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam”; s a fénytengerben úszó templomban felhangzik, mint mennyei ének, a kar éneke ... igen, ilyenkor tudja az ember szíve mélyéből, egész megrendültséggel imádkozni: „Hiszem a katolikus, keresztény anyaszentegyházat.”

Férfiak sírnak, mint gyermekek. Más vallásúak kiáltanak fel: „Most tudom, mi az a katolikus Egyház.” És ezren meg ezren mondják halkán, melegen: „Köszönöm, Uram, hogy én is katolikus vagyok!”

Minden népből, nemzetből, állásból, papok, világiak körülvesszik Szent Péter utódját. S az egybegyűlt Egyház fölött fehér márványoszlopok emelkednek, fölöttük meg főséges ívek, melyek mind egybefonódnak a szédítő magas kupolában – íme az egy, szent és szenteket nevelő Egyház!

Hogyne szeretnélek hát téged, szép, szent katolikus Egyház, mely szentté teszed azt, ki rád bízta magát!

Te tanítod meg az ártatlan gyermeket, hogy imára kulcsolja gyöngye kis kezét!

Te erősíted a fiatal évek ösztönös vágyai közt küzdő ifjút!

Te hirdetsz erőt, kitartást, lelkiismeretességet az élet ezernyi bűnkísértése közt álló férfiúnak.

Te adsz áldozatkészséget, önfeláldozást az édesanyáknak.

Te szenteled meg a világon első lépésünket, te tartod életünk fölött védő kezedet, te zárod le utoljára üvegesedő szemünket és te szűrod majd sírunkra a föltámadás keresztjét: te, egyetlen szép, szent, katolikus Egyház! Amen.

VII.

KRISZTUS EGYHÁZA KATOLIKUS.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az emberek növekednek, fejlődnek, Isten nem növekszik, nem fejlődik. Növekedni annyit jelent, mint tökéletesedni. Mint-hogy Isten végtelenül tökéletes, Ő nem növekedhetik. Az ember azonban nem az, neki tehát növekednie, tökéletesednie kell.

Az Egyház emberekből álló társaság; tehát az Egyháznak is természetszerűleg növekednie kell, mint a földre elvetett kis mustármagnak. (Máté 13, 31.) Mihelyt az Egyház megszűnnék fejlődni, növekedni, terjeszkedni, épügy az elmúlás felé közelednék, mint a halál felé közeledik az ember, mikor már sem testileg, sem lelkileg nem növekszik többé.

Mikor az Úr elhagyta a földet, Egyháza néhány apostolból és talán párszáz hívőből állott. Megvult a szikla: Péter; megvultak az építők: az apostolok; megvult a parancs: „Elmenvén tanítsatok minden nemzeteket...” Krisztus elvetette a magot s annak nőnie kellett.

Az első nagyarányú növekedés mindjárt tíz napra történt Krisztus mennybemenetele után, mikor Szent Péter pünkösdi beszédére 3000-en kereszteltek meg. (Ap. Csel. 3, 41.)

Ügy el lehet ábrándozni azokon a szent napokon, a kezdődő kereszténység gyökérverő napjain! Amikor először hangzott az emberi fülekbe Szent Pál csodálatos figyelmeztetése:

Most már nem számít többé, zsidó-e, vagy görög, férfi-e, vagy nő, szabad-e, vagy rabszolga – a názáreti Krisztus mindenkit egy nivåra emelt.

És milyen csodásan terjedt ez az új hit! Epedő lélekkel szívták magukba a szegények, az elhagyottak, az egyszerűek, – de nemcsak ezek. Antiochiában megtér Heródes barátja, Manachen. Cyprusban megtér a proconsul, Sergius Paulus. Philippiben Lydia, a báborkereskedő nő. Athénben Dionysius Areopagita, a görög areopag tagja. És a katakombákban egyre szaporodnak a legelőkelőbb római családok síremlékei: a Caeciliusok, Corneliusok, Pomponiusok, Aemiliusok, Aciliusok. A ma is meglévő katakombák legszebbikét Domitilláról nevezzük, Flavius Clemens konzul feleségéről. És olvassuk el Szent Pálnak a filippiekhez írt leveléből az utolsó sorokat. Kiket üdvözöl már ott az apostol? A császári udvarban élő keresztényeket.

És azóta egyre növekszik az Egyház fája. Nincs már ország a világon, amely fölött ágat nem hajtott volna; nincs emberfaj, amelyből híveit ne szerezte volna; nincs talpalatnyi hely a föld kerekéségén, ahová gyökereit ki nem terjesztette volna. Amint az Úr Jézus akarta, úgy lett: az ő Egyháza „általánossá” vált, vagy mint görög szóval jelezzük, „katolikussá”.

I. Krisztus Egyházának valóban katolikusnak kell lennie – ez az első gondolat, amely mai beszédünkben foglalkoztat. Utána pedig majd megvizsgáljuk, hogy: II. mit jelent az Egyház katolikus volta és III. mit nem jelent?

I.

Krisztus Egyházának katolikusnak kell lennie.

Az első kérdésünk tehát ez: *Vajjon csakugyan katolikusnak, azaz világegyháznak kell-e Krisztus országának lennie?*

A) Az első feleletet **már az ószövetségi prófétáknál** találjuk, akik az eljövendő Messiás országát az egész világra kiterjedőnek látják.

Ámos szerint az Úr a messiási országba beviszi majd az összes népeket. (Ám. 9, 11.-12.) Erre a szentírási helyre hivatkozik később *Jakab* apostol, mikor azt hirdeti, hogy a pogányokat is föl kell venni Krisztus országába. (Ap. Csel. 15, 16.)

Fönséges az a kép is, melyet *Izaiás* próféta rajzol meg a Messiás országának egyetemességéről. Egy magas hegyen látja az Isten országát, amelyhez tömegestül özönlik a világ minden népe. (íz. 2, 2.-4.) Ugyancsak nála mondja az Úr: „Az én házam az imádság háza minden nép számára.” (íz. 56, 7.)

Jónás prófétát is az Úr már a pogányokhoz küldi prédikálni; ez is előre jelzi, hogy a messiási országnak általánosnak, katolikusnak kell lennie!

Szent Péter az első pünkösdkor tartott beszédében, amelyen sokféle nép volt jelen, szintén tudatában van annak, hogy Isten Lelke a próféták várakozásának megfelelően öntetett ki mindegyikük fölé; hivatkozik is *Joelre*: „És lesz az utolsó napokban (mondja az Úr), kiárasztok az én Lelkemből minden emberre.” (Ap. Csel. 2, 17.)

B) Amit pedig már a próféták is hirdettek, azt **az Úr Krisztus még világosabban tanította**. Szerinte az Isten országába való fölvételnek föltétele nem a testi származás, nem a zsidó fajhoz tartozás, hanem egyedül a tiszta szív.

„Mi Atyánk” – így kezdődik az az imádság, amelyikre maga az Úr tanított. Tehát *minden* ember Atyja az Isten, aki *minden* embert országába vár.

Krisztus Urunk saját szavai szerint „az Emberfia azért jött, hogy keresse és üdvözítse, ami elveszett vala” (Luk. 19, 10.); tehát csak az lehet az ő igaz Egyháza, amelyik *minden nép* közt az egész világon keresi híveit és amelyet nem korlátoz nyelv, faj és határ.

Ugyancsak a katolicitást hirdetik az Úr példabeszédei is. A kovász az egész anyagot átjárja, mondja az Úr; ilyen lesz az Isten országa is. És olyan lesz, mint mikor a kis mustármag terebélyes fává nő és menedéket ad az ég madarainak. Majd egy másik alkalommal azt jövendőlte meg, hogy „az egész világon

hirdetni fogják az evangéliumot, bizonyságul minden népnek.” (Máté 24, 14.)

Végül pedig utolsó, ünnepélyes parancsában így szólott apostolaihoz: „Minden hatalom nekem adatott, mennyben és földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet.” (Máté 28, 18. 19.) Valóban, elmondhatjuk Krisztusról és országáról, amit az ősz Simeon mondott róla: „Látták szemeim a te megváltásodat, melyet készítettél minden népek színe előtt.” (Luk. 2, 30: 31.)

Krisztus Egyházának tehát valóban katolikusnak kell lennie.

Meg kell azonban közelebről vizsgálnunk, mit értünk az Egyház katolikus voltán, és mit nem értünk.¹

II.

Mit jelent az Egyház katolikus volta?

A) Hogy Krisztus igaz Egyháza katolikus, ez azt jelenti, hogy nem szorul a világ egyik vagy másik helyére, nem szorítkozik egyik vagy másik népfajra vagy társadalmi osztályra, *hanem minden osztály és népfaj és nemzet fölött áll és így minden ember számára való.* Szent Pál ezt így fejezi ki: „Itt már nincs pogány, nincs zsidó, nincs körülmetélkedés s körülmetéletlenség, nincs barbár és szkíta, nincs szolga és szabad: hanem minden és mindenben Krisztus.” (Kol. 3, 11.)

Krisztusnak csak az lehet az igazi Egyháza, amelyik katolikus, azaz föltalálható az egész világon. Az Úr szavai világosan mutatják *ezt.* „Elmenvén, tanítsatok *minden népet!*” Tehát nem lehet Krisztusnak igazi Egyháza az, amelyik csak egyik-másik népfajra, elhatárolt földterületre szorítkozik, mert Krisztus igaz Egyházát meg kell találnunk a föld minden pontján. Nálunk valóban megvan ez a katolicitás, mert a mi Egyházunk képes minden idők, minden népek és kultúrák vallási szükségleteit teljesen kielégíteni. Isten megadta a mi vallásunknak azt a képességet és lehetőséget, hogy katolikussá válhasson; de rajtunk,

a mi saját lelki alakulásunkért és mások javításáért s meggyerésért folytatott missziós munkánkon a feladat, hogy ezt a lehetőségét valósággá váltsuk.

Úgyis mondhatnók tehát, hogy katolicitás annyit jelent, mint hogy Egyházunk lélekben elég gazdag arra, hogy mind az egyénnek, mind a népeknek s azok összességének, az egész emberiségnek lelki hazájává váljék. Toboroz, anélkül, hogy erőszakos lenne; alkalmazkodik, anélkül, hogy elveiből engedne; és ahol csak kifejtheti tevékenységét, mindenütt oly éltető atmoszférát teremt, amelyben a legmagasabb emberiség és erkölcsi ideálok virágai dúsan tenyésznek.

B) Az a feszülő életkedv és terjeszkedési energia, amely a katolicitásnak következménye kell, hogy legyen, mindig ismertetőjele is volt szent Egyházunknak. Múltban és jelenben egyaránt legkedvesebb gondunk és törődésünk volt Krisztus tanainak hirdetése a világ legszélsőbb határain is és az a toborzó és vonzó erő, mely szent vallásunk tételeiből s liturgiájából kiárad, meg nem torpant egyetlen faj vagy kultúra védőfalainál sem.

A katolikus Egyház nem bírja lefogni magában az expanszív nagy erőket. Örökké nyugtalan, szent vágy feszíti, hogy Krisztus boldogító igazságát minél több népnek tegye kincsvé. *Ez a missziós nyugtalanság, az igazságnak ez a feszülő öntudata* egyik ismertetőjele annak, hogy valóban él benne a krisztusi parancs: „Elmenvén, tanítsatok minden népet.”

A hithirdetés egész történetét kellene itt most elmondanom, hogy állításomat bebizonyítsam. De ki tudna arra vállalkozni, hogy néhány perc alatt összefoglalja azt a tengernyi pénz- és életáldozatot, azt a hősiességet és önfeláldozást, azt a vért, könnyet és nélkülözést, amelyből összetevődik a katolikus Egyház 1900 éves missziós tevékenysége! Ki tudhatná más, mint csak a mindentudó Isten, hogy mily emberfeletti áldozatokba került, míg a népvándorlás vad hordái Krisztus szelíd igája alá hajtották kemény nyakukat! Mibe került Szent Patriknak Írország megtérítése, Szent Ágostonnak Angolországé, Szent Bonifácusnak a németeké, Szent Istvánnak a magyaroké. A világtörténe-

lem dicső lapokat szentel uralkodóknak, kik országokat hódítottak meg. De egész kontinensek meghódítása is mily csekélység a lelkeknek ama meghódítása mellett, melyet a katolikus misszionáriusok elértek!

C) Ne álljunk meg azonban ennek a nagyszerű ténynek megállapításánál; halljuk meg az abból **felénk csengő figyelmeztetést is!**

a) Testvérek! Örülünk annak, hogy katolikusok vagyunk? Büszkék vagyunk, hogy katolikusok vagyunk? Ám jó; de köszönjük meg ezt Istennek azzal is, hogy Szent János szerint „segítő társai legyünk az igazságnak” (Ján. III. 8.), segítsük a katolikus gondolat terjesztését, *segítsük a missziós munkát* Hogyan segíthetjük elő Krisztus nagy szívevágyát, legkedvesebb gondolatát, az ő Egyházának terjedését?

Ha tehetjük, anyagi segítséggel is, amit a misszióknak juttatunk. De ha *ezt* nem is tehetnők meg, akkor is imádkozhatunk sokat a misszióért, sok jócselekedetet és önmegtágadási gyakorlatot, szenvedéseink erős lelkű elviselését is felajánlhatjuk a szent célra, hogy Krisztus Egyháza minél jobban terjedjen az egész világon és így minél jobban kidomborodjék az Egyház katolikus jellege.

b) De egy másik, nagyon komoly figyelmeztetést is meg **kell hallanunk:** *Legyünk saját lelkünknek is misszionáriusai! Dolgozzunk azon, hogy saját lelkünkben is minél öntudatosabban kialakuljon Krisztus uralma.* 1. Ne légy csak külsőleg katolikus, hanem belsőleg is! 2. Ne légy holt katolikus, hanem élő!

1. Ne légy csak külsőleg katolikus!

A legutóbbi beszédemre egy hosszú levelet kaptam egy kalluttai hindu embertől. Levelében keméiyy szemrehányásokat tesz nekünk, hogy miért akarjuk mi kereszténnyé tenni a pogányokat, mikor a keresztények rosszabbak, mint ők. És itt elsorolja mindazt az erkölcsi romlást, amit nagy városainkban látni lehet.

Testvéreim! Kinek a lelke nem rendülne meg ilyen levelek olvastára! Tudjátok, miért írhatnak ilyen leveleket az emberek? Mert sok köztünk a *külsőleg* katolikus, akit annak hívnak ugyan, de akinek élete szégyent hoz a katolikus névre. Pedig az Úr szerint amint a kovász az *egész* tésztát átjárja, úgy az evangéliumnak is át kell alakítania az ember *egész* életét! Az orvosok írnak ugyan kenőcsöt „csak külső használatra”, de a katolicizmus nemcsak külső használatra való! Annak a belső, az egész belsőt kell átalakítania!

2. És itt a másik figyelmeztetés: *Ne légy holt katolikus!* A Titkos Jelenések könyve beszél oly időről, amelyben a keresztények azt hiszik, hogy élnek, pedig halottak (Jel. 3, 1.). Ki nem látná, mily sok emberre érvényes ma is a Szentírásnak ez a megállapítása!

Aki mindent elhisz, amit Isten kinyilatkoztatott s az anyaszentegyház tanít, – az még nem élő katolikus. Hát ki az élő katolikus?

Van *Szent Ágostonnak* egy érdekes című könyve: „De agone christiano”, „A keresztény birkózásról”. Életünk valóban örökös harc, küzdés. Kivel? A világgal és önmagunkkal. Csak az az élő katolikus, aki küzd!

Két világ küzdök bennünk. És minden egyes lépés, amelyet Isten felé teszünk, erőfeszítésbe kerül. Minél inkább menénk Isten felé, a vér, a hús, a test annál inkább kiált, sikolt, – érzi, hogy vesztes lesz.

De ilyen gondolatok után már meg tudjuk ítélni, hogyan vélekedik az Úr Krisztus a langyos katolikusról! Aki nem tagadja meg ugyan hitét, de kiállani sem mer mellété. Akinek katolikus ugyan az anyakönyvi kivonata, de semmi ebből az életében meg nem látszik! „Ismerem cseledeketeidet, – olvassuk a Jelenések Könyvében –, hogy sem hideg nem vagy, sem meleg; bár hideg volnál, vagy meleg! De mivel langyos vagy, és sem hideg, sem meleg, kezdelek téged kivetni számból” (Jel. 3, 15. 16.).

Dante leszáll a pokolba. Kikkel találkozik először a „perditagente” közt, amint kínlódba bolyonganak a csillagtalan éjszakában? Azokkal az angyalokkal, akik semlegesek maradtak, amikor Lucifer fellázadt Isten ellen. Nem lettek ők hűtlenné, de nem állottak Isten mellé sem. „Majd megvárjuk, ki győz.” És *Dante* ezeket helyezi a pokolban az első helyre. De bizonyára melléjük helyezte volna azokat az embereket is, akik a földön sem hitetlenek, de sem élő, meleg katolikusok nem voltak, csak olyan langyosak, külsőleg, névszerint azok és okaik voltak, hogy a nem keresztények tévesen gondolkozzanak Krisztus vallásáról.

III.

Mit nem jelent az Egyház katolikus volta?

A mai beszéd azonban csonka maradna, Kedves Testvéreim, ha még egy újabb gondolatot is meg nem említenék. Nevezetesen azt, hogy mit *nem* jelent a katolikus szó.

A) Az anyagi életben minden erő, fejlődés és élet a naptól függ, – és a napot egyik népfaj, vagy osztály sem foglalhatja le magának. Ép így Krisztus vallása, a lelkiélet éltető napja, sem tartozhatik csak egyik vagy másik faj tulajdonába, hanem fölötte kell állnia minden nemzetnek. *Mihelyt tehát valaki „nemzeti Egyházzal” beszél, már ellentétbe is kerül Krisztus szándékával.* Krisztus igazi Egyháza nem lehet nemzeti, nem lehet magyar Egyház, német Egyház, svájci Egyház, vagy olasz Egyház, hanem egyszerűen „katolikus”, azaz „egyetemes” Egyház. Mi tehát, katolikusok, nem mondjuk magunkról, hogy mi vagyunk a „magyar vallás” – dehogymondjuk! Mi nem vagyunk sem magyar vallás, sem olasz vallás, – *mi* egyszerűen „Krisztus vallása” vagyunk.

„Hát akkor ti, katolikusok, nemzetköziek vagytok! Katolikus annyi, mint nemzetközi!” – ezt vetik szemünkre. Pedig dehogymondjuk. **Katolikus annyi, mint „nemzetfölötti”.** Annyi, hogy Krisztus vallása nem egy fajé, nem egy népé, hanem mindegyiké,

az egész emberiségé! A hellén kultúra csak a görögöknek volt jó, a zsidók vallása csak a zsidó fajnak, az izlám csak a töröknek, Konfutse vallása csak a kínainak – de Krisztus vallása minden embernek való. Ezt jelenti a katolikus Egyház nemzetfölöttisége.

B) Viszont azonban azt is mindjárt hozzátesszük, hogy Krisztus Egyházának ez a nemzetfölöttisége **nem szünteti meg a nemzetek különös vonásait, jellegzetes sajátos értékeit.** Hogy annyiféle ember van és annyiféle nép és nemzet, amennyi van, ez a Teremtő terve, tehát ezt az Egyház sem törölheti el. Sőt nemhogy eltörölné, hanem egyenesen segít a népfajok valódi értékének és valódi hazaszeretetének kifejlesztésében. Lehetnek tehát a legjobb magyar és egyben a legjobb katolikus, viszont” a másik fajhoz vagy nemzethez tartozó embertestvérem is lehet a legjobb fia saját népének és legjobb tagja a népek fölött álló, azaz katolikus Egyháznak.

Nézzetek meg egy óriási erdőt. Mennyiféle fa van benne! Hatalmas sudár fenyőfák, majd terebélyes tölgyek, alacsony bokrok, fűvek, virágok, mindnek más a természet életében betöltendő feladata, a formája, növése, levele, virágja, gyümölcse, – de mindegyik fölött egyforma mosollyal ragyog az éltető nap és segíti betölteni sajátos feladatát. Így ragyogtatja az Egyház is Krisztus tanítását a világ népeinek nagy változatossága fölött és fogja össze őket a katolicizmus óriási egységébe.

C) De ezek után mindenkinek be kell látnia, mily üres időfecsérlés és léha játszás a szavakkal, mikor egyesek nagy fölényesen kérdezik tőlünk: „Ti, katolikusok, mik vagytok előbb: **magyarok-e, vagy katolikusok!** Kit szerettek jobban: **a magyar hazát-e, vagy a katolikus Egyházat?**”

Milyen léha, üres kérdés! Akárcsak ha ezt kérdeznék tőlem: Kit szeretsz jobban, az apádat, vagy az anyádat? Melyik lábadat akarod levágnatni, a jobbat, vagy a bal?

Nem! Egyformán szeretem mind a két szülőmet! Egyformán nem akarom levágnatni egyik lábamat sem!

Hányszor kell felületes emberektől elviselnünk a méltatlan szemrehányást: „Ti, katolikus magyarok, nem vagytok jó ma-

gyarok, mert nem magyar ember a ti parancsolótok, a pápa.” Bizony, a pápa nem magyar ember. Sőt, az Úr Jézus sem volt magyar ember. És ezért nem restellem, hogy az én parancsolóm az Úr Jézus, meg az ő helyettese.

De nem különös dolog-e: valaki járhat francia selyemben és szívhat török cigarettát, valaki ehetik spanyol szőlőt és afrikai datolyát, valakinek parancsolhat a párisi szabadkőműves nagypáholy, – és azért nem fogják rá, hogy rossz magyar. De ha mi vallási kérdésekben ahhoz ragaszkodunk, akit Krisztus Egyházának fejévé tett, akkor már szégyelnünk kell magunkat, akkor már nem vagyunk jó magyarok?!

Hiszen én nemcsak azért szeretem a pápát, mert katolikus vagyok; tisztelném és becsülném akkor is, ha nem az volnék, csak egyszerűen magyar ember. Tisztelném, mert ismerem hazám történetét és tudom, mit köszönhet a magyarság „a nem magyar” pápának!

Köszönhetjük lánglelkű első hithirdetőinket, akiknek szavára büszke őseink odahajtották nyakukat Krisztus szelíd igájába.

Köszönhetjük, hogy a magyar nép ezer évet megért ebben a gyökértelen, testvértelen környezetben, mert a katolikus vallás felvétele nélkül minket is úgy elnyel nyomtalanul a történelem árvice, mint elnyelt sokkal nagyobb keleti népeket, akik Ázsiából mi előttünk robbantak be Európa földjére.

Köszönhetjük a magyar szent koronát; melyet Szilveszter pápa első királyunknak, Szent Istvánnak küldött s mindazt az országépítő erőt, mely közel ezer év óta sugárik fölöttünk a szent koronából.

Köszönhetjük a szerzeteseket, akik a vándor, portyázó magyart először szoktatták állandó lakáshoz, földműveléshez, iparhoz, iskolához.

Köszönhetjük a pápáknak alig összeszámolható pénzbeli, és alig értékelhető erkölcsi segítségét, amellyel a nemzeti veszedelmek idején egyedül jöttek segítségünkre. A pápák miatt kellene szégyenkeznünk, akiknél több anyagi és erkölcsi támoga-

tást, pénzt, szeretetet, vigasztalást ezeréves küzdelme alatt a magyar nemzet soha senkitől nem kapott?

Köszönhetjük a szülői és felebaráti szeretetet, az erkölcsi fegyelmezettséget, a tiszta kezét és tiszta szívet, a házassági hűséget, a kölcsönös igazságosságot s önmagunk akarátának Isten akarata alá rendelését, köszönhetjük a lelkiismeretesség, erkölcs, becsület és kötelességteljesítés szakadatlan tanítását, amelyre népünket a mi szent vallásunk meg nem szűnik nevelni, és az által életerejét alapjában erősíteni.

Mert egyet ne feledjünk: ágyú és gépfegyver nélkül élhet nép, de erkölcs nélkül, becsület nélkül, hűség és munkakedv nélkül nem, – *mindezeknek pedig első forrása és ápolója a mi szent katolikus vallásunk.*

Szégymenni kell-e hát katolikus voltomat vagy nem inkább büszkének lenni szent Egyházamra és mondogatni gyakran büszke öntudattal Sz. Cyprián szép gondolatát, melyet már a III. században írt le: „Christianus mihi nomen, catholicus cognomen”, „keresztény a családi nevem, katolikus a keresztnévem.”

* * *

Kedves Testvéreim! „Hiszekegy”-ünkben naponként imádkozzuk: „Hiszek a katolikus Anyaszentegyházban”, de igyekezzünk át is érezni, mit jelent az katolikusnak lenni.

Mit jelent katolikusnak lenni? Jelenti, hogy nem vagyok egyedül, nem imádkozom egyedül és nem küzdök egyedül.

Mit jelent katolikusnak lenni? Jelenti, hogy részese vagyok Krisztus titokzatos testének és mindannak az éltető erőnek, amelyet Krisztus szíve lüktet bele az ő szent Egyházába.

Mit jelent katolikusnak lenni? Jelenti, együtt élni a földön örökké köztünk élő s az Egyházában látható és hallható Krisztussal.

Mit jelent katolikusnak lenni? Jelenti, hogy Egyházunkra, meg magunkra alkalmazhatjuk az egész 22. zsolttart: Az Egyház „az én pásztorom, semmi sem hiányzik nekem. Legelőhelyen megpihentet, üdítő víz mellé vezet és felüdíti lelkemet... Járjak

bár a halál árnyékában, nem félek semmi bajtól sem, mert te velem vagy.”

A nagy genfi bíbornoknak, *Mermillodnak* sírján ezek az egyszerű szavak állanak: „Dilexit Ecclesiam”, „Szerette Egyházát.” Szeretem-e én is így az én katolikus Egyházamat? Jó fia vagyok-e neki?

A jó fiú nem tűri, hogy anyját bárki rágalmazza, megszólja, tisztelet nélkül kritizálja. A jó fiú nem ellenkezik anyja parancsaival, hanem örömmel teljesíti azokat, mindet, kivétel nélkül.

Szeretem-e így az én Egyházamat? Követem-e őt és bátran állok-e ki *mellette? Bátran, büszkén nevezem-e* magam katolikusnak?

A zoológusok érdekes felfedezést tettek napjainkban: a nyulak szaporodnak, az oroszlán kihalóban van. *De mi, Testvérek, nem akarunk lenni Egyházunkat megtagadó gyáva nyulak, hanem katolikus voltunkat büszkén valló bátorszívű oroszlánok!*

Amen.

VIII.

KRISZTUS EGYHÁZA APOSTOLI.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Franciaországnak egyik angol nagykövete súlyos beteg lett Londonban. Egymásután jöttek ismerősei látogatni és vigasztalni a nagy beteget. Az egyik anglikán barátja ezt a különös kérdést intézte a katolikus vallású követhoz: És nem félsz itt halni meg? Hiszen ha itt temetnek el, csupa eretnek közé kerülsz a sírban! ...

A beteg azonban ezt a nagyszerű választ adta: Dehogy félek! Meg fogom hagyni, hogy egy méterrel mélyebbre ássatok a síromat: ott aztán már csupa katolikus közt leszek ...

Valóban találó válasz! Ma – sajnos – 300-féle keresztény vallás van a földön és mindegyik magának követeli Krisztust; de ha a történelem folyamán csak kissé is mélyebbre ásunk le, egyedül a katolikus Egyházra akadunk mindenfelé. Ha 500 évvel ásunk visszafelé, azt találjuk, hogy akkor még nem volt 300-féle kereszténység, csak kettő: aki akkor keresztény volt, az vagy római katolikus keresztény volt, vagy görög-keleti. Ha 1000 évet megyünk vissza, akkor meg még csak egyetlen egy kereszténységre akadunk: a római katolikus Egyházra. Nincs más keresztény vallás, amely létét 1000 éven túl is tudná visszavezetni, 1900 éven át vissza, egész az apostolokig, fel Krisztus Urunkig. Ma kb. 300.000 katolikus pap él a földön, de hatalmát, papi méltóságát mindegyik elődjétől kapta, azok meg elődeiktől, fel

egész az apostolokig. Ma a 261. pápa él a földön, de hatalmának eredete szakadatlan láncszorozatban megy vissza az első pápáig, Szent Péterig.

A katolikus Egyháznak óriási ereje ez az apostoli volta, Krisztus igaz Egyházának negyedik ismertetőjele. **I. Mit értünk az Egyház apostoli voltán?** – ennek tisztázása lesz a mai beszéd első főadata. II. Utána pedig megvizsgáljuk **azokat a nehézségeket, amelyek az Egyház apostoli voltával kapcsolatban fölmerülhetnek.**

I.

Mit értünk az Egyház apostoli voltán?

Az „apostoli” kifejezés három dolgot jelent nekünk. *A)* Jelenti, hogy *akik ma püspökeink és papjaink, azok az apostolok utódai.* *B)* Aztán jelenti, hogy *amit a mai Egyház tanít, ugyanazt tanította az apostoli Egyház is.* *C)* Végül pedig, hogy *amely szentségeket ma használunk, ugyanazokat használta az apostoli Egyház is.*

A) Az „apostoli” szó tehát mindenekelőtt azt akarja mondani, hogy **Egyházunk előjárói az apostolok utódai.**

a) Mindenekelőtt is kétséget nem tűrő történeti igazság, hogy Krisztus Péternek adta át Egyháza kormányzását, Péter pedig Rómában halt meg és ettől kezdve Péter utódai megszakítatlan rendben a római pápák voltak. Amióta Krisztus átadta „a mennyek országának kulcsait”, vagyis az egyházi főhatalmat Péternek, ezek a kulcsok 1900 év óta kézről-kézre mentek a 261 pápa során és fognak menni, míg az utolsó ítélet pápájától az Úr visszaveszi az átadott hatalmat. *Tehát a mai római pápa Szent Péter utóda.*

Amint pedig a pápák utódai Szent Péternek, *úgy a püspökök utódai a többi apostoloknak.* „Amint az Atya küldött engem, én is küldelek titeket” – mondta az Úr apostolainak (Ján. 20, 21.). Ezt a küldetést kézföltétellel tovább adták az apostolok a

püspököknek, mint Szent Pál levelei ezt ismételten is említik (Tim. I. 5, 22. Tim. II. 1, 6.). E szakadatlan sorban megismételt kézföltétel által minden ma élő püspök hatalma az apostolokra, illetve az azokat küldő Krisztusra megy vissza. Viszont a püspökök a papszenteléskor fölteszik kezüket a szentelendő papokra, méltán mondhatjuk tehát, hogy *Egyházunk egész előljárósága az apostolokra megy vissza, az apostolokon keresztül pedig az Úr Jézusra*, aki így szólt: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket” (Ján. 20, 21.).

Az Egyház apostolisága azt jelenti, hogy Krisztus az apostolokra ruházta hatalmát, így tehát ma csak abban a vallásban lelhető fel ez a hatalom, amelynek püspökei és papjai egész az apostolokig föl tudják vinni családfájukat, leszármazásukat, utódlásukat.

Már pedig a katolikus Egyház püspökei és papjai szakadatlan láncolatban kapták papi hatalmukat elődjeiktől és ez a lánc visszamegy egészen az első apostolokig.

b) Ebből aztán következik egy fontos igazság. Az, hogy *Egyházunk története az apostolokkal kezdődik!*

Természetes követelmény Krisztus igaz Egyházával szemben, hogy története visszamenjen egészen Krisztusig. Ha a földtámadt Krisztus 1900 évvel ezelőtt hagyta el a földet és akkor intézte apostolaihoz e szavakat: „Elmenvén tanítsatok minden népet”, akkor csak világos, hogy Krisztus Egyházának 1900 évesnek kell lennie!

Már most kérdezzük meg a földkerekség 300-féle felekezését, amelyek mind azt hirdetik, hogy ők a Krisztus vallása, vajjon melyik meri azt állítani magáról, hogy 1900 éves? Egyetlen egy sem, – csak a katolikus Egyház!

Lépten-nyomon új keresztény szekták ütik fel fejüket körülöttünk és egymásnak ellenmondó tanaik zűrzavarával fájdalmasan rontják a szent kereszténység hitelét. Baptisták, metodisták, adventisták, nazarénusok, kvékerek, shékerek... és ki tudná mind a háromszáz nevet elsorolni! De kérdezzétek meg: Mióta vagytok? És a válasz: Tegnap óta ... egy hónapja ... tíz

éve . . . ötven éve. Csak? Nem elég! Krisztus igaz Egyházának 1900 évesnek kell lennie!

Kérdezzétek meg azokat a felekezetekeket, amelyek a XVI. század viharában törtek le az Egyház fájáról: „Mióta vagytok? „400 éve.” „Csak? Nem elég! Krisztus igaz Egyházának 1900 évesnek kell lennie!”

Kérdezzétek a görög-keletieket, akik a XI. században szakadtak el Rómától: „Mily idősek vagytok?” „Ezer évesek!” „Csak? Nem elég!”

És most kérdezd meg a katolikus Egyházat! Egyedül ez meri mondani: 1900 éves vagytok!

„Az Egyház az apostoloktól van, az apostolok Krisztustól, Krisztus, pedig az Istentől” – fejezte ki tételünket lapidáris rövidséggel *Tertullian* már a II. században (De praescriptione, 37.).

Mikor *gróf Stolberg* visszatért a katolikus hitre, egy német herceg csipkedően jegyezte meg: „Nem szeretem azokat, akik vallásukat változtatják.” „Én sem szeretem – felelte a gróf; mert ha őseim nem hagyták volna el régi vallásukat, most nekem nem kellett volna visszatérnem.”

B) Az „apostoli” szó azonban ennél még többet is jelent. Jelenti, hogy **amit ma tanít a katolikus Egyház, ugyanaz tanította az apostoli Egyház is.**

Aki járt Rómában a katakombákban, azokban a mértföldes földalatti folyosókban, ahová az első évszázadokban menekültek az első keresztények a véres üldözések elől, annak nem kell sokat magyarázni, hogy hitünk ma is ugyanaz, mint kezdetben volt. Ott minden kődarab, minden sírfülke, minden falba karcolt szent jelkép, minden a mai katolikus hitvallás ősi voltát hirdeti.

Nekünk nem kell félni Szent Pál komoly szavától: „De még ha mi, vagy egy angyal az égből hirdetne is nektek más evangéliumot, mint azt, amit nektek hirdettünk, átkozott legyen” (Gal. 1, 8.). Mit hirdet ma a katolikus Egyház? Azt, ami benne van a „Hiszekegy”-ben. De ugyanazt hirdette az ősegyház is.

Mert ez az evangéliumok tanítása, amiket pedig Krisztus apostolai írtak.

Az Egyház mai tanítása lényegében teljesen az, ami az apostoli idők első Egyházának tanítása volt. Ami ma többlet nálunk, ami nem volt meg az ősi Egyházban – pl. a hittételek rendszerbe összefoglalása, a liturgia és ájtatossági gyakorlatok mai kiépítettsége stb. –, mindez természetes fejlődés eredménye és éppoly kevésbé meghamisítása az őskereszténységnek, amint a százéves terebélyes tölgy nem meghamisítása, hanem természetes kifejlődése a száz év előtt földbe vetett kis makknak. Hiszen maga az Úr rámutatott erre és megmondta, hogy az általa földbe vetett kis mustármagból terebélyes fa fog nőni, amely alatt jól érzik magukat és megpihennek az ég madarai, vagyis a föld népei.

Mialatt minden változik körülöttünk, minden meginog, imponáló változatlanágban, meg nem hamisítva, el nem ferdítve őrzi Krisztus tanítását a katolikus és apostoli Egyház.

Méltó feleletet adott tehát egy katolikussá lett hölgy, mikor így szólt hozzá barátnője: „Én már csak atyáim hitében akarok meghalni.” „Én meg őseim hitében” – volt rá a szellemes válasz.

C) De az „apostoli” szó még ennél is többet jelent. Jelenti, hogy nemcsak a hitünk ugyanaz, ami az apostoli Egyházé volt, hanem a szentségeink is ugyanazok. **Amely szentségeket ma használunk, ugyanazokat használta az apostoli Egyház is.**

a) Igen, mind a hét szentségünk ugyanaz!

Ismerte-e az apostoli Egyház a keresztséget? Ki merné ezt tagadni? Krisztus parancsa így hangzott: „Elmenvén, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében” (Máté 28, 29.). Fülöp diakónusról olvassuk, hogy Samariában keresztelt (Ap. Csel. 8, 12.), megkeresztelte az ethipos királyné udvari tisztjét (Ap. Csel. 8, 38.). Az Apostolok Cselekedeteiben olvassuk (9, 18.), hogy Szent Pál megkeresztelkedett. „Mind, akik megkeresztelkedtünk Krisztus Jézusba, az ő halálába keresztelkedtünk meg. (Róm. 6, 3.). És akik Pál prédikációjában hittek, azokat vagy

saját maga keresztelte meg, vagy megkereszteltette (Ap. Csel. 16, 15. 33.; 18, 8.; 19, 5.; Kor. I. 1, 14. 16.).

Ismerte-e az apostoli Egyház a bérmlást? „Mikor pedig az apostolok, kik Jeruzsálemben voltak, meghallották, hogy Samaria befogadta az Isten igéjét, elküldék hozzájuk Pétert és Jánost, kik odajövének, imádkoztak értük, hogy elnyerjék a Szentlelket . . . Ekkor rájuk tevék kezüket s azok elnyerék a Szentlelket” (Ap. Csel. 8, 14.-17.).

Ismerte-e az apostoli Egyház az Oltáriszentséget, a szentmisét és az áldozást? „Vizsgálja meg magát az ember, és úgy egyék ebből a kenyérből; mert aki méltatlanul eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik magának, mivel nem különbözteti meg az Úr testét” (Kor. I. 11, 28. 29.).

Ismerte-e a bűnbánat szentségét? De még mennyire! És pedig igen súlyos formában: a nyilvános gyónás formájában.

Ismerte-e az utolsó kenetet? „Beteg valaki köztetek? Hívassa el az egyház papjait és ezek imádkozzanak fölötte, megkenvén őt olajjal az Úr nevében; és a hitből fakadó imádság megszabadítja a beteget és az Úr megkönnyebbíti őt s ha bűnökben van, megbocsáttatnak neki” (Jak. 5, 14. 15.).

Ismerte-e a papi rendet? „Szítsd fel magadban az Isten kegyelmét, mely kezem rádtétele folytán benned vagyon” (Tim. II. 1, 6.).

Ismerte-e a házasságot? „Az ember elhagyja atyját és anyját s ragaszkodik feleségéhez, és ketten lesznek egy test. Nagy titok ez” (Ef. 5, 31. 32.).

Íme, ezt is jelenti az Egyház „apostoli” volta. Jelenti, hogy szentségei ugyanazok ma is, mint amik voltak az apostolok korában.

b) „*De hát mi szükség van szentségekre, és az Egyház közvetítésére, – kérdezhetné valaki. Miért nem érintkezhetném én az Istennel közvetlen vonalon?*”

Azért nem, mert nem mi szabjuk meg, hanem az Isten szabja meg, hogyan akar velünk érintkezni. Krisztus csak egyszer testesült meg, a Szentlélek csak egyszer jött el látható alakban az

apostolokra, tehát aki most akar Krisztussal és a Szentlélekkel közösségben élni, annak hozzá kell kapcsolódnia azokhoz, akik Krisztust látták és a Szentlelket kapták. Épúgy mondhatná valaki, hogy Isten neki az életet miért nem közvetlenül adja. Isten csak az első emberpárt teremtette közvetlenül, a többiek életéhez már igénybe veszi az elődök közreműködését is; épígy Krisztus és a Szentlélek is csak egyszer jelentek meg közvetlenül az apostoloknak, a későbbi embereknek már ezek az első, az apostolok közvetítik.

Krisztus különféle hatalmakat adott apostolainak s ezeket más meg nem kapta, csak akiknek az apostolok továbbadták. Tehát csak az az Egyház lehet Krisztus igaz Egyháza, amelyik az Isten közelségét, Krisztus közelségét, a Szentlélek erejét az apostoloktól vette.

Az Egyház apostoli volta biztosítja a Krisztusba kapcsolódás történeti folytonosságát, történeti jellegét és azt, hogy Egyházunk nyugodt, szerves fejlődésben a krisztusi talajból szívhatja állandóan az életető nedvet.

II.

Nehézségek az Egyház apostoli volta miatt.

Az Egyház apostoli voltával kapcsolatban azonban két olyan komoly nehézség is merülhet föl, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni a mai beszédünkben. Mindkettő zavart okozhat a lelkekben, jobb azoknak nyíltan szemükbe nézni.

A) Ha az Egyház egész az apostoli idők ősi korába nyúlik vissza, nincs-e akkor azoknak igazuk, akik ráfogják Egyházunkra, hogy kivénhedt, megöregedett, túlkonzervatív, a mai ember életét nem irányíthatja, a mai időkbe már nem való? **Nem kiöregedettbe már az Egyház,** és így már erőtlén a modern kor problémáinak megoldására? ...

A válaszuk erre az aggodalomra az, hogy Krisztus igaz vallásának öregnek is kell lennie, meg fiatalnak is.

a) *Krisztus igaz Egyházának öregnek kell lennie.*

Régi kereskedő-cégek büszkén írják ki üzletük bejárata fölé, hogy mióta áll fenn az üzlet. „Alapított 1900-ban”, olvassuk a bejárat fölött. És az emberek ezt mondják: „Ez a bolt már 33 éve fennáll, ide nyugodtan mehetünk vásárolni.” De tudjátok, mi van felírva a katolikus Egyház bejáratára? „Alapított 33-ban.” Tehát már 1900 éve fennáll; épen az Úr Jézus óta áll fenn: bízhatom benne.

b) *De Krisztus Egyházának viszont fiatalnak is kell lennie,* erőtlől duzzadó fiatalnak, mert Krisztus azt ígérte, hogy Egyházával lesz a világ végezetéig (Máté 28, 20.). Épen azért, mert az örök Krisztus él Egyházában, az Egyház régisége nem erőtlenséget jelent s az Egyház apostolisága nem gyöngeséget.

Hogy ez mennyire így van, hogy mily eleven élet kering az Egyház 1900» éves fájában, hogy mennyire végiglüktetnek ereiben a legmodernebb problémák kínzó kérdései, arra tömérdek példát lehetne felhoznom, ha futná időmből.

Főlemlíteném azokat a legújabb pápai körleveleket, amelyekben az Egyház ép a legújabb erkölcsi és szociális problémákra vetíti az evangélium örök fényét; és pedig nemcsak állást foglal a legmodernebb kérdésekben, hanem teszi ezt oly bátorsággal és határozottsággal, ami csak legyőzhetetlen erejének teljes átérzéséből fakadhat.

Az Egyház tudja, hogy 1900 év alatt már minden lehető támadást győztesen kiállott és ez a tudat adja meg neki azt a fölényes nyugalmat, amelyet a legkritikusabb helyzetekben is tanúsít s amelyből már az idők fölötti örökkévalóság nyugalmanak lehelle csap felénk. Igen, az Egyház konzervatív a szükséges határon belül, de viszont együttmegy a haladó korral ott, ahol lehet. Hithirdetői már nem vitorlásan keresik föl a messzi földet, hanem óriásgözsön, vagy repülőgépen., A pápa saját rádióján adja ki rendelkezését a világ minden tájára kiküldött nunciussainak. Beszédeinket a párszázfőnyi régi templomi hallgatóság helyett a rádiós hallgatók százezreinek hirdetjük.

És micsoda új szerzetesrendek vannak alakulóban, amelyek

a modern lelki szükségletekkel számolnak! Így pl. nemrég kezdődött meg Bécsben egy egészen újfajta apácarend, „Gemeinschaft der Opferschwester von Jesus”, akiknek nem lesz külön zárdájuk, hanem csak néhány nővér fog együttlakni városi házakban, munkásházakban, barakkokban, vallástól messze elszakadt proletárok lakásai között, azok gyermekeit és szegényeit gondozni és a legnagyobb nyomorúságban újra ég felé emelni az emberek szemét.

Valóban, az Egyház bár az apostoli időkre megy is vissza, és bár régi is, de nem öreg, bár apostoli, de nem elaggett!

B) Az Egyház „apostoli” voltával kapcsolatban fölmerülhet azonban egy még fontosabb nehézség is, amelynek ma szintén szemébe akarunk nézni. Hányszor vetik szemünkre a tudatlanok, hogy **a mai katolikus vallás már nem az, ami Krisztus idejében volt.** „Krisztus nem ismerte azt az óriási hierarchiát, amely most belegyökerezik az egész világba: bíborosok, érsekek, püspökök, papok, szerzetesek, apácák óriási változatossága nem volt meg Krisztus idejében. Meg a sok ünnep és erekye és búcsújárás, meg litánia, ceremónia . . . mindez Krisztus idejében nem volt meg. Hogyan mondhatja tehát a katolikus Egyház, hogy ő apostoli?” ...

Sokszor hallott kifogás ez, – mit szólunk hozzá?

a) Természetesen el kell ismernünk belőle azt, ami igaz benne. Igaz, hogy Egyházunkban ma sok olyan szertartás, fegyelmi előírás és berendezkedés található, ami valóban nem volt meg Krisztus Urunk idejében, hanem ami a fejlődés eredménye. De – és ez a fontos a kérdésben – *mindez nem mesterséges építés, hanem természetes fejlődés!* Természetes fejlődése annak a mustármagnak, amelyet Krisztus ültetett el, és amely nő és fejlődik 1900 év óta. Nő és fejlődik a legkülönbözőbb talajban, népből, ezerféle kulturális és politikai körülmények közt és ezekhez alkalmazkodik. A lényegből nem enged, de a külsőségekhez alkalmazkodik! És éppen ez mutatja nagy életerejét, hogy mindenkor, minden nemzedék változó lelki igényeit képes kielégíteni, anélkül, hogy lényegéből bármit is megtagadni kellene.

b) – *De hát mégis sokat változott az Egyház!* – mondják egyesek.

– Változott? Hát mondd csak, miben változott?

– Sok mindenben. Szertartásaiban, szokásaiban, törvényeiben. Ma mások a bűntökök, mint régen voltak, mások az ünnepek.

Ez mind igaz. De *ez csak a vallásnak a ruhája*. Hát változol te, ha más ruhát öltesz magadra?

c) – *Dehát a tanban is van változás, nemcsak a külsőségekben!* – mondja talán valaki. A „Hiszekegy” is valaha rövidebb volt, mint ma. Később bővült az ki. Sőt, amit a pap a misében mond, az jóval hosszabb annál, amit a hívek imádkoznak. Sőt van egy úgynevezett „trienti hitvallás” is, az meg legalább ötször olyan hosszú, mint az apostoli hitvallás . . .

Így okoskodnak egyesek. És ez is mind igaz! És mégsem történt itt semmi elferdítés és átváltoztatás.

Hát mi történt? Az történt, hogy legrégebben csakugyan az a rövid Hiszekegy volt, amit most „apostoli hitvallásnak” nevezünk. De aztán jöttek a tévitanítók, akiknek tévedéseivel szemben hol ezt, hol azt a hittételt kellett az eddiginél jobban hangoztatni és ki kellett bővíteni azt az első, rövid Hiszekegyet. Épen ott bővíteni, ahol a tévitanítók támadták.

Csak az történt, ami Metz várával történt Häseler kapitánysága alatt.

Ez a kapitány azt állította a császárnak, hogy a vár még nem elég erős, a császár viszont azt tartotta, hogy azon ugyan ellenség be nem jöhet. A kapitány erre próbatámadást tartott és bizony, egy helyen bejutott a várba. Mi lett a vége? Azon a helyen rögtön új erődöt emeltek. Az Egyház is így erősítette, bővítette idők folyamán a Hiszekegyet azokon a helyeken, ahol az ellenséges tévitanítóknak sikerült betörniök.

d) – *De ma mégis csak több a dogmánk, mint volt!* – bizonykodik valaki. Pedig csak a kifejlett, virágba fakadt hittételünk több, de mindegyiknek rügyei megvoltak már az ősegyház fáján is, csak időre vártak, hogy kifakadjanak.

Ugye, ha egy 40 éves ember meglátja csecsemőkoráról ké-

szített fényképét, bizony, csodálkozva csapja össze kezét: Vájon én vagyok-e ez? Pedig valóban ő az, csak kis kiadásban, kezdeti állapotban. Külseje, arcvonásai, haja, ruházata más ma, mint volt 40 év előtt, de a lényeges részei ugyanazok: ugyanaz a szíve, mint volt, csak nagyobb, az a tüdeje, szeme, szája, agyveleje, csak már teljessé kifejlődve.

Így vagyunk az 1900 éves Egyházzal is. **1900** év előtt csak párszáz emberből állott az Egyház, ma 360 millióból. Már csak természetes, hogy ez az óriássá növekedett Egyház külsejében, ruházatában, ünnepeiben, liturgiájában, ájtatossági gyakorlatában sokban különbözik a néhány száz hívőt számláló apostoli egyháztól, de a lényegben ma is ugyanaz: ugyanazon a sziklán épül, mint akkor; ugyanaz a hittana, mint akkor; ugyanazok a szentségei, mint akkor. És ezt hirdetjük, mikor azt mondjuk, hogy „hiszünk az apostoli Anyaszentegyházban”.

* * *

Kedves Testvéreim! O'Connel Dánielnek, a nagy ír államférfiúnak, az angol parlamentben gúnyosan kiáltotta oda egy anglikán ellenfele: „Pápista I”

Írország szabadsághőse azonnal megfelelt: „Ön azt hiszi, hogy megsértett, mikor pápistának nevezett és nem tudja megnyire megtisztelt ezzel. Valóban pápista vagyok és örülök, hogy az vagyok: mert ez a szó „pápista” azt jelenti nekem, hogy vallásom a római pápák szakadatlan láncolatán keresztül fölér egész Jézus Krisztusig, az Ön hite ellenben nem ér tovább, mint VIII. Henrikig és Erzsébetig.”

Valóban, Testvéreim: ha katolikus vagyok, 1900 éves vagyok! Ha katolikus vagyok, Péter szikláján állok! Ha katolikus vagyok, hitemben biztos vagyok! Ha katolikus vagyok, én is büszke örömmel mondhatom el a nagyszerű szavakat, amiket nemrég elhunyt világhírű katolikus testvérünk, *gróf Apponyi Albert* mondott el és ami az ő gyászjelentésére is rá volt nyomva: „Érzem, hogy Isten kegyelméből abban az erősségben lakom,

amelyen a pokol kapui sem diadalmaskodhatnak; érzem közelségét a malasztok ama kiapadhatatlan forrásának, amely a gyarlóságot felemeli, az élet küzdelmeiben segíti, az elégtelen emberi erőt pótolja; érzem, mikor körülöttem minden inog, a szilárd talajt lábaim alatt; amikor minden sötétségbe látszik borulni, az örök igazság világosságának reánk ereszkedő sugarát; hallom a múltó véleményeknek zajából kiemelkedve az örök élet ígét, melyeket Krisztus Urunk az ő egyházának átadott, benne sértetlenül megőriz és mindnyájunkhoz eljuttat” (Katolikus Nagygyűlési beszédéből).

Uram, köszönöm Neked, hogy én is tagja lehetek a Te egyetlen, szent, katolikus és apostoli Egyháznak! Amen.

IX. „TE PÉTER VAGY...”

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Legutóbbi négy beszédünkben Krisztus Egyházának négy ismertetőjelével foglalkoztunk és megállapítottuk, hogy Krisztus igaz Egyházának egynek, szentnek, katolikusnak és apostolinak kell lennie.

A mi Egyházunkat azonban nemcsak egyszerűen „katolikusnak” nevezzük, hanem Rómától, ahol az Egyház feje lakik, „római katolikusnak”. És ennek a gondolatnak felvetésével eljutottunk a katolikus Egyház alapkövének, sziklájának, de egyben a világtörténelem egyik legérdekesebb intézményének: a pápaságnak vizsgálatához.

Hogy mit jelent a pápaság a katolikus Egyháznak, mily erőt, biztonságot, egységet és útmutatást, azt a mi híveink előtt nem kell külön kiemelnünk.

De ha valaki nincs is a mi szent hitünkön, csak tanuk ember és elfogulatlan szemlélője a történelemnek, az is ebben a pártját ritkító, 1900 éves trónban a világtörténelem legimpozánssabb jelenségét kénytelen felismerni. Egyedül álló jelenség, hogy Néro kora óta meg nem ingó szilárdsággal emelkedjék köztünk egy trón, mialatt népeket s dinasztiákat emelt fel és nyelt el a történelem vihara. Pedig a pápaság mindig oly világnézetet képviselt, amely a gonoszok ellenmondását és koncentrált támadását hívta ki maga ellen, – és mégis áll! A pápaság soha nem alku-

dott, nem engedett elveiből, kompromisszumot nem kötött, – és mégis áll!

Áll, mert nem ember alapította, hanem az Isten Fia, aki oly célokat tűzött ki számára, amely célok miatt állania kell, míg ember lesz a földön. **I. Vajjon valóban Krisztus alapította-e a pápaságot** és **II. mi célból alapította**, – erre a két kérdésre keressünk feleletet a mai beszédben. Mert csak ha ezt tudjuk, csak akkor értjük meg **III. azt a nagy tiszteletet, amellyel mi a pápa iránt viseltetünk.**

I.

A pápaságot Krisztus alapította.

Az Úr Jézus úgy tervezte Egyházát, hogy az „hegyen épült városhoz” (Máté 5, 14.) hasonlítson, tehát mindenki előtt föltűnő, látható társaság legyen, – látható Egyháznak pedig látható főre is van szüksége. Krisztus Egyháza tehát pápai hatalom nélkül el sem képzelhető. *A)* Erre utal már a genezárethi halászáskor, *B)* ezt ígéri meg Péternek a cezareai vallomáskor és *C)* ezt adta meg neki a föltámadása után lefolyt beszélgetéskor.

A) A pápai hatalomra utalt az Úr már a genezárethi halászáskor* Szent Lukács evangéliumának 5. fejezete írja le ezt a rendkívül meleg, fenséges párbeszédet, mely Krisztus Urunk és Szent Péter között lefolyt.

Kora hajnal van. Az Úr ott áll a Genezáreth tó partján, mögötte a nép, mely követte Őt és hallani akarta. A parton épen most szálltak ki a csónakból Péter és halásztársai és mosták a hálókat. Krisztus beszállt Péter hajójába, onnan tanítja a népet, majd mikor befejezte, így szólt Péterhez: „Evezz a mélyre és vessétek ki hálóitokat a halfogásra” (Luk. 5, 4.). Simon Péter nagyot néz erre a különös parancsra. Ő szakember ebben a mesterségben, évtizedek óta halászik, meg az egész családja és rokonsága is halásznak, de ilyet még nem hallott: nappal menni halászni? És épen ki a mélyre? Persze, az Úr nem ezen a vidéken született, nem víz partján, hanem messze Bethlehemben; nem

csoda, ha nem ért hozzá . . . Dehát a mi jó Urunk parancsolja . . . Meg kell tenni, Ő tudja, mit akar. „Mester! egész éjszaka fáradozván, semmit sem fogtunk; de a te szavadra kivetem a hálót.”

És kiveti Péter a hálót. És annyi halat fognak, hogy szakadozni kezd a fonál. Annyi halat, hogy segítségül kellett hívni a szomszéd hajót is. Annyi halat, hogy pereméig megtelik mindkét hajó és majd elmerül.

Péterben megrendül a lélek. Földre veti magát az Úr előtt; Ó, Uram, hogy kételkedhettem csak egy pillanatra is! Inogtam, bizalmatlankodtam, értetlenkedtem, bizonytalankodtam. Nem vagyok én arra méltó, hogy reám számíts a te nagy munkádban, hogy én legyek vezetője a te nyájadnak. Menj ki tőlem. Uram. Én egyszerű, gyöngye, bűnös ember vagyok, de neked hősre van szükséged.

A csendes tó vize fölött végigömlik Péter megrendült lelkének vallomása; némán hallgatják ezt a többiek is mind. És akkor fölemelkedik az Úr, mélyen szemébe néz a térdeplő Péternek és mondja: De én épen téged akarlak. Azért ültettelek a kormányhoz, azért vittelek ki a nyílt vízre, hogy érezd saját bizonytalanságodat, saját gyöngeségedet és tudjad, kinek segítségébe bizakodva kell majd a nagy emberi halfogást elvégezned. Nézz csak körül, Péter. Látod, mennyi halász dolgozik ezen a tavon! És mennyi halász a tengeren! És a világ minden tengerén! De téged halászává, felelős halászává teszek az egész világtörténelemnek. „Ne félj! ezentúl már embereket fogsz” (Luk. 5, 10.), nem saját erődből, hanem az én erőmmel, amit reád ruházok.

íme, az első megalapozása a világtörténelem legsodálatozhatóbb intézményének!

B) Amire pedig itt még csak utalt az Úr, azt már a legvilágosabb szavakkal ígérte meg Péternek a cezareai vallomás alkalmával.

Mindnyájan ismerjük ezt a nagyszerű bibliai jelenetet. Cezarea környékén az Úr megkérdezi tanítványait, kinek tartják Őt az emberek. A tanítványok erre elmondják a nép véleményét. Né-

melyek a zsidók közül azt hitték, hogy Jézusban Ker. Szent János támadt fel; mások, hogy Ő Illés, akit a Messiás eljövetele előtt vártak, vagy Jeremiás, vagy más próféta.

Ekkor föladja Krisztus a kérdést: „Hát ti kinek mondotok engem?” Ti, akik minden szavamát s tettemet ismeritek!

Erre azonban már nem az apostolok felelnek, hanem nevéükben Péter: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia”.

És most mondja Krisztus örök emlékü szavait: „Boldog vagy Simon, Jónás fia! mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én Atyám, ki mennyekben vagyon. Én is mondom tehát neked, hogy te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg leszén kötve mennyekben is, és amit feloldandasz a földön, fel leszén oldva mennyekben is (Máté 16, 17.-19.).

Lehetett volna-e az Úrnak még ennél is világosabban beszélnie?

Krisztus Egyházát épülethez hasonlítja és ennek alapkövévé teszi Pétert. Péter eredeti neve Simon volt, és a jelképes Péter nevet is – ami „sziklát” jelent – maga Krisztus adta neki, mikor legelőször találkozott vele (Ján. 1, 42.). Péter kapja kezébe az épületnek kulcsait is, ami jelenti a teljes kormányzói hatalom rábízását, amellyel még a mennyország kapuit is kinyithatja vagy becsukhatja az emberek érdemei szerint. „Megkötni és feloldani” a zsidó nyelvszokásban annyit tesz, mint megtiltani s megengedni, elítélni vagy fölmenteni, tehát Isten törvényei alapján egyházi törvényt hozni, parancsolni, kormányozni.

C) Amit pedig megígért Krisztus Péternek, azt **a valóságban is megadta neki abban a meleg, bensőséges beszélgetésben**, amely Krisztus feltámadása után folyt le az Úr és Péter között. Háromszor kérdi Pétertől az Úr: „Jobban szeretsz-e engem ezeknél / Péter önfeledt boldogsággal feleli: „Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged.” És háromszor mondja neki az Úr: „Legeltesd az én bárányaimat” . . . „Legel-

tesd juhaimat” (Ján. 21, 15.-17.). Azaz neked adom, rád bízom minden tanítványomat és minden hívemem.

Nem érdekes dolog-e: Az Úr Szent Jánost szerette a legjobban, és mégsem őt tette Egyháza fejévé. Jakab apostol rokona volt az Úrnak, de őt sem tette. Szent Pál a legtanultabb volt az apostolok közt, de őt sem tette. Mintha csak ezzel is hirdetni akarta volna, hogy nem barátság, nem rokonság, nem emberi tudás lesz alapja Egyházának, hanem az isteni mindenhatóság örökös védelme. Hirdetni akarta, hogy az elsőségnek hatalma, amelyet Krisztus a pápának adott, nem függ a pápa személyes érdemétől, képességeitől, erényeitől. Hirdetni, hogy amint a legfokozottabb emberi nagyság és tudás sem volna magában elegendő az Egyház kormányzásának feladataihoz, épúgy a Péter utódaiban is kiütköző emberi gyarlóságok, hibák, sőt bűnök sem képesek megingatni az alap sziklaszilárdságát, mert Krisztus építette fel azt.

D) A pápai hatalomnak e krisztusi megalapozása után már csak arra kell rámutatnunk, hogy Krisztus mennybemenetele után **Szent Péter valóban gyakorolta is elsőségi jogait**. Erre bőszéges adataink vannak.

Világos adataink vannak arra, hogy Péter vezette az Egyházat és már az első napokban gyakorolta tisztségét, mint az apostolok feje. Krisztus mennybemenetele után, de még a Szentlélek eljövetele előtt „felállta Péter a testvérek között” (Ap. Csel. 1, 15.) és elrendeli, hogy az áruló Júdás helyett új apostolt válasszanak. És ettől kezdve az Ap. Csel.-ben többször olvassuk (2, 14.; 4, 8.; 15, 7.), hogy, mint rangban első, ő mond beszédet az összea apostolok és hívek nevében és az Egyház kormányzásához szükséges intézkedéseket megteszi.

Aki ismerni akarja Péter pápai működését, csak olvassa el az Apostolok Cselekedeteit. Ki prédikált legelsőnek és vett fel híveket Krisztus mennybemenetele után? Péter. Ki cselekedte az apostolok közt az első csodát: a bénán születettnek gyógyítását? Péter. Ki zárta ki az Egyházból az első tévtanítót, Simon Mágust? Péter. Ki látogatta meg legelőször a palesztinai

egyházközségeket? Ki vette fel a legelső pogányt, Kornélius századost az Egyházba? Ki vezette az első apostoli zsinatot? Megint csak Péter.

Különösen érdekes ennek az első zsinatnak lefolyása. Egy Pál és Barnabás szava sem volt képes eldönteni a vitát, de eldöntötte azt Péter.

Az őskeresztények közt ugyanis nézeteltérés támadt a pogányok megtérése körül: vajjon a megtérő pogányokat előbb zsidókká kell-e tenni s aztán venni föl az Egyházba, avagy azonnal meg lehet őket keresztelni? Ezt a kérdést vitatták meg az apostolok a jeruzsálemi zsinaton, „Mivel azonban nagy vitakozás támadt, fölkele Péter és szöla hozzájuk” (Ap. Csel. 15, 7.) – mondja az Apostolok Cselekedete, – és „erre az egész sokaság elhallgatott” (Ap. Csel. 15, 12.).

Dehát ez érthető is. Érthető, hogy azóta Péterrel összenőtt Krisztus Egyháza, mert ha Péter az alapkö, akkor a ház csak ott lehet, ahol az alap van és ott nem lehet Krisztus Egyháza, ahol nincs Péter. Már a III. században vallották ezt a keresztények. Mert már akkor írta *Szent Ciprián*: „Amint minden sugár egy naptól ered és amint a fának minden ága egy gyökérből, épúgy egy Egyházhoz vannak kötve a világon szétszórt egyházközségek”.

II.

Mi célból alapította Krisztus a pápaságot?

Nem elég azonban azt tudnunk, hogy a pápaságot valóban Krisztus alapította. A mi nagy pápa-tiszteletünket tulajdonképpen csak akkor értjük meg, ha azt is tudjuk, mit akart Krisztus a pápasággal. Miért alapította a pápaságot? Mik azok a föladatok, amiket Krisztus a pápaságra bízott?

A) Először is a pápának kellett lennie az Egyházban az első tanítónak. Krisztus azt akarta, hogy Egyháza „az igazság oszlopa és erőssége” (Tim. I. 3, 15.) legyen, a meg nem hamisított krisztusi hitnek hirdetője. Péter pedig azt az ígéretet kapta,

hogy a hit egységének és tisztaságának ő lesz az alapja. Neki mondta u. i. az Úr: „Simon, Simon! íme a sátán kikért titeket magának, hogy megrostáljon, mint a búzát; de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited és te egykoron megtérvén, megerősítsd testvéreidet” (Luk. 22, 31. 32.). Mily megrendítően főséges ígélet! Az Úr imádkozik Péterért, hogy hite soha meg ne fogyatkozzék, hogy mindig oly erős legyen, hogy az Egyház hitét képes legyen megerősíteni.

Mi tehát a pápa az Egyházban? *A hitegység biztosítója.* Pedig követőinek egysége feküdt legjobban az Úr szívéen! Azért imádkozik az utolsó vacsorán is, mikor nem csupán apostolaiért könyörög, hanem azokért is, kik az ő szavaik által hinni fognak Benne, „hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbenem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk” (Ján, 17, 21.). Hogy az Úrnak ez a leghöbbs vágya, az egység, – egység a hitben, egység a szentségekben, egység a főben – hogy ez a katolikus vallásban oly nagyszerűen megvalósult, abban főérdeme van éppen az örökös, irányító és fegyelmező pápaságnak. Viszont hogy a katolicizmustól elszakadt felekezetek hite menthetetlenül szakadozik tovább és ma már 300-féle felekezetnek egymással ellentmondó tételeire szakadt szét, annak is fő oka az, hogy elszakadtak az egységesítő fundamentumtól, az egység sziklájától, a pápától.

B) De Péter feladata nemcsak a tanítás, hanem **az Egyház kormányzása is.** Az Úr neki mondta: „Neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg léssen kötve mennyekben is, és amit föloldandasz a földön, fel léssen oldva a mennyekben is” (Máté 16, 19.). És ugyancsak neki mondta: „Legeltesd bárányaimát”. Tehát Péter nemcsak tanítója az Egyháznak, hanem legfőbb öre, vezetője, kormányzója, feje is. Ahol többen élnek együtt, szükség van elnökre, vezérre, igazgatóra, kormányzóra, királyra. Hogyne volna szükség egy független, szuverén, legfőbb hatalomra a 360 millió katolikusnak egységes vezetéséhez! Ezért legfőbb törvényhozója az Egyháznak a pápa, és ő a legfőbb végrehajtói hatalom is.

Mi a pápa az Egyházban? *A tekintély elvének övök apotheózisa.* Aki már élt meg forradalmi időket, annak nem kell magyarázni, mily végzetes veszedelem a tekintély megingása, a föltétlen engedelmisséget követelő irányító hatalom megingása. Mily hálásaknak kell lennünk az Úrnak, hogy tanítását, az ő szent örökségét nem hagyta ezerféle magánmagyarázat prédájává, hogy mindenki a maga szája íze szerint fejtegesse azokat, hanem a föltétlenül parancsoló, végső, döntő szóval felruházott pápára bízta, hogy – mint Szent Pál írja – „ne vessen minket ide-oda a tanítás bármely szélfúvása emberi megtévesztéssel és tévedésbe ejtő álnoksággal” (Ef. 4, 14.).

Így lettek a pápák *az erkölcsi és társadalmi vend legfőbb őreivé is.* A legelső pápának, Szent Péternek leveleitől kezdve a mai pápának, XI. Piusnak körleveléig folyton azt látjuk, hogy mindig a pápák mertek egyedül és bátran védelmére kelni azoknak a nagy erkölcsi és szociális igazságoknak, amiket zűrzavaros egyéni felfogások, álokoskodások és veszedelmes koráramlatok annyira elhomályosítottak. Elég legyen erre nézve XIII. Leónak „Rerum novarum” kezdetű enciklikáját említeni, mely a szociális kérdés fontosságára először hívta fel a világ figyelmét; XV. Benedeknek a világháború alatt a béke érdekében tett bátor nyilatkozatait, vagy XI. Piusnak a házasság tisztaságáért („Casti connubii”), továbbá a szociális igazságosságáért („Quadragesimo anno”) írt nagyszerű körleveleit.

C) És harmadszor a pápa az Egyháznak nemcsak tanítója, nemcsak kormányzója, **hanem legfőbb papja** is, akinek kezéből ered és akinek kezébe fut össze minden papi hatalom és méltóság. Kik az Egyház papjai? Azok, akiket a püspökök fölszentelnek. Kik a püspökök? Akiket a pápa erre kiválaszt. Minden katolikus pap és püspök, tehát a pápától, a legfőbb paptól nyeri hatalmát, akinek viszont az Úr Jézus adta a küldetést: „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat”.

Tiszteletünk a pápa iránt;

Aki pedig mindazt tudja, amit a mostani beszédben a papáról elmondottunk, hogy ő az Egyház legfőbb tanítója, kormányzója és főpapja; aki tudja, hogy a pápa Krisztus látható földi helytartója, sőt Sienai Szent Katalin lelkes kifejezése szerint „dolce Cristo in terra”, „földönjáró édes Krisztus”, az megérti – és csakis az érti meg – *azt a határtalan lelkesedést, tiszteletet és gyermeki ragaszkodást*, amellyel a katolikus hívek az Egyház látható feje iránt mindig viseltettek.

A) A katolikus híveknek valóban mindig külön ismertetőjelük volt a pápa iránt mutatott tisztelet és gyermeki ragaszkodás* Csak akkor értjük a keresztény hívek nagy tiszteletét a pápa iránt, ha tudjuk, mit köszönhetünk neki. Mi nem földi értelemben vett királyt látunk a pápában, hanem egy óriási nagy család atyját, akinek a szívéhez egyformán közel áll mindegyik gyermeke s aki kormányzói hatalmát mindig gyermekei üdvére gyakorolja. Ezért szólítjuk is őt ezzel a meleg, bensőséges névvel: „Szentatya”. Csak így értjük meg azt az – első pillanatban oly különösnek tetsző – szokást is, hogy aki a Szent Péter-templomba megy, el nem mulasztja megcsókolni a VI. században készült bronz Péter-szobornak lábát. Már az ujjai – a bronz ujjai – lekoptak tizennégy évszázad milliárdnyi forró csókjától! Dehát ezt a bronz szobrot akarjuk mi megtisztelni? Ah, ki merné ezt állítani? Hát akkor a pápát akarjuk tisztelni? Igen, azt is. De azon keresztül más valakit: az Úr Krisztust.

B) És itt jutunk el a másik kérdéshez: Nem igaz-e az a vád, mely itt is, ott is elhangzik, mintha mi Krisztus helyett a pápát tisztelnők, s a pápa tisztelete elhomályosítaná s veszélyeztetné Krisztus tiszteletét?

Hogy erre felelni tudjunk, világosan kell látnunk egy tételt: mindaz a tisztelet és lelkesedés, mellyel a pápa iránt viseltetünk, ebben a tételben gyökérik: a *pápa Krisztus helytartója, Krisztus*

pedig az Istenfia. Mikor tehát a pápát tisztelem, a pápán keresztül Krisztust tisztelem, mert Krisztus nélkül nincs pápaság.

Igaz tehát az, hogy a pápa elvezet Krisztustól? Sőt: *Hozzá vezet!* Mert ha Krisztus nem Istenfia, nem érthető, hogy egy még olyan jámbor életű, egyszerű, zsidó ember, aki egy alig ismert, jelentéktelen kis nép közt, a világ messze eldugott helyén élt, hogy ez az ember olyan viláगतalakulást tudott volna teremteni, mint amit a kereszténység 1900 év óta tett és tesz! És ez az ember azt mondja egyik tanítványának, egy egyszerű, tanulatlan halásznak: „Te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni anyaszentegyházamat és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Máté 16, 17.). Ezt mondta, – nem az a csodálatos, hogy ezt mondta, hanem hogy mindez szórói-szóra teljesedett és teljesedik!

Ha Krisztus pusztán ember, akkor ilyen intézményt nem tudott volna alapítani. Ha azonban Isten, akkor minden tiszteletünk s lelkesedésünk jogos az ő kiválasztott helyettese, a pápa iránt.

Szent Péter érezte ugyan a méltóságot, melyet Krisztustól nyert, de hogy ez mennyire nem vakította el, lépten-nyomon olvassuk levelében. Mily alázatos szavakkal kezdi első levelét is: „Péter, Jézus Krisztus apostola” (Pét. I. 1, 1.). Nem azt írja, hogy az ő munkája váltotta meg a világot, hanem „a szeplőtelen és érintetlen báránynak, Krisztusnak drága vére” (Pét. I. 1, 19.), „akinek sebe által meggyógyultatok” (Pét. I. 2, 24.). Valóban: Krisztus érdekeit nem kell féltetni Pétertől.

De az ő utódaitól sem! Lehet valaki bármennyire elfogult a pápasággal szemben, és emberi hibákat és gyarlóságokat is fedezhet fel rajtuk, azt azonban senki sem tagadhatja, hogy két évezreden keresztül munkásságuk végső célja mégis csak Krisztus országának terjesztése, Krisztus érdekeinek védelme volt. És hogy a szent katolikus vallás ma az egész földkerekségen el van terjedve és a népek, fajok, nyelvek és korszakok változatos zűrzavarában is sértetlenül megőrizte egységét, az elsősorban az Egyház irányító fejének, a pápának érdeme.

Kedves Testvéreim! Alig van a világon esemény, amely annyira lázba hozná a világot, mint mikor új pápát választ az Egyház. Rómába sietnek a pápát választó bíbornokok, de a világ minden tájáról előnti Rómát az újságtudósítók tömege is, akik izgatott nyugtalansággal fogják ostrom alá az örök város távíró- és telefonvonalait. A Szent Péter-téren óriási tömeg szorong és akárcsak az első pünkösdkor: mindenféle nyelvet lehet hallani. A tömeg szeme órákon át izgatottan lesi a Vatikán kéményét: száll-e már belőle a füst és milyen a színe. Mert ha nem járt eredménnyel a szavazás, a szavazócédulákkal szalmacsomót is égetnek el, és annak feketén gomolygó füstjéből értesülnek a várakozók, hogy még nincs meg az új pápa. És ott állnak órákon át, és napokon át, és újra fekete füst, újra fekete . . . míg aztán egyszercsak vékony, fehér füstoszlop emelkedik magasba a kéményből: a szavazócédulák közt nincs már szalma, mert eredménnyel járt a szavazás. És a világ tömérdek nyelvén fölharsog a tömeg: Evviva il papa! Vive le pape! Hoch der Papst! Eljen! Zsivio! És kiáll egy bíboros az erkélyre, s újra elszállnak a szavak, amiket először angyalok mondtak a karácsonyi éjszakán: „Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus papám”, „nagy örömet hirdetek: van pápánk!” . . . És fölzug a tömeg és a postahivatalok, szerkesztőségek dolgoznak, jobban, mint egy nyert ütközet után: megy szét a hír az egész világra: „*Habemus papám!*” Igen, az egész világ érdeklődik ez után – ki szeretetből, ki gyűlöletből.

Kedves Testvéreim! Nem igaz az, hogy a pápát mi imádjuk, isteníjtjük; nem igaz az, hogy benne valami emberfeletti lényt látunk. Nem! Ő is ember: törékeny, esendő ember, mint mi. De ember, akit Krisztus maga helyett állított látható fejéül Egyháznak, hogy a legbiztosabb és leghathatósabb fölkelője legyen szeretetünknek a mi láthatatlan fejünk, az Úr Jézus Krisztus iránt. „Kövess engem” (Ján. 21, 19.), mondta egyszer az Úr Péternek és ő azonnal követte az Urat. „Kövessetek engem” – mondja azóta Péter és mondják utódai nekünk. *És aki Pétert követi, egész biztos, hogy magát az Utat követi!*

„Legeltesd az én bárányaimat” – mondotta az Úr Péternek. Azóta Péter vezeti Krisztus nyáját. *És aki Péter nyájában van, az egész biztos, hogy az Úr báránykái közt van!*

Emberek halászává teszek – mondotta az Úr Péternek. És azóta Péter már 1900 éve halászik az Úr erejével. *És aki az ő hálójába kerül, egész biztos, hogy az Úr kezébe kerül! Amen.*

X.

A CSALATKO Z HATATLAN PÁPA.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A legutóbbi beszédben a pápaság hármias céljával foglalkoztunk. Krisztus Urunk Péterre és utódaira bízta Egyházának legfőbb tanítói, kormányzói és főpapi hatalmát, vagyis a pápa kezébe tette le Egyházának sorsát. Az Egyház hajójának felelős kormányosa tehát a pápa. Ehhez az emberfeletti feladathoz emberfeletti segítségre is van szüksége. Mert ha nem állana mellette a Szentlélek biztos irányítása, ha a pápa tévedhetne akkor, mikor a hit vagy az erkölcs útjait mutatja Krisztus Egyházának, ez olyan nyílt seb volna az Egyház életében, melybe előbb-utóbb bele kellene pusztulnia.

Ámde Krisztus az Egyházat a világ végéig akarja fenntartani. Krisztus Egyházán a „pokol kapuinak” sem szabad erőt venniök. Krisztus Egyházának nem szabad megszűnnie, míg ember él a földön, akiknek a megváltás kincseit közvetíteni kell.

Ha tehát Krisztus Egyházának nem szabad megszűnnie és eltévednie, akkor bizonyára nem szabad a fejének sem. Mert ha a kormányos tévedhet és csalatkozhatik, akkor alattomos szirtéken elpusztul maga a hajó is. Krisztus Egyháza kormányosának a hit és erkölcs kérdéseiben csalatkozhatatlannak kell lennie.

A pápai csalatkozhatatlanság! Íme egy hittétel, amely értetlen emberek támadásának gyakran van kitéve! „Hát mit csináltak ti a pápából? Istenné teszitek a pápát? Ez már mégis hallatlan dolog! Egy emberről azt mondani, hogy csalatkozhatatlan! . . .”

Pedig csak nyugodtan végig kell gondolnunk a kérdést, és akkor nem hogy megbotránkoznánk azon, hogy Krisztus Urunk a pápát a hit- és erkölcs kérdésében csalatkozhatatlanná tette, hanem ellenkezőleg hálásak leszünk érte és büszkék leszünk rá. Annak, aki **I. tudja, hogy a pápa csalatkozhatatlansága valóban Krisztus Urunk adománya**, és **II. hogy ez az Egyház céljából is folyik**, és **III. tudja, hogy tulajdonképen mit nem jelent a csalatkozhatatlanság**, annak igazán nem lehet megértenie azokat, akik megütözköznek hitünknek ezen tételén.

I.

A csalatkozhatatlanság Krisztus adománya.

A pápai csalatkozhatatlanság tana azt jelenti, hogy mikor a pápa, mint a kereszténység legfőbb tanítója, az egész Egyházhoz hivatalosan szól, akkor hit- és erkölcsi kérdésekben nem tévedhet. Ez annyira együttjár a pápaság feladatával, hogy ha nem volna meg, éreznők, hogy lényeges erő hiányzik a sziklának poklokon diadalmaskodó erejéből. De hogy ez megvan, azt az Úr Jézus nyilatkozataiból tudjuk.

A) Érdekesek már azok a sorok, amelyekben az evangélium följegyezte **Krisztus első találkozását Péterrel**. Krisztus nyilvános működése elején történt. Az Úr elment Ker. Szt. Jánoshoz, aki Krisztus Urunk láttára lelkendezve kiáltott fel: „Íme az Isten Báránya!” (Ján. 1. 36.) Jánossal épp együtt van két tanítványa is: András és János, a későbbi két apostol. Ezek előbb mindketten fölkeresik az Urat, majd András értesíti testvérét, Simon Pétert: „Megtaláltuk a Messiást”. Több sem kellett Péternek; Mi az? Megtaláltátok a Messiást? Hol van? – és sietve mentek Jézushoz.

És most jön az evangéliumnak egy érdekes megjegyzése! Mikor a két előbbi, András és János ment Jézushoz, nem említ meg az evangélium semmi különöset. Pedig bizonyára belenézett Jézus Szent János tiszta szüzi szemeibe is, amelyek majd egyszer a kereszten függő Krisztusra fognak tapadni. Belenézett András lángoló szemeibe is, amelyek majd egyszer a Mesteréért vállalt kereszthalálban fognak megüvegesedni. . . De az evangélium mind erről nem szól semmit. Hanem most, mikor Simon jön, így ír az evangélium: „Intuitus autem eum Jesus”. Mind a latin szöveg, mind a görög mély lélekbenézést, velőkéig átjáró tekintetet jelent. Nem „aspexit”, nem „vidit”, hanem: „intuitus”, mélyen be a lelkébe nézett az Úr Simonnak és új nevet adott neki: „Te Simon vagy, Jónás fia; te Kefásnak fogsz nevezetni, ami annyit tesz, mint Péter” (Ján. 1, 42.).

Krisztus új nevet ad Simonnak! Akinek Isten új nevet ad, annak megadja a névhez megfelelő tulajdonságot is. Mi, emberek erre nem vagyunk képesek. Hívhatnak valakit Blankának, pedig nem fehér, Rózsának, pedig nem szép, Konstansnak, pedig nem szilárd. De Istennél ez nem így van. Ha Ábrahám-nak az Ábrahám nevet adta, hát be is teljesedett rajta, amit új neve jelentett: az összes hívőknek, a zsidóknak atyjává vált. És ha Simonnak új nevet adott: „Péter”, azaz „Szikla”, akkor Simonnak megadta azt az erőt is, hogy sziklává lehessen. Te leszel a „szikla”. Dehát szabad-e a sziklának inognia? Ha a szikla, az alapgyöngye, összeomlik az egész épület!

„Intuitus eum Jesus”, reátekintett az Úr Péterre, mint Michelangelo tekinthetett arra a hatalmas márványtömbre, amelyből „Mózes”-ét akarta kifaragni. Ez a mélyre szántó krisztusi tekintet volt az első kalapácsütés az újszövetségi Mózes szobrán. Mert Péternek kellett lennie az Újszövetség Mózesének, aki tévedés nélkül, helyes úton vezérelje Krisztus népét az élet sivatagjában.

Azt mondják, hogy mikor Michelangelo elkészült hatalmas szobrával, maga a mester is szinte megittasodott annak fönségétől, fogta kalapácsát és nagyot ütött a szobor térdére: „Parla,

Mose!” „Szólalj meg, Mózes!” De a szobor, bármennyire élethű volt is, megszólalni nem tudott. Az Úr azonban nem ilyen „Mózes”-t alakított Péterből. „Szólalj meg, Péter”, „szólalj meg, Linus”, „szólalj meg, Klétus”, „szólalj meg, Benedek”, „szólalj meg Pius” – és ők beszélnek és tanítanak és mutatják az utat, ők csalatkozhatatlanok, mert ma is ők a „szikla” az Egyházban.

B) Az első találkozás után Péter hazatért. Bizonyára sokat törté a fejét azon, hogy mit akarhat vele az Úr, miért adott neki új nevet. Krisztus azonban nem sietett a magyarázattal. Hagyta, hadd érjen Péter lelke. Várt vele két évig.

De egyszer aztán a Cezarea melletti beszélgetésben megkérdezte tanítványait, hogy kinek tartják ők az emberek. Ezek különféleképp felelnek. Elmondják, hogy némelyek Illésnek, mások Ker. Jánosnak vagy más prófétának tartják. „És ti kinek tartotok?” – kérdi tőlük az Úr. Mindnyájuk nevében Péter felelt, és erre a feleletre kapta az Úrtól a nagyszerű szavakat: **„Te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. És neked adom a mennyek országa kulcsait. És amit megkötöndesz a földön, meg leszén kötve mennyekben is, és amit feloldandasz a földön, fel leszén oldva mennyekben is”** (Máté 16, 18.-19.).

Most lett világossá Péter előtt a két év előtti névváltoztatás! És most már mi is értjük az összefüggést. „Te Simon vagy, és Péter lesz a neved”, „te Pecchi Joachim vagy, és XIII. Leo lesz a neved”, „te Sarto József vagy, és X. Pius lesz a neved”, „te della Chiesa vagy, és XV. Benedek lesz a neved”, „te Ratti Achilles vagy, és XI. Pius lesz a neved”. És „a pokol kapui nem vesznek erőt” azon az Egyházon, amelynek te leszel a sziklája. De ha tévedhetnél, akkor bizony erőt vennének rajta.

És „amit megkötöndesz a földön, meg leszén kötve mennyekben is”. De ha tévedhetnél, ha hamis íentí hirdetnél, ha téves parancsokkal kötnéd meg az embereket, akkor a menny Ura is, az Isten is tévedést hagyta helyben.

És „amit feloldandasz a földön, fel leszén oldva mennyek-

ben is”. De ha csalatkozhatnál és tévesen oldanád fel hit- és erkölcsi kérdésekben az emberek szabadságát, akkor maga a menny Ura is tévedne.

C) Vegyük még ezekhez az Úr későbbi szavait is, amiket föltámadása után intézett Péterhez: **„Legeltesd az én bárányaimat” (Ján. 21, 15.), „Legeltesd az én juhaimat” (Ján. 21, 17.)**.

Ez volt ünnepélyes átadása a legfőbb pásztori hatalomnak. A legeltetés egyúttal vezetést is jelent. Legeltesd, azaz jó úton vezesd; terád bízom, hogy el ne tévedjenek. De ha te magad is tévedhetnél, ők is eltévedhetnének.

Ha a pásztor eltévedhet, mi lesz akkor a bárányokkal? Ha a pápa is tévedhet a hit- és erkölcsi kérdések tanításában, hogy fog teljesedni Szent Pál szava, mely szerint az Egyház „az igazság oszlopa s szilárd alapja!” (Tim. I. 3, 15.)

D) Ha azonban még mindig maradna fenn kétely aziránt, hogy valóban csalhatatlanná akarta-e tenni Krisztus a pápát, egy újabb érdekes szava az Úrnak eloszlát minden kételyt. Krisztus ránéz Péterre és megilletődött hangon szólítja meg: „Simon, Simon” – így kezdi szavait. Vajjon, mit fog most neki ígérni? Azt-e, hogy soha többé nem lesz kitéve kísértésnek? Azt-e, hogy könnyű lesz a sorsa? Ó, nem! Hiszen így szól: „Simon, Simon! íme a sátán kikért titeket magának, hogy megrostáljon, mint a búzát” (Luk. 22, 31.). Tehát az Úr az apostolokat sem mentesítette a kísértés alól. Dehát legalább azt csak megígérte Péternek, hogy ha már megtette őt sziklának, és jönnek is a kísértések, de legalább ő soha vétkezni nem fog? Nem, ezt sem ígérte. Mert azt mondja, hogy majd „megtérésed után erősítsd meg testvéreidet”, tehát te is elesel. Dehát akkor mit ígért Péternek? *„Simon, Simon! Íme a sátán kikért titeket magának, hogy megrostáljon, mint a búzát; de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited, és te egykoron megtérvén, megerősítsd testvéreidet”* (Luk. 22, 31. 32.). Tehát, hogy a *hited meg ne fogyatkozzék*, azért imádkoztam. Hogy ha magad el is esnél, de a hited mindig helyes legyen, igaz legyen, és hogy te meg tudd

majd erősíteni ebben a helyes és igaz hitben testvéreidet. Dehát mi más ez – Testvéreim –, mint a pápai csalatkozhatatlanság világos megigérése Krisztus ajkairól!

II.

A csalatkozhatatlanság következik az Egyház céljából is.

Ha pedig vizsgáljuk azt a feladatot, amelyet Krisztus Urunk az ő Egyházára rótt, arra a megállapításra jutunk, hogy már maga ez a feladat és az Egyház célja is megköveteli a pápa csalatkozhatatlanságát. Megköveteli *A)* mind a hit tisztasága, *B)* mind annak egysége.

A) A pápa tévmentességét megköveteli a hit tisztasága. Mit ért volna, ha Krisztus itt él a földön, tanít minket Isten ismeretére és helyes imádására, meghal értünk és megszerzi számunkra a megváltás kincseit: mindez mit ért volna, ha egyben nem gondoskodik arról is, hogy tanítását a századok folyamán az emberek meg ne hamisítsák, ahhoz hozzá ne tegyenek semmit és belőle el ne vegyenek semmit, azaz, ha nem adta volna meg Péternek és utódainak azt az adományt, mely őket a hit és erkölcsi tanításban minden tévedéstől mentesíti!

A hit tisztasága megköveteli, hogy az élő egyházi tanítói hivatal és annak feje ment legyen a tévedés lehetőségétől és ha valamire kimondja, hogy az Krisztus tanítása, akkor az biztosan úgy is legyen.

Tudta is a katolikus világ, hogy Péter és utódai a hitigazságoknak csalatkozhatatlan tanítói. Azért valahányszor valamely tan felől kétség merült fel, hogy megfelel-e az evangélium tanításának, a legnagyobb tudósok és egyháztanítók is mindenkor Rómához fordultak. Ilyen eset fordult elő Korinthusban még Szent János apostol életében. És a korinthusi hívek nem a közeli Efezusban élő János apostolhoz fordultak döntésért, hanem Szent Péternek, a sokkal távolabbi Rómában székelő utódához,

Szent Kelemen római püspökhöz. Mert tudták, hogy a Mester Péterért imádkozott és az ő utódaiért, hogy minden tévedéstől mentek legyenek, amikor az ő tanítását magyarázzák és terjesztik.

B) De ugyancsak megköveteli a pápa csalatkozhatatlanságát a hit egysége is.

Ha Krisztus valóban a világ végéig akarta fentartani tanítását, akkor szükséges volt egy tévedhetetlen tanítói hivatal felállítása. Mert hogy e hivatalosan magyarázó tekintély nélkül mit ért volna az egész Szentírás, azt fájdalmasan látjuk a mai 300-féle keresztény felekezet harcában, amelyik igazáért mind a Szentírásra hivatkozik, de amelyik mind máskép magyarázza a Szentírásnak ugyanazt a helyét. A hit egységének megőrzéséhez okvetlenül szükséges egy fórum, amelynek döntése után nincs többé föllebbezés. De ki legyen ez a csalatatlan fórum? Egy püspök? Nem! Már voltak kiváló püspökök, akik tévedtek és a pápának kellett figyelmeztetnie tévedésükre. Hát hol legyen az a tévedhetetlen hivatal? Valamennyi püspök összességében? Abban sem; mert ha egyesek nem tévedhetetlenek, akkor az összesség sem az. Nem is szólva arról, hogy csak praktikus szempontból sem alapíthatta Krisztus így az Egyházát. Minden egyes tévedésért nem lehet összehívni tanácskozásra az Egyház valamennyi püspökét a világ minden tájáról. Marad tehát egyetlen és utolsó instanciának a föllebbezhetetlen, csalatkozhatatlan pápa.

Mily örömmel és nyugalommal kell eltelnünk arra a gondolatra, hogy a tévedhetetlen pápa tartja kezében az Egyház kormányát! Rendszerint nem is gondolunk vele, csak nyugodtan utazunk az Egyház hajójában az örök élet felé, és oly ritkán jut eszünkbe, hogy hálásak legyünk az erős kormányosnak, az ősz vatikáni aggastyánnak, aki annyi gonddal és szeretettel kormányozza az Egyházat éjjel és nappal.

Márcsak elhihetjük, ha még Comte Ágoston is, a pozitivistá bölcselet atyja, így nyilatkozik: „A pápai csalatkozha-

tatlanság, amit oly keserűen hánytak szemére a katolicizmusnak, intellektuális és szociális területen a haladás nagy fokát jelentette”.¹

III.

Mit nem jelent a pápai csalatkozhatatlanság?

Érzem azonban – Testvéreim –, hogy egyesek szeretnének itt közbeszólni. Közbeszólni és elmondani ellenvetéseiket, amiket a pápai csalatkozhatatlanság ellen hallottak vagy olvastak. Nem is hinné az ember, mennyi téves vélemény terjedt el épen erről a hittételünkről, és hogy mennyien vannak, akiknek épen azért van kifogásuk ellene, mert olyasmiket gondolnak a pápai csalatkozhatatlanság alatt, amiket az Egyház soha sehol nem tanított.

Halljuk csak, mit beszélnek egyesek erről a kérdésről.

A) „Hiszen ez mind igaz, amit az előbb hallottunk. Ennek így kell lennie. Ezt nem is vonom kétségbe. **Hanem hogy a pápa mindenben tévedhetetlen, azt nem akarom elhinni!**” ...

Dehát hol tanítja ezt az Egyház, Kedves Testvéreim! Hol tanítja, hogy a pápa *mindenben* csalatkozhatatlan! Csak a hit és erkölcs kérdésében, és ezekben is csak akkor, ha nem mint magánember nyilatkozik róluk, hanem mint a kereszténység feje hivatalosan, az egész Egyházat kötelező előírást tesz. Csak ebben – és másban nem!

Tegyük föl pl., hogy pápává választanak valakit, ki azelőtt nagy számtantudós volt. És most jön hozzá egy kiváló matematikus professzor és így szól a pápához: „Szenséges Atyám! Már évek óta tűnődöm egy problémán, most sikerült megoldanom. Nézze át, helyes-e a megoldás”. A pápa átvizsgálja. „Helyes!” – mondja a végén. És most már biztosan helyes a megoldás, mert „a csalatkozhatatlan pápa” is helyesnek találta?

¹ A. Comte; Cours de philosophie positive. V, LV. leçon.

Korántsem! Miért? Mert *ezt* a csalatkozhatatlanságot Krisztus nem adta meg neki. Miért nem? Azért, mert ez az emberek üdvösségét nem érinti, ahhoz nem volt szükséges.

Vegyünk egy másik esetet. A mostani pápánk, XI. Pius, pápasága előtt az óriási Ambrosiana-könyvtárnak volt tudós könyvtárosa Milánóban. Mondjuk, hogy most egy történész hozzáfordul egy régi kézirattal: „Szentséges Atyám! Egy rendkívül fontos kéziratra akadtam. De nem tudom eldönteni, nem hamisítvány-e?” A pápa átvizsgálja és ezt feleli: „Az okmány eredeti”. Most már biztosan eredeti, mert „a csalatkozhatatlan pápa” mondta? Dehogy! Miért? Mert *ezt* a csalatkozhatatlanságot Krisztus nem adta meg neki. Ha a pápa rosszul számol, az nem érinti a hívek örök üdvösségét. Ha a történelemben téved, az sem. De érintik a hit- és erkölcsi kérdések: *ezekben nem tévedhet!* De ezekben is csak akkor, ha mint az egész Egyház feje az egész Egyházra kötelező nyilatkozatot tesz.

B) Másoknak megint más az ellenvetése. Ők meg azt nem tartják méltányosnak, hogy a csalatkozhatatlanság által a pápa valami „**emberfeletti dicsőségbe emelkedik**”, szinte „**megszűnik halandó ember lenni**”, sőt már be is biztosította az örök üdvösségét, mert – mint mondják – ha egyszer csaiatkozhatatlan, „**akkor többé nem is vétkezhetik**” ...

Kell-e külön mondanom – Testvéreim –, hogy mind erről szó sincs!

a) „*A pápa emberfeletti dicsősége!*?” Mikor a pápát koronázzák, valóban fényes menetben vonul be a Szent Péter-templomba. De a szertartás-mester megállítja a menetet és meggyújtva egy csepücsomót, így szól a pápához: „Beatissime Pater, sic transit gloria mundi”. .. „Szentséges Atya, így múlik el a világ dicsősége”. A tied is el fog múlni, – de azért csaiatkozhatatlan vagy, mert a kettő nem függ össze.

b) „*A pápa megszűnik halandó ember lenni?*” Húshagyó kedden zajlanak le a híres olasz karneválok. Másnap pedig telve vannak a templomok hamvazkodó hívekkel. A Vatikán kápolna-

jában fehérruhás, ősz pap térdel az oltár előtt, lejön az oltártól egy másik pap és miközben hamut szór a pápa homlokára és a pápa lehajtja fehér homlokát és a hamu végigpörög fehér reve-rendáján, fölötte is ugyanazt mondja az Egyház, amit aznap a hívek millióinak mond: „Memento, homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris”, „emlékezzél meg, ember, hogy por vagy és a porba térsz vissza”. Te is a porba térsz vissza, Szentséges Atyánk, – de azért csalatkozhatatlan vagy, mert a kettő nem függ össze.

c) *„És a pápa nem vétkezhetik többé?”* A csalatkozhatatlanság ezt sem jelenti. Nem tévedhet a hit- és erkölcs hirdetésében, de tévedhet saját erkölcsi életében. Az emberi természet gyöngeségei megmaradnak a pápákban is, ők is követhetnek el bűnöket, és – fájdalom – némelyikről a történelem szomorú erkölcsi bukásokat is jegyzett fel. Az a Krisztus, aki apostolai közt egy Júdást is túrt, a pápákat sem csak szentekből szedte. Igen, annyi szent és buzgó volt köztük, amennyi egyetlen uralkodósaládból se; de voltak – fájdalom – VI. Sándorok is. *Í* És nincs pápa, aki az oltárhoz merne lépni, mielőtt a lépcsőimá-ban el nem mondaná ő is, amit a többi miséző pap is mond: „Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa”.

Minden héten egy este, mikor az alkonyodó római nap utolsó sugarait küldi a Vatikán ablakaira, az egyik ablak mögött egy fehérruhás, fehér hajú pap emelkedik fel íróasztalától. Végigmegy a csendes folyosókon és bekopogtat az egyik ajtón. Egyszerű pap áll fel szolgálatára. „Gyónni szeretnék” – s le-térdel a gyóntatószékhez. S pár perc múlva elhangzanak a térdelő fölött, a gyónó pápa fölött a feloldozás szavai: „Ego te absolvo”... Tehát a pápa is gyónik? Igen! A csalhatatlan pápa bűnös is lehet? Igen, lehet, mert a kettő nem függ össze.

A pápából tehát mi nem csinálunk „emberfeletti embert”, a pápa nem szűnik meg „halandó, esendő, törekeny ember” lenni annak ellenére sem, amit mi hiszünk és vallunk róla: hisz-szük és valljuk, hogy amit ő tanít, azt Krisztus tanítja, amit ő tilt, azt Krisztus tiltja s amit ő parancsol, azt Krisztus páran-

csolja. Hisszük, hogy amit ő megköt a földön, az meg lesz kötve a menyekben is, és amit fölold a földön, föl lesz oldva a menyekben is.

*

Kedves Testvéreim! Csodálatosak a Gondviselés útjai! Hány tévedés, hány eretnecség támadt már 1900 év alatt az Egyházban! Úgyszólván minden század megtermett, a maga tévtanítását és azt kell látnunk, hogy még az apostoli alapítású többi egyházak püspökei is – Jeruzsálem, Efezus, Alexandria, Antiochia püspökei is – eretnecségbe, hitszakadásba estek, csak a római püspök nem ingott meg soha! A 261 pápa közül egyesek magánélete ellen vádat emel ugyan a történelem, néhány közülük valóban nem viselte méltóan magas hivatalát; de azt eddig még egyről sem sikerült bebizonyítani, hogy a hit tanításában egyetlen egy is tévedett volna! J3aját életükben tévedhettek, – a hitben soha!

Ezért figyel ma is minden katolikus ember engedelmes lélekkel Róma felé, mert tudjuk, hogy ha a Szentatya megszólal, mint mindnyájunknak, híveknek, papoknak, püspököknek csatlakozhatatlan tanítója szól hozzánk. Tudjuk, hogy amikor minket a hit dolgaira tanít, őt az Egyház isteni Alapítójának imádsága védi, a Szentlélek kegyelme vezeti, hogy tanításában csak azt mondhassa, ami az isteni kinyilatkoztatásban gyökérzik és ebben sohase tévedjen.

Amint az ember Nápolyból Capri szigete felé hajózik, a viharos tengeren egy magasbanyúló sziklatömböt vesz észre. Évezredek óta emelkedik a magasba ez a szikla a folytonos hullámcsapások tajtékozó áradatában. Kicsiny sajkák rajzanak körülötte és rá sem néznek a sziklára. Megrakott hajók, hatalmas büszke gőzösök rohannak mellette és észre sem veszik ...

Eszembe jut: hisz ez az Egyház képe! A mindennapi emberi életsorsok kis sajkáit csapkodja az élet tengere az Egyház körül; pénzzel teli emberek megrakott hajói, a félfuvalkodott tudomány büszke gőzösei suhannak el gögösen mellette, pillantásra

sem méltatva a régi sziklát. De múlnak az évek, múlnak a századok ... És amikor a habok már régen roncsaival játszanak a büszke gőzösöknek, ezt a régi sziklát még mindig hiába csapkodják a hullámok, az még mindig áll, és a *Krisztus által épített örök világító toronyból meg nem ingó erővel tartja ormán a világ népei felé a hit és erkölcs világító fáklyáját a csatatkozhatatlan római pápa!* Amen.

XI. A PÁPA TÖVIS KORONÁJA.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mily titokzatos, mélyértelmű szavak azok, amiket az imént olvastam fel az evangéliumból s amikkel az Úr Jézus útjára bocsátotta az első pápát! „Bizony, bizony, mondom neked, – mondja Péternek az Úr, – mikor ifjabb voltál, övet kötöttél, és jártál, ahol akartál; de majd ha megöregszel, kiterjeszted kezeidet, és más övez fel téged, és odavisz, hová te nem akarsz” (Ján. 21, 18.).

Milyen különös, titokzatos szavak! Vajjon megértette-e Péter? Valószínű, hogy akkor még nem. Még nem volt előtte az a kereszt, mely 67. jún. 29.-én a vatikáni dombon fog állani, s amelyen ő, az első pápa függ majd fejjel lefelé, hogy életével pecsételje meg Krisztus iránti hűségét.

Pedig az Úr Jézus erre gondolt. Az első pápa vértanú sorsára, meg a többiére is. Szent János evangélista meg is jegyzi: „Ezt pedig monda, jelezvén, minő halállal fogja megdicsőíteni az Istent” (Ján. 21, 19.). Krisztus Urunk jól látta, hogy ellenségei azt az intézményt fogják a századok folyamán a legelkeseredettebb dühhel támadni, amely intézmény fennmaradásán fordul meg az Egyház sorsa. Jól látta, hogy az a hármaskorona, a tiara, melyet a pápák hordani fognak, tulajdonképpen nem uralkodói korona, hanem hármaskorona lesz, mely véresre fogja szűrni a pápák homlokát. Mikor most a pápaság intézmé-

nyerői sorozatos beszédekben elmélkedünk, érdemes lesz elgondolkozni azon a tételen, hogy **a pápák hármaskorona tulajdonképpen hármaskorona.**

I.

„Az összes egyházak gondja” (Kor. II. 11, 28.).

A pápa első töviskorona *az a tömérdek munka és kötelesség, amelyet végeznie kell Krisztus ügyének érdekében, s amit Szent Pál e szavakkal fejez ki: „ . . . az összes egyházak gondja” (Kor. II. 11, 28.).*

A) Gyermekes, naiv megjegyzéseket hall itt-ott az ember, hogy milyen fejedelmi jó dolga van a pápának: Száz meg száz szobája van a Vatikánban, ide-oda sétál benne, eszik-iszik, hajlonganak előtte, szóval „szörnyű nagy úr!” így gondolják azok, akik sohasem látták a pápát.

Aki ellenben ismeri az ő napirendjét, **kötelességeit és emberfeletti munkáját;** aki tudja, mily korán kel és késő estig mint áll szakadatlan munkában; aki tudja, hogy január 1.-től december 31.-ig napról-napra, mindennap kb. 3000 iratot kap és küld el; aki tudja, hogy egy jubileumi év folyamán ezernél több beszédet tart; aki tudja, hogy napról-napra a kihallgatások tömegét adja, amelyen a világ minden tájáról jövő egyszerű és legelőkelőbb látogatóit fogadja; aki tudja, mennyi megbeszélésen és tanácskozáson vesz részt és irányítja nemcsak 360 millió katolikus hívének lelki életét, hanem egyengeti a kívülállók megtérésének útjait is, – mondom, aki mindezt tudja, az nem naívnul irigyli a pápa „nagy uraságát”, hanem tisztelettel és bámulattal tekint rá, mint Krisztus ügyének legelső munkására.

„Isten szolgáinak szolgáljára”, akire teljes mértékben érvényesek Szent Pál szavai, hogy reánehezedik „az összes egyházak gondjai”.

B) És csodálatos: **a pápa teendői és feladatai napjainkban egyre szaporodnak!** Mert egyre nő a tekintélye az egész vilá-

gon. Az isteni Gondviselés iránti hálával vesszük észre, hogy míg a világháborút követő zűrzavarban nemzetek tűntek el, trónok sorozata omlott össze és megrendült az emberek hite úgyszólván minden jelszóban, irányzatban, filozófiában, ugyanakkor egyre erősebbé válik a Szent Péter dóm ezüst harsonáinak hangja és egyre több ember, nép és ország figyelmé s reménye, tisztelete és váráhozása fordul a Vatikán felé, ahonnan az ezüstharsonák világgá hirdetik: „Tu es Petrus . . .” „Te Péter vagy, és erre a kősziklára fogom építeni egyházamat” (Máté 16, 18.).

Örömmel és büszkeséggel látjuk, hogy főleg a háború óta mily mértékben növekszik szakadatlanul a pápa tekintélye az egész világ előtt. Mint tekint milliók szeme Rómára s mint figyel a pápa szavára. De akkor legyünk annak is tudatában, mily óriási munkatöbbletet is jelent ez a világot irányító munka az ő számára!

II.

„Ki szenved, hogy én ne szenvednék?” (Kor. II. 12, 29.).

A pápa második töviskoronája, – nehezebb, fájdalmasabb, mint az első – a *tömérdék aggodalom, Krisztus ügyének sorsa iránt és a tömérdék szomorúság és fájdalom Krisztus üldöztetése miatt.* **„Ki szenved, hogy én ne szenvednék? –** mondja el a pápa Szent Pállal. **Ki botránkozik meg, hogy én ne égnék?”** (Kor. II. 12, 29.).

A) Néha találkozunk fáradt, kedvetlen emberekkel, akik szomorúan panaszkodnak: Nem bírom tovább! Annyi a dolog, annyi a bajom, oly nagy a felelősség a vállamon ... **De mit érezhet akkor a pápa,** akinek vezetésére nem egy iskola, egy bank, minisztérium, vagy ország van bízva, hanem a világ legnagyobb egyesülete, melynek nem ezer, vagy százezer tagja van, hanem 360 millió, s amelynek működési tere nem egy falura, megyére, vagy országra terjed, hanem az egész világra Kelettől Nyugatig és Északtól Délig!

A pápához napról-napra futnak be a hírek a világegyház állapotáról, eseményeiről, sorsáról és minden hír végigrezeg az ő atyai aggódó szívéen. Az öt világrész minden országának, a szigeteknek és a Sarkvidéknek minden panasza, fájdalma és csapása végigreng az ő atyai lelkén. A krisztusi elvekkel hadilábon álló emberek ravasz alattomossgal és fondorlatokkal igyekeznek a lelkekből kiirtani a vallásosságot: és ez a legerősebben a pápa szívéet sebzi meg. Nincs időszak, melyben a világon hol *itt*, hol ott ne ütné fel fejét Krisztus Egyházának véres üldözése: és ez legjobban a pápa szívének fáj. Ki tudná átérezni, mennyi fájdalom tölti el szívéet az orosz szovjet embertelen vallásüldözése miatt, a spanyol és mexikói egyházüldözés miatt! Csak figyeljük meg, mikor egy-egy ország zarándokait fogadja: mennyi aggodalom, mennyi részvét, mennyi szeretet csillan ki szavaiból!

B) Aki pedig mindezt tudja, **az igyekszik enyhíteni az ő gondjait**, mert úgy illik, hogy a gyermekek enyhítsék szüleik gondjait.

Mivel enyhíthetjük?

a) *Mindenekelőtt is imáinkkal.* Imádkozunk a pápa szándékára! Mily szép katolikus szokás imáinkba befoglalni a kereszténység fejének ezernyi gondját, aggodalmát, szomorúságát, hogy „az Úr tartsa meg őt és éltesse és ne adja ellenségei kezébe”.

b) *De azután a hívek enyhíteni szokták gondjait anyagi hozzájárulásukkal is.* Tudom, mily különösen hangzik ez a mi mai szűkös világunkban. Tudom, mily nehéz ma a megélhetés az egész világon. És a Péter-filléreket mégis megküldjük a Szentatyának az egész világról.

Nem érdekes-e, hogy „Péter-filléreket” küldünk a pápának? Nem „Benedek-filléreket”, nem „Pius-filléreket”, hanem „Péter-filléreket”? Ezekből jön össze az a nagy összeg, amelyet a pápa . . . nos, mire fordít? a konyhájára? a lakására? a ruhájára? . . . Ah, nem! Ő maga úgy él, mint egy egyszerű szerzetes. Hanem ebből jön össze az a nagy összeg, amellyel a pápa szerte a világon segíti az ínségeseket, a

szerencsétlenül jártakat és a hittérítő misszionáriusokat. Ahol él a szeretet a kereszténység legfőbb atyja iránt, ott ha csak egy fillérrel is, de legalább ennyi anyagi áldozattal is igyekeznek segítségére lenni az egész világ kereszténységének gondját hordozó szentséges atyának.

És csak senkise féltse ezektől a Péter-fillérektől a magyar valuta értékét! Még azt is szemünkre szokták hányni egyesek, hogy a Péter-fillérek a magyar pénz értékét rontják. Azt hiszem, elég lesz erre egyetlen egy mondattal megfelelni. Nem tudom most egész pontosan, mennyi az az összeg, amit évenként Péter-fillérré kiadunk. De egyet tudok: nem éri el a tizedrészét sem annak, amit csak narancsért külföldre kiadunk!

III.

A pápák üldöztetése.

Van azonban a pápának még egy harmadik, fájdalmas töviskoronája is: **az a szakadatlan gyűlölködés és üldöztetés**, amelynek a pápaság 1900 év óta állandóan ki van téve s amely nem más, mint állandó beteljesedése Krisztus három jövődölésének.

Melyik ez a három jövődölés?

A) Az első, amit az előbb olvastam fel az evangéliumból: **„Más övez fel és oda visz, hová nem akarod”** (Ján. 21, 18.). Mily szórói-szóra beteljesedett ez a pápák egész történetén!

Csak nézzünk végig a pápák sorain. Az első századokban pápának lenni egyértelmű volt azzal, mint vértanúnak lenni. Nagy Constantinig 32 pápa volt, s közülük 30 vértanú halált halt, kettő pedig száműzetésben végezte életét. Hol van az a dinasztia, amelyik 30 vértanúval kezdte volna uralmát? Hiszen a legtöbbnek nem is volt 30 tagja!

De Konstantin után is mennyi szenvedés kísérte a pápák életét. Talán elég lesz csak néhány adatot felemlítenem. I. Incét s N. Szent Leót Alarich és a vandálok szo-

rongatják. I. János börtönben hal meg. Agapitus száműzetésben, Sylverius egy szigetre hurcolják s ott éhen hal. Virgilius száműzetésbe megy. I. Márton a Fekete Tengerig hordozza láncait, I. Sergius 7 évig él száműzetésben. III. Istvánnak a frank uralkodók segélyét kell kérnie. III. Leót bántalmazzák, V. Leó börtönben hal meg, X. Jánost megfojtják, VI. Benedeket szintén elpusztítják az Angyalvárban, XIV. János börtönben éhen hal. V. Gergelyt kiűzik Rómából, II. Sylvestert megmérgezik, VII. Gergely Salernóban hal meg száműzetésben, II. Paschál Beneventben nyomorban. II. Incét Rogér szicíliai herceg fogságba ejti, II. Luciust egy zendülésnél megsebesítik. II. Sándor Barbarossa elől menekül. III. Lucius száműzetésben hal meg. IX. Gergely látja, mint dűlják fel a saracénok Rómában a templomokat. IV. Ince menekül II. Frigyes elől. IV. Sándor Viterbóban hal meg száműzetve. VIII. Bonifác szép Fülöp kezébe esik. V. Kelemenről kezdődik a 70 éves avigoni fogság. VI. Urbán megéri a nagy egyházszakadást. Aztán ott vannak a reformáció szomorúságai! VIII. Urbán alatt a jansenizmus, VII. Sándor alatt a gallikanizmus, XI. Ince alatt „a napkirály” önkényeskedik, XI. és XII. Kelemen túri Nápoly, Madrid, Paris, Bécs uralkodóinak bántalmait. XIV. Benedek (a legtudósabb pápa) Voltaire gúnyjait, XIII. és XIV. Kelemen a jezsuitaüldözéseket, VI. Pius Velencébe kénytelen menekülni, VII. Pius Fontainebleauba, IX. Pius Gaetába. XIII. Leó alatt dűl a német kultúrharc, X. Piust megszorítja Franciaország hűtlensége és a modernizmus, és XI. Piust az orosz, mexikói és spanyol egyházüldözés . . . „Más övez fel, és oda visz, hová nem akarod” – ki nem látja, mennyire beteljesedtek az Úr szavai! B) De beteljesedett egy másik mondása is: „**Simon, Simon! íme, a sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát**” (Luk. 22, 31.). Mikor a sátán látta, hogy vérözönben is áll ez a trón, forradalmak, eretnokség és száműzetések után is áll ez a trón, egy más utat, még veszélyesebb utat választott: oda nem való emberek is kerülnek a pápai székbe a IX. és X. században. Nem a vérben, nem az eretnokségben, hanem ebben a korban

kellett volna megdőlnie a pápai intézménynek. De ez a szikla, ez a gránit még csak meg sem ingott.

„A sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát”. Megismétlődött párszor Jézus szenvedéstörténetének legszomorúbb jelenete, mikor egyik apostola lesz hűtlen Jézushoz. Más közönséges intézmény menthetetlenül összedől! De ezt nem a teremtés napján alkotta Isten, hanem az Istenfiának külön teremtő szava: Tu es Petrus . . .

Emellett szakadatlanul jöttek újabb üldözések is. Európa legnagyobb hatalma, Barbarossa Frigyes körülzárja Rómát és úgy látszik, most már csakugyan vége a pápaságnak, semmi sem mentheti meg. De íme, óriási máglyák gyulladnak föl a Rómát körülzáró táborban! Mi az? Föl akarják gyújtani a várost? Nem! Kitért a pestis a táborban, és ezernyi ezer vitéz holttestét égetik el, hogy legalább csontjaikat hazavihessék. De már a máglyák sem elegek: ezrével viszik őket a mély tengerbe. És nemsokára meztláb jön bűnbánatra Barbarossa . . .

Szaladin szultán azt izeni II. Piusnak: Eljövök, mecsetté teszem a Péter templomot. A pápa azt feleli: Ingadozhatik a hajó, de el nem merül. S nem merült el!

És tanultak tőle az utódok? Nem.

A VI. Piust megalázó Napóleon fölényesen kiáltott föl: Hát vajjon azt hiszi a pápa, hogy az ő kiközösítése miatt katonáim kezéből kihull a fegyver? ... De aztán jött Moszkva ... tűz ... fagy ... és a szó szoros értelmében a megfagyott katonáinak megmerevedett kezéből hullott ki a fegyver ... jött Waterloo, Szent Ilona és a vég! *A pápaság ellenben áll, hármás töviskoronájával a fején.*

C) Áll, mert van az Úrnak egy harmadik, örök ígérete is, és ez is beteljesedett: „**És a pokol kapui nem vesznek erőt rajta**” (Máté 16, 18.). *a)* Beteljesedett a múltban és *b)* be fog teljesedni a jövőben is.

a) Krisztus ígérete beteljesedett a múltban.

Ismeritek a beteg oroszlán meséjét?

Az oroszlán betegen feküdt barlangjában. Egymás után ke-

restek föl az állatok; eljött a róka is. De ő csak a barlang előtt állott meg és nem ment be. Megkérdezték tőle, hogy miért marad kívül.

– A nyomok elijesztenek – mondotta. Látom, hogy bemenni csak bementek az állatok, de ki egyik sem jött.

Eddig tart a mese. Nyilvánvaló, hogy Rudolf főherceg erre a mesére célzott, amikor biztatták, hogy támadja meg a pápát és az Egyházat. Ő csak ennyit mondott:

– A nyomok elijesztenek!

És a történelem tanúskodik amellett, hogy igaza volt.

A pogány Róma régen lehanyaglott, a kapitóliumi Jupiter oltára régen összedőlt, a pápákkal kikezdő császároknak és királyoknak ma már csak emléke él, de él és virágozik és egyre nagyobb fényben ragyog a pápaság intézménye. A galileai halász sírja, Szent Péter sírja meg nem fogyatkozó szellemi értékek forrása maradt 1900 év óta; másrészt viszont beigazolódott a francia közmondás, hogy „aki a pápába harap, belehal”, „qui mange du Pape, en meurt”.

Mit látott már és élt meg a pápaság! Látta a római császárok dühét a fiatal Egyház ellen kelni – s látta a legtöbbet Sajtát vérében megfuladni.

Látta mint vonulnak győzelmes, szőkefürtű germánok Titusz diadalive alatt s kék szemüket tágra nyitják Róma pompája előtt, – s látta a germán vezérek pusztulását és fülébe csengett az ő szomorú halotti daluk.

Látta Nagy Károlyt koronával fején s látta a Karolingok végét is. Ez az Egyház annyit küzdött a Hohenstaufokkal és látta az utolsó Hohenstauf szőke fejét homokba hullani a hohér villámló bárdja alatt. Látta Európa uralkodócsaládjait jönni s letűnni. Látta jönni a Karolingokat, Capet-kat, Valois-kat; Anglia szász, dán, normand urait, a Plantagenet, Lancaster, York, Tudor és Stuart családokat. Oroszország mongol vezéreit s moskowita cárijait; látta a Romanovokat s Gottorpokat. Látta az Árpádokat, Anjoukat, Habsburgokat. Az Orleansokat, Angoulemeket, Bourbonokat. Látta a napkirályt pompájában, de

hallotta a szavakat is, miket egy püspöke, a nagy Massillon ejtett koporsójánál: „Testvérek, egyedül Isten a nagy”, „Dieu seul est grand, mes frères!” Láta Napoleon meteorját felvillanni, s azt lassan kialudni. S ebben a csodás életerőben nem fegyverek hatalma tartotta meg, az Egyház mögött nincs ágyú, nincs bajonett, csak egy ígéret lebeg fölötte, Alapítójának szava: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta”.

b) És Krisztus ígérete be fog teljesedni a jövőben is!

Elpusztul-e a pápaság? – vethetné föl valaki a kérdést. S a történelem vizsgálója csak így válaszolhat: Nem úgy indul, mintha el akarna pusztulni. A múltban kiállott minden eretnokséget, szakadárságot, forradalmat, emberi cselszövést; napjainkban pedig szinte előttünk nő és szemelláthatólag erősödik.

Minél ijesztőbben dobálják az élet nyugtalan hullámai a világ népeit, annál sóvárgóbb bizakodással emelik azok szemüket az egyetlen szilárd pont, az egyetlen biztos fény, az egyetlen meg nem ingó hatalom felé.

A történelem minden ismerőjének el kell gondolkodnia azon, mi lehet az a titkos erő, amely a valószínűségi számításra rácáfolva, összeomlott hatalmas trónok és birodalmak romjai közt is, sértetlen szépségében és egyre növekvő vonzóerővel emeli magára a pápai trónt.

Ha egyáltalában beszélhetünk világtörténelmi csodáról, hát akkor a pápaság meg nem ingó intézménye az – és nem ám Keletnek mozdulatlanságot szerető nyugalmában, hanem az európai szellem folytonos változékonysága és mozgékonyága közepén!

Bizonyára erre gondolt a világhírű történetíró is, a nem katolikus *Macaulay*, mikor leírta örökszép szavait: „Melyik az a ma is meglevő intézmény a katolikus Egyházon kívül, amely tanuja volt ama koroknak, mikor a Pantheonból még az áldozatok füstje szállott fel, mikor még leopárdok és tigrisek bögték Flavius amfiteátrumában? A legbüszkébb királyi házak tegnapiak, ha a pápák sorozata mellé állítjuk őket... A velencei köztársaság járt korban legközelebb a pápasághoz. De a velen-

cei köztársaság gyermek volt a pápasághoz hasonlítva; a velencei köztársaság eltűnt, a pápaság megmaradt. A pápaság megmaradt, nem hanyatlásban, nem mint valami elaggott maradványa elmúlt időknek, hanem telve étellel és ifjúi erővel. És még ma sem mutat semmi jel sem arra, hogy a katolikus Egyház hosszú uralmának vége közelednék. Ez az Egyház látta a világon ma létező valamennyi kormányformának, minden vallásos intézménynek keletkezését, és nem vagyunk bizonyosak a felől, hogy nem hivatása látni valamennyinek végét is. Ez az Egyház nagy volt és tisztelt már akkor, mielőtt az angolszászok britt földön lábukat megvetették, mielőtt a frankok a Rajnán átkeltek; nagy volt és tisztelt már akkor, mikor Antiochiában még a görög ékesszólás virágzott és a mekkai templomban pogány bálványokat imádtak. És megtörténhetik, hogy még akkor is meg nem csökkent fiatal frissességben fog állani, mikor valaha majd egy újjélandi utazó egy pusztaság közepén a London-Bridge leomlott pilléréhez támaszkodik, hogy a Szent Pál-templom romjait lerajzolja”. (Macaulay: Critical and historical essays, Leipzig, 1850. IV. k. 98. 1.)

Íme, így hangzanak egy világhírű történetíró nyelvén kifejezve a régi bibliai szavak: „És a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.”

* * *

Kedves Testvéreim! Mit rejt méhében a jövő, ki tudná megmondani a mindentudó Istenen kívül! Visszanyeri-e egyszer a pápaság valaha azt a nagy külső fényt és hatalmat, amely a középkorban övezte, vagy talán a pápa megint oly szegény lesz egyszer, mint Péter volt és hontalanul bolyongva fogja Krisztust hirdetni, – nem tudjuk.

De egyet tudunk!

Tudjuk, hogy pápa mindig lesz, amíg ember él a földön.

Honnan tudjuk ezt?

Onnan, hogy amíg ember lesz a földön, annak mindig emberi szíve lesz, amely rászorul a nemesre és szépre, mindig emberi

esze lesz, amely rászorul az igazságra, és mindig emberi lelke lesz, amelyet rádió, repülőgép s a technika bármilyen még elkövetkező csodája sem elégít ki, hanem amely mindig fog Isten után epedni. Amíg pedig Isten után epedő ember lesz a földön, addig meglesz az Istent az embernek nyújtó katolikus Egyház is, s meglesz annak sziklája, a pápaság is.

Fölkelt már 1900 év alatt minden támadás és harc e szikla ellen, de ingathatlanul áll és néz le századok kelésére-végére, dinasztiák, nemzetek születésére, pusztulására. A gyökér, amely élteti, oly mélyen nyúlik az isteni talajba, hogy rágó féreg foga oda le nem ér, és a kéz, amely tartja, oly magasból nyúlik le a mennyből, hogy emberi gonoszság oda föl nem ér.

Áll a szikla és ormán áll annak hármás töviskoronával koronázott öre! És akárhány ezer évig forogjon még ez a világ, ott fogja tartani a pápa a világosság fáklyáját, amíg csak fénye az utolsó ítélet nagy tüzével össze nem olvad, és ott fogja hallatni eligazító, csalhatatlan szavát, míg hangja be nem olvad az utolsó ítéletre hívó harsonák hangjába.

Mert örködnek fölötte Krisztus halhatatlan szavai: „Te Péter vagy és erre a sziklára fogom építeni egyházamat. És a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”.

Amen.

XII.

A PÁPASÁG A TÖRTÉNELEM MÉRLEGÉN.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Ha egy nem katolikus ember egy katolikus hívőt nagyon meg akar sérteni, ha úgy gondolja, hogy most fájó tört kellene a szívébe szúrni, akkor valami fölényes hangon s lekicsinylő modorban ezt mondja neki: „Te pápista!” És szentül meg van győződve, hogy ezzel menthetetlenül elintézte azt az embert, mert szerinte nagyobb szégyent, megalázást és sértést talán még elgondolni sem lehet, mint ha valakire azt mondjuk, hogy „pá-pista”, vagyis a pápának híve.

Csakugyan így beszél minden üresfejű ember. így beszél mindenki, akinek fogalma sincs a történelemről. De aki a világtörténelmet csak körvonalakban ismeri is, az – legyen bármilyen valláson is, legyen bár zsidó, vagy mohammedán – az nem tudja megtagadni tiszteletét a pápaságtól, attól az intézménytől, amelynél többet a szellemi és anyagi kultúra, az igazság és jog érdekében senki ezen a világon még nem tett.

Igaz, hogy előttünk, hívő katolikusok előtt, nem ebben áll a pápák legnagyobb érdeme. Mi a pápáknak mindenekelőtt azért vagyunk hálásak, mert tisztán megőrizték, hamisítás nélkül hoz-zánk juttatták Krisztus tanítását és mert ők az a „szikla”, mely rendíthetetlenül tartja Krisztus Egyházát. Igen, mi ezért vagyunk elsősorban hálásak nekik.

De azért érdemes lesz egyszer megvizsgálunk a pápák

világi érdemeit is, hogy ezzel is növekedjék irántuk tiszteletünk. Érdemes lesz a mai alkalommal nem csak katolikus szemmel nézni a pápaságot, hanem érdemeit a történelem mérlegére is helyezni és megkérdezni, hogy pusztán emberi szempontból nézve is valóban szégyen-e, ha minket „pápistáknak” neveznek, vagy nem inkább büszke öntudattal kell-e mellünkre ütni: „Hála Istennek, hogy én is pápista vagyok!”

Pedig valóban erre a fölkiáltásra jut el az ember, ha **megvizsgálja azokat az érdemeiket, melyeket a pápák L egyrészt a kereszténység, IL másrészt a kultúra terjesztése által maguknak szereztek,**

I.

A pápák és a kereszténység.

A) Mire való a pápaság, miért vannak a pápák? – vetem föl a kérdést. „Azért, hogy hatalmaskodjanak, azért, hogy uralkodjanak” – felelik a rosszakaratúak. Pedig nem azért! Hanem **azért, hogy Krisztust adják az emberiségnek!** Ezért és egyedül ezért.

Ezért ment Péter Rómába, hogy Krisztust hirdesse, s ezért halt is meg. Ezért küldték a pápák a hithirdetőket szerte a világba, hogy Krisztust hirdessék. Ezért harcoltak néha kemény harcokat, ezért mondtak ki fájdalmas büntetéseket, hogy Krisztus tanítását megóvják. Ezért fogadták el a külső fényt, hódolatot és tiszteletet, hogy mindezt is Krisztus országának terjesztésére használják fel.

A pápák mindig megrendült lélekkel tartották emlékezetükben azt a hármasszeretnyilatkozatot, amelynek megtétele mellett nyerte el az első pápa Krisztustól a hatalmat. „Simon, János fia! jobban szeretsz-e engem ezeknél?” – kérdezte az Úr Pétert. Felelé Péter: „Igen, Uram! te tudod, hogy szeretlek téged”. Erre monda Krisztus: „Legeltesd az én bárányaimat” (Ján. 21, 15.). És ezt a szeretetvallomást megismételtette vele másodszor és harmadszor is. Elfelejtették volna-e hát a pápák, hogy vilá-

got győző hatalmukat *szeretetük miatt* kapták, hogy nekik Krisztus szeretetét, békéjét, áldását, örömhírét kell az emberiségnek hirdetniük, hogy minden emberi gonoszságon, gyűlöleten, ellenségeskedésen Krisztus erős, önzetlen, önfeláldozó szeretetét kell győzelemre segíteniük!

B) Ha a 261 pápa 1900 éves történetét egy mondatba akarjuk összefoglalni, az isteni Üdvözítő e szavával tehetnők ezt meg: **„Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat!”** Minden pápa, aki Krisztusnak méltó helytartója volt, ebben látta egyetlen feladatát.

a) *Mennyi érdemük van a pápáknak Krisztus nyájának legeltetésében!* Az első század véres üldözései tépik-szaggatják Krisztus nyáját. Hol a pásztor? A béres megfutna, de a jó pásztornak a nyájnál a helye! És a pápák valóban velük is voltak a földalatti katakombákban, hogy erősítsék hitüket és velük léptek a vérpadra, hogy szívük vérével tegyenek tanúságot Krisztusról. Ma is megvan a pápák névsora, és az egyenesen megdöbbenő. Péter, Linus, Kletus, Kelemen, Evaristus ... és utána írva mindegyiknek: „vértanú”, „vértanú”. Olvassuk tovább: Sándor, Hyginus, Pius, Anicetus, Szótér, Eleutér, Viktor ... és utána írva mindegyiknek: „vértanú”, „vértanú”. 29-szer egymásután ez a megdöbbenő refrén: vértanú, vértanú! Valóban mindig ereje, bátorítója, szíve volt a pápaság a kereszténységnek.

b) És azóta is mint világító-torony mutatja az utat a pápai méltóság, és *amerre Péter hajója jár, áldás fakad nyomán*. Tizenkilenc évszázad tanúsága erősíti meg ezt a tételt. Róma a keresztény hitnek és a keresztény kultúrának egyaránt kiinduló pontja és középpontja. Hányszor ismétlődött már meg a pápák történetében az a jelenet, melyet Péter élt át a háborgó víz tetején, mikor János csónakja felé tartott és ijedten merülni kezdett! Akik ismerik a történelmet, valóban megdöbbenő időkről tudnak. Olvasunk olyan időkről, az ariánus eretnekség koráról, mikor a Krisztus istenségébe vetett hithez egyedül a pápa és kevés híve maradt hűséges, és szinte az egész világ ariánussá lett. Olvasunk Julianus Apostata csalárd üldözéseiről, hitszakadások-

ról, forradalmakról, Napóleon despotizmusáról . . . De valahányszor úgy látszott, hogy a hullámok már-már összezsapnák a pápa fölött, megint megismétlődött a merülni kezdő Péter történetének vége is: „Jézus azonnal kinyújtván kezét, megfogta őt, és monda neki: Kicsinyhitű! miért kételkedtél?” (Máté 14, 31.)

Hogy Krisztus Urunk tanítása sértetlenül megmaradt 1900 éven keresztül, az elsősorban a pápák érdeme. Hogy hittérítők buzgó munkája egész világrészeket nyert meg Krisztusnak, a pápák érdeme. „Ha a kereszténység elterjesztése érdem, – írja a protestáns *Herder* (Ideen zur Philosophie der Geschichte II. 350), – akkor a pápáknak ebben az érdemben nagy részük van”. Hogy Európa nem vált végleges martalékává a hunoknak, szaracénoknak, tatároknak s törököknek, az is elsősorban a pápák érdeme.

C) És itt eszébe jut az embernek egy különös gondolat: **Ha most Krisztus újra megjelenék a földön és elmenne a Vatikánba . . .** Ah, igen! Vajjon mi lenne akkor? Vajjon mit tenne. Krisztus? Ha mindentudó szemét végigjártatná a 261 pápa életén, találna-e árnyékokat is, emberi foltokat is rajtuk? Rajtuk, akik bár az egyházi főhatalom hordozói voltak, de mégis emberek is voltak. Vajjon találna-e?

Ah igen, találna!

És vajjon isteni tekintete egyiknél-másiknál nem válna-e szomorúvá vagy nem villámlanék-e haragtól?

Ah igen, villámlanék! . . .

De mégis ... A 261 pápa közül a legszigorúbb mértékkel is hánynak lehet kötelességmulasztást, elvilágiasodást vagy erkölcsi hiányokat szemére háyni? Legfeljebb hatnak vagy hétnek. A többiek mind elsőrendű emberek, mind imponáló jellemek, igen sokan vértanuk és kanonizált szentek voltak. Ha tehát az Úr isteni tekintete végignézne rajtuk és mindentlátó szeme meglátná a történeti fejlődés törvényeit s egyben az emberi természet gyöngéit is, olyan élesen, ahogyan egyetlen történetíró és lélekbúvár sem ismeri azokat; és mikor látná, hogy az általa elvetett kis mustármag életereje csak természetszerűleg hajtott

annyi pompás levelet, virágot, ágat az Egyház óriásivá nőtt fáján; és mikor újra feladván XI. Piusnak, az 1933. év „Péter-jének a kérdést, hogy kinek tartják Őt az emberek, és ez a Pius térdreborulna Előtte és imádkozva mondaná el újra a halhatatlan szavakat: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia”: egész biztos, Testvérek, hogy az Úr semmit sem ítélné el, semmit sem kifogásolna a mai pápaságon, hanem ismét elmondaná áldott szavait: Boldog vagy Pius, mert szilárdan nyugszik rajtad az én Egyházam ...

Íme, a pápák egyik világtörténeti értéke: rajtuk nyugszik Krisztus Egyháza!

II.

A pápák és a kultúra.

Amit azonban eddig a pápák érdemeiről hallottunk, mindez csak azok előtt érdem, akik a kereszténységet szeretik, becsülik és az emberiség legnagyobb áldásának tartják. A történelem mérlegén azonban a pápáknak olyan érdemei is mutatkoznak, amelyek miatt még a nem keresztényeknek is csak a legnagyobb tisztelettel lehet a pápaságra föltekinteniök.

A kultúrtörténelem fölényes tudatlanjainak könnyű marasztaló ítéletet hozniok egyik-másik pápa méltatlansága miatt. De a nem katolikus világhírű történetírónak, *Gregoroviusnak* már csak elhihetjük, ha mondja: „A történelemnek nem áll elegendő kitüntető cím rendelkezésére, hogy csak megközelítőleg is jelezni tudja a pápák nagy tetteit és el nem múló dicsőségét” ...

Melyek a pápaság nagy kulturális érdemei?

Azok az érdemek, amiket **A) a kultúra, B) az igazság és C) a jog terjesztése és védelme terén szereztek.**

Ismételen hangsúlyozom, hogy szemünkben nem ez a legfőbb érdemük. Előttünk legfőbb érdemük az, hogy szikláit Krisztus Egyházának. De nem lesz fölösleges, ha röviden szemügyre vesszük ezeket a történelmi érdemeiket is, hogy annál öntuda-

tosabbá váljék tiszteletünk Krisztus Urunk földi helytartója iránt.

A) Hogy **mit köszönhet a kultúra** – mind az anyagi, mind a szellemi – a pápáknak, ennek csak vázolására is kötetek kellene.

a) Mindenekelőtt is el kellene mondani a *népek megtérítésének egész történetét.*

A pápaság az egész világra kiterjedő hatalom, pedig nincs ágyúja, nincs gépfegyvere. Mily gyorsan hódította meg az egész világot! Megszólal a világot uraló büszke római előtt, és az meghajtja Krisztus előtt homlokát. Megszólal a Plato és Aristoteles bölcseségén növekedett görög nép előtt s az magáévá teszi a krisztusi életideált. Megszólal a népvándorlás barbár törzsei előtt s azok kemény nyakukat Krisztus igájába hajtják. És mindenütt, ahol feltűnik a kereszt, nyomában új földi lendület is fakad, szétszórt törzsek állammá szerveződnek, nyugtalanul portyázó népek békés állampolgárokká válnak.

A pápaság biztosította a hit és erkölcs egysége által a népeknek azt a gondolati és akarati egységét, a szíveknek és lelkeknek azt a megnemesítését, amely egész mai kultúránknak alapjává vált.

b) De a népek megtérítése mellett meg kellene említenünk *azt a páratlan bőkezűséget és azt a senki által fölül nem múlt mecénást gesztust is, amellyel a pápák minden művészetnek és tudománynak pártolására siettek!*

Aki megfordul Rómában és ott lépten-nyomon látja a pápák által emelt nagyszerű épületeket, szobrokat, szökőkutakat; aki végigjárja a Vatikán csodás termeit és páratlan műkincsekkel megtelt múzeumait; aki csak egy pár órára is bepillant a Vatikán óriási könyvtárába vagy kéziratárába: annak valóban nem kell sokat magyarázni, mit köszönhet a legnemesebb emberi kultúra a pápaságnak.

Minden művészettörténet ékesszólóan hirdeti a Bramantek, a Raffaelok, a Michelangelok, a Berninik, a Madernák nagy portfogóinak, a pápáknak dicséretét.

Aki végigjárja a Vatikán régiségtárát, csodálkozva fogja észrevenni, hogy egész klasszikus tudásunk és képzettségünk alapjait a Vatikán múzeumi mentették meg a pusztulástól. Amit középkorás könyveinkből képekről ismerünk, azt itt eredetiben láthatjuk: a Laokoon-csoportot, a pompás redőzetű ruhában alvó Ariadnét, a belvederi Apollót, az otricoli Zeus-szobrot, és így tovább.

Nem alaptalan öntudattal sorolja fel tehát XI. Pius pápa 1931-ben megjelent, „Deus scientiarum Dominus” kezdetű enciklikájában egész tömegét azoknak az egyetemeknek, melyek a pápaságnak köszönik létüket. Sokan fognak csodálkozni, ha hallják, hogy a pápák alapították az alábbi egyetemeiket: Bologna, Paris, Oxford, Salamanca, Toulouse, Róma, Padova, Cambridge, Pisa, Perugia, Firenze, Pavia, Lissabon, Siena, Grenoble, Prága, Wien, Köln, Heidelberg, Lipcse, Montpellier, Ferrara, Louvain, Basel, Krakó, Vilna, Graz, Walladolis, Mexico, Alcalá, Manila, Santa Fe, Lima, Guatemala, Cagliari, Lemberg és Varsó egyetemeit.

B) Nem kisebb érdemeket szereztek azonban a pápák az igazság hirdetése és megvédése által sem.

a) A földi problémák megoldása mindig attól függ, mint gondolkodunk az örökkévaló dolgokról. Politika, nevelés, társadalmi élet, jogi- és erkölcsi élet egyaránt összefüggésben állnak a végső kérdésekre adott feleletünkkel. Ezért elévülhetetlen érdemük a pápáknak, hogy a krisztusi vallás igazságainak kristálytisza megőrzése által a *keresztény Nyugatot egységes, erős, biztos kultúrtradícióra nevelték*. Mindig a pápák voltak, akik hangoztatták és védték a világon a szellem elsőbbségét az anyag fölött, a lélek elsőbbségét a test felett, az erkölcsöt a haszon felett, a jogot a hatalom felett, az igazságét a megalkuvás felett. Már pedig ki nem látná, hogy ezeknek az igazságoknak megerősödésével áll vagy bukik a rendezett emberi élet? Ki nem látná, hogy ezeknek védelme a pápaságot az emberiség legelső kultúrtenyezőjévé tette!

b) Hogy mily kultúrértéket jelentett a pápaság az igazság

hirdetése által, *tulajdonképpen csak ma tudtuk meg teljes mértékben a téves világnézetek lidércfénye után tévelygő emberiség jajkiáltásaiból.* A régi ember minden terve, vágya, egész lénye összeforrott a természetfölöttivel. A mai ember el akart szakadni attól, azt hitte, hogy saját magának elégséges, saját magának lehet megváltója. De az állandó társadalmi megrázkódtatások és örökös forradalmak után ma már újra belátja, hogy a természetes, földi élet helyes rendezésére is egyedül biztos garancia a természetfölötti világ alázatos elismerése. Ellentéteket áthidalni, bizonytalanságokat megszüntetni, az élet kérdéseire kielégítő feleletet adni csak az a világnézet tud, amelyet a pápaság hirdet 1900 év óta. És ha a pápák semmi mást nem tettek volna is, mint hogy az igazság fáklyáját emelték az emberiség fölé, már akkor is legelső jótéveői lennének az emberiségnek.

C) Pedig az igazság hirdetése mellett még **kiváló érdemeiket szereztek a jog védelme terén is.**

a) A Vatikánban látható a világhírű festőnek, *Raffaelinek* egy remekműve: Attila és I. Leó találkozása. A hunok pusztító serege Velencéből Róma felé tör, és elsöpréssel fenyegeti a civilizált világot. A végszükségben Leó pápa Attila elé megy kíméletet kérni. 452-ben Mantuában folyt le ez a világtörténeti találkozás. A képen a pápa mellett egy őszbeborult aggastyán (Szent Péter) fenyegeti kivont karddal a pusztító fejedelmet.

Ez a szimbolikus festmény méltóképp jelképezi *azt a rendíthetetlen bátorságot,* amellyel a pápák mindig szót emeltek a jog védelmében, s amelyre gondolt bizonyára a neves francia publicista, *Veillot* is, mikor ezt írta: „Fosszátok meg a világot Pétertől és éjszaka lesz, amely éjben Néró alakul, növekszik és jut a trónra”.

A pápák nemcsak hirdették Szent Pál gondolatát, hogy a törvényes állami hatalom Isten kegyelméből áll fenn (Róm. 13, 1.), hanem viszont igyekeztek az állami túlkapasokkal szemben is hangoztatni az igazságot. A pápák egyrészt elítélték a népfőnségnek azt a formáját, amely minden hatalmat a néptől

származtat, de épígy elítélték az állami mindenhatóság tanát is, mely minden hatalmat az államtól eredeztet. Soha nem szüntek meg hangoztatni a jog és erkölcs összefüggését és ezzel megakadályozták, hogy jogi kérdések hatalmi kérdésekké váljanak. Az a „jog”, ami „jogos”; de hogy mi jogos, azt Isten örök törvényei szabják meg s nem emberi önkény. Aki tehát Istent szereti, a jogot is megtartja: a vallásos ember tehát a legjobb honpolgár is.

Az által, hogy a pápák ezt a fölfogást hirdették és védték, egyben a jognak is beláthatatlan szolgálatot tettek. Mikor a népek életében a legnagyobb krízisek dúltak, a pápák nem mulasztották el szavukat fölemelni a magasabb tekintély, a szociális kötelességek és a jogrend érdekében, és ez által megvetni a rendezett emberies társasélet alapjait. „A középkorban a politikai szabadság tulajdonképeni védővéra a pápák voltak” – mondja a nem katolikus világhírű történetíró, *Leo Henrik!* Pedig ez a bátor felfogás annyi önfeláldozásukba és szenvedésükbe került, hogy szinte valamennyi pápa elmondhatta volna, amit a száműzött *VII. Gergely* mondott halála előtt: „Szerettem az igazságot, gyűlöltem a gonoszságot, azért halok meg száműzetésben.”

Ha tehát Róma világhírű történetírója, a nem katolikus *Gregorovius* ezt írja: „A keresztény vallás az egyetlen bástya volt, amelyen a barbárok hullámzó néparadata megtörött”, akkor megértjük az ő másik állítását is: „A középkor népeinek tisztelete Róma városa iránt határtalan volt.” Igen, mert a római pápaságban találta meg az emberiség az elfogulatlan, igazságos ítélet garanciáit.

b) Ma is sokan támadják a *pápát*. Miért? Bántja őket a keresztény hit? Dehogy. *Hanem támadják azért, mert a pápaság a tekintély elvének legfőbb képviselője!* Mindig ez volt a legvégső oka a pápa elleni támadásoknak. A felforgató törekvések igen jól kiérették, hogy tulajdonképp ez az egyetlen bástya, amelyet komolyan kell venni!

¹ *H. Leo: Geschichte des Mittelalters. IL 119.*

És hogy a pápaság mit jelent a kultúrának s az emberiségnek, tulajdonképen csak akkor értjük meg, ha elgondoljuk, mivé lett volna az emberiség a pápaság nélkül. Mi lett volna Európából, ha nélkülöznie kellett volna a kultúrának, igazságnak és jognak ezt a hatalmas védőjét, a szellem fölényének hirdetőjét s a tekintélytisztelet legerősebb képviselőjét! Nem én felelek erre a kérdésre, hanem Kant világhírű tanítványa, *Herder*, aki „Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit” c. könyvében ezt írja: „Hogy Európát a hunok, szaracénok, tatárok, törökök és mongolok el nem nyelték talán mindörökre, az a pápaság műve! A római hierarchia nélkül Európa valószínűleg despoták zsákmányává, örökös villongások színterévé, vagy mongol pusztasággá változott volna.”

* * *

Kedves Testvéreim! Most ismétlem el hát újra a kérdést: Vajjon kell-e szegyenkeznünk, ha lenézően „páplistáknak” hívnak minket értetlen emberek? Nekünk szegyen-e az, ha ilyen páratlan intézmény szikláján épül fel hitünk, vagy nem inkább az-e a szegyen, ha egyeseknek fogalmuk sincs azokról az elévülhetetlen világtörténelmi érdemeikről, amelyekkel a pápaság örök hálára kötelezett maga iránt minden művelt embert!

Mit köszönhet a világ a pápaságnak, nem könnyű azt egybefoglalni. Köszönheti, hogy a krisztusi hit csorbíthatatlanul reánk maradt. Köszönheti, hogy a keresztény erkölcs sértetlenül és megalakulás nélkül hirdettetik. Köszönheti, hogy Krisztus országa elterjedt. Köszönheti az egész keresztény kultúrát, művészetet, tudományt. Köszönheti, hogy az emberiség legértékesebb kincsei: családi élet, nevelés, kölcsönös igazságosság fölött bátor szóval örökösödik.

Épen az utóbbi két évtizedben fordult az emberiség szeme gyakran Róma felé: a háború vérözönében s a háborút követő nyomorúságok tengerében. Mint szikla a habok fölött, úgy áll a pápai trón megerősödvé, tekintélyben megnövekedve egy olyan világban, amelyben évszázados trónok omlottak össze s minden

más tekintély veszni látszik. Fénylik a pápai tiara, mikor mellőle tucattal hullottak porba uralkodói koronák.

És ha az emberiség elég esztelen lesz és tovább marcangolja magát, és ha csábító filozófiák és csalóka jelszavak lidércfénye után indulva továbbra is tékozolja a múltban szerzett lelki kincseit és értékeit, még akkor is, rommá omlott társadalmak és porrá máit kultúrák törmelékének zűrzavarában is *állani fog s kimagaslani a pápaság intézménye, mint állnak az egyiptomi piramisok és kimagaslának az évezredek által reájuk szórt porréteg alól.*

Testvéreim! Köszönjük meg az Úristennek, hogy mi is „pá-pisták” vagyunk | Amen.

XIII.

ÜDVÖZLÉGY, SZENT RÓMA!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Templomunk egyik-másik látogatójának bizonyára feltűnhett, hogy az elmúlt közeli napokban mennyire megfogyatkozott a kispapjaink száma. Ötödéves növendékeink római úton voltak távol tőlünk, hogy akik a közel jövőben nyerik el papi felszentelésüket, ennek a szent zárándoklatnak mély lelki élményeivel induljanak el fönséges apostoli útjukra.

Az idei szentév százezrével vonzotta az embereket az örök városba; de máskor sem lehet odamenni anélkül, hogy a világ minden tájáról érkező zárándokokkal ne találkoznánk. Mert a Szentföldön kívül, melynek rögeit az Istenfia taposta, és a hazai földön kívül, melynek hantjai alatt őseink csontjai porladnak, nincs a föld kerekiségén még egy hely, mely annyira szent volna a keresztények előtt, mint Róma földje.

De nem a régi világbirodalom egykori fővárosa lelkesít minket. Sem pedig a páratlan múkincsek gyűjtővárosa gyújt lángra minket.

Hanem szeretjük azt a kősziklát, mely Rómában van s melyre Krisztus az ő Egyházát építette. Szeretjük azt a szívet, mely Rómában dobog s mely a krisztusi élet vérkeringését löveli a világegyház tagjaiba szerte a földön. Szeretjük azt a fejet, mely Rómában intézkedik, s mely a krisztusi tanokat hirdeti az egész

világnak. És szeretjük azt az atyai kezet, mely Rómából emelkedik áldóan az egész világ fölé.

Ebben áll az „örök Róma” titokzatos, vonzó varázsa.

„Légy üdvözölve, szent Róma!”, – kiáltották elragadtatással 1300-ban, az első szentévi jubileumkor a zarándokok, mikor hosszú, fárasztó zarándoklás után a Monte Mario magaslatáról az esti napsugárnál végre feltűnt előttük a szent város.

„Légy üdvözölve, szent Róma!” – kiált fel ma is minden keresztény hívő, aki tudatosan végigelmélkedi, mit köszönhet a keresztény lélek Rómának. A katolikus híveknek szerte a világon mindig ismertetőjelük volt a Rómához való szeretetteljes ragaszkodás. Ez annyira közismert tény, hogy bővebben nem is kell róla beszélnem. Annál tanulságosabb lesz azonban, ha a mai beszédben ennek a ténynek okait is megvizsgáljuk és feladjuk a kérdést, vajjon miért is nevezzük mi magunkat római katolikusoknak, azaz **vajjon miért is szeretjük mi Rómát?**

Válaszunk kettős lesz. I. *Szeretjük Rómát, mert ott dobog az Egyház szíve* és II. *szeretjük Rómát, mert ott él az Egyház feje.*

I.

Rómában dobog az Egyház szíve.

Mindenekelőtt is római katolikusoknak valljuk magunkat és szeretjük Rómát azért, mert ott dobog az Egyház szíve és A) amint az a város volt a színtere a *kereszténység dicsőséges múltjának*, B) *ép úgy az lüktető életforrása jelen virulásának is.*

A) A kereszténység dicsőséges múltja elválaszthatatlanul forrott össze Róma nevével.

a) Gyönyörű lehetett az a régi pogány Róma is, – de *milyen szánalmas volt benne az emberi lélek!* Márványból készült aranyozott palotákban laktak az előkelő rómaiak, Homerost, Horatiust, Vergiliust olvasták, a Forumon nyüzsgött az élet, egymást érték a pogány templomok, – de aztán megnyíltak az aréna

kapui és a Colosseumban császár, politikus, *hadvezér*, író, költő, pap és Vestaszüzek egyaránt kidülledt szemmel lestek a gladiátorok élet-halál harcát. És a Colosseumban összegyűlt 90.000 főnyi tömeg méltatlankodva üvöltött és bőgött, mikor a gladiátorok egymást kímélték, vagy túlgyorsan végeztek egymással, mert a nézők vért akartak látni, sokáig folyó emberi vért: ők, a papnők, ők, a nagy államférfiak! És mikor a győztes gladiátor a halálos sebbel földrezuhan ellenfélnek életéért könyörögve nézett a császári páholy felé, a finom császári kéz hüvelykujja vérszomjas lendülettel fordult föld felé: Nincs kegyelem! Csak öld meg! Öld meg!

Ez volt a pogány Róma.

b) De egy nap az országúton egy bethsaidai halászsember közeledett Róma felé: a neve valaha Simon volt, de ma már Péternek hívták. A másik országúton meg a római katonák egy foglyot hoztak, akit Festus helytartó küldött Zsidóországból, s neve volt tarsusi Pál. És amikor Péter és Pál átlépték a nagy pogány város kapuit, abban a pillanatban megfordult a világtörténelem! Az a Róma, mely addig az érzékiségnek, gladiátorjátékoknak, pogány bálványoknak volt fészke és terjesztője, ettől kezdve *egy új, nemes, szent kultúrának, a keresztény szellemiségnek lett kiindulópontjává és terjesztőjévé: Róma az Egyház szívévé változott* És amint a test ereiből a szívbe igyekszik minden vér, úgy lett Rómából is a világ zarándokvárosa, a legrégebb turista-város, ahová már ezer évvel ezelőtt, amikor idegenforgalomról még senki sem beszélt, tömegestől vándorolt a nép: vonzotta az Egyház szívének dobogása. Ezért lett Rómából az „örök Város”. Igen, örök. De csak az örök benne, ami Pétertől és Páltól származik.

Ezóta Róma szent helylé lett előttünk, mert Colosseumában a mi keresztény testvéreinknek tízezrei is véreztek el oroszlánok és tigrisek, párducok és medvék foga alatt: papok, püspökök, anyák, leányok, gyermekek, aggok tízezrei. Meghaltak a kereszt győzelméért, a lélek győzelméért, Krisztus ügyéért. Az ő sírjaikból nőtt ki a másik Róma, a Szent Róma, az örök Róma.

B) De amint Róma színtere a kereszténység dicsőséges múltjának, ép úgy **lüktető életforrása jelen virulásának is.**

a) Olaszország és benne Róma évezredek óta vonzóerőt gyakorolt népekre és egyénekre egyaránt. A cimbereket, teutonokat, keltákat hideg, északi hazájukból talán inkább csak a napsugáras déli ég melege vonzotta és sok mai utast talán csak Itália művészi kincsei vonzanak.

De bizton elmondhatjuk, hogy a Róma felé száguldó nemzetközi gyorsvonatok és hosszú zarándokvonatok utasainak legnagyobb része elsősorban mégsem napsütést élvezni és nem műkincseket látni megy Rómába. Hanem, amint a régi, pogány Rómába úgyszólván az egész világból özönlött a nép, hogy ott jogi, politikai, művészi és gazdasági eligazítást nyerve, új munkakedvre felfrissülve menjen vissza távoli hazájába, épúgy keresi fel a mai keresztény ember az új Rómát, a kereszténység közportját, hogy az Egyháznak ott *dobogó szívénel lelkileg felfrissülve térjen haza a mindennapi élet munkakörébe.*

Azt mondják *Goethéről*, hogy mikor híres útját tette Itáliába és szinte megállás nélkül sietett Róma felé, tulajdonképen menekült: az otthon szűk, kicsinyes, nyomott környezetéből, a képtel és bizonytalanság ködéből a határozott, nagyvonalú világéret világhosszá felé.

Tulajdonképen minden római zarándok ugyanezt érzi; érzi, mint újul meg lélekben, mint telítődik meg lelke nagy és föl-emelő gondolatokkal az abszolút értékek és örökké érvényes mértékek közeli szemléletéből. Rómába nem mint turista megy az ember, hanem mint bűnbánó, mint zarándok, mint szomjas vándor, mint lelki erősödést kereső gyöngye ember. Mert aki csak művészetet látni menne Rómába, az bekötött szemmel és elzárt lélekkel járna ott. Mit is jelentenek a művészi Rómának mégis csak múlandó műkincsei a létnek amaz örök problémái mellett, amelyekre a választ az a másik Róma, a szent Róma, az örök Róma adta meg!

b) *Hogy mily érzelmek gomolyognak ott az ember lelkében, nem lehet azt elmondani, azt át kell élni!* Ott állasz annak a

sírja mellett, aki az Úr Jézussal még beszélgetett. Ott állasz abban a városban, ahol szakadatlanul hirdetik az evangéliumot, mióta az első pápa betette oda a lábát. Ott állasz a keresztény Rómában, amelyet nem Romulus és Remus alapítottak, mint a **pogány** Rómát, hanem Péter és Pál. Ott szívod magadba azt a krisztusi levegőt, az evangéliumnak azt az éltető kovászatát, mely krisztusivá teszi a pogány lelket, amint a pogány Pantheont a vértanuk templomává, a pogány Minerva-templomot S. Maria sopra Minervává, a pogány Diana-templomot S. Sabina templomává változtatta át.

c) És itt egy érdekes gondolatra is szeretnék rámutatni: *Róma minden kereszténynek közös édesanyjává lett anélkül, hogy nemzetét bármelyiknek is meg kellene tagadnia!* Igen! Mert mikor mi Rómába megyünk, nem Olaszország fővárosát akarjuk fölkeresni, hanem a keresztény világ lüktető szívét. Innen érhető aztán az a sajátos tény is, hogy a Rómába zarándoklók nem-hogy elfelejtenék nagy lelkesedésük miatt saját hazájukat, hanem sehol annyi kegyelettel nem tudnak hazájukra gondolni, sehol annak fájdalmaikat annyira átérezni, sehol a Himnuszt oly lelkesedéssel énekelni, mint itt, a kereszténység örök városában.

Minden szavát elfogadjuk tehát a nagy francia írónak, *de Maisfre*-nek, aki a „Du Pape” című könyvében így kiáltott fel: „*Ő, szent római Egyház I Amíg nyelvemet használni tudom, arra akarom használni, hogy téged ünnepeljelek. Légy üdvözölve, te, tudományok és szentségnek halhatatlan anyja, salve magna parens!* Te terjesztetted el a világosságot a föld legvégső szélére, mindenüvé, ahol csak elvakult hatalmasságok befolyásodnak útjába akadályt nem raktak és sokszor még ennek ellenére is. Te voltál, aki véget vetettél az emberáldozatoknak, a barbár és meggyalázó szokásoknak, a tudatlanság éjszakájának; és mindenütt, ahová kiküldötteid el nem jutottak, hiányzik valami az emberi műveltségéből. A nagy emberek a tieid. A te tanításaid tisztítják meg a tudományt a büszkeség és függetlenség ama mérgetől, mely azt mindig veszélyessé és gyakran kártékonyá teszi. Pápiádat nemsokára általánosan el fogják ismerni az em-

béri műveltség első tényezőinek, az európai monarchia és egyesség megteremtőjének, a tudomány és művészetek őrzőjének, a polgári szabadság alapítójának és született védelmezőjének, a rabszolgaság megsemmisítőjének, a zsarnokság ellenségének, az emberi nem jótévőjének.”¹

II.

Rómában él az Egyház feje.

De szeretjük Rómát nemcsak azért, mert ott dobog a kereszténység szíve, hanem azért is, mert ott él a kereszténység feje, ott él A) a pápa, B) a mi Szentatyánk.

A) Szeretjük Rómát, mert Rómában lakik a pápa.

a) És ki az a pápa? Mit tart róla a katolikus Egyház?

Mert hogy mit tart a világ, azt látjuk minden pápaválasztás előtt. A világlapok óriási cikkeket hoznak, kombinálják, ki lesz az új pápa, mi várható tőle, milyen politikai irányt fog követni ... így a világ.

És az Egyház?

Külön szentmisét rendel pápaválasztás idejére, – „Missa pro eligendo Summo Pontifice” – és ennek a szentmisének közimája nagyszerűen mutatja, mit vár az Egyház a pápától. Olvasuk csak el ennek a misének Oratóját. Vajjon milyen pápát kér az Egyház az Istentől? Nagy művészellet-e? Nagy építőt-e? Nagy politikust, diplomatát-e? Mindebből semmit. Hanem olyan pápát, aki a mi buzgó lelki gondozásunk által („pio in nos studio”) Isten előtt mindig kedves legyen és a nép előtt tiszteltreméltó.

Íme, így imádkozik az Egyház a pápáért. És ezt az imádkozást magától az Úr Jézustól tanultuk, aki egy ízben így szólt Péterhez: „Simon, Simon! íme a sátán kikért titeket magának,

¹ De Maistre: Vom Papste. Übersetzt von M. Lieber. München. 1923. II. 214.

hogy megrostáljon, mint a búzát; de én könyörögtem érted, hogy meg ne fogyatkozzék hited, és te egykoron megtérvén megerősítsd testvéreidet” (Luk. 22, 31. 32.).

Mily páratlan szavak: Krisztus imádkozott Péterért! A pápáért imádkozik Krisztus, mert tudja, mily szédületes érték: halhatatlan emberi lelkek milliárdjainak örök sorsa függ az ő tévedhetetlenségétől, meg nem ingó hitétől.

Krisztustól tanulták a keresztény hívek, hogy *ők is sokat imádkozzanak a pápáért*. Már a legelső keresztényekről olvassuk, hogy mialatt Péter a börtönben sínylődött, „az egyház szüntelen könyörög vala Istenhez őérette” (Ap. Csel. 12, 5.).

b) De Krisztus szavaiból még más is következik: az a *páratlanul meleg, kegyeletteljes fiúi engedelmesség*, amely az igazán keresztény életet élő országok népeit mindig jellemezte a pápa iránt. Mert ha Krisztus megparancsolta a pápának, hogy legyen hitben megerősítője testvéreinek, akkor viszont nekünk azt parancsolta, hogy mi meg legyünk szófogadó, engedelmes fiai neki, mikor hitünkben vezetni, irányítani akar.

Hogy mi „vakon engedelmeskedünk a pápa szavának”? Hát igen! Amint minden józan ember vakon szokott engedelmeskedni a fejének, – és nem a kezének vagy nyelvének. Mert az Egyház keze és lába és teste vagyunk mi, a hívek. Feje azonban : Krisztus, az ő helyettese pedig a pápa.

Olvassátok csak el, mit mond az efezusi levél az Úr Krisztusról: „Mindent a lába alá vetett, s megtette őt mindenkifölött az egyháznak fejévé, mely neki teste és annak a teljessége, aki mindeneket mindenben betöltő” (Ef. 1, 22, 23.).

Az Egyház feje tehát Krisztus, Krisztus földi helytartója pedig a pápa; és azért szeretjük Rómát, mert ott lakik a pápa, Krisztus Urunk földi helytartója.

B) Szeretetünknek vannak azonban még mélyebb forrásai is. Nemcsak az Egyház szuverén feje, uralkodója lakik Rómában, hanem az egész kereszténység szerető szívé atyja, a **mi Szentséges Atyánk** is, és tulajdonképen csak ez a kifejezés ma-

gyarázhatja meg teljesen azt az elérzékenyülő szeretet, amely-lyel a buzgó hívek Rómához mindig ragaszkodtak.

a) Hiszen még *a nem katolikusokat is valami egész különös tisztelet és megilletődöttség fogja el*, mikor kihallgatáson szem-ben állanak a Szentséges Atyával! Hánytal történt már meg ha-sonló valami, mint Fülöp Lajos francia király hatalmas miniszte-rével, *Thiers*-vel, aki római tartózkodása alatt kihallgatást kért a pápától, de kikötötte, hogy protestáns létére ne kelljen letér-delnie a pápa előtt és neki kezet csókolnia. Mikor a kérést közöl-ték XVI. Gergellyel, az mosolyogva felelte, hogy csináljon Thiers ügy, ahogy akar.

És belépett a francia miniszterelnök. De amikor a pápa elé jutott, valami sajtáságos érzés vett erőt rajta: letérdelt a pápa előtt és megcsókolta a lábát.

A pápa barátságosan kérdezte: „Miniszter úr, talán meg-botlott valamiben?”

A szellemes francia ügyesen válaszolt: „Valóban, a pápaság nagyságában mindnyájan megbotlunk”.

Ezt érzi még a nem katolikus is a pápa előtt.

b) *Mit éreznek hát a katolikus hívek, mikor kimondják ezt a két szót: „Szentséges Atyánk!”* Mily meleg, kegyeletes meg-szólítás! Mennyi tisztelet, mennyi gyermeki bizalom sugárzik belőle! Mi mindent mond ez a két szó: „Szentséges Atyánk!”

Először is a bizalom szava. Te vagy a szikla, melyen a mi hitünk áll. Te vagy az alap, melyen a mi közös családi otthonunk, a katolikus Egyház emelkedik. Te vagy a váll, melyre tá-maszkodik a világegyház boltozata. Te vagy a homlok, mely lel-künk útját igazgatja. Te a szív, mely értünk dobog.

De *nagy szeretet jele is ez a kifejezés.* Te vagy a csa-ládfő, és mindenki otthon érzi magát nálad. Te vagy az atya, és a világ minden tájáról sietnek hozzád gyermekeid. Nálad van „a lelkek hazája”, mint Sienkiewicz nevezte egyszer Rómát.

Nincs a világnak még egy országa, melynek oly változatos lenne a nyelve, a története, tagjainak külső arcszíne és belső lelki és kulturális alkata, mint a katolikus Egyháznak. És mindezt az

ezerarcú változatosságot bámulatosan fogja össze egyetlen pont, az Egyház központja, a pápa. Ő a legfőbb törvényhozó, útmutató, szikla, alap, központ – Krisztus helyettese.

c) Főnséges látomás leírását olvassuk Izaiás próféta 60. fejezetében: „Kelj föl, gyuladj világosságra Jeruzsálem, mert jön a te fényed és az Úr dicsősége áradt el fölötted. Mert, íme, sötétség födi a földet és köd a népeket: de fölötted támad az Úr és benned meglátszik az ő dicsősége. És a népek a te fényedben járnak és a királyok a te ragyogásodban. Emeld föl szemedet és nézz körül: mindnyájan összegyűltek és hozzád jöttek, fiaid messziről jönnek és leányaid oldalad mellől támadnak fel.”

Mikor az ember ezeket a sorokat olvassa, eszébe jut *egy szentévi zarándoklat általános kihallgatása a Szentatyánál*: mintha Izaiás szóról-szóra innen vette volna eleven színeit!

Az évszázados gyönyörű vatikáni termeket ideges várakozással töltik be ezren meg ezren, akik a világegyháznak minden sarkából érkeztek és mint Krisztusban testvérek imádkozó lélekkel állnak egymás mellett és várják mindannyiuk közös atyját, a pápát. Fehérek és sárgák, európaiak, ázsiaiak, egyiptomiak, keletindiaiak egymás mellett. Más a nyelvük, más a ruházatuk, más a szemük vágása, más a műveltségük, de – egy a hitük, egy a Krisztusuk, és egy ennek helytartója, aki már közeledik, hófehér ruhája messziről világít... az emborsor letérdel, csókolja az atya áldó kezét, alig van, aki ne könnyeznék... Most érzi mindenki, mily öröm katolikusnak lenni! Mily büszkeség ehhez az igazán világegyházhoz tartozni! Mily nyugalom tudni, hogy hitem ma is azon a sziklán áll, melyre Krisztus azt egyszer lerakta, és amelynek megígérte, hogy „a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”!

*

Kedves Testvéreim! Róma egyik híres országútját Via Appia-nak nevezik. Szomorú út, végig sírhalmokkal szegélyezve, piniák és ciprusok alatt domboruló sírokkal. Az egyik útkereszteződésnél kis kápolna jelöli azt a helyet, ahol a hagyomány szerint

a mamertini börtönből kiszabadult és Rómából éjjel menekvő Péter apostol szembejönni látta a véres Krisztust és megrendült lélekkel megkérdezte tőle: „Quo vadis, Domine?“, „hová mégy, Uram?” Krisztus Urunk pedig ezt a felejthetetlen választ adta: „Megyek Rómába, hogy még egyszer megfeszítsem magamat.” Péter megértette Krisztust, megfordult, visszatért és halálmegevétessel dolgozott Krisztusért, míg 67. jún. 29-én Nero cirkuszában, nem messze a Szent Péter-Bazilikában levő mai sírjától, fejjel lefelé keresztre feszítettet.

Rómában adta életét az első pápa Krisztusért. Rómában él ma is az első pápának immár 260. utóda.

És azóta „*ubi Petrus, ibi Ecclesia, ubi Ecclesia, ibi Vita aeterna*”, „*ahol Péter, ott az Egyház, s ahol az Egyház, ott az örök élet*”. A nagy milánói püspöknek, Szent Ambrusnak ez örök szép szavai nemcsak a milánói székesegyház kupoláján ragyognak arany betűkkel fölírva, hanem kitörölhetetlenül élnek minden keresztény lelkében is.

És ezért értjük most már, miért özönlik Rómába a keresztény zarándokok tömege, s mikor először pillantják meg a Péter-templom kupoláját, miért hagyja el ajkukat a lelkes kiáltás: „*Üdvözlégy, szent Róma!*”

Üdvözlégy, szent Róma! Alattad futnak a földalatti folyosók, a katakombák, telve azoknak a vértanú keresztényeknek a sírjával, akik életüket adták Krisztusért. Szentek ezek a folyosók, mert kezdetlegese» szögletes vonásokkal megfestett biblikus képei és liturgikus jelenetei harsogva tanúsítják, hogy ma is ugyanaz a mi hitünk, ami az őskeresztényeké volt és mert ezekben a mártírvér gőzétől terhes folyosókban gyökérzik a mi mai vallásunk.

Üdvözlégy, szent Róma! Benned emelkedik Szent Péter sírja fölött a Péter-templom.

Üdvözlégy, szent Róma! Benned magaslik a Szent János-templom, homlokán a büszke felírással: „Minden templom anyja és feje”.

Üdvözlégy, szent Róma! Benned emelkedik égnek a Szent Péter-téren a hatalmas obeliszk és hirdeti világgá: „Christus

vivit, Christus régnât, Christus imperat”, „Krisztus él, Krisztus uralkodik, Krisztus kormányoz”.

Üdvözlégy, szent Róma! Benned dobog az Egyház szíve, benned él az Egyház feje. És ezért fakad mindig lelkünk legmélyéről az az ima, melyet az ének szárnyain küldünk az ég felé:

*„Hol Szent Péter sírba téve,
És Rómának dobog szíve,
Ezrek ajkán, ezer nyelven,
Hő ima zeng édesdeden:
Tartsd meg, Isten, szentatyánkat,
Krisztusnak helytartóját.”*

XIV. AZ EGYHÁZ FÖLDI ARCA.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Amit az eddigi beszédekben a katolikus Egyházzól elmondtam, mind csak dicséret és magasztalás volt. Milyen szép Krisztus Egyháza! Milyen gondos anyánk az Egyház! Milyen szent ez az Egyház! Csupa lelkesedés, csupa szeretet az Egyház iránt!

Azonban nem volna teljes a kép, melyet e beszédekben a katolikus Egyházzól festünk, ha az elismerés és dicséret hangja mellett meg nem hallanók azokat a kifogásokat, ellenvetéseket, nehézségeket is, amelyek az Egyházzal szemben hol itt, hol ott felmerülnek. Főleg vegyes vallású társaságban, vagy könnyelmű életű emberek között valósággal mindennapi izgató csemege egy-egy jó kiadós pletykának, botránynak feltalálása.

Egyesek megütköznek az Egyház bámulatosan kialakított hierarchikus szervezetén és a bonyolult egyházzjogi paragrafusok tömkelegén, mások meg az egyházziai életével és viselkedésével nincsenek kibékülve.

Egyesek megütköznek a pápaság külső fényén és pompáján. „Krisztus szegény volt és mezítláb járt. De nézd meg, milyen fényben lakik az ő helyettese!” – így szól az egyik. A másik – aki a történelmet ismeri – a harcoló, királyokkal küzdő, uralkodókat kinevező és trónjuktól megfosztó pápákon botránkozik.

Az egyik „a rossz pápák” nem épületes dolgairól tud sokat

mesélni. A másik meg a katolikus hívek életében talál sok kivetni valót.

Mit mondjunk minderre, Kedves Testvéreim? Kitérjünk-e a fogas kérdések elől? Korántsem!

Letagadjuk-e a szomorú eseteket? Isten mentsen! Az igazságot letagadni semmi cél érdekében sem szabad! Igaz ugyan, hogy az elfogult támadó könyvekben vagy az uzsonnákon és kártyapartikon terjesztett bőránkozató eseteknek rendszerint a fele sem igaz, sőt a tizedrésze sem. Másrészt azonban nyíltan be kell ismernünk azt is, hogy az Egyház történetében – sajnos – valóban voltak a múltban olyan jelenségek, és vannak a jelenben is olyan esetek, amelyek fájdalmasak, kínosak és szomorúságára szolgálnak az Isten népének.

Ez – sajnos – így van, ezt letagadni nem lehet, *de ezt igyekezni kell megérteni!* Nem mentetetni, csak megérteni!

És erre akarom szólni a mai beszédet, sőt még a következő két beszédet is. Hiszen akárhányszor éppen legjobb híveink jönnek zavarba, mikor más vallásúak a múltból vagy a jelenből egy-egy botránkozató esetet súgnak diadalmasan a fülünkbe: „No, látjátok! Ilyen a ti katolikus vallástok! Ilyen a ti szent Egyházatok! Ilyen a ti nagyszerű Egyházatok!” És a mi meglepett testvéreink nem tudnak szóhoz jutni; nem tudnak felelni; nem tudják, mit mondjanak.

Pedig mindjárt érthetővé válik minden, ha rámutatunk arra a gondolatra, amivel éppen a mai beszédben akarok foglalkozni – hogy t. i. **I. az Egyháznak kettős arca van**, nemcsak isteni arca, hanem emberi is; akkor tehát igazán nincs csodálkozni való azon, hogy az Egyház 1900 éves lapján ráncok is vannak, hogy **II. az egyháztörténelemnek szomorú lapjai is vannak.**

I.

Az Egyház kettős arca.

Minden kifogást, minden nehézséget, minden fájdalmas esetet megmagyaráz annak a ténynek ismerete, hogy az Egy-

háznak kettős arca van. Amint a benne élő Krisztus Isten Fia is volt, meg ember fia is; dicsőségben is élt, meg megaláztatásban is; örök Ige is volt, meg bethlehemi Kisded is: épígy Krisztus Egyháza, Krisztus misztikus teste is égi ország is, meg földi is; a menny felé visz, de földi társulatok formáira és segítő-eszközeire is rászorul; „nem e világtól való” (Ján. 18, 36.), de mégis e világon él; tehát egyik arca isteni, a másik emberi. Eből előny is származik az Egyháza, de viszont hátrány is,

A) Milyen előny származik abból, hogy az Egyházban kettős elem dolgozik?

Ez a kettős elem nem egymás mellett található, *hanem egymásban, összenőve, összekeveredve, szervesen összetartozóan.* Egyik a másiktól el nem választható, egyik nem nélkülözheti a másikat és éppen ennek a kettős elemnek feszültsége hozza létre az Egyház életében azokat a sajátságos ellentéteket, amelyek tulajdonképp az Egyház lendületes munkakészségét biztosítják, mint pl. törvény és szabadság, jog és szeretet, egyéniség és közösség, konzervativizmus és haladás, külső szertartás és belső áhitat.

B) De viszont ennek a kettős elemnek munkálkodása hátránnyal is jár. Fájdalmas következmény gyanánt folyik belőle az, amit egyik példabeszédben maga az Úr is *jelzett*, hogy t. i. *az Egyházban a jók mellett rosszak is lesznek* és hogy fény mellett árnyék is lesz.

a) A gazda elvetette földjébe a jó magot, de *ellensége meg éjjel titokban fölébe szórta a konkolyt.* A szolgák pedig ijedten kérdik: „Uram! ugye jó magot vetettél földedbe; honnét vagyon tehát benne a konkoly?” (Máté 13, 27.)

Hányszor hangzik el azóta is ez a kérdés! Valahol szomorú dolog történik az Egyház tagjai között. Emberi gyöngeség, hiba, botlás, bűn ... és az emberek megijedve kérdik: Hát ez is lehetséges? Hiszen azt halljuk, hogy az Egyház szent! Hát lehetséges akkor, hogy így éljen egyik-másik tagja, hogy ennyire erőt vegyen rajta a romlott emberi természet! Miket tudtam meg erről, aki vezető szerepet játszik egy katolikus együletben! Meg arról, aki

oly ájtatos a templomban! Meg amarról, aki meg egyenesen pap!...

Hogyan lehet ezt megérteni, Kedves Testvéreim?

b) *Az embernek legmagasztosabb tulajdonsága a szabad akarat.* Nagyszerű megtiszteltetés részünkre, de nem kisebb veszedelem is. Isten nem avatkozik bele, nem függeszti azt fel még akkor sem, mikor azt valaki rosszra használja. Nem függeszti fel, mert akkor az ember megszűnnék „ember” lenni.

Sajnos, az Egyház történetében is szóhoz jutottak a romlott emberi természet sötét hatalmai: pénzvágy, hatalmi vágy, önzés és érzékiség felütötték fejüket az Egyház tagjai és vezetői közt is, világiak és papok közt is és nem bírta legyőzni őket az Egyház örökké élő lelkiismerete. Fájdalom, vannak az egyháztörténelemnek szomorú lapjai is, midőn a sötétség hullámai csapkodtak az Egyház fala körül és fekete árnyék borult fölébe.

Az Úr példabeszéde azonban előkészíthetett volna minket arra, hogy az Egyház kertjében konkoly is fog nőni a búza mellett: minden családban, minden egyletben, minden egyházközségben ott a konkoly. Ezen szomorkodunk, ezen sírunk, hogy minél kevesebb legyen a konkoly, azon dolgozunk, – csak hitünk nem törhet hajótörést. Hiszen nem mondta-e azt is az Úr, hogy „jaj annak az embernek, ki által a botrány történik!” (Máté 18, 7.) És nem mondotta-e: „Aratáskor majd megmondom az aratóknak: szedjétek ki előbb a konkolyt, és kössétek azt kévébe, hogy elégessék” (Máté 13, 30.).

C) De így aztán sok mindent megértünk!

a) Megértjük, hogy az Egyháznak gyönyörű imái vannak, de vannak, akiknél az egész imádkozás csak léleknélküli ajakmozgatássá válik. Főnséges és megrázó az Egyház liturgiája, de az némelyik pap hányaveti kapkodásában komikussá torzul. Papjai az ő törekvése és elgondolása szerint a krisztusi gondolat hősi harcosai, de vannak köztük gyöngé lelkek, kicsinyes és faragatlan emberek is. Oly buzgó, vallásos, lelkiismeretes tud lenni némelyik híve, de ugyanaz tud lenni kiálthatatlan és szeszélyes is.

Szabad-e ezen megbotránkozunk? Csak annak szabad, aki

nem látja, hogy az Egyház ugyan örök, de tagjai és papjai születnek és meghalnak, és jönnek az újak és előlről kell kezdeni mindent: ezeknek új gyöngeségeit, új földies kicsinyességeit, új hibáit gyógyítani.

b) Igen, az Egyház szent és szeplőtelen és ránc nélküli marad annak ellenére is, hogy tagjai hibákat vagy bűnöket követnek is el! Mert *mint az ember, úgy az Egyház is, testből és lélekből áll.* Az Egyház teste vagyunk mi, a tagjai; lelke a Szentlélek. Az ember nem felelős azért, amit teste követ el a lélek akarata ellenére, annak beleegyezése nélkül; az ember csak azért a tettéért felelős, amelyben ott volt a lélek beleegyezése is. De épp így van az Egyházzal is. Az sem felelős azért, amit a teste tesz, a tagjai tesznek, lelkének, a Szentléleknek akarata ellenére. És így az Egyház tiszta és szeplőtelen marad a legszomorúbb időkben is. Ami szemetet benne találunk, az nem belőle ered, azt kívülről hordták bele.

Ez jusson eszünkbe, mikor az egyháztörténelmet olvassuk és fekete lapokra is akadunk benne. Jusson eszünkbe, hogy az Egyháznak két története van. Az egyik, az igazi története, amelyet azonban emberi szemek nem vehetnek észre: a hét szentségből fakadó pompázó kegyelmi életnek története, a lelkek istenülésének története. A másik, amely szemünk előtt játszódik le, az Egyház testének története, melybe bizony hibák, túlkapások és mindenféle emberi bűnök is beférköztek: a legegészségesebb fának is vannak hullott gyümölcsei, és a legjobb hadseregnek is áruói!

II.

Az egyháztörténelem szomorú lapjai.

Ha azután elfogulatlan lélekkel vesszük fontolóra az eddig elmondottakat, akkor hitünk nem fog hajótörést szenvedni az egyháztörténelemnek ama szomorú lapjai miatt sem, amelyekre kárörvendő diadalmaskodással szoktak rámutatni a katolikus Egyház ellenségei.

A) Ki ne hallotta volna már pl. a „rossz pápák” emlegetését? Vajjon mint kell gondolkoznunk erről az egész kérdésről? Igaz-e, hogy voltak rossz pápák is? És ha voltak, hát mint ítéljük a kérdésről?

a) A katolikus hívek így szólítják meg a pápát: „Szent-séges Atya! És ha beszélünk róla, így mondjuk: „A pápa őszent-sége”.

Vajjon ez a nagyszerű kifejezés a személynek szól-e, vagy az állásnak? Vajjon ezzel azt akarjuk-e mondani, hogy ha valaki pápa, akkor már szent is?

Nos, ugye nem. Szent az az állás, az a méltóság, amelyet betölt. És ez a méltóság valóban kötelezi őt, hogy igyekezzék ő maga is a legnagyobb életszentségre. És valóban azt látjuk is, hogy az eddigi 261 pápa közül 81 kanonizált szent, 33 vértanú és 7 boldoggá avatott pápa volt, nem számítva azokat, akik valóban szent életet éltek, de a szenttéavatást el nem nyerték, pl. a legújabb időkben X. Pius.

Csodálatos, hogy vannak emberek, akik a pápáknak közel 2000 éves nagyszerű fénylő történetéből csak a néhány évnyi vagy évtizednyi árnyékot veszik észre! Hát hiszen a napnak is vannak foltjai! De megütözik-e valaki ezen s elfordul-e bárki is e miatt a naptól? S a pápaság történetének néhány homályos, ködös lapja miatt elfeledjük-e a kötettszámba menő áldásos, fényes, fölemelő lapok tömegét?

b) Dehát ha ez mind így igaz is, és ha büszkén mondhatjuk is, hogy a pápák aránytalanul nagyobb részénél a „szentséges Atya” kifejezés nemcsak az állást illette meg, hanem annak betöltőjét is, mégis a történeti igazság miatt fájdalommal be kell ismernünk azt is, hogy amint a 12 apostol közt volt egy Júdás is, úgy a 261 pápa között is volt egypár – mindössze egynéhány – olyan is, aki nem volt méltó állásához.

Bármennyire fáj is, hogy ez megtörtént, mégsem rendítheti meg hitünket. Azok a pápák, akiknek nevéhez szomorú emlékek fűződnek, jobbra egymással harcban álló, hatalmas pártok vagy

családok által beerőszakolt emberek voltak, akiket családi, vagy nemzeti hatalomvágy juttatott a pápai trónra.

Voltak rossz pápák is? Sajnos, voltak.

Következik tehát ebből, hogy nem Krisztus alapította a pápaságot? Dehogy következik!

Hiszen Krisztus megmondotta, hogy a pokol minden támadása rászabadul az Egyházra! És lehetett volna-e veszélyesebb támadást csak elgondolni is, mint amikor fejében érte a támadás az Egyházat!

A rossz pápák tehát tulajdonképpen szintén az Egyház isteni eredetének bizonyosságai. *Mert ha a katolikus vallás emberi alapítás, akkor éppen a rossz pápák alatt kellett volna föltétlenül tönkremennie!*

B) Éppen ez a gondolat vet föl olyan új szempontokat, amelyek a kérdést még jobban megvilágítják. És ez: **az isteni Gondviselés szerepe az Egyházban.**

Amikor Krisztus Urunk Egyházát beállította ebbe a világba, ezzel az útravalóval látta el: „Íme én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig” (Máté 28, 20.). És az Úr Krisztus valóban mindig védte is Egyházát és vele is volt mindabban a harcban és megpróbáltatásban, amelyet a világon végig kellett szenvednie.

a) *Mily érdekesen vezette is a Gondviselés az ő Egyházát!*

Először jött a 300 éves véres üldözés. Ennek célja volt győzedelmes szellemi hatalommá érlelni Krisztus Egyházát, és tanúságot tenni arról, hogy az Egyház igazságát le nem győzi semmi véres terror sem.

Mikor azután az igazság ereje győzött, az Egyház átvehette újabb feladatát: a népek nevelőjévé lenni. Most már az igazság erejének győzelme mellé az erkölcs győzelmét kellett állítania és a népvándorlás barbár nemzeteit, ha kellett páratlan kitartással és szeretettel, ha kellett atyai keménységgel és fegyvelemmel, ha kellett elkápráztató pompával és fénnel nyerni meg Krisztusnak.

Mennyien megütköznek ma az Egyház középkori szigorúságán és pompáján! Pedig, hogy az Egyház – fiainak rettegett lelki sorsa érdekében – harcolt is, a kiközösítés villámával is

sújtott, megátalkodottakat büntetett is, azon csak az botránkozhatik meg, aki nem látott még büntető édesanyákat, vagy villámló szemű édesapákat, amint nevelik rakoncátlan gyermekeiket, vagy veszélyben védelmükre sietnek. Persze, mindezt nem a mai kor-állapotokból kell néznünk, hanem annak a kornak gondolataiból.

És hogy a püspökök a középkorban tüzes paripákon vágattak és szemkápráztató kíséret élén vonultak be a népekhez; hogy magas várkastélyokban, mint „egyházfejedelmek” székeltek ... és így tovább . . ., mindezt a mai korban már természetesen elképzelhetetlennek tartjuk. De nem ütközünk meg azon, hogy régen így volt. Mert Krisztusnak megnyerni egy fényhez, pompához, hatalomhoz^ szokott népet nem lehetett volna mezítlábas barát-hittérítőkkal, hanem csak tajtékot szóró paripán, arany-ezüst öltözetben bevonuló egyházfejedelmekkel.

És azért a középkorban a püspökök paripákon jártak, és gazdag egyházfejedelmek is voltak ... Azonban ...

b) Azonban az isteni Gondviselés jól látja nemcsak azt, hogy mikor van szüksége az Egyháznak céljai eléréséhez külső hatalomra, hanem azt is, hogy *mikor nincs*. Amikor pedig nincs, amikor e nélkül jobban megy a lelkek vezetése, akkor gondoskodik arról, hogy kivegye azt Egyháza kezéből és mással helyettesítse.

Hogy az Egyház a középkori vad népek féktelenkedéseit megfékezhesse, külső, világi hatalomra is szüksége volt. Ma azonban, úgy látszik, hogy az isteni Gondviselés politikai hatalom nélkül, földi birtokok és állami befolyás nélkül, egyedül a szolgáló szeretet erejével akarja Egyházát a lelkekhez közelhozni. Mindegy! Úgy lesz minden, amint azt a Gondviselés akarja. Annyi azonban biztos, hogy bármily átalakulásokat rejtsen is magában a jövő, a krisztusi tanoknak szeretetet, felelősségtudatot és tiszta erkölcsöket hirdető erejét az emberiség nem tudja nélkülözni soha, semmiféle állami, vagy társadalmi berendezkedés mellett sem.

Amíg a gyermekek neveletlenek és kiskorúak, addig a szülői szeretetnek sokszor el kell némulnia és komoly figyelmeztetésnek, sőt kemény büntetésnek is helyt adni. Ezért hangzott régi száza-

dókban sokszor az Egyház ajkáról a feddés szava, sőt ha ez nem használt, a kiközösítés villámló büntetése uralkodókkal s népekkel szemben is.

Ma a népek már nagykorúak lettek. Az Egyház nem szűnt ugyan meg továbbra is édesanyjuk maradni, de már úgy beszél velük, mint a szülők szoktak felnőtt gyermekeikkel, – szemrehányást ma is tesz, ha kell, de már nem a régi kemény hangon, hanem sokkal inkább a bánkódó szeretet hangján. Ma is köztük van püspökeivel s papjaival, de ezeknek már nem szabad lenniök a püspökvárak elzárt ablaktáblái mögött trónoló egyházfejedelmeknek, hanem a hívek ezernyi testi-lelki baját először saját lelkükön átérző első pásztoroknak.

C) Amint pedig Krisztus akkor is Egyházával volt, mikor azt nagy világi fény, hatalom és pompa övezte, **nem kevésbé lesz Egyházával, ha az egyszer talán minden külső hatalomtól és fénytől megfosztva teljesíti a hívek közt a krisztusi tanok hirdetésének szent misszióját***

Péternek, az első pápának pásztorbotja fából volt. XI. Piusnak, a 261. pápának pásztorbotja aranyból van és ezüstből. Miből lesz az utolsó pápáé? Ki tudná megmondani!

a) Ha azonban *az Úr Jézus ma elmenne a Vatikánba* és ott a trónjáról leszálló és előtte porbahulló pápának hódolatát fogadná, egész biztosan nem venne el semmit az ő hatalmából, semmit az ő hatásköréből, de még az udvartartásából sem, a lakásából sem, az aranyos miseruhákból sem.

Mert az isteni Gondviselés akaratával történt, hogy az első háromszáz év alatt a pápák nem trónon ültek, hanem börtönben s hogy az első 32 pápa közül 30 halt vértanúhalált. Az isteni Gondviselés tudtával történt az is, hogy a középkorban a pápák és püspökök aranyos trónok magasságából, fénnel és pompával övezve, vezették Krisztus nyáját. De ugyancsak az isteni Gondviselés tudtával fog történni, ha jönnek majd megint olyan idők, amelyekben ismét a katakombák egyszerűségében kell az örök Krisztus szent ügyét képviselnünk.

b) Nem tudjuk a jövőt. Nem tudjuk, mit tartogat Egyháza számára a Gondviselés.

De egyet tudunk. *Tudjuk, hogy az Egyháznak kettős arca van, isteni és emberi.* Tudjuk, hogy az isteni és emberi elem állandó közös munkájából ered az Egyház élete s csak, aki erre nem gondol, az botránkozik meg az Egyházra rakódó poron és hibákon.

Éppen mert az Egyház emberekből áll, mindig kiütköznek emberi gyöngeségek is. Nem szégyeljük bevallani Jakab apostollal, hogy „sokban vétünk mindnyájan” (Jak. 3, 2.). Nem szégyeljük bevallani, hogy hibáink voltak és 1900 év megszámlálhatatlan milliárd keresztényének fogyatékosága is nehezedik ránk. De az emberi kicsinység mellett észre kell venni az isteni nagyságot is: az Egyház arcán nemcsak emberi vonások láthatók, hanem annyi isteni vonás is áttetszik azon, hogy lehetetlen észre nem venni az isteni Gondviselés világos örökösét.

Aki elfogulatlan lélekkel tekint rá, az 1900 év ránca mögött is észreveszi, mint dolgozik benne szakadatlanul, meg nem fogyatkozó erővel a Szentlélek.

Aki mindezt látja, annak ma is úgy kell felkiáltania, mint ahogy felkiáltott Jákob, mikor fölébredt álmából: „Valóban az Úr van ezen a helyen, és én nem is tudtam” (Móz. I. 28, 16.). Annak el kell mondania a tanúbizonyságot, amit maga az Úr tett saját maga mellett: „A vakok látnak, a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak, a süketek hallanak, a halottak feltámadnak . . . És boldog az, aki bennem meg nem botránkozik” (Máté 11, 5, 6.).

*

De most felelj meg egy kérdésre. Kedves Testvérem: Tudsz-e te is így nézni az Egyházra, ezzel a gyermeki lelkes kegyelettel? Avagy mikor uzsonnák vagy zsúrozások cigarettafüstös levegőjében rágalmazzák szent vallásodat, nem állasz-e te is könnyelműen a vádaskodók mellé és nem úgy ítélsz-e te is, mint az a hírhedt velencei suszter?

Mit csinált ez a derék cipésmester? Báméskodva állott az egyik világhírű olasz festő remek vászna előtt, és mikor megkérdezték tőle, tetszik-e a kép, fölényes ajkbiggyesztéssel felelte: „Hát hiszen szép, szép! De az egyik alaknak a cipőjén nem jó helyre van festve a zsinórnak a lyuka” ...

Testvéreim! Egyházunk 1900 éve járja a történelem útait. Ezek az utak bizony porosak, göröngyösek, véresek, – megütkezhetem-e azon, hogy néha az ő lába is porossá lett? Megütkezhetem-e azon, hogy ideál és valóság itt sem fedik mindig egymást, amint semmi, de semmi dologban sem fődik, amelyben az ember keze is benne van! ...

Az Egyháznak kettős arca van. *És én szeretlek, Téged, katolikus Anyaszentegyház, a te külső arcod ráncai ellenére is, szeretlek külső életed esetleges hiánya ellenére is, mert szeretem a te belső arcodat, a lelkedet, a te belső életed forrását: **szeretem az Úr Jézus Krisztust!** Amen.*

A „TÜRELMETLEN” EGYHÁZ.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A mai beszéd szerves folytatása lesz a múlt vasárnapinak. Az elfogulatlan ítélet kialakítása kívánja meg, hogy nyíltan szemébe nézzünk azoknak a kifogásoknak, amiket Egyházunkkal szemben felhoznak a fölületes emberek; azoknak is, amelyek valóban hiányai az egyházi életnek, de azoknak is, amelyek csak látszólag, csak felületes ítélettel nevezhetők hibáknak.

Voltak az Egyház történetében valóban szomorú lapok is és vannak az Egyház életében olyan jelenségek is, amelyeken fájdalmasan ütközik ki az Egyház kettős arcának emberi oldala. Ezeket mindnyájan fájlaljuk és dolgozunk azon, hogy az emberi elem minél inkább háttérbe szoruljon az Egyházban. Dehát ezeket a hibákat teljesen kiküszöbölni sohasem lesz lehetséges, mert ezek együtt járnak az Egyház kettős arcával, kettős, isteni és emberi természetével, mint erről szó volt a múltkori beszédemben.

Vannak azonban az Egyháznak olyan tulajdonságai is, életének olyan megnyilatkozásai is, amelyeket egyesek szintén hibáknak tartanak, hiányoknak és tökéletlenségnek, amiket pedig éppen nem lehet azoknak nevezni. Felületesen ítélkező embereknek ilyen elhamarkodott vagy rosszindulatú megállapításait lépten-nyomon hallhatjuk; érdemes lesz tehát **részletesen megvizsgálni Egyházunknak ezen állítólagos hibáit**, hogy vajjon csak

ugyan hibák-e ezek és nem inkább erények-e, hogy botránkozni kell-e rajtuk vagy nem inkább Egyházunk igazságának jeleit fölismerni bennük.

, És hogy lehetőleg minél több fölmerülhető nehézségnek szemébe tudjunk nézni, nemcsak a mai beszédet szentelem ennek a kérdésnek, hanem még a jövő vasárnapit is.

I.

Egyházunk „türelmetlensége” a más vallásúakkal szemben.

Azok közt a „hibák” közt, amiket egyesek oly könnyen vetnek a szemünkre, talán legtöbbször szerepel a *katolikus Egyház* nak bátor és következetes színvallása*; emiatt kell a legtöbb szemrehányást elviselnünk, emiatt nevezik Egyházunkat más vallások iránt „türelmetlenének, „intoleránsának.

„Hogy lehet ennyire türelmetlen a katolikus Egyház! – halljuk lépten-nyomon. Azt hirdeti, hogy csak ő az egyedül üdvözítő Vallás. Pedig hát nem mindegy-e, hogy ki milyen templomban imádja az Istent? A többi keresztény vallás legalább elismeri a másiknak jogosultságát is, de a katolikus nem. Azt mondja, hogy rajta kívül nincs üdvösség! Dehát ez rettenetes! Lehetséges lenne, hogy mindenki elkárhozik, aki nem katolikus?”...

Így lázonganak sokan az Egyház ellen, így méltatlankodnak és botránkoznak, de csak azért, mert *A)* részben nem gondolják végig, hogy mit mondanak, *B)* részben pedig mert nem ismerik az Egyház tanításait, vagy csak félig ismerik.

A) Eszes emberhez az illik, hogy ha valamit állít, gondolja végig annak minden következményét is. Nos hát, gondoljuk csak végig, mi következik abból, ha azt mondjuk, hogy „mindegy az, ki melyik templomban imádja az Istent”, vagyis hogy **minden vallás egyformán jó**.

a) Ha minden vallás egyformán jó, akkor nem értjük, *miért igyekszik mégis mindenik vallás magának nyerni meg az embe-*

reket! Mire való akkor az a nagy térítési igyekezet? Ha egyformán jó mindegyik vallás, hát akkor a százféle szekták, a baptisták, nazarénusok, methodisták, adventisták, szombatosok, üdv hadserege, stb. miért agítálnak itt köztünk? Miért énekelnek vörösszalagos sapkákban, zenekarral, síppal-dobbal az emberek fülébe?

Nos, úgy-e, már ez a mindennapi tapasztalat is ellene mond annak, hogy „minden vallás egyformán jó!”

b) De ellene mond a józan ész is. Állítsuk csak egy terembe egymás mellé a különféle vallások képviselőit: micsoda zürzavar lesz ott! Brahma, Mohammed, Mars, Jupiter, Luther, Kálvin, kőbálványok, Buddha, Olympuszi istenek – hát igazán mind egyformán méltó a tiszteletünkre?! Az egyik teljesen ellenkező dolgokat tanít, mint a másik. Az egyik imádja, amit elvet a másik.

„Minden vallás egyformán jó”, – ez a jelszó elterjedt már az egyszerűbb nép közt is, és vajjon vallásosabbá tette-e az embereket? Éppen nem! Hanem vallástalanokká! Mert ez a logika útja. Ha minden vallás egyformán jó, akkor tulajdonképp egyik sem jó. „Minden vallás egyformán jó”, – ezt azok hirdetik, akik egyik vallást sem tartják meg.

c) De ez az állítás ellene mond az erkölcsnek is. A vallás mélyen belenyúl az emberek életébe. Civilizációt is teremt, erkölcsi kultúrát is. Ha helytelen a vallási alap, helytelen a nép kialakulása is. Bűnös olympuszi istenek: bűnös görög és római nép. Merev Buddha-szobrok: merev, tétlen nép. Igen: amilyen a vallás, olyan a nép! Tehát nem lehet mindegy, hogy milyen a vallása!

Hindostánban kocsikerekei elé vetették magukat, Karthágóban gyermekeket öltek, Mekkában emberi hekatombákat áldoztak – és ez mindegy az Istennek? Mindez egyformán kedves az Isten előtt? Egy Szent Alajos önmegtagadó élete annyit ért Istennek, mint a török szultán 150 feleséges háremje? Annyit? Egy Depaul Szent Vincének önmagát fölemészítő felebaráti sze-

retete annyi, mint a néhanapján reánk jövő szentimentális ellátulás, amivel egyes vallások beérik?

A bálványozó pogány így imádkozik: „Te bika, te vagy az isten; te gólya, te íbisz, te macska, te dugóhúzó, te vagy az isten, téged imádlak”. S mit szól ehhez Isten? Helyesli, jól van, mert hiszen „minden vallás egyformán jó”.

A régi római így imádkozott: Vénusz, te isten vagy, az erkölcsstelenség istene, hát én is az leszek. Merkur, te csaló vagy, én is az leszek. Mars, te dühös vagy, én is az leszek. A katolikus meg így imádkozik: „Uram, Te tiszta vagy, segíts, hogy én is az lehessenek. Uram, Te igazságos vagy, segíts, hogy én is az lehessenek! Uram, Te szelíd vagy, segíts, hogy én is az lehessenek.” És az Istennek ez mindegy? Mert ha „minden vallás egyformán jó”, akkor mindegy! Látjátok, Testvérek, csak végig kell gondolni, hogy mi következik abból a könnyelműen odavetett állításból, hogy „mindegy az, hogy melyik templomban imádjuk az Istent”. Így aztán könnyű botránkozni azoknak, akik nem gondolják végig, hogy mit mondanak.

B) Hasonlóképp botránkoznak azonban azok is, akik nem ismerik helyesen és csak félig ismerik az Egyház tanítását. A mi Egyházunk valóban azt állítja magáról, hogy egyedül ő Krisztus igaz Egyháza, tehát **a katolikus Egyház az egyedül üdvözítő Egyház s ezen kívül nincs üdvösség!** Mennyi neheztelést, mennyi szemrehányást kell e miatt elviselnünk azoktól, akik ezt a hittételt nem jól értik! „Hogy lehet ilyen türelmetlennek, ennyire arrogánsnak lenni!” – mondják.

Pedig csak jól kellene megérteni ezt a tételt, és mindjárt elsimulnának a félreértések.

a) Mikor a mi vallásunk azt hirdeti magáról, hogy ő az egyedül üdvözítő Egyház – mert ezt valóban hirdeti – ezzel azt mondja, hogy *csak ő van teljes birtokában a Krisztus által Egyházának adott hatalomnak s hogy a kinyilatkoztatás egészét és a kegyelmi eszközök teljességét csak ő őrízte meg.*

Igen, ezt tanítjuk.

Mit?

Azt, hogy Krisztus csak egy hajót adott, amellyel az életet át lehet úgy evezni, hogy a boldog örökkévalóság partjain kőssünk ki. Azt, hogy Krisztusnak csak egy Egyháza van, és ez a katolikus Egyház. Azt, hogy egyedül nálunk van meg mindaz a tanítás, amit Krisztus hirdetett, mindaz a hatalom, amelyet átadott, mindazok az eszközök, amelyek lelkünket erősítik s védik.

Dehát hogyan meri ezt állítani az Egyház? Nem arrogancia-e azt állítani, hogy az Egyházon kívül nincs üdvösség?

Dehát ezt nem mi állítjuk, ezt Krisztus Urunk határozta így el! Isten szuverén úr teremtményei fölött, Tőle függ előírni az utat. „Ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélektől, nem mehet be az Isten országába” (Ján. 3, 5.). „Én vagyok az út, az igazság, és az élet” (Ján. 14, 6.), aki nem jár ezen az úton, elpusztul. „Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni; aki pedig nem hiszen, elkárhozik” (Márk 16, 16.).

Ezek határozott szavak, ezeket csürni-csavarni és elmagyarázni nem lehet!

b) Egyházunknak szemére vetik, hogy „türelmetlen”, mert a felekezeteket nem ismeri el Krisztus igaz vallásának. *Dehát nem az Egyház a türelmetlen, hanem maga az igazság az!* Türelmetlen az igazság, mert nem tűri maga mellett a tévedést. Türelmetlen a napsugár, mert nem tűri maga mellett a jeget. Türelmetlen a matematika, mert nem tűri, hogy $2 \times 2 = 5$ legyen. És végül türelmetlen a katolikus Egyház, mert Krisztus csak egy vallást, csak egy Egyházat alapított, ha tehát azt hiszi magáról, hogy ő Krisztus igaz Egyháza, akkor már abban a pillanatban azt is kell vallania, hogy a felekezetek nincsenek Krisztus teljes tanításának birtokában, vagyis hogy aki nem tagja a katolikus Egyháznak, az nem is üdvözülhet.

c) „*Ah! Hiszen épen ez az arrogancia! – kiáltják erre. Hogy lehet ilyet mondani? Hogy a református, hogy a zsidó, hogy a mohammedán, hogy a pogány mind elkárhozik?*” . . .

– Dehát ki mondott ilyet? – kérdem a méltatlankodót.

– Te mondtad ép az előbb! Hogy, aki nem tagja a katolikus Egyháznak, az elkárhozik.

– Igen, igen . . . de várj csak! Az igaz, hogy aki nem tartozik a katolikus Egyházhoz, elkárhozik. Azonban a katolikus Egyházhoz *kétféleképp tartozhatik valaki*. Tartozhatik úgy, hogy meg van katolikus módon kereszttelve s ezáltal fölvételt nyert az Egyház tagjai közé: ilyen katolikus van a világon kb. 360 millió. De ugyancsak katolikusnak számítjuk azt a tömérdek jóakarátú embert is, született légyen bármelyik vallásban, aki nem hibás, hogy a katolikus Egyházat nem ismeri, aki meg van győződve vallása igazságáról és megtartja annak parancsait. *Lélekben és vágyban* ezek is tagjai az Egyháznak; következésképp ezek is részesei a krisztusi igazságnak s kegyelemnek.

Van tehát a világon közel 360 millió katolikus – a földi anyakönyvben; a mennyei anyakönyvekben azonban – vagyis az Isten mindentudása előtt – jóval több. Mert a katolikus Egyház saját gyermekeinek tekinti – mily fönséges tan! – mindazokat a más hitűeket is, akik, mint a tékozló fiú, útban vannak az atyai ház felé, de a köd és sötétség miatt még nem tudtak rátalálni. Egyházunk nem feledheti el az Üdvözítő szavait: „Egyéb juhaim is vannak, melyek nem ez akolból valók” (Ján. 10, 16.); és amint nem hirdetjük, hogy minden katolikus üdvözül, épúgy azt sem, hogy minden más hitű elkárhozik. *Mert a jóhiszemű pogány vagy jóhiszemű tévelygő vágyban és lélekben az Egyházhoz tartozik.*

C) De azt hiszem – Testvéreim – ezek után már megfelelőenkelhetünk arra a kérdésre is, **hogy valóban intoleráns-e a mi vallásunk?**

A felelet egyszerű és világos: Hát igen, hittételeinkben, dogmatikánkban valóban intoleránsak vagyunk; nem vagyunk azonban azok a polgári és szociális életben!

a) *Türelmetlenek vagyunk a dogmatikában.* Csak egy vallás lehet igaz: s ez a katolikus! Erről meg vagyunk győződve. Amelyik vallás ezt nem meri állítani magáról, az már öngyilkosságot követ is el. De a mi Egyházunk meri ezt állítani. És meri belőle levonni a végső következményeket is. Ezért nem engedheti meg, hogy más istentiszteleteken részt vegyünk, mert ez hittaga-

dás lenne. Ezért nem engedheti meg, hogy vegyesházasságban a gyermekek más vallásúakká legyenek, mert az hittagadás lenne. Kemény tétel ez? Az! De ha engedne, akkor mondhatnátok: ez az Egyház maga sem hisz saját igazában!

A katolikus Egyház türelmetlen? Igaz, de az volt az Úr Krisztus is, mikor azt mondta, hogy aki az Egyházra nem hallgat, „legyen neked mint a pogány és a vámos” (Máté 18, 17.).

És azok voltak az apostolok is, mikor kizárták a tévtanítókat. „Még ha mi, vagy egy angyal az égből hirdetne is nektek más evangéliumot, mint azt, amit nektek hirdettünk, átkozott legyen” (Gal. 1, 8.).

A hittételekben tehát valóban intoleránsak vagyunk, amint intoleráns nemcsak a hitigazság, hanem minden többi igazság is. A 2x2 nem „tolerálja”, hogy 5 legyen. A kertész nem „tolerálja” a gyomot a virágágyban. A tanító nem „tolerálja” a téves feleletet, az orvos a betegséget, a bíró a gonosztevőt. Milyet meg vagyok győződve, hogy valami igaz, abban a pillanatban már intoleráns vagyok azzal szemben, ami ellenkezik meggyőződéssel.

És ez helyes is! Csak azt ne követeljem, hogy aki más meggyőződésen van, annak be kell törni a fejét.

b) Épen azért, ha hirdetjük is a dogmatikai intoleranciát, *nem hirdetjük ugyanazt a polgári életben is*. Igen, mi harcban vagyunk a tévelyekkel, de békében akarunk lenni a tévelygőkkel!

Megvetjük-e hát mi a más vallásúakat? Nem! Bár sajnáljuk, hogy nincsenek köztünk és bár forrón imádkozunk is azért, hogy beteljesedjék az Úr Jézus hő szívevégya az egy akolról és egy pásztorról, de azért tudjuk tisztelni a mások meggyőződését. A magunk hitelveiből persze nem tagadhatunk le semmit, és nem mondhatjuk, hogy „minden vallás egyformán jó”, mert ez tulajdonképp annyit jelentene, hogy „minden vallás egyformán nem ér semmit”.

Úgy gondolom – Testvéreim, – ezek után nem lehet több mondanivalónk a lépten-nyomon szemünkre hányt kifogásról.

„Aki nem tagja a katolikus Egyháznak, nem üdvözl.” Első

hallásra valóban kemény beszéd. De ha aztán tudjuk, hogy a katolikus Egyház tagjának tart minden jószándékú embert, aki rendületlenül hiszi, hogy az ő vallása az igaz, és annak a vallásnak minden eszközét felhasználja arra, hogy Istent szolgálja, – akkor valóban nincs semmi „rettenetes” ebben a hittételben. Lehetne-e bőkezűbb az Egyház – tehát nem „türelmetlen”, hanem ellenkezőleg „elnéző”, – mint mikor azt hirdeti, hogy akik külsőleg Krisztus igaz vallásától messze tévelyegtek is, sőt talán Krisztusról nem is hallottak semmit sem, hogy még ezek is a katolikus Egyházhoz tartozhatnak! így értjük már, hogy az Egyház magáénak vallja még a Krisztus előtt élt és Istent komolyan szerető és neki szolgáló embereket is és hirdeti, hogy az eljövendő Megváltó érdemei folytán még ezek is üdvözülhetnek.

II.

Egyházunk „türelmetlensége” saját híveivel szemben.

A katolikus Egyháznak azonban még sok más természetű szemrehányást is kell meghallania. Hogy más vallásúakkal szemben intoleráns, ezt vetik szemére egyesek. De mások meg épen a másik végllettel vádolják: **hogy türelmetlen, intoleráns a saját híveivel szemben is.**

A) Vannak, akik nem tudják elviselni a tekintély elvének azt az erős kihangsúlyozását, azt a **megalkuvást nem tűrő engedelmességet**, amelyet az Egyház a saját híveitől megkövetel. „Ez már sok! – mondják. Bármit ír elő az Egyház, bármily mélyen beleszól is privát életembe és családi ügyeimbe, úgy kell fogadnom, mint az Isten szavát” . . .

a) Ez valóban így van: *amely engedelmes az Egyház Isten iránt, oly engedelmességet kíván a hívektől maga iránt.* Azért oly jellegzetesen katolikus erény az engedelmesség, mert Szent Pál is ezt emeli ki legerősebben Krisztus életéből: „Megalázta magát, engedelmes lett a halálíg és pedig a halálíg a keresztfán” (Fil. 2, 8.).

Az Egyház föltétlen engedelmisséget kíván tőlünk, mert Krisztus őt bízta meg lelkünk üdvének gondozásával s ő érzi is ezt a nagy felelősséget. Az Egyházon fordul meg, mennyire terjed el Isten igaz tisztelete s mennyire terjed ki a megváltás hatása. Neki szól elsősorban Szent Pál figyelmeztetése, hogy „hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan, ints, kérj, feddj minden türelemmel és tudománnyal” (Tim. II. 4, 2.).

b) Ha ezt megfontoljuk, már közelebb jutunk az *Egyház pszichológiájának megértéséhez*. Megértjük, miért oly érzékeny a tekintélytisztelet kérdésében: Isten tekintélyét képviseli köztünk. Ha valaki támadja őt, nem magát érzi megtámadva, hanem az Isten jogait. Ezt a kízó felelősségérzetet kell kiéreznünk az Egyház hajlíthatatlan, nem alkuvó, engedelmisséget követelő magatartásából.

És vajjon túlzott-e az Egyház öntudata, mellyel minden intézkedése mögött az Isten tekintélyét érzi, mikor valóban az Isten Fia mondta neki ezeket a döntő jelentőségű szavakat: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg, aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött” (Luk. 10, 16.). Meg ezeket a szavakat: „Bizony mondom nektek, amiket megkötöztök a földön, meg lesznek kötve mennyekben is, és amiket föloldoztok a földön, fel lesznek oldozva mennyekben is” (Máté 18, 18.).

B) Ezeknek a gondolatoknak világánál meg tudunk felelni egy másik ellenvetésre is. „Az Egyház, amint türelmetlen a más-vallásúakkal szemben, **úgy a saját híveivel szemben néha meg túl szigorú** és parancsaiban merevnek látszik. Vannak emberek, „akiket kiátkoz. Másokat nem enged a gyónáshoz és áldozáshoz járulni. Mások szeretnének megházasodni, és a katolikus Egyház nem esketi meg őket. Ez már mégiscsak sok!” ...

Pedig csak kissé kell mélyebben vizsgálni a felhozott dolgokat és megértjük az Egyház eljárásának helyességét.

a) Először is *az Egyház nem „átkoz ki” senkit*. Krisztus Egyháza áldani szokott, de átkozni soha! A kaszinókból sem

„átkozzák ki” a méltatlan tagokat, hanem „kizárják”. Az Egyház is csak kizárja őket. És ha a legutolsó falusi együletnek joga van ahhoz, hogy tagjai közül kizárja azt, aki az egylet szabályainak nem felel meg, ezt a jogot a világ legnagyobb társulatától, a katolikus Egyháztól sem lehet megtagadni.

De előbb az illetőnek kellett valami főbenjáró dologban állépnie az Egyház parancsát, és csak ezután szólalt meg az Egyház: Minthogy az alapszabályokat nem tartottad meg, magad fordítottál hátat nekem, tehát nem marad számomra más, mint levonni a következményeket: kizárlak tagjaim sorából és természetesen a tagsági jogok élvezetéből is. Ez az az annyiszor említett „kiátkozás”.

b) De higgyétek el, hogy Egyházunk erre a fájdalmas büntetésre is *csak a végső szükségben szánja el magát*. Vegyünk csak egy határozott esetet. Vegyesházasság készül, de reverzalista nem akar adni a nem katolikus fél. A katolikus Egyház nem nyugodhatik bele abba, hogy az ő hívének gyermekei közül csak egy is más vallásba kerüljön, s azért, ha nincs reverzális, nem esketi meg őket. Erre elmennek a másik vallás templomába esküdni. De ebben a pillanatban a katolikus fél már ujjat is húzott Egyházával s az Egyházból ki van zárva. Pár év múlva aztán a lelke nem hagy neki nyugtot, jönnie gyónni, de nem lehet meggyóntatni, mert egyháziilag nem érvényes házasságban él és ezen változtatni nem akar.

Ilyenkor jön aztán az elkeseredett zúgolódás, hogy az Egyház „kegyetlen”, „szívtelen”, „mégcsak gyónni sem engedi az embert” ...

Pedig – Testvéreim – mondjátok, ki lépett dacosan először arra az útra, ahonnan nem tud aztán visszatérni? Az Egyháznak fáj legjobban, hogy egyes gyermekeivel szemben keménynek kell lennie: de nem tehet másképp, hacsak nem akar hűtlenné lenni Krisztus megbízásához.

Kedves Testvéreim! Krisztus nélkül nincs üdvösség. De Egyház nélkül sem, mert az Egyház a köztünk élő Krisztus. „Nem lehet annak atyja az Isten, akinek nem anyja az Egyház” (Szent Ciprián). Ezt mindig vallotta a kereszténység, hát szabad volna-e most ezt megtagadnunk? Krisztus vallása a katolikus vallás, – ebből a hitünkől nem engedünk. De ha valljuk is, hogy a mi vallásunk az igaz, azért nem bántjuk a másét; tudjuk, hogy a másik tévedésben van, vallásos meggyőződését mégis tiszteljük. De nem szününk meg soha imádkozni azért a napért, amelyen az Úr Jézus eléri legnagyobb örömét, hogy egy akol legyen s egy pásztor.

Valahányszor tehát könnyelműen rágalmazzák előttünk szent Egyházunkat, jussonak eszünkbe *Szent Ágoston* szavai (Enarr. in ps. 88.): „Szeressük az Urat, a mi Istenünket, szeressük az ő Egyházát is. Istent, mint Atyánkat! Az Egyházat, mint anyánkat! . . . Mit ér neked, ha megvallod az Urat, tisztelod az Istent és dicséred, ha megvallod az ő Fiát, hogy az Atya jobbján ül, elfogadod, és amellet szidod az ő Egyházát? . . . Ezért, kedveseim, mindnyájan egyértelműleg állhatatosan tartsatok ki Istent, a mi Atyánk, és az Egyház, a mi anyánk mellett.” És valahányszor könnyelmű társaságban szent vallásunkat bántják, jusson eszünkbe *Szent Pál* figyelmeztetése: „Kérlek titeket, testvérek, tartsátok szemmel azokat, akik egyenlenséget és botránkozásokat okoznak azon tanítás ellenére, melyet tanultatok. Kerüljétek őket. Az ilyenek ugyanis nem Krisztus Urunknak szolgálnak ... A békeség Istene tiporja össze hamarosan lábatok alatt a sátánt. Jézus Krisztusnak, a mi Urunknak kegyelme legyen veletek” (Róm. 16, 17.-20.). Amen.

XVI.

AZ „ELVILÁGIASODOTT” EGYHÁZ.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Krisztus szent Egyházának nincs semmi takargatni valója. Ezerkilencszázéves története oly szakadatlan sorozata nagyszerű és áldásos tevékenységének, hogy nyugodtan, megijedés nélkül vesszük észre arcán az esetleges ráncokat is, és történetének hatalmas, fényes köteteiben kiábrándulás nélkül olvassuk azt a néhány szomorú lapot is, amikor arcán fájdalmasan ütközött ki az emberi elem és elhomályosította az isteni vonásokat.

Igaza van a nagy magyar gondolkozónak, *br. Eötvös József*-nek, mikor így ír: „Abban, minek csaknem kétezeréves története van, persze sok olyat is találunk, mi aljasnak látszik. A századok, mint a vizek, folyásukban nem legtisztább részeit rakják le, s ha a keresztény civilizáció hosszú múltját tekintjük, valóban nincs mit bámulnunk egyes kinövésein, de ne feledjük el, hogy a fát nemcsak hasadozott kérgéből, – mely százados sebhelyeket visel, – hanem dús lombjaiból, virágaiból s gyümölcseiből ítéljük meg, s vajjon, ki a kereszténységet eként tekinti, nem fogja-e elismerni nagyszerű jótékonyágát?”

A legutóbbi beszédben már szemügyre vettük egyikét-másikat ama kifogásoknak, amiket felületes emberek az Egyháznak hibául rónak fel, és arra jöttünk rá, hogy ezek az Egyháznak nem hibái, hanem ellenkezőleg: erényei. Nem szeretném azon-

ban, ha kedves hallgatóim lelkében csak nyoma is maradna bármily legkisebb kételynek is. Ezért a mai beszédben is még ezt a témát folytatom, hogy megvizsgálhassuk a többi ellenvetéseket is.

A múlt vasárnapi beszédben szó volt az Egyház állítólagos „türelmetlenségéről”, a maiban szó lesz az Egyház állítólagos „elvilágiasodásáról”. Azokkal a szemrehányásokkal akarnék ma foglalkozni, amiket **az Egyháznak elvilágiasodása címén** tesznek felületesen ítélkező emberek. Ugyan ki nem hallott volna még ilyesfajta beszédeket: A katolikus Egyház ma már messzire elszakadt a régi kereszténységtől, többé nem Krisztus ősi Egyháza. Krisztus azt mondta: „Az én országom nem e világból való” (Ján 18, 36.), de a katolikus Egyház az ő főpapjai és pápai vagyonával, díszével, külső hatalmával, pápai arany tiarájával, aranyos miseruháival bizony nagyon is e világból való. Minek a pápának az a hatalmas vatikáni palota, tömérdek szobájával, kincseivel, mikor Krisztusnak és az apostoloknak nem volt hová fejüket lehajtaniuk! Minek az a tömérdek hivatalnok, minek az a sok Péter-fillér, mikor Krisztus szegény volt és mezít-láb járt! Minek az a sok szertartás, aranyos-bársonyos miseruha, drágaságok és egyházi műkincsek, mikor egyszerű kis szobácska csendjében is lehetne Istent imádni! íme, a katolikus Egyház mily nagy mértékben elvilágiasodott! . . .

Kedves Testvéreim! Ki nem hallott volna már ilyen vagy ehhez hasonló kifogásokat, szemrehányásokat, botránkozásokat? Mit csináljunk? Megijedjünk tőlük?

Dehogy!

Nézzünk csak bátran szemükbe! Nyugodtan nézzünk szemébe valamennyi állításnak.

I.

Az Egyház külső fénye és vagyona.

Legtöbbször a pápaság külső fényét és az Egyház földi vagyónát vetik szemünkre, mint az „elvilágiasodás” bizonyító jeleit.

A) Vannak, akik a pápák fényes palotáját, a Vatikánt kifogásolják, meg annak sok szobáját, hivatalnokát, irodáját, azt az egész óriási központi szervezetet, amellyel a pápa irányítja a világegyház ügyeit. „**Mire való az egyházkormányzatnak ez az egész óriási szervezete?** – kérdik méltatlankodva. Hiszen mindebből Krisztus idejében **semmi sem volt!**”

a) Hát ez az egy igaz: Krisztus idejében ebből nem volt semmi. *Mert nem volt rá semmi szükség!*

Be kell azonban látnunk, hogy ha Krisztus Urunk valóban az egész világra ki akarta terjeszteni Egyházát, akkor ehhez nagy apparátus is vált szükségessé. Amint nőtt az Egyház, úgy kellett nőnie ennek a szervezetnek is. Krisztus idejében volt 12 apostol és 72 tanítvány; de ma a 12 apostol 1500 püspökre növekedett és a 72 tanítvány 300.000 papra!

Amint a 30 éves felnőtt Krisztus már nem azt a ruhát hordta, amelyet a 3 éves gyermek-Krisztus hordott, épúgy a 360 milliós világegyháznak igazgatása megköveteli a plébániai és püspöki irodák s a római kongregációk, vagyis különféle egyházi minisztériumok tömegét, amik valóban nem voltak meg, mert fölöslegesek voltak a párszáz vagy ezer embert számláló ősegyházban. De e miatt még igazán nem lehet azt mondani, hogy a katolikus Egyház elvilágiasodott volna!

b) Továbbá ha Krisztus valóban *az egész világra ki akarta terjeszteni vallását*, akkor bizonyára nem ütközik meg azon, hogy a nyugati népek közt más ruhát hordanak hívei és papjai is, mint a keletiek közt, hogy másféle lakásban élnek, más társadalmi formák közt, másféle ételkkel táplálkoznak, és az idők változása és a korok haladása szerint nem mezítláb járnak, nem darócba öltöznek, nem sáskát és erdei mézet esznek ... Mindezért még csak igazán nem lehet rájuk fogni, hogy elvilágiasodtak és Krisztustól eltávolodtak!

Krisztus azt ugyan mondotta apostolainak: „Kövessetek engem”, de nem mondotta: „Kopirozzatok engem”. Igen, kopirozzuk le magunkban a lelkét, a szellemét, de nem a külsejét!

Az Úr Jézus valószínűleg saruban járt, vagy talán mezítláb,

de seholsem olvassuk, hogy ezt mondta volna: „Tanuljatok tőlem és járjatok mezítláb”, hanem ezt mondta: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Máté 11, 29.).

Az Úr Jézus kenyeret, halat, datolyát, mézet evett és gyalog járt, de sohasem mondta, hogy „ha *ti* nem így jártok és nem így étkeztek, nem lehettek az én tanítványaim”.

Az Úr Jézus valószínűleg hosszú hajjal járt és szakállal, – de azért nem távoztak el tőle mai papjai, mert hogy nyírják a hajukat és borotválkoznak.

Az Úr Jézus evezős csónakon ment a tengeren, a mai miszisionárius negyvenezer tonnás óceánjárón megy; Krisztus számáráton vonult be Jeruzsálembe, a mai apostolutód autón jár hívei közé, – és még mindig nem szakad el ezzel Krisztustól. Mert Krisztus úgy járt, úgy ruházkodott, úgy étkezett és úgy beszélt, mint saját korában az emberek; és Egyházától és papjaitól sem veszi zokon, ha külsőségekben ők is fölveszik a különböző népek és korok szokásait. Kínában a hittérítők copfot viselnek, és én magam is láttam már egy katolikus indiánpapot, fején törzsének hatalmas tolldíszével, de azért nem merem rámondani, hogy ezzel már eltávozott Krisztustól.

B) „De kérem, – mondja erre valaki – nemcsak ilyenmikről van ám *szó!* Tessék csak arra felelni, **mire való az Egyháznak a földi vagyon, a birtok**» és mire való a pápának az a sok pénz, amit az egész világról küldenek neki Péter-fillér címén! Meg mikor a Szentszék kinevez valakit vagy kitüntet, mikor valamiért felmentvényt ad, pl. vegyes házassági ügyben, még azért is taksát, díjat kell fizetni! Most meg már külön pápai pénzt is vernek! Ezek sem az elvilágiasodás jelei?” – kérdik egyesek.

És hogy lássuk, mennyire nincs semmi takargatni valója Egyházunknak, nem térek ki ezek elől a kérdések elől sem.

a) Krisztus Egyháza ugyan nem e *világból* való, de e *világon* dolgozik. Nem húzhatja ki tehát magát az alól az általános törvény alól, hogy működésében neki anyagiakra is van szüksége. Mert hivatalnokait neki is fizetnie kell, a papírt és bélyeget, tintát

és villanyt neki sem adják ingyen, templomokat építeni, szegényeket támogatni, missziókat elősegíteni pénz nélkül ő sem tud. Az Úr Jézusnak magának is volt az apostolokkal közös kasszája, melyet a szerencsétlen Júdás kezelt (Ján. 12, 6.); Krisztus tehát bizonyára nem ütközik meg azon, hogy Egyházának is van kasszája.

b) A világegyház igazgatása pénzbe kerül, tömérdek pénzbe, és *ezt adják össze a világ katolikus hívei Péter-fillér címen*. A Péter-fillérek valóban az Egyház alattvalói részéről az Egyház céljaira beszolgáltatott adófillérek. De önkéntes adók, – soha, senki sem hajtja be azokat! Ez a világon az egyetlen adó, amelyet mindenki kész örömmel, szívesen fizet meg. Mert aki nem örömmel fizetné, az nem is fizeti.

De – már engedjétek meg, hogy ilyen nyíltan beszéljek – ezt a pénzt a pápa nem a saját konyhájára költi. Nem tudom, van-e jobb módú középosztályú család, amelyeknek asztala utói nem érné a pápa asztalát! Egyik nemrégii beszédemben ezt ugyan már szóváltettem; de kénytelen vagyok újra kitérni erre, mert még mindig vannak, akik talán azt is elhiszik, hogy mikor a pápa leül az ebédjéhez, arany korona van a fején . . .

Hát akkor mire megy a Péter-fillér? Megy az Egyház kormányzásában a pápának segédkező hivatalokra, megy a pápa állandó jótékonyására, amellyel csapást szenvedő híveit szerzte a világon mindenütt fölkeresi, és megy a hithirdetés műveire.

Az a márványtól ragyogó Szent Péter-bazilika nem a pápa kedvéért van, hanem az egész katolikus Egyház kedvéért. Azokban a fényes vatikáni termekben nem egy gazdag magánember él – mondjuk egy nagytőkés bankár –, hanem 360 millió katolikusnak feje. És ha már 4-5 milliós kis országok is súlyt helyeznek arra, hogy államfőjük megfelelő fényben és lakásban éljen, zokon veheti-e bárki is a 360 milliós katolikus Egyháznak, ha neki is jól esik az, hogy fejét a Vatikán gyönyörű termeiben találja meg?

De hangsúlyozom, hogy mindez nem lényege az Egyháznak. És ha egyszer rémes földrengés rázná meg Róma földjét,

és romba dőlne a Szent Péter-templom minden fala és tűz emészténé meg a Vatikán minden múzeumát műkincsét és pompás szobáit, az Egyház nem vesztené semmi eleven értéket általa. Elég neki, ha megmarad Szent Péter sírja, annak a Péternek sírja, aki elődje minden pápának, és sziklaköve az örök Egyháznak.

Ez jusson eszünkbe, mikor felületes emberek szemünkbe vágják, hogy az Egyház eltért régi egyszerűségétől és hogy a pápaságot a fény és hatalom elvilágiasította. Jusson eszünkbe az a nagy dicséret, amellyel a történelmet nem ismerő tudatlanokat már *Schiller* végérvényesen elintézte, mikor így írt a pápákról: „Láttunk császárokat és királyokat, fényes eszű államférfiakat és hajlíthatatlan harcosokat, akik a körülmények szorongatása alatt jogokat áldoztak fel, elveikhez hűtlenné lettek és a kényszerűségnek engedtek; de ilyesmi egy pápával ritkán történt meg, vagy soha. Még mikor nyomorban vándorolt is, mikor Olaszországban nem volt egy talpalatnyi földje sem és egyetlen hűséges lelke sem és mikor idegenek könyörületességéből élt, akkor is állhatatosan kitartott a pápai szék és az Egyház jogai mellett. . . . Bármennyire különböztek légyen is a pápák temperamentumban, gondolkodásban és képességekben, egyformán állhatatosak, egyformán hasonlóak, egyformán változatlanok voltak politikájukban. Képességük, temperamentumuk, gondolkodásuk látszólag nem is játszott szerepet állásuk betöltésénél; szinte azt mondanók, hogy személyiségük felolvadt a méltóságukba és szenvedélyük kialudt a hármaskorona alatt. És bár mindegyik meghalt pápával a trónöröklés láncja megszakadt és minden új pápához újonnan kellett azt kapcsolni, és ámbár a világ egyetlen trónja sem változtatta annyiszor urát, egyiket sem töltötték be s hagyták el oly viharok közt, mégis ez volt a keresztény világ egyetlen trónja, amelyről sohasem látszott, hogy birtoklóját megváltoztatja, mert csak a pápák haltak meg, de a lélek, mely őket élte, halhatatlan volt.”¹

¹ *Schiller*: Universalhistorische Übersicht der merkwürdigsten Staatsbegebenheiten zur Zeit Friedrichs I. (X. [2] 41.)

II.

Szertartásaink pompája.

Egyházunkra tehát nem lehet az elvilágiasodást ráfogni azért, mert világot átfogó munkásságához óriási hierarchiára és hivatalokra van szüksége. De époly kevéssé állhatnak meg azok az ellenvetések is, amelyek **liturgiánk pompás változatossága s a liturgikus ruhák és edények gazdagsága miatt akarnak minket elvilágiasodással vádolni.**

„Minek az a tömérdék szertartás, ami pl. egy püspöki misén történik? Fölállnak, leülnek, idemennek, odamennek, füstölnek, csengetnek, énekelnek ... És azok a drága, bársonyos meg selyemruhák, meg arany kelyhek” ...

Látjátok, Testvéreim, nem futunk meg az ilyen szemrehányások elől sem.

A) Mindenekelőtt is vegyük fontolóra, hogy a mai liturgia és liturgikus öltözék mögött hosszú évszázadok vannak, ez tehát régmúlt idők keresztény nemzedékétől, **keresztény őseink-től ránkmaradt kegyeles örökség.**

a) Magam is meg vagyok arról győződve, *hogy ha az Egyház ma szerkesztené meg liturgikus ruháit és szertartásait, más, sokkal egyszerűbb módon alkotná meg azokat.*

Ámde ezeket a ruhákat és szertartásokat, cerimóniákat és mozdulatokat sok-sok évszázad előtt, olyan időkben hozták be szokásba, amikor még ilyen szertartásosan éltek maguk az emberek is, és amikor ilyen drágagyöngyös szövetekben és kelmékben jártak ünnepélyes alkalmakkor maguk az emberek is.

b) Dehát akkor miért nem egyszerűsítjük le azokat a mai gondolkodás szerint? – kérdezhetné valaki.

Nemrégiben még valóban hódított a technikai haladástól elbódult emberiség közt az a jelszó: Szakítani a múlttal! Elfeledni a múltat! Csak haladás, csak haladás!

Ma azonban már kezdünk kijózanodni. Kezdünk rájönni, hogy amint a jövő a jelenből alakul, úgy a jelen is csak a múlton épülhet. *Kezdjük megbecsülni a múltat mindenütt és minden vo-*

natkozásban! A család megbecsüli őseit és büszkén akasztja ki képeiket a szobában. A nemzet megbecsüli történetét, és büszkén tanítja azt az új generációnak. A népben megbecsüljük a régi színpompás viseletet és cerimóniás szokásokat és pontos folklorisztikus munkával gyűjtjük össze és őrizzük meg a pusztulástól. De akkor megütözhetik-e valaki józanul azon, ha a mi katolikus Egyházunk is büszke 1900 éves múltjára és a múltját megbecsülő kegyelet arra viszi, hogy ne egyszerűsítsen még ma sem azokon a régi, színpompás szertartásokon!

Régi magyar elődeink színes bársonyokba és sujtásos mentékbe, vitézkötéses nadrágokba és pengő sarkantyús csizmákba öltöztek. Ma már nem ez a mindennapi ruházkodás divatja. De vajjon megütözik-e valaki azon, ha a nemzet nagyjai ünnepélyes alkalmakkor, az állam életének nevezetes eseményeihez nem a mindennapi ruhájukat veszik fel, hanem díszruhát öltenek? Ha pedig a közélet előkelőségeivel és a közélet ünnepélyes alkalmával szemben ilyen megértőek vagyunk, miért nem vagyunk hasonlóképp megértőek a vallási élet legnagyobb eseményeivel és legünnepélyesebb cselekedetével, a szentmisével és az ezt végző pappal szemben?

A katonák is egyenruhát hordanak és pedig ünnepélyesebb alkalmakra díszesebb egyenruhát, finom színes szövetből, arany sujtásokkal. Miért hordanak egyenruhát, holott a munkájukat civilkabátban vagy turista nadrágban is épen úgy el tudnák végezni? Azért, hogy mindenki lássa róluk, hogy ők nem egyszerű magánemberek, hanem az országnak szolgái. A katonáknak senki sem rója fel egyenruhájukat. Hát akkor miért nem vagyunk hasonló megértéssel a miséző papokkal szemben is? Miért kifogásoljuk, hogy őket is díszes egyenruhába öltözteti az Egyház, amikor az oltárhoz lépnek és evvel a ruhával is jelzi, hogy nem mint magánemberek, hanem mint Istennek szolgái lépnek oda!

B) És itt jutunk el a felelet második részéhez is.

Azok u. i., akik megbotránkoznak a drága selyem miseruhákon, aranyos kelyheken, földíszített templomokon, elfelejtik, hogy mindez a dísz nem azoknak szól, akik azt hordják, **hanem szól**

az Istennek, akinek tiszteletére illik legszebb és legértékesebb kincseinket is felhasználni.

a) Aki nem hinné, hogy mindez a fény és liturgikus pompa valóban nem az embernek szól, *vegyen részt az új pápa koronázásán*, és figyelje meg, hogy mikor a pápa a legnagyobb egyházi pompa kellős közepén bevonul a Szent Péter-dómba, mint égetnek el előtte egy csomó kanócot és mint mondják fülébe: „Beatissime Pater, sic transit gloria mundi”, „Szentséges Atya, így múlik el a világ dicsősége!”

A mi szertartásaink fénye és pompája tehát nem a miséző papnak vagy püspöknek szól, hanem egyedül az Istennek. És egész bizonyos, hogy sokkal inkább érhetne minket az elvilágiasodás vádja, ha az évezredek szokásból kifejlődött fehér miseing és selyem miseruhák helyett frakkban vagy szmokingban – hogy ne mondjam: pizsamában – állnánk az oltárhoz a legszen-
tebb áldozatot bemutatni.

Csak feleljetek ti magatok, jobban szolgálná-e az Egyház az Isten ügyét, előmozdítaná-e azzal az Isten tiszteletét, ha a válásos őseinktől reánk maradt aranybrokát miseruhákat eladná régiségkereskedőknek, hogy aztán a lipótvárosi gazdag szalonokban kerevet-terítő legyen belőlük? Hát ez már helyes volna, úgy-e? És ha templomából leszedne minden díszet, szentképet és szobrot, hogy olyan legyen az, mint egy fehérre meszelt hombár, akkor már előmozdítaná az Isten tiszteletét, úgy-e?

Ha pedig valaki azt mondaná – mint szokták is mondani – hogy „Krisztus szegény volt, egyszerűen élt és tőle idegen ez a nagy fény és pompa”, annak jusson eszébe, hogy szertartásainkban nemcsak a földön önkéntes szegénységben élt Krisztust tiszteljük, hanem *az önkéntes szenvedése által a mennyi fényesség ragyogását kiérdemelt Krisztus-királyt is*; meg jusson eszébe, hogy mikor Júdás zúgolódott a Krisztus lábára kiöntött drága olaj eltékozlása miatt, maga az Úr milyen szelíd szavakkal kelt védelmére Magdolna tékozló szeretetének!

b) Igaz tehát, hogy a mi szertartásaink gazdagok és színpompások. Az is igaz, hogy Szent Péter idejében még nem volt már-

ványfalú Vatikán, sem gobelines audienciás terem. *De ha Szent Péter egyszer föltámadna* és örökmécsekkel megvilágított sírjából kikelve, áthaladna a Szent Péter-templom ívei alatt és benyitna a Vatikánba és belépne XI. Pius dolgozószobájába . . . egész biztos, hogy nem nézne ismeretlenül Piusra, nem csóválná fejét, nem csodálkoznék, hanem inkább így valahogy szólana:

Testvérem! Üdvözöllek téged, a sziklát, aki valaha én voltam. Ezerkilencszáz év! Bizony az óriási idő – mi előttünk, emberek előtt. De Isten előtt „ezer esztendő olyan, mint az eltűnt tegnapi nap” (Zsolt. 89, 4.)

Azóta bizony elváltozott ez a földi élet. Az én ruhám más volt, mint a te ruhád. Az én lakásom más, mint a tied. Az én nyelvem más, mint a tied ... Sok minden másképp van ma, mint volt az én időmben. Csak egyben nincs köztünk semmi különbség: a hitünkben! Amit Krisztus Urunkról tanítasz, én is azt tanítottam. Amit az ő megváltásáról hirdetsz apostoli irataidban, én is azt hirdettem. Ami szentségeket kiszolgáltatsz, én is kiszolgáltattam.

Egy a hitünk. És egy a szeretetünk is! Én Néró *előtt* álltam ki Krisztusom mellett, te kiállasz az orosz, a mexikói, a spanyol Nérók ellen ... Amit itt látok ma a katolikus Egyházban, a szertartások, a fényes ruhák, az ünnepek, a búcsújárások, ha én nem is ismertem azokat, mindez természetes kifejlődése, kivirágzása annak a magnak, amelyet Krisztus Urunk vetett el. . .

Ilyesvalamiképpen beszélne Péter a mai pápához és aztán visszamenne sírjába. És egészen bizonyos, hogy nem Wittenbergbe menne nyugodni, sem Genfbe, sem Oxfordba, sem Pétervárra, sem Konstantinápolyba, hanem megintcsak a katolikus Rómában választaná meg újra síri nyugóhelyét.

...

Kedves Testvéreim! Egyesek azt vetik az Egyház szemére, hogy elvilágiasodott, mások ugyanakkor azért támadják, mert elmaradt a világtól, nem halad eléggé a korrallal, nem érti meg az elváltozott idők szavát. Hogy az Egyház valóban nem világiasodott el, minden okoskodásnál jobban bizonyítja az a tény, hogy

a világ mindig üldözte és gyűlölte a katolikus Egyházat. Nem mondta-e meg az Úr előre az ő követőinek: „Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami övé; de mivelhogy nem vagytok e világból valók... azért gyűlöl benneteket a világ” (Ján. 15, 19.). Az a szakadatlan gyűlölet, mellyel a „világ” ma is üldözi Krisztus Egyházát, legcsattanósabb tanúság a mellett, hogy ez az Egyház valóban nem „világiasodott el”.

Fájdalom, voltak az egyháztörténelemnek szomorú lapjai is – mint ezt a múlt beszédekben láttuk; voltak, mert az Úr törékeny és bűnre hajló emberi kezekbe tette le isteni Egyházának földi sorsát. Aki azonban elfogulatlan lélekkel kíséri végig az Egyház történetét, nem vonhatja kétségbe a neves írónak, *Bou-gaudnak* megállapítását:

„Az örökkévalóság felé tartó útján az Egyház egy csapat gyöngét és beteget is cipel magával, akiket nem hagyhat magukra. Nagy csomó bűnöst is hordoz karjaiban, akiknek folytonos bukdácsolása miatt sokan tévesen ítélnék magáról az Egyházzal! Tömérdek halottat is hordoz a keblén, akiket minden szeretetével sem képes föltámasztani, és akiknek botránkoztató életmódja mint megannyi folt tűnik föl az ő fehér ruháján. De szépségét mindez el nem sötétíti, főleg tönkre nem teszi, bár sokszor elfátyolozza. Útját ez meg nem akasztja, bár néha megnehezíti. Továbbra is folyton tiszta és folt nélküli marad, bármilyen sárosnak látszik is ruhája. Bizonyos korokban isteni Völegényéhez hasonlít, akit valaha összeköpdösve és vérrel borítva láttak, megfosztva minden fenségtől és bélpokloshoz hasonlóvá téve ... De bárha az Üdvözítő módjára szidják is és köpködjék is az Egyházat és ha ezer sebből vérzik is, belső lényegében érintetlen marad. Ezekből az elkerülhetetlen gyöngeségekből és tökéletlenségekből mindig az alázatosság, tisztaság, isten- és ember-szeretet főszegecs virágai fognak kifakadni. Csak csodálunk lehet ezt a páratlan alkotást. Teste a földé, lelke a mennyországé.”

Egyházam teste a földé, lelke a mennyországé, – én pedig akarok lenni teljesen az én katolikus Egyházamé.

Egyházam hú fia akarok lenni most e földön, hogy lehessen egyszer Istennek boldog gyermeke majd az égben! Amen.

XVII.

AZ EGYHÁZ ÉRDEMEI. (I.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Úr Jézus egész földi tevékenységét utolérhetetlen tömörséggel foglalja egybe az Apostolok Cselekedete, mikor ezt mondja róla: „Körüljárt, jót cselekedvén” (Ap. Csel. 10, 38.). Az ő egész földi élete áldás és jócselekedet volt.

A katolikus Egyház Krisztus titokzatos teste, a köztünk tovább élő Krisztus. Csak egész természetes tehát, hogy az ő működésére is érvényesnek kell lennie a Szentírás megállapításának: „Körüljárt, jót cselekedvén”.

Annyiszor hallunk beszélni „keresztény kultúráról” és „keresztény civilizációról”, hogy most – az Egyházzal szülő beszédekkel kapcsolatban – alaposabban is meg szeretném vizsgálni az Egyház áldásait, jócselekedeteit, kulturális érdemeit. XIII. Leó pápa az „Inscrutabili” kezdetű enciklikájában a katolikus Egyházat „a civilizáció anyjának” nevezte. Vajjon nem csak föllengzős lelkendezés-e ez, nem alaptalan nagyotmondás-e? Vajjon valóban igaz-e, hogy nincs a világnak egyetlen intézménye sem, amelynek az emberiség az igazi kultúra terén csak megközelítőleg is annyit köszönhetne, mint a katolikus Egyháznak? Vajjon nem túloz-e az az író, aki ezt állapítja meg: „Forgathatja az ember a dolgot, ahogy akarja, mégis igaz marad, hogy ez a

Nyugat-Európa belső lényege szerint a latin Egyháznak, a Szent-széknak, a római pápaságnak teremtménye.”¹

Ha a mai és a következő beszédben közelről fogjuk vizsgálni az Egyház érdemeit, azért tesszük, hogy ezzel is magasabbra szítsuk öntudatos szeretetünk lángját a mi szent katolikus Egyházunk iránt.

Mik tehát az Egyház érdemei, amelyekkel örök hála kötelezte az egész emberiséget?

I.

Az Egyház őrzi Krisztus tanítását.

A katolikus Egyháznak legelső érdeme – amely elhomályosítja minden később említendő érdemét – az, hogy **sértetlen tisztaságban őrzi Krisztus tanítását.**

A) Senki a katolikus Egyháztól nem tudja megtagadni azt a nagy érdemet, hogy **az elmúlt századok viharában sértetlenül és teljes tisztaságban őrizte meg számunkra Krisztus drága örökségét.**

a) Krisztus nélkül nincs kereszténység. De viszont nézzünk körül az egész világon: *hol találjuk meg épen, torzítás nélkül Krisztus arcát? Csak a katolikus Egyházban!* Bárhová fordítsuk tekintetünket, Krisztus Urunk képe mindenütt hiányos; vagy elvettek belőle, vagy eltorzították vonásait. Arius tagadta, hogy Krisztus Isten volt, Nestorius tagadta, hogy egy személy volt, Eutyches tagadta, hogy isteni és emberi természete volt, Sergius tagadta Krisztus szabad emberi akaratát, Apollinaris az emberi lelkét, Basiledes Krisztus emberi testét. Mily elkeseredett harcokban védelmezte az Egyház Krisztus személyét e régi eretnek ellen!

És jöttek új ellenségek, a régieknél veszedelmesebbek. Az egyik azt hirdette, hogy Krisztus nem is élt soha, csak legenda

¹ *Jakob Philipp Fallmerayer* .· Gesammelte Schriften II. 202. 1.

az egész. A másik, hogy Krisztus ügyes hipnotizőr volt. A harmadik, hogy álmódzó, rajongó. A negyedik, hogy Ő volt az első szocialista . . . Elgondolni is rettenetes, mi maradt volna Krisztusból, ha a gyűlölet és gonoszság tajtékzó hullámai közt védőn nem emeli magasra Krisztus áldott képét a katolikus Egyház.

b) De *aztán* jött napjaink még veszedelmesebb ellensége, százszorta veszélyesebb minden eddiginél: a *hitetlenség, a szervezett istentagadás*.

Ki nem hallotta volna még, mily támadóan dolgozik a szervezett istentagadás! Ha két becsületes magyar ember találkozik, így köszöntik egymást: „Adjon Isten” és a másik rámondja: „Fogadj Isten”. De ha ma a Szovjetben egy orosz ember találkozik a másikkal, így kell köszönnie: „Nincs Isten.” És a másik ráfeleli: „Nem is volt, nem is lesz”.

És csak lapozzuk végig ezeknek az istenteleneknek folyóiratait: kit támadnak legelkeseredettebb gyűlölettel? A római pápát! Csak bele kell nézni az orosz elemi iskolai olvasókönyvekbe: kire szórnak ott legtöbb epét-tajtékot, sarat, rágalmakat? A római katolikus Egyházra! Vajjon miért? Mert érzik, hogy ez az ő sikerük egyetlen komoly akadály. Mert érzik, hogy Krisztus – akit ők ki akarnak irtani az emberek lelkéből – a katolikus Egyházban él és működik, itt található fel az egész, a hamisítatlan Krisztus, az a Krisztus, akit a próféták megjövendöltek, az a Krisztus, akitől az evangéliumok írnak, az egész Krisztus istenségével s emberségével, minden parancsával és szentségével, áldó kezével és irgalmazó szívével, az a Krisztus, aki mennybemenetele napján így szólt ehhez az Egyházhoz: „Elmenvén, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya, Fiú és Szentlélek nevében; tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek” (Máté 28, 19. 20.).

B) És ebben áll az Egyház legfőbb áldása és legnagyobb érdeme: **Krisztus parancsára tanítja az embereket, megszenteli őket és az örök életre vezeti.**

a) Az Egyház tulajdonkép a megváltás állandósítása, a köz-

tünk tovább élő Krisztus. Már pedig Krisztus megtestesülésének az volt a célja, hogy az embert istenközelségbe emelje, megszentelje. Ezért imádkozik az Egyház, ezért hirdeti Isten ígését, ezért mutatja be a szentmiseáldozatot s ezért osztja a szentségeket. Krisztus azért jött, hogy az embereknek „életük legyen és minél több legyen” (Ján. 10, 10.).

b) Ha tehát pontosabban akarnók leírni, mik az Egyház vállalási érdemei, csak el kell gondolnunk, mi lenne az Egyház nélkül, *mit veszítene a világ, ha az Egyház eltűnnék.*

Elgondolni is rettenetes! ... Mi lenne az emberiségből, ha eltűnnék lelkéből a hit! A hit a világot teremtő és gondozó Istenben! A hit az isteni Gondviselésben! A hit az isteni igazságban és jutalmazásban! A hit az isteni irgalomban és szeretetben!

Mi lenne, ha eltűnnék közülünk az Úr Jézus Krisztus! Pedig ha nem volna Egyház, mely szakadatlanul hirdeti Krisztust, az ő alakját is épügy belepné a századok pora, mint a történelem minden többi szereplőjét belepte.

És mi lenne, ha elapadna az a hét forrás, amely a megváltás kegyelmét ontja felénk az Egyházban! ...

Mily sivárság, mily tatóngó mélység, mily lelki üresség ma-radna itt körülöttünk! És hogy az Egyház mindezt megőrizte számunkra, ebben áll az ő legfőbb érdeme. És elsősorban ezért érvényesek róla is a Szentírás szavai: „Körüljárt, jót cselekedvén”.

II.

Az Egyház érdemei az erkölcsi világrend védelmében.

De ha valóban az is az Egyház első célja és legfőbb érdeme, hogy Krisztus tanítását hamisítatlanul őrizze és Krisztus gyermekeinek lelki emelkedését gondolja, vannak ezenkívül más áldásai is, amelyekre ha nem is elsősorban hivatkozunk, de amelyeket elhallgatni mégsem volna méltányos dolog.

Mindenekelőtt is gondolok itt az erkölcsi világrend rendületlen megvédelmezésére.

A) Mind a katolikus Egyház eszméje, mind pedig annak 1900 éves története kezesség mellett, hogy ha a világon mindenütt meginoghat is az erkölcsi rend alapja, ha filozófusok, hadvezérek, politikusok és pénzemberek elárulhatják is a becsületet és erkölcsöt, *van egy szikla a világon, mely meg nem inogva emelkedik ki a változó hullámok áradatából: az Egyház sziklája**

a) Az Egyháznak nem hivatása, hogy az államok politikájába beleszóljon; de szent hivatása és feladata *azokat az erkölcsi alapokat biztosítani*, amelyek nélkül nincs emberies, rendezett társadalmi élet. Mindenki meginoghat a világon, mindenki zavarba jöhet, mindenkinek lehetnek gyöngye percei, melyekben hűtlenné válik az erkölcsőhöz, csak a katolikus Egyház nem tagadta meg soha a krisztusi erkölcsöket, nem alkudott el belőlük soha semmit, hanem zsarnokoknak és forradalmároknak, Néróknak és Cézároknak, Napóleonoknak, Henrikeknek és Fülöpöknek ugyanazzal a bátorsággal vetette szemére bűneiket, amellyel Keresztelő Szent János vágta szemébe a hatalmas Heródesnek: „Non licet tibi”, „nem szabad neked” (Márk 6, 18.) ezt vagy azt tenned!

Akár a hamis bölcelet tévtanaiba akarják ringatni a világot, akár veszedelmes erkölcsi tételek vezetnék azt félre, az Egyház rögtön fölemeli szavát. Fájdalom, sokan nem hallgatnak rá, de legalább nem mondhatják, hogy senki sem figyelmeztetett minket.

b) *És ezáltal vált az Egyház a legelső kultúrtényezővé.* Nem könnyű megfelelő és pontos meghatározását adni a kultúrának, abban azonban mindenki megegyezik, hogy az emberi kultúra az emberi természet tökéletesítését, fölemelését, megnevelését jelenti, virágbafakasztását azoknak az értékeknek, amik bennünk csírában megvannak.

Ha azonban ez igaz, akkor a katolicizmus a legfőbb, legerősebb, legértékesebb kultúrtényező, mert alapítója, az Istenfia, a legszárnyalóbb lelki emelkedés vágyát fakasztotta bennünk.

Krisztus azért jött, hogy az embereknek „életük legyen és minél több legyen” (Ján. 10, 10.). Ő nemcsak parancsot adott az embereknek: „Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Máté 5, 48.), – hanem hatalmat is adott nekik, hogy „Isten gyermekeivé legyenek” (Ján. 1, 12.).

Ebből a nagyszerű talajból nőttek ki a szentek, akik a gyoöngé, „bűnre hajló emberi természetet az Egyház szentségein keresztül áramló isteni kegyelem erejével az istenközelség szédületes magaslatára emelték. Külön beszédet lehetne arról tartani, mily érdeme az Egyháznak, hogy a szenteket adta az emberiségnek, és a földi élet lapályaiba beleállította ezeket a hófehér hegy-csúcsokat, hogy biztató, bátorító, erősítő tekintettel nézhessünk fel rájuk, mikor néha nagyon elfog a keserűség és reménytelen lemondás az emberi gonoszság feneketlen mélységének láttára.

B) Értsük meg tehát az Egyháznak ezt a meg nem alkuvó erkölcsi szigorúságát! Voltak valaha, akik e miatt azt fogták rá, hogy ellensége a kultúrának s a földi életnek. De ma már egyre többen jönnek rá nem katolikus kultúrtörténészek is, hogy az igazi kultúra érdekét szolgálják még azok az egyházi parancsok is, amelyek látszólag a földi kultúrának vagy a földi javak élvezetének útjában állanak.

a) Volt idő, amikor pl. az Egyháznak szemére vetették, hogy a *vasárnapi pihenés megkövetelésével* akadályozza a nagyszabású földi tevékenység kifejtését. Ma azonban senki sincs már, aki be nem látná, hogy az ember nem gép, amelyet megállás nélkül lehet dolgoztatni, hanem élő lény, akinek lelke is van s ennek a léleknek vasárnapi vallásos megerősítése s ugyanakkor a testnek pihentetése csak elviselhetőbbé és értékesebbé teszi a hétköznapi tevékenységet.

Semmi sem állhat tőlünk, a kereszténységtől távolabb, mint kárhóztatni azt a páratlan szorgoskodást, amellyel az emberi kéz ma a kultúra fejlesztésén dolgozik. Ami ellen a kereszténység óvást emel, az a túlhajtott egyoldalúság, mely a folytonos külső tevékenységben megfelelkezik a benső Énről, mintha az ember lenne a kultúráért, s nem fordítva. Ma már belátjuk, hogy az

Egyháznak nagyon is igaza van a vasárnapi munkaszünettel; mert ha kereszténységgel át nem itatjuk a kultúrát, átokká válik az, mely külső, fényes csillogása alatt ijesztő nyomorúságot takar.

b) Mások túl szigorúnak tartják a *VI. parancs meg nem alkuvo hirdetését*, mert ezzel megfosztja az Egyház az embereket az érzékiség féktelen kiélvezésétől. Pedig tömérdek testi-lelki nyomorúság, betegség, örültek háza és kórház tanúskodik mellett, hogy mivé válnék az emberiség a VI. parancs korlátozása nélkül.

c) Ismét mások a *böjti parancssal szemben állnak értetlenül*. Mire való ez? – kérdik méltatlankodva. Miért nem engedi az Egyház élvezni még a föld ártatlan örömeit sem?

Hogy ma a böjt annyira könnyű, hogy kötelessége betöltésében senkit sem akadályoz, erről nem is kell beszélnem. De igen is ki kell emelnem azt az előnyt, amit a böjti parancs a lelki értékek uralomra jutása terén jelent. Hiszen az ember annyira a földhöz ragad, annyira az érzékek uralma alatt nyög, hogy valósággal örülnöm kellene, mikor jön a péntek vagy más böjt és most meg kell tagadnom érzékeimtől ezt vagy azt, ami pedig olyan jól esnék most is – és ezáltal a lélek uralmát újra biztosíthatom az anyag felett.

Íme – Testvéreim – az Egyház sohasem rombolni akar, hanem építeni, és még ott is, ahol látszólag lefog, fékez vagy visszaszorít, valójában még ott is a nemesebb emberi eszményeket szolgálja. És ebben áll másik nagy kulturális értéke. Mert „hogy az automobil és repülőgép haladás-e, nem tudjuk; de hogy a büntől és szenvedélyektől való szabadulás haladás, az bizonyos” (Foerster).

III.

Az Egyház érdemei a társadalmi élet terén.

És itt jutunk el az Egyház érdemeinek egészen új csoportjához, az Egyháznak ahhoz a tevékenységéhez, amellyel **a közös társadalmi életet lehetővé teszi.**

A) Ezek közt első helyen kell megemlítenünk a **tekintély elvét.**

a) *Tekintélytisztelet nélkül nincs közös emberi élet;* de viszont a tekintély elvének közismerten legelső védője és biztosítója éppen a katolikus Egyház. Itt hangzott el először Szent Pál szava: „Mindenki vesse alá magát a felettes hatóságoknak. Nincs ugyanis hatalom, csak az Istentől; amik pedig vannak, azokat az Isten rendelte” (Róm. 13, 1.).

És *Goethének* márcsak elhíhetjük, ha így ír: „Mikor Pál ezt mondja: Engedelmeskedjete a felsőbbeknek, mert ez az Isten rendelése – ezzel olyan óriási kultúrát hirdet, amit semmi előbbi úton a kereszténység útján kívül elérni nem lehetett”.¹ A tekintély tiszteletnek közmondásosán legelső ápolója a katolikus Egyház, de oly tekintélytiszteletnek, amely mikor megalázkodunk előtte, lelkileg fölemel, s mikor meghajlunk előtte, léleken naggyá tesz.

b) *Egyetlen egy vallásban sem veszik körül a hívek papjait, püspökeiket és a pápát oly kegyeletes tisztelettel, mint nálunk;* mert jól tudják, hogy azok lelki hatalma s méltósága az apostolokig megy vissza. Mikor a hívek papjait tisztelik, Krisztus apostolainak utódját tisztelik bennük s mikor a pápa előtt meghajolnak, Szent Péter utóda előtt hajolnak meg.

Mit jelent nekünk a pápa tekintélye, valójában csak akkor ébredünk ennek tudatára, ha látjuk, mivé lettek azok, akik szembezártak a pápával s elszakadtak tőle. „Qui mange du pape, en meurt” – állapítja meg egy történetbölcse. „Aki a pápába harap, belehal”. Az egyik elszakadt felekezet megmerevedett és elszaladt mellette a lüktető élet; a másik meg 300-felé szakadt tovább és apró darabokban elnyeli az élet, – de aki Péter szikláján áll, dacol az idővel.

. Aki az Egyház isteni küldetésével tisztában van, egész természetesen fogja találni az egyházi tekintély előtt való meghajlást. Az emberi ész többoldalú korlátoltsága s tévedése csak sze-

¹ *Goethe: Gespräche mit Riemer. Nov. 1806. Biedermann II. 106.*

rénységet önthet belénk, és arra készítet, hogy annál könnyebben hallgassunk annak a tekintélynek szavára, amely mögött a tévedéstől megvédő isteni segítséget tudjuk.

A tekintély és a szabadság összeegyeztetése állandóan felszínen lévő problémája az emberiségnek. De ne úgy oldjuk meg, hogy eldobjuk az elsőt: ez rombolás, nem megoldás lenne. Hanem úgy, mint az Egyház; parancsol ugyan és tekintélyt követel magának, de mily jól esik tudnunk, hogy aki parancsol, maga is ugyanazon pillanatban engedelmeskedik: engedelmeskedik az Istennek.

B) Ezzel kapcsolatban meg kell emlékeznünk az Egyháznak olyan érdeméről is, amelyre rendszerint nem is szoktunk gondolni, amely pedig nem kisebb az előbbinél: az Egyház, amíg egyrészt legerősebb képviselője a tekintély elvének, másrészt **legelső védelmezője az egyén jogainak is a túlságos állami hatalommal szemben.** Ezért küzdött a rabszolgaság ellen, ezért hirdet jogegyenlőséget és testvériséget mindenfajta ember számára. Ezért hirdeti és követeli a lelkiismeret szabadságát. Az Egyház védi az egyén jogait az állami hatalom esetleges túlkapásaival szemben. Hogy csak a legújabb példát említsem: ki emelte föl szavát az egyes országokban propagált eugenikus sterilizáció ellen, ami durva belenyúlás az egyén jogaiba? Senki más, egyedül a római pápa!

A hatalmasok ajkáról ma is gyakran elhangzanak a szavak, melyeket a gőgös fáraó mondott, mikor Mózes Isten nevében a zsidók szabadonbocsátását követelte: „Kicsoda az az Úr, hogy hallgassak szavára?” (Móz, II. 5, 2.). Az Egyház azonban mindig úgy felel, mint Krisztus felelt Pilátusnak: „Azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról” (Ján. 18, 37.). Amint Szent Ambrus szembe mert szállni a bűnbánatot nem tartó Theodosiussal, amint I. Leó szembe mert menni Attilával, épúgy az Egyház mindig védelmezője volt az erkölcsi rendnek, az igazságnak, jognak, méltányosságnak minden zsarnoki elnyomással szemben. Mikor korunkban a nagyipar és nagyvállalkozások embertelen nivó alá szorították a munkások millióinak éle-

tét, nem XIII. Leó pápa volt-e, aki nagyszabású „Rerum novarum”-ában fölemelte szavát az elnyomottakért? És nem XI. Pius pápa volt-e, aki a „Quadragesimo anno”-jában nyomatékosan megismételte az Egyház figyelmeztetését?

C) Ezzel kapcsolatban futólag azt is megemlítem, hogy a szentek egyességének hirdetése által, – ami a legszociálisabb dogmája az Egyháznak – **nagyszerű testvériséget is hirdet az Egyház az emberek között.** E szerint egy katolikus ember, vagy egy katolikus nép soha sincs egyedül, mert minden egyes tagja tagja Krisztus misztikus testének is. Ki nem látná, mily nagyszerű kiegyenlítése ez a tan a nemzeti, faji, szociális vagy politikai ellentéteknek! Valóban azt mutatja a történelem, hogy amíg az európai keresztény országokat az azonos hit és azonos világnézet kapcsolta össze, addig nem hangozhatott fel Európa fölött az „Untergang des Abendlandes” halálharangja.

Ha végigtekintünk a keresztény Európa kultúrtörténetén, és látjuk azokat a szédületes eredményeket, amiket a világ a nyugati kultúrától kapott, joggal vetődik föl bennünk a kérdés: De hát ki teremtette ezt az egész nyugati kultúrát? Kinek érdeme, hogy a népvándorlás pogány törzsei a barbárság sötétségéből az evangélium fénysütésébe jutottak? Kinek érdeme, hogy az egymást ölő, pusztító, nyugtalan nomád népekből országalkotó, civilizált nemzetek váltak? Kinek érdeme? Bizony nem az arianizmusé, nem a gnoszticizmusé, de még csak nem is a protestantizmusé, hanem egyedül a katolikus Egyházé!

„A vallás az az aroma, amely a tudományt megmenti a rothadástól” – állapítja meg maga Bacon is. Nos hát áll ez nemcsak a tudományról, hanem az emberi szellem mindenfajta működéséről és áll különösen a vallások vallásáról, a katolicizmusról.

Ezek az éredemek, amelyekre a mai beszéd második felében rámutattam, nem elsődleges érdemei ugyan Krisztus Egyháznak. Első érdeme – mint ezt a beszéd elején is kiemeltem – az, hogy Krisztus vallását hirdeti, a meghamisítástól óvja és így lelünk örök üdvét biztosítja.

De azért nem kevésbé kell hálásaknak lennünk szent Egy-

házzunkkal szemben, hogy örök életünk érdekeinek munkálása mellett ezt a földi életet is könnyebbé, elviselhetőbbé, rendezettebbé teszi. Mindig igaz marad *Goethe* megállapítása: „Haladjon bár a szellemi kultúra, növekedjék bár a természettudomány kiterjedésben és mélységben, bővüljön az emberi szellem, amint csak akar: a kereszténység fönséget és erkölcsi kultúráját, amint az az evangéliumokban fénylik, fölülmúlani nem fogja”.¹

*

Kedves Testvéreim! Egy este lelkében meghasonlott, fáradt vándor zörgetett egy olasz kolostor ajtaján s bebocsátást kért. „Mit keresel?” – kérdi tőle a kapus szerzetes. „A békét” – felelte a szerencsétlen ember, a világhírű költő, Torquato Tasso. Ma egyetlen nagy Torquato Tassová, nagy békekeresővé vált az egész emberiség. Hol találjuk azt meg? Sehol máshol, csak Krisztus Egyházában. Mert ennek ígérte az Úr: „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek; nem miként a világ adja, adom én nektek” (Ján. 14, 27.).

Vajjon nem mondhatná-e el nekünk is az Úr, amit választott népének mondott Aggeus próféta által: Sokat vetettetek és keveset arattatok; ettetek és nem laktatok jól; ruházkodtatok és nem lett tőle melegetek; pénzt gyűjtöttetek, de lyukas volt a zsákokotok (V. Ö. Agg. 1, 6.). Vajjon nem tapasztaljuk-e magunkon Jób könyvének igazát: „Fényes nappal sötétbe botlanak, délben úgy tapogatnak, mint éjjel” (Jób 5, 14.).

Ma már mindenki látja, hogy sem a világ bölcseinek örökös konferenciázása, sem gazdasági és politikai rendelkezések óceánja nem képes a jobb jövőt biztosítani. Igazságot és szeretetet, jogot és békét Krisztus Egyházától kell tanulnunk. Attól az Egyháztól, melyre már 1900 éve illenek a Szentírás szavai: Körüljár – mint Krisztus járt ezen a földön – jót cselekedvén.

Nem áltatjuk magunkat: ez a föld soha többé nem válik pa-

¹ *Goethe*: Gespräche mit Eckermann. Reclam's Ausg. III. 264.

radicsommá; harc, lemondás, küzdelem és szenvedés mindig lesz rajta; örök béke csak Isten örök országában lesz. *De hogy ezt a harcot bírjuk; hogy az úton össze ne roskadjunk; hogy az önzés, gyűlölet, kapzsiság, hatalmi vágy és élvezetvágy vízözöne el ne árassza a földet; hogy fajok és népek, mint testvérek, közösen tudjanak dolgozni az emberiség közös kulturális előhaladásán:* ezt elérhetjük, ha ... **ha leszünk tanulékonyabb, engedelmesebb, hűségesebb fiai a mi áldást adó, szent, katolikus Egyházunknak.** Amen.

XVIII.

AZ EGYHÁZ ÉRDEMEI. (II.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Vallásunk isteni Alapítója egy ízben a következő, örökké emlékezetes parancsot adta követőinek: „Keressétek először az Isten országát és az ő igazságát” (Máté 6, 33.) és a többiek majd hozzáadattak ehhez. A katolikus Egyház mindig szem előtt tartotta ezt az útravalót: Engem azért küldött az Úr, hogy az emberek *lelkét* mentsem meg! Tehát nem azért, hogy kultúrát terjesszek? Nem! Nem azért, hogy a földi boldogságot alapozzam meg? Nem! *Isten országát alapozni az emberek lelkében – ez a katolikus „Egyház első és legfőbb feladata.*

De – íme – bár az Egyház mindig *csakis* ezt kereste. isteni Alapítójának ígérete szerint a többiek is hozzáadattak neki. Bár tanításaival, törvényeivel, parancsaival, istentiszteletével valóban azt célozta, hogy az emberek *lelkét* mentse meg a túlvilági életnek, mégis ugyanezen elveivel az emberiség földi boldogulásának, kultúrájának, művelésének is páratlan lendítő eszközévé vált, forrásává egész európai kultúránknak, melyet teljes joggal nevezünk „keresztény kultúrának”.

A mai beszédben ki akarom egészíteni azokat a tényeket, amelyeket a múltkori alkalommal az Egyház érdemei gyanánt fel-említettem. A múltkor beszéltem Egyházunk vallási és erkölcsi érdemeiről, most beszélek kulturális érdemeiről. Az Egyház val-

lási érdeme az, hogy Krisztus Urunk tanítását hamisítatlanul őrizte meg számunkra; erkölcsi érdeme, hogy a tekintélytiszteletnek, igazságnak s az egyén jogainak védelmével lehetővé tette a közös emberi életet. Erre mutattam rá a múlt vasárnap.

Ma tovább folytatom az utóbbi gondolat fejtegetését és nagy vonásokban szeretnék **rámutatni az Egyház kulturális érdemeire is**. Szeretném elmondani, hogy az Egyház nem pusztán lehetővé tette a közös, rendezett társadalmi életet, hanem **I. a civilizációt II. tudomány és III. művészet nagy arányú fejlesztése által** az emberi életet szebbé, könnyebbé, kedvesebbé változtatta.

I.

Az Egyház és a civilizáció.

Először tehát vessük föl ezt a kérdést: **Mit köszönhet a kereszténységnek a civilizáció?**

A pogány kultúrájában boldogtalan emberiség fülét 1900 évvel ezelőtt ismeretlen hang ütötte meg: a kereszténység hangja, s ez a hang a kívül-belül düledező korhadó pogány társadalom közepén egy új világ körvonalait kezdte építeni a lelkek mélyén.

a) A pogány korban szégyen volt a részvét és irgalom és ismeretlen volt a felebaráti szeretet, nem ismertek árvaházat, kórházat és aggok menedékházát, – csak a kereszténység óta, csak Krisztus tanítása óta érdemszerző akár egy pohár vizet is nyújtani a szenvedőnek.

b) A pogány kor a nőt nem tekintette teljes jogú, a férfival egyenlő embernek, mert hiszen az asszonyt akkor zavarta el férje, amikor neki tetszett.

Halljátok csak, hogy klasszikus írók is mint vélekednek nőkről. *Hesiodus* így ír róluk: „Ez az átkozott fajzat, a halandók leg súlyosabb ostora”.¹ *Aischylos* ezt mondja a nőkről: „Ti

¹ Thegon. v. 584, 589, 601.

vagytok a város és az otthon minden rossz csapása között a legrosszabb”.¹ *Cato* így tüzel ellenük: „Vajjon egészen le akarjátok-e venni a pórázot ezekről a meg fékezhetetlen állatokról és állatni magatokat azzal a reménnyel, hogy kicsapongásaikat majd maguk fogják korlátozni?”² A római „a férfiú méltósága” („maiestas virorum”) mellett a női nemről mint „gyöngé elméjűről” („sexus imbecillis”), „könnyelműről” („levis”), „munkára képtelenről” („impar laboribus”) beszélt.

Jött azonban a kereszténység és fölemelte a nőt ebből a megalázott helyzetéből, mikor azt hirdette, hogy a házasság szentség, melyet felbontani soha nem lehet, és amikor oltárra emelte Szűz Máriát s ezzel a férfiakba oly tiszteletet oltott a női nem iránt, hogy azt 1900 év után is csak a legújabb kor léhasága tudta kikezdeni. Az emberi társadalom alapja a család, a családi élet megszilárdítása pedig a kereszténység óriási érdeme.

c) *A pogány korban siralmas volt a gyermek sorsa is.* Atyjától függött: életben tartja-e, vagy ledobja a tarpeji szikláról. A „tizenkétévtől törvény”-ben pl. az állott: „A gyöngé és csúf gyermekeket megfojtjuk” („Liberos, si debiles monstrosique sunt, mergimus”). „A gyermek még nem ember” („infans homo nondum est”) – így hangzott a római jogtudomány egyik megállapítása. Krisztus ellenben magához ölelte a gyermekeket, s tanította, hogy a legelhagyatottabban is halhatatlan lélek él. Amint az első nővédelmi szabály a Szűz Mária tisztelete volt, ép úgy az első gyermekvédelmi törvényt is Krisztus hozta, mikor így szólt: „Aki megbotránkozott egyet a kicsinyek közül, kik énbennem hisznek, jobb volna annak, hogyha malomkövet kötnének nyakába és a tenger mélységébe merítenék” (Máté 18, 6.).

d) Nos, és említsem-e azt az évszázados küzdelmet, amit a kereszténység az emberiség szégyenfoltjának, a *rabszolgaság-nak eltörléséért* kifejtett?

¹ Septem c. Theb. v. 165, 169, 172.

² Titus Livius, Hist. XXXIV. 2.

Mai, kifinomult gondolkozásunkkal elhinni is alig vagyunk képesek, hogy évezreden át embereket piacon úgy árultak, mint az ökröket. Megnézték fogukat, kiforgatták ajkukat, megnézték izomzatukat, aztán kifizették árukat s vitték haza baromnak. Gazdája korbáccsal verte s ha úgy tetszett, a halastóba dobatta s halait hizlalta rabszolgája testével. „A rabszolgákkal szemben minden meg van engedve” („omnia in servum licent”), – ha még a nemes *Seneca* ezt mondhatta,¹ gondolhatjuk, mi lehetett szegényeknek a sorsa! Ha meggyilkolták valahol a ház urát, annak a háznak valamennyi rabszolgáját kivégezték.² És mialatt az előkelő római hölgy festette magát vagy barátnőivel társalgott, azzal szórakozott, hogy hegyes tűvel szurkálta az őt kiszolgáló rabszolgánót.³

Jött azonban a kereszténység és kihirdette, hogy Isten előtt nincs különbség szabad és rabszolga közt, mert mindenkin, akinek kifelé emberarca van, annak lelkén befelé az Isten arca ég; a kereszténység alapította a rabváltó szerzetes rendeket, amelyeknek tagjai mindent megtettek a rabok kiszabadítására s ha ez más-kép nem sikerült, magukat adták helyettük cserébe.

e) Európát a középkorban előzőnlötték a barbár népek s a kereszténység lett ezeknek is megtérítője. A hithirdető szerzetesek mindnyájukhoz elmentek, hogy az evangélium fényét megvigyék nekik; s ugyanakkor, mikor Krisztust hirdették nekik, a testi-lelki vakságban élő népeket földművelésre, építkezésre, erdőirtásra, iparra, békés polgári életre, szóval kultúrára tanították. Pannonhalmán még ma is áll a kolostor, ahonnan az egész magyar civilizáció egykor kiindult, s amint mi Szent Adalbertben, Szent Gellértben s szerzetestársaikban nemcsak hittérítőinket, hanem a magyar civilizáció alapvetőit is tiszteljük, épúgy tiszteli minden mai európai művelt nemzet a katolikus Egyház egy-egy hőslélkű papjában, szentjében, vértanújában a maga civilizáció-

¹ Clement. I. 18.

² Tacitus: Annales XIV, 42.

³ Ovidius: Ars amandi III. 239.

jának megteremtőjét: a franciák Szent Remigben, az írek Szent Patrikban, a skótok Szent Kolumbánban, a németek Szent Bonifácban, a szlávok Szent Cirillben és Metódoban és így tovább . . .

A katolikus Egyház beláthatatlan értékű kulturális munkáját csak az tudja kellőképpen megbecsülni, aki ismeri az általa megszelídített népeknek vad, fékezetlen alaptermészetét. Amit pl, a szerzetesek az őserdők irtásával, a földművelés megtanításával, elhagyott országrészek lakhatóvá tételével s az iskolázatással végeztek, egyenesen emberfölötti munka volt.

Mi lett volna a világból a középkor szerzeteseinek felmérhetetlen kultúrmunkája nélkül! A népek lelki megtérését mindenütt az anyagi civilizáció, majd a kultúra követte. Nálunk, tátr- és törökföld országunkban, csak itt-ott, elvéve maradt néhány emlék, rom vagy elnevezés a régi szerzetesek munkájából. De utazzunk Ausztriában, Németországban, Svájcban, Franciaországban, Hollandiában . . . lépten-nyomon vagy még ma is dolgozó, vagy már csak a városok és falvak elnevezésében élő apátságok, prépostságok, templomok, kolostorok ezreit találjuk, mind-megannyi egykori kulturális központot. A legtöbb régi külföldi város magva egy kolostor volt, mely köré épültek aztán a város házai.

„Egy apátság nemcsak az imádság és elmélkedés helye volt, hanem egyben nyilvános menedékhely is a barbárság előnyomlása ellen. A könyveknek és a tudománynak ez a menedékhelye mindenfajta műhelyeket is tartalmazott, mezőgazdasága pedig mintagazdaság volt”.¹

S a kereszténységnek nemcsak megteremtenie kellett ezt a kultúrát, *hanem megvédenie is*. Előbb a vandálok, gótok, hunok, longobárdok, avarok, magyarok, majd az arabok, tatárok, törökök fenyegették a keresztény kultúrát. És ki védte meg? Mindig az Egyház! Kezdve Nagy Szent Leótól, aki Attilával szembeszállt egész XI. Incéig, akinek segítségével a törököt Magyarországból kiverni sikerült. A mohácsi csatatéren 400 évvel ezelőtt püs-

¹ *Thierry: Essai sur histoire du tiers-état. 1. fejt.*

pökök s érsekek is maradtak halva, s mikor a török itt basáskodott az országban, s pusztította a magyar népet, kik voltak úgyszólván egyetlen támaszai a népnek *l.* Az álruhában köztük bujdosó ferencrendi szerzetesek. Azok voltak a sanyargatott népnek „egyetlen barátjai; azóta hívják „barát”-oknak őket.

Oldalszámra lehetne itt történeti adatokra hivatkoznom. Ezeket az érdemeket nem kisebb nevű ember, mint a szabadgondolkozásáról ismert francia történetíró, *Taine Hyppolit* állapítja meg, mikor így ír: „Templomaiban és kolostoraiban a katolikus Egyház megőrizte az emberi szellem vívmányait, a latin nyelvet, irodalmat és teológiát, a pogány tudományok egy részét, az építőművészetet, szobrászatot, festészetet, mindazt a művészetet, amely az istentiszteletre van szentelve, mindazt a kézművességet, amely nekünk ruhát, élelmet és lakást ad, és ami mindennél jobb volt: megőrizte a munka megszokását és szeretetét, ami a lusta és rabolni vágyó barbároknak oly nehezükre esett. Azokon a mezőkön, amiket a római fiscus elnéptelenített, amiken a germán harcok átvonultak és ahol rablók portyáztak, a bencés szerzetes tövis és bojtortján közt ütötte föl kunyhóját... Az Egyház későbbi gazdagsága nem más, mint a hála adója; ennek nagyságával megmérhetjük azoknak a jótéteményeknek nagyságát, amiket az Egyház a népeknek juttatott”.²

II.

Egyház és tudomány.

Az anyagi civilizáció terjesztése mellett másik érdeme a kereszténységnek: a szellemi kultúra terjesztése.

A) Mindenekelőtt is külön fejezetben kellene szólanom a katolicizmus szerepéről az iskolaügy körül. Ez a tény azonban sokkal ismertebb, semhogy sokat kellene róla beszélnem. Közismert tény, hogy ami a pogány remekírók műveiből ránk maradt, azt

² *Taine Hyppolite: L'ancien régime* 6.

is az egész éjjeleken át másoló középkori szerzetesek szorgalmának köszönjük. „Hogy az angol nemzet Európa valamennyi népét fölülmúlja annaleseinek és történelmi emlékeinek tömegével, ezt kizárólag a katolikus Egyház papságának köszöni, amely megőrizte számunkra ezeket a kincseket.”¹

Az Egyház már a II. században virágzó iskolákat állított fel Alexandriában, Edessában, Antiochiában, Nisibisben. Ezeket követték a szerzetesi és plébániai iskolák ezerszámra. Végül az egyetemek. Közismert tény, hogy magának az egyetemnek gondolata is tisztára egyházi gondolat s a leghíresebb s legrégebb egyetemek egyházi támogatással fejlődtek. Az 1400. év előtti időkből 52 egyetemről tudunk. Ebből 29-nek alapítólevele a pápától van, további 10-nek pedig az uralkodóktól és pápától közösen. Mily örömmel kell végigszaladnia a mai, tudományára büszke embernek lelkén, ha megtudja, hogy régen, évszázadokkal ezelőtt, mikor a legelső emberek is inkább a karddal törődtek, mintsem a tudománnyal, és mikor napirenden volt, hogy még királyok sem tudtak írni-olvasni, az Egyház már akkor egyetemeket emelt!

Ma is jóval több felekezeti iskola van hazánkban, mint álami s közismert tény, hogy ha valaki igazán jól akarja neveltetni leányát, az Angolkisasszonyok, a Sacré Coeur, a Szent Vinceapácák, a Sion-apácák stb. iskolájába adja. Közismert tény, hogy legelső fiúközépiskoláink ma is a bencés, a cisztercita, a piarista, a jezsuita és premontrei rend kezében vannak.

b) De talán már nem annyira közismert tény, tehát érdemes lesz külön megemlítenem azt az óriási munkát, amit az Egyház **a tudománynak nemcsak terjesztésében, hanem fejlesztésében is véghez vitt.**

Hit és tudomány, vallásos élet és nagymértékű tudás, – egyesek előtt összeegyeztethetetlen fogalmaknak látszanak. Sajnos, tudást szomjazó mai tanuló ifjúságunk elé is sokszor úgy állítják a dilemmát: „Vagy hívő katolikus, vagy tudós ember lesz belő-

¹ *Hume Dávid*: Richard III. 23. fejt.

led". Nyíltan meg kell mondanunk, mennyire alaptalan ez az állítás! Nyíltan rá kell mutatnunk azokra a fénylő csillagokra, akik a modern tudományok első képviselői s egyúttal vallásunk hűségesei voltak.

Ha van itt filozófus köztetek, megkérdem, el tudja-e a filozófiát gondolni Szent Ágoston nélkül, Lombardi Péter, Nagy Szent Albert, Aquinói Szent Tamás, Szent Bonaventura és Duns Scotus nélkül? Nem? Nos, hát ezek nemcsak nagy bölcselők, hanem egyúttal mély hitéletet élő katolikusok is voltak!

És ha van itt fizikus köztetek, kérdem, el tudja-e gondolni a fizikát Galvani, Volta, Ampère, Fraunhofer, Fizeau, Foucault, Siemens, Hertz, Ruhmkorff, Röntgen, Marconi nélkül? Nem? Ne feledjük, hogy ezek mind vallásos katolikusok is voltak!

És ha van itt matematikus köztetek, kérdem, el tudja-e gondolni a matematikát Cauchy, Descartes, Pascal, Leibnitz, Euler és Gauss nélkül? Vagy a csillagászatot Kopernikus, Kepler, Newton, Herschel, Leverrier nélkül? Vagy a chémiát Liebig, Pasteur, Dalton, Bequerel nélkül? Nem? Nos, ezek nemcsak örök híré tudósok voltak, hanem Egyházunk hűségesei is!

III.

Egyház és művészet.

A) De nem folytathatom tovább a nevek felsorolását, mert vár reám még egy újabb, szinte beláthatatlan terület: **a kereszténység befolyása a művészetekre.** Bevallom azonban, hogy ezzel a feladattal egy beszéd keretében nem lehet megbirkózni. Egész művészettörténetet kellene előadnom, ha ki akarnám mutatni azt az éltető befolyást, amelyet a kereszténység a művészetek valamennyi ágára gyakorolt. Hiszen a katolicizmus, mikor a túlvilági élet végtelen szépségeit tárja fel a lélek előtt, egyúttal a legjobb alkotó ihletet is fakasztja a művész lelkében. És így nem csoda, ha az a katolikus Egyház, mely az Isten dicséretére mindig csak a legszebbet tartja méltónak, a földi művészeteknek is utolérhetetlen pártfogójává lett.

a) *Mit köszön a katolikus Egyháznak az építészet?* Csak meg kell kérdeznünk akármelyik művészettörténészt, hogy a román, gót, renaissance és barokk stílusok vajjon mi egyebek, mint a katolikus Egyház Istent dicsérni akaró törekvésének kőberőg-zítései. Ha nincs katolikus Egyház, akkor nincs ma Konstantinápolyban az Aja Szófia és nem állnak Worms, Mainz, Bamberg, Speier, Pisa román székesegyházai. Ha nincs katolikus Egyház, akkor nem nyilainak magasba a roueni és reimsi dómoknak, a párisi Notre Dame-nak, a fehérmárvány milánói székesegyháznak, a sevillai s toledói dómoknak, a kölni dómnak, a bécsi Szent István templomnak, a kassai Szent Erzsébet; s a budai Mátyás-templomnak gótikus ívei. Ha nincs katolikus Egyház, akkor nincs Donatello és Cellini, nincs Bernini és Maderna, nincs Michelangelo Szent Péter-temploma, és nincs az építészetnek ezer más kincse.

b) *És az építészet után szóljak-e valamit a festészetről is?* Az ember utazik külföldön, járja a világ legelső képtárait: a müncheni, drezdai képtárakat, a párisi Louvret, az amsterdami Ryksmuseumot, a firenzei Pittit és Uffizit, a vatikáni képtárakat ... mi maradna itt, ha a vallásos képeket elvinnék belőlük? Üres falak maradnának a világ legelső képtáraiból! Igen; próbálja valaki elképzelni a festészetet Guido Reni, Giotto, fra Angelico, Ghirlandajo, Filippo Lippi, Sandro Botticelli, fra Bartolomeo, Tizian, Leonardo da Vinci, Michelangelo és Raffael nélkül; van Eyck, Memling, Rubens, van Dyck, Murillo nélkül! Pedig ezek mind a katolicizmusból merítettek ihletet s a katolicizmusban leltek bőkezű mecénásra.

c) *És szóljak-e még a zenéről is?* Mondjam-e, hogy zene-művészet s egyházi zene sokáig azonos volt? Mondjam-e, hogy a hangjegyrítást a szerzetesek találták fel? Hogy a prefáció, amit az Egyház minden nagymisében énekeltet, csak négy hanggal dolgozik s *Mozart* érte mégis „cserébe odaadná minden szerzeményét”. Beszéljek-e a Palestrináról, Gounaud: Ave Maria-járói, Händel, Haydn és Liszt miséiről, Mozart Requiem-jéről? . . .

Valóban, még azok is, akik Istenről s vallásról tudni sem

akarnak, és akik előtt így nem számít a katolikus Egyház vallásos tevékenysége, még azok is kénytelenek elismerni, hogy a katolicizmus 1900 év óta kimeríthetetlen forrása a leglüktetőbb művészeti alkotásnak, és hogy az Egyház a művészet minden ágában elévülhetetlen érdemeket szerzett az építészet, festészet, szobrászat, zene és költészet páratlan ápolásával.

B) Érdemes azonban azt is kikutatni, hogy vajjon mi lehet ennek az oka? **Mi lehet a magyarázata az Egyház nagy kulturális hatásának?**

a) Egyik – de nem első – oka a pápák és főpapok bőséges anyagi segítsége, *mecénási gesztusa*. Ez is. De nem ez első sorban.

b) E külső ok mellett fontosabb a belső, az *egész katolicizmuson elömlő optimizmus*, az a benső derű és öröm, amely minden művészetnek éltető levegője. Az élet úgy is nehéz és komoly, és ezt a komoly, sőt néha komor életet megaranyozni, szebbé tenni, fénybe öltöztetni – ez a művészetek legnemesebb feladata. És erre legjobban az evangélium napsütése képesít.

c) A művészet *ideálokra és motívumokra szorul*. De hol található a művész fölemelőbb eszményekre és hathatósabb motívumokra, mint a katolicizmusban? Ezért nem véletlen, hogy a Mária-kultusz főséges ideáljából ezerszámra termettek a szebbnél-szebb Mária-képek, és ezer meg tízezerszámra a művészi énekek és költemények. Nem volt és nem is lesz főségesebb, megragadóbb, a legnagyobb művészi lelkeket izgatóbb téma, mint a Szűz Anya karján az isteni Kisdeddel. Pedig ez csak egy pillanat a Szűz életéből! Vegyük hozzá mindazt a lehetőséget, azt a tömérdek motívumot, amit az ő élete a művészet számára készen kínál – a betlehemi jászolyban örvendező Anyától a keresztfá alatt szenvedő Anyáig – és a művészi ihletésnek szinte kimeríthetetlen forrására akadtunk.

Említsem-e, mily önként kínálkozó további témák a művészet számára a szentek, akik a Szentlélekisten működésének eleven műremekei s akiknek életéből minden szépség végső forrása, az

Úr Jézus Krisztus tükröződik vissza! Ahány szentje van az Egyháznak, ugyanannyi új témája s motívuma a művészetnek!

d) De hogy a katolicizmus a legmagasztosabb művészeteknek melegágyává lett, abban az eddig említett okokon kívül nagy szerepe van *az Egyházban élő bensőséges elmélyedésnek is*. Nagy gondolatok nem teremnek az utca lármájában: művészi koncepciókhoz elmélyedés, csend és lelki béke kell. Ezt a lelki átváltozást és békét pedig a katolicizmus adja meg. Szentségeivel Ő közvetíti az Isten kegyelmét, hogy az ember elmondhassa Szent Pállal: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem” (Gal. 2, 20.). Ennek az „új embernek” lelkében maga az Isten él, és aki elmélkedő lélekkel ereszkedik le ennek a főséges valóságnak titokzatos mélységeibe, észreveszi, hogy minél inkább becsukódik testi szeme a világ számára, géniusza annál világosabban kezd látni soha nem sejtett túlvilági szépségeket. A művészetnek és a misztikának erre az összefüggésre tanúk a középkor vallásos művészeinek utolérhetetlen kedvességű, lehelletfinomságú remekei.

A művészettörténet azt mutatja, hogy az egyes népek művészete mindig visszénye volt vallásuknak. Csak érthető tehát, hogy a legszebbnek kellett lennie annak a művészetnek, amelyben az egyetlen igaz vallás, Krisztus vallása tükröződik vissza. A szépség az igazságból táplálkozik s a teljes igazságot hirdető vallás ezért vált a legtökéletesebb szépségnek forrásává.

Íme, most vagyunk a végső oknál, mely a katolicizmust a művészetek legfőbb forrásává tette. És ez az ok, *hogy az Egyház maga a köztünk tovább élő Krisztus*, minden szépségnek végtelen, örök s egyetlen forrása. Azért kellett, hogy az Egyház a művészetek anyja legyen, mert egész lényén előmlik isteni Alapítójának szépsége.

* * *

Kedves Testvéreim! Ha a mai és a múlt vasárnapi beszéd anyagát egybefoglaljuk, akkor tudjuk igazán értékelni a nagy

írónak, H. Tame-nek nyilatkozatát: „Most megítélhetjük, mekkora a kereszténység hozománya modern társadalmunkban, mennyi önmegtartóztatást, szelídséget és emberiséget visz abba bele, mennyire fenntartja bennünk a tisztességet, őszinteséget és igazságérzetet. Sem a filozófiai értelem, sem a művészi és irodalmi műveltség, sem a hűbéri, katonai és lovagi becsület, sem semmiféle törvénykönyv, közigazgatás és kormányzat nem képes a kereszténységet e tekintetben pótolni. Nélkülözhetetlen szárny, mellyel az ember fölülelemelkedik nyomorult életén és korlátolt látókörén, mely a türelmen, lemondáson és reménykedésen keresztül elviszi a tiszta vidámságig; mely az önmérsékleten, a lelki tisztaságon és a jóságon túl egészen az odaadásig és áldozatkészségig ragadja. Nincs más, mi megtartsa a lejtőn, mi fékezze a csuszamodást, mely hanyatló fajunkat feltartóztathatatlanul és egész súlyával a mélységbe ragadja”.¹

A katolikus Egyház nevelte az európai embert arra a lázas munkára, amelyből egész kultúránk fakadt, és ezért nem tudom elgondolni, hogy az európai ember valaha is Buddháé lehessen, bármint igyekeztek is egyesek a világháború után az ő tanainak megnyerni minket. Vannak nyalánk lelkek, akik a Nirvána ködével kacérkodnak, vannak divat után bolondulok, akik feszület helyett, a szenvedő, értünk meghaló és minket vigasztaló Krisztus keresztfája helyett egy lomhán terpeszkedő, érzelmeiket magából kiömlő, kövér Buddha-szobrot helyeznek asztalukra... De ha semmi más nem mondana ellene ennek a szellemi kicsapongásnak, ellene fog mondani az európai ember munkás, tervező, örökre nyugtalan lelke. Hol van európai ember, aki magáévá tehetné a tunyaság és dermesztő halál eme buddhista tételét: „Jobb állni, mint járni; jobb ülni, mint állni; jobb feküdni, mint ülni; jobb aludni, mint ébren lenni és jobb meghalni, mint élni”.

Micsoda kriptaszag! Mily tespedés!

Ezzel szemben a mi szent Egyházunk mellett szól az ő tizenkilenc évszázados történelme. Mellette szól az, hogy él annyi tő-

¹ Bourdeau: A jelenkori gondolkodás mesterei. 1907. Akad. kiadása. 62.1.

mérdek támadás után is. Mellette szól millió meg millió vértanújának életáldozata. Mellette szól egysége, szentsége, apostoli és kulturális volta. Mellette dogmáinak fönsége, erkölcsstanának fölemelő tisztasága. És mellette nem utolsó sorban mindaz az elszármolhatóan áldás is, amit tőle az egyén és a család, a magános és társadalmi élet, népek és országok, tudomány és művészet nyertek s amelyek miatt XIII. Leó pápa méltán nevezte az Egyházat „a civilizáció anyjára”-nak.

Én tehát hiszek ennek az Egyháznak! Csak Krisztust keresem ugyan, de Egyházamat kérem, hogy vezessen Hozzá biztos utakon. Krisztus parancsait akarom teljesíteni, de Egyházamtól kérdem, mi a bűn és mi nem. Hiszek Egyháznak és követem azt, hogy élhessek világosságban, erőben, haladásban és lelki nyugalomban.

Íme, ez az én szent katolikus Egyházam, „mely az élő Isten Egyháza, az igazság oszlopa s szilárd alapja” (Tim. I. 3. 15.). „Nem szégyenkezem, mert tudom, kinek hittem” (Tim. II. 1, 12.).

Ez a hit ad nekem nyugalmat az élet nyugtalanságában!

Ez ad világosságot az élet útvesztőiben!

Ez ad erőt az élet küzdelmei alatt!

És – hiszem – ez ad majd örök koszorút az élet harcának győzelmes megvívása után! Amen.

XIX.

AZ EGYHÁZ PAPJA. (I.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

*Ezen a héten, csütörtökön este*¹ egy olyan meleg, bensőséges ünnepet fog ülni a világ 300.000 főnyi katolikus papsága, amilyenre talán még nem volt példa a történelemben.

Mindnyájan jól tudjátok, hogy utolsó heteit éljük annak a „szent évnek”, amelyet XI. Pius pápa a megváltás 1900. évfordulója alkalmából meghirdetett. Ebben a szent évben hálatelt szívvel mondunk köszönetet Krisztus Urunknak minden adományáért: az ő szeretetéért, szenvedéséért, kereszthaláláért, a szentmiseáldozatért . . . Mert hogy mindezeket kaptuk, annak van most 1900. évfordulója.

De most van 1900. fordulója a krisztusi papság alapításának is. Ne csodálkozzék tehát senki azon, hogy a megváltást ünneplő hívek között a papság még külön is jubilál és a jövő csütörtökön a világ minden katolikus papja egy órára odahúzódik az Oltáriszentség Krisztusa elé, hogy az ott értünk szünet nélkül dobogó isteni Szívnek elmondja háláját a papság megalapításáért.

Nem egész természetes-e ezek után, hogy a mai szentbeszéd a papságról fog szólni!

Hiszen az Egyházzól szóló sorozatos szentbeszédekben

¹ 1934. március 15-én.

ügyis meg kellett volna emlékeznünk az Egyház papjairól is, mert Egyház el nem képzelhető papjai nélkül.

Az Egyházban vannak hívek és vannak egyházi előljárók: papok és püspökök és a pápa. Van papság, amely hirdeti az Isten szavát, amely bemutatja Krisztus áldozatát, amely imáival közbenjár Isten és a hívek közt, amely a szentségekben Krisztus kegyelmét osztja szét a híveknek.

Katolikus papság! Mennyi gúny és rágalom céltáblája a léhák részéről! Mennyi téves felfogás és ítélet tárgya sokszor még a jóindulatúak részéről is! De egyben mily meleg, kegyeletteljes tiszteletnek részese a hívő keresztény nép részéről!

Katolikus papság! Van-e rá egyáltalán szükség? Vajjon csakugyan akarta-e Krisztus, hogy Egyházában egy külön osztály legyen, a népből kiválasztottak, elkülönöztek osztálya, komor, hosszú tógában, fekete, fehér, kávészínű, tarka ruhákban? Krisztus rendelte-e a papságot? Nincs-e igazuk azoknak, akik azt mondják, hogy ők „vallásosak”, ők „keresztények”, sőt „jó katolikusok”, de „a külsőségeket nem bírják el: templomot, misét, gyónást, meg főképp azokat a papokat! Mert ezek csak betolták magukat Isten és az ember közé! Én kérem az Istent, hogy bocsássa meg bűneimet s adja nekem kegyelmét – de hát nem adhatja mindezt papok nélkül is?”...

Mindezek olyan vélemények, amelyek társaságban hol itt, hol ott, ismételten felmerülnek, illik tehát, hogy világosan lássunk ebben a kérdésben is. **Valóban Krisztus Urunk rendelte-e a papságot?** – erre a kérdésre keressük a választ a mai alkalommal. *És milyenek gondolja el az Egyház az ő papságát?* – ez lesz tárgya majd a legközelebbi beszédnek.

I.

A papság tisztelete.

A mára fölvetett kérdés megoldásához egy kis kultúrtörténeti megemlékezéssel szeretném az utat előkészíteni. Röviden rá akarok mutatni arra az érdekes tényre, hogy **minden népnél**

megtaláljuk a papság tiszteletét, pogánynál s kereszténynél egyaránt, sőt hogy ez a tisztelet mindig a népek erkölcsi emelkedtségének tanúsága volt.

A) Csak egész röviden említek erre nézve néhány példát a **görög és római világból**.

Homeros Iliasának már az első lapján szerepel a pap, mint minden mást felülmúló erkölcsi hatalom. A papoknak első helyük volt az athéni színházban, papok vigyáztak az eleusisi misztériumok szentségére, papok nélkül nem ment végbe semmiféle állami ténykedés, békekötés, politikai pártok kibékülése. Valóban elmondhatjuk, hogy az egész régi görög állam „klerikális” volt.

De ugyancsak az volt a római is. Minden politikai, vagy közéleti ténykedés a papok befolyása alatt állott. Görögországból elhozták a Sybilla-jóslatokat és külön papi kollégiumot tartottak azok magyarázatára. És a „Pontifex Maximus”-t, a főpapot még a mindenható Augustus sem merte letenni.

B) Mindez a gondolat természetesen hatványozott mértékben érvényesült a **keresztény világnézet keretei között**. A keresztény országokban nagy tisztelet járt ki a papoknak páratlan kulturális és erkölcsi érdemeikért. A papság terjesztette a kultúrát a kereszténységre tért népek között és munkája nélkül a barbárság vízözöne borította volna el egész Európát. Az ő konzerváló tevékenységük nélkül talán még emléke sem maradt volna az ősi kultúráknak. Minden mai humanisztikus tudásunk alapját, a régi görög és római kéziratokat a szerzetesek önfeláldozó másoló munkája őrizte meg számunkra. Építészet, zene, festészet, iskolák, egyetemek mi mindent köszönhetnek a papságnak! És az egész állami rend, az erkölcsök szelidítése, a jog és igazság diadalra juttatása! Mikor pedig az államok mindezt az áldást magukon érezték, nem csoda, ha megbecsülték a papságot.

Persze jól tudom, hogy az eddig elmondottak legfeljebb majd segítik és támogatják a későbbi érveket, de magukban nem adnak feleletet a fölvetett kérdésre. Az, hogy a népek mindenütt becsülték papjaikat, legföljebb egy történeti tény, de még nem felelet a nagy kérdésre: Van-e egyáltalán szükség papságra a

kereszténységben is! Valóban Krisztus alapította-e a papságot és miért alapította?

Ezek a fontos kérdések várnak most feleletre.

II.

A papságot Krisztus alapította.

Azt állítjuk tehát, hogy **Krisztus Urunk külön papságot alapított Egyházában**, és ennek tette feladatává, hogy a megváltás áldásait az emberek számára közvetítse. Krisztus nem azt akarta – amint egyesek tévesen állítják, – hogy a lelkek közvetlenül érintkezzenek az Istennel, hogy „közvetlen vonalat” tartsanak fel az Istenhez. Hanem azt akarta, hogy a papságban egy nagy telefonközpont álljon az emberek rendelkezésére és az emberek ennek révén kapcsolódjanak be a mennyország vonalába.

Honnan tudjuk ezt?

A) **Az evangéliumok világos tanúságából.** Ott olvassuk azokat a gyönyörű szavakat, melyeket az Úr az ő külön kiválasztott embereihez intézett: „Már nem mondalak benneteket szolgálknak, mert a szolga nem tudja, mit mivel az ura, hanem barátainknak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam nektek. Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket, s én rendeltelek, hogy elmentek, gyümölcsöt teremjétek és a ti gyümölcsötök megmaradjon” (Ján. 15, 15, 16.).

Krisztus Urunk azt is rendelte, hogy aki az ő országába akar belépni, az keresztkelje meg, hogy újjászülessék. De a keresztség kiszolgáltatásával viszont apostolait s azok utódait bízta meg. (Máté 28, 19.)

Aki a keresztség után bűnbeesik, azok számára is adott bűnbocsánatot; de ezt a hatalmat megint az apostolok kezébe tette le (Ján. 20, 22.).

Halálával Ő váltott meg minket. De megváltói halálának meg-

újítását megint kiválasztottjaira, papjaira bízta. Az örök élet biztosítója Krisztus testének és vérének vétele; de ezt a hatalmat is csak apostolainak adta (Luk. 22, 19.).

Ugyancsak az ő feladatukká tette a krisztusi tanítás hirdetését: „Elmenvén tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében” (Máté 28, 19.).

Valóban, aki olvassa az evangéliumokat, nem vonhatja ki magát ez alól a megállapítás alól: Krisztus, hogy Isten országának terjedését biztosítsa a földön, egyeseket külön kiválasztott, megbízott, hatalmakkal ruházott fel, azaz „küldött”.

Akiket küldött, azoknak szent kötelességük az Isten országáért dolgozni, akikhez pedig küldötte őket, azoknak meg szent kötelességük rájuk hallgatni. Mert ugyancsak nekik mondotta: „Aki titeket hallgat, engem hallgat” (Luk. 10, 16.). A „küldöttek” csapatát is maga Krisztus tagolta föl, amikor, mint saját látható helyettesét, egy monarchikus főt állított az egésznek élére.

Igen: a keresztény papság gondolata valóban Krisztus gondolata!

B) Azonban, – Testvéreim – ha elgondolkozunk azon a szédületes feladaton, amit Krisztus Urunk az ő papjaira ruházott, szinte azt kell mondanunk, hogy az Úr – emberileg szólva – **reménytelen vállalkozásba kezdett**, mikor azt a csodálatos dolgot végbevitte.

a) *Emberek kezébe tenni le a megváltás erőit, érdemeit, sorsát!* Emberek kezébe, akik e megbízatásuk vétele után is továbbra is emberek maradnak, bűnrehajló emberi természettel és emberi hibákkal terhelve! És arra kötelezni a többi embereket, hogy lelki ügyeikkel ahhoz a kiválasztott kis csapathoz forduljanak még akkor is, ha annak tagjai maguk nem is lennének szentek, vagy géniuszok, sőt még ha az ő saját lelkük is talán fájdalmas messzeségben maradna Krisztustól! . . .

A papságnak kettős arca van: e világon él, de nem szabad e világból valónak lennie. A pap a mi földünk, ismerősünk, ennek,

vagy annak a családnak gyermeke, – és mégis felszentelése óta több ennél, sokkal több. Szeretetének oly messzire kell terjednie, amennyire az emberiség kiterjed. Ahová az Isten szava hívja, gondolkodás nélkül mennie kell: kis faluba, nagy városba, gyermekekhez az iskolába, betegekhez a kórházba, szegényekhez a nyomortanyákon, idegenekhez, pogányokhoz. Sehol végleg meggyökeresednie nem szabad, senkivel magát végleg összekötnie nem szabad, maradjon örökös vándor a földön, aki azonnal és készséggel megy, ahová az Isten hívja. A világban kell élniök. hogy azt megmenthessék, és mégis a világon kívül, hogy magukat el ne veszítsék!

b) *Szédületes feladat!* Hiszen még ha minden pap eleven szent és lángész lenne is, még akkor sem értenők meg Krisztus titokzatos elhatározását, hogy emberek közvetítéséhez kapcsolta kegyelmének közlését. De így, hogy az emberi gyöngeséget meghagyta papjaiban is, bizony, ez hitünknek akárhányszor a leg súlyosabb próbájává lett. Akármiféle más akadályt könnyebb lenne hitünk elől elhárítani, mint meggyógyítani azt a fájdalmas sebet, amit a Krisztus által kiválasztott és megbízott papok emberi hibái ejtenek rajtunk. Olyan rémes próbája ez a hitnek, amelyet sokan nem is tudnak kiállani.

Tudjátok, úgy-e, mire gondolok mostan. Az Úr Jézus legnagyobb fájdalmára. De olyan fájdalomra, amit az Úr szintén előre ismert – és ennek ellenére sem tekintett el a papság megalapításától. Ahol emberek vannak, ott mindig kiütözköz az emberi gyöngeség is. Igaz: azon kell dolgoznunk minden erőnkkel, hogy az Egyház papságából lehetőleg minél inkább eltűnjenek az emberi vonások. De ha ez egészen nem is sikerül, és ha ott is fájdalmas hibák, gyöngeségek, sőt bűnök is ütköznek ki, vajjon szabad-e hitünkben meginogni emiatt, mikor tudjuk, hogy Szent Péter első áldozásának napján és pappászentelésének napján árulta el Mesterét és mikor tudjuk, hogy az apostolok közül 11 a szentelése napján szaladt el gyáván az Úr mellől!

Az Úr mindezt előre látta! És ha ennek ellenére is megalapította a papságot, bizonyára nagy okai lehettek rá. Igyekez-

zünk csak alázatos lélekkel utánagondolni az okoknak: Miért állította föl az Úr ezeket a közbenjárókat, összekötő kapcsokat az Isten és az emberek közé? Miért alapította a papságot?

III.

Miért alapította Krisztus a papságot?

Elméletileg úgy is elképzelhetnék a megváltást, hogy annak kegyelmeiben mindenféle közbenjáró nélkül, közvetlenül részesedhessünk. Ha Isten akarná, megtehetné, hogy annyit mondok: „Hiszek benned, Uram!”, és ezzel már kereszténnyé válik a kereszttség külső felvétele nélkül is. Az Isten megtehetné, hogy ha letérdelve mellünkre ütünk: „Uram, légy irgalmas nekem, bűnösnek”, hogy akkor rögtön megbocsátaná bűneinket gyónás és papi feloldozás nélkül is.

A valóság azonban az, hogy Isten nem így akarta! Krisztus úgy rendelte, hogy kegyelmének közvetítésére külső látható jeleket és cselekményeket is igénybe kelljen vennünk, még pedig ezeket a cselekményeket nem akárki végezheti el, hanem csak az,ok, akiket ő ezzel megbízott. Vagyis más szóval Krisztus a kegyelemhez *közvetítőket* állított fel – és ezeket nevezzük papoknak.

Persze fölmerül bennünk a kérdés: **Miért kellenek ide közvetítők? Miért nem adja Isten közvetlenül az ő kegyelmeit?**

Csak kissé kell elgondolkodnunk, hogy feleletet tudjunk adni.

A) Vegyük mindenekelőtt is fontolóra, hogy az ember nem pusztán szellem, hanem anyag is.

a) Egészen megfelel tehát anyagi természetünknek, hogy Isten az ő belső, láthatatlan kegyelmének adásához *külső, általunk is látható jeleket és cselekményeket használjon*. Ezeknek elvégzésére kell a papság, a világ életétől elszakított és csak Isten szolgálatának élő papság. Mert az Isten szentsége ma is olyan, mint volt Mózes korában. És ha Mózes megilletődve hallotta az

égő csipkebokorból a szavakat: „Oldd le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állasz, szent föld” (Móz. II. 3, 5.) – ma is így van: az isteni kegyelem forrásaihoz nem léphet az emberek közül más, mint akit Isten arra kiválasztott, hogy merítsen abból és inni adjon belőle az ő népének. De így értjük meg helyesen a katolikus papság benső lényegét, mivoltát, és létjogosultságát is. Mire való tehát a pap? Hogy Istent szolgálja! Hogy Istenhez vezesse a lelkeket! Hogy közvetítő legyen Isten és az ember közt!

b) És a papnak nagyon jól kell tudnia, hogy *ez a méltóság és szent megtiszteltetés nagy kötelességekkel is jár!* Neki nem szabad csak világítótoronynak lennie, mely csak másoknak mutatja az utat a kikötő felé, maga azonban meg nem mozdul a helyes úton. Neki nem szabad elméletileg Krisztust hirdetni, gyakorlatban pedig más utakon járni. Nem szabad, hogy érvényes legyen rá Krisztus mondása, melyben a farizeusokról így nyilatkozott: „Amit mondanak nektek, tartsátok meg és tegyétek; de tetteik szerint ne cselekedjete” (Máté 23, 3.).

Tehát nem azért vannak a papok, hogy uralkodjanak a hívek fölött? Dehogy! Hiszen ők olvassák legtöbbször Krisztus szavait: „Aki nagyobb közületek, az lesz a ti szolgátok” (Máté 23, 11.). És Szent Pál szavait: „Nem uralkodunk hiteteken, hanem örömtök segítői vagyunk” (Kor. II. 1, 23.). És Szent Péter figyelmeztetését: „Legeltessétek Isten nyáját, mely rátok bízott, gondját viselvén nem kényszerűségből, hanem szabad akaratból Isten szerint; sem nem rút nyereszkeségből, hanem buzgóságból; sem nem mint uralkodók a választottak fölött, hanem szívből, mint a nyájnak példaképei” (Pét. I. 5, 2. 3.).

B) De még világosabbá válik a dolog, ha eszünkbe idézzük azt is, hogy **Isten a mi megváltásunkat az Úr Jézus személyéhez kötötte** és annyiban vagyunk megváltva, amennyiben sikerül Krisztus misztikus testének tagjaivá lennünk.

a) *Krisztus testének tagjává lenni!* – ez a kereszténység lényege; a többi: szertartás, parancsok, ünnepek, ájtatossági formák, mind nem a lényeg! Ámde az Egyház szentségei nélkül nem lehetünk Krisztus tagjaivá, a szentségek kiszolgáltatásához

pedig papság kell! A papság szentségeket osztó működése által válunk Krisztus testének tagjaivá.

b) *„Dehát Krisztus érdemeinek nem lehetnék-e részesévé csak, úgy magamtól is? Közvetlen érintkezéssel a lelkem és Krisztus közt? Nem elég-e az örök Isten, meg az én lelkem? Minek ide a papság?”*

A választ megadja maga Krisztus. Mily világosan parancsolja apostolainak: „Elmenvén, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket” (Máté 28, 19.), tehát *ti* kereszteljétek! „Aki hiszen és megkeresztelkedik, üdvözülni” (Márk 16, 16.), tehát „megkeresztelkedik” és nem önmagát kereszteli meg! Nikodémus egész éjjelen át beszélget Krisztussal a megigazulásról. És Krisztus nem azt mondja neki, hogy „elég az örök Isten meg a te lelked”, hanem saját kereszthaláláról beszél és arról, hogy „ha valaki újra nem születik vízből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába” (Ján. 3, 5.).

Aztán itt van az Oltáriszentség! Lehet-e anélkül isteni élet bennünk? Nem! Ismeretesek az Úr szavai: „Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő vérét, nem leszen élet tibennetek” (Ján. 6, 54.). De viszont hogy jutunk ma Krisztus testéhez, ha nincs papság, mely ezt a szentmisében elhozza közénk az égből? Márcsak igazán nem hihetjük, hogy a kenyérácváltoztatás hatalmát Krisztus minden embernek adta!

És a bűnbocsátás! Mily nélkülözhetetlen szentség a gyöngé ember számára! „Bánjátok meg bűneiteket s akkor az Atya megbocsát nektek az én érdemeim miatt” – ezt mondta Krisztus? Nem! Hanem az apostolokhoz így szólt: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik” (Ján. 20, 23.). Tehát akiknek *ti* megbocsátjátok!

Egész bizonyos, hogy a szentségek kiszolgáltatásával Krisztus csak apostolait bízta meg, és azok utódait, nem pedig minden hívét és követőjét. Mert nekik mondta: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket” (Ján. 20, 21.). És csak az apostolok mondhatták tovább az általuk kiválasztottakhoz: „Amint minket küldött Krisztus, úgy küldünk mi is titeket”.

És így folyik a Krisztus által az apostoloknak adott, az apostoloktól pedig utódaikra ruházott szentségkiszolgáltató hatalom, így folyik végig az Egyházon 1900 év óta, hogy az üdvösség után sóvárgó embereket tagjaivá tegye Krisztus misztikus testének.

* * *

Kedves Testvéreim! Az Egyház 1900 év alatt rémes időket élt át, de sohasem hiányoztak papjai. Krisztus mindig hívott a munkára annyit, amennyire szüksége volt. Krisztus tudja, hogy Egyházának papokra van szüksége, hogy a sok aratásnak munkásokra van szüksége, és láthatatlan csókjával folyton új meg új fiatal fiúkat jegyez el magának erre a munkára..

Nem lehet azt elmondani, miben áll ez a krisztusi hívás. Mikor abban a fiatal fiúban a lélek legmélyéről titokzatos vágy tör fölfelé, hogy egész életét Krisztusnak adja, hogy ne legyen egy szempillantása, egyetlen szívdobbanása, terve, vágya, gondolata, perce, ami nem Krisztusé és a halhatatlan lelkeké.

És bár emberi számítás szerint végzetes vállalkozásnak látszott is törékeny emberi vállakra bízni az örök értékeket, mégis azt látjuk, hogy a tapasztalat rácáfolt minden aggodalmaskodásra.

Azt látjuk, hogy a sajnosán kiütköző emberi gyöngeségek ellenére is a papság erős támasza lett az Egyháznak. Nincs párja annak a kegyeletteljes szeretetnek, amellyel a vallásos hívek papjaik iránt viseltetnek, mert minden emberi gyarlóságon túl is meglátják rajtuk a főlshentelés dicsfényét és alázattal hajtják meg homlokukat a bünbocsánatot osztó s az Oltáriszentséget emelő kezük áldása előtt.

Testvérek! Mikor majd most csütörtök este az egész világ papsága ott térdel az Úr Jézus Szíve előtt és megköszöni azt az emberfeletti méltóságot, amelyre érdemetlenül is hívta őket, ti is, mindnyájan, küldjete forró imát az Úrhoz a ti papjaitokért.

Gyönyörű este lesz az! . . . Háromszázezer katolikus pap fog térdelni azon az estén Krisztus Szíve előtt és fogja imádkozni: Úr Jézus, alázatos szívvel köszönjük Neked, hogy erre

az emberfeletti méltóságra hívtál minket! Csak egyet kérünk:
 hogy a te Szent Szíved szerinti papok lehessünk!

Lehessünk fáklya, mely Érted lobog!

Lehessünk tűzhely, mely csak Általad melegít!

Lehessünk út, mely csak Feléd vezet!

Lehessünk erős kar, mely Hozzád emel!

Lehessünk oszlop, mely meg nem inog, tölgy, melybe kapaszkodnak a lelkek!

Lehessünk papok, akiknek nincs szívdobbanásuk, nincs szemrebbenésük, nincs vérlüktetésük, – csak Érted és a halhatatlan lelkekért!

Lehessünk papok, akik munkánkért a földön nem várunk semmit, – sem kényelmet, sem élvezetet, sem jólétet, sem vagyont, sem kitüntetést, sem előmenetelt, – semmit, mert mindennél nagyobb jutalmunk nekünk Szent Péter ígérete: „Ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, elnyeritek a dicsőség hervadhatatlan koronáját” (Pét. I. 5, 4.).

Uram, ilyen ideális papokat adj nekünk, akik örömeire lesznek a te Szent Szívednek és üdvösségére a rájuk bízott nyájnak! Amen.

XX. AZ EGYHÁZ PAPJA. (II.)

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Az Egyház papjáról szolt a legutóbbi szentbeszéd: arról, hogy valóban Krisztus Urunk alapította a keresztény papságot. Már akkor jeleztem, hogy még egy újabb beszédet is mondok a papságról, arról, hogy mit tart az Egyház az ő papjairól és mit vár tőlük. És ezt talán soha mélyebben meg nem érezhetjük, mint a papszentelésnek megrázóan főszegees szertartásai alatt.

Hosszú, fehér miseingbe öltözve, mint halottak nyúlnak el a földön a pap jelöltek, mialatt a szentelő püspök a Mindenszentek litániáját imádkozza fölöttük. „Kyrie eleison! Christe eleison! Kyrie eleison!” így végződik a litánia.

Majd a püspök mindkét kezét ráteszi a szentelendők fejére és egy pillanatig szó nélküli néma csendben fejükön nyugtatja. Ugyanilyen némán, csendben terjesztik ki karjukat fölöttük a püspöknek segédkező papok is. Valóban csak ez a megilletődött szent csend, mely a szertartást kíséri, ez a nagy némaság lehet legméltóbb érzékeltetője annak, ami itt végbemegy: *egy töré” kény, földi ember változik át e pillanatban az Úr Krisztus élő képmásává.*

Mert ez a pap az Egyház szemében: „alter Christus”, „második Krisztus”. 1900 éve él a földön a katolikus pap és élni fog, míg az Egyház él, míg emberek lesznek a földön. Nemzedé-

kek jönnek és mennek, de újra megújulnak köztük Krisztus szolgálói. Meghalnak a papok is, de nem hal meg a papság, – az örök! Ennek az örök papnak a képén különösen két jellegzetes vonás tűnik szembe. Mindkettő olyan tulajdonság, amely nélkül senki sem lehet ideális pappá, de olyan tulajdonság is, amelyből fakad számukra a katolikus hívek páratlanul meleg tisztelete is. I. Az egyik: szeretet a **lelkekkel szemben**. II. A másik: **felelőség a lelkek legfőbb Pásztorával szemben**. Íme, a két legjellegzetesebb vonás az örök papi arcon! Igyekszem a mai beszédben ezzel a két vonással megfesteni az Egyház papjának képét. És csak ne mondja majd senki a végén: „Ah! Milyen messzire marad a valóság ettől az ideáltól!” Sajnos: valóban messzire marad; amint mindenütt távol áll egymástól eszmény és valóság, ahol az ember keze is közbejátszik. De azért mégis kell tudnunk, milyennek képzeli el Krisztus Egyháza az ő papját: tudni nekünk, papoknak, hogy milyeneknek kell lennünk, és tudni nektek, híveknek, hogy milyen papokért kell imádkoznotok.

I.

Szeretet a lelkekkel szemben.

A papi léleknek első ismertető vonása kell, hogy legyen: határtalan szeretet a lelkekkel szemben.

A) Közismert dolog, hogy a katolikus papság **nagyszerűen tagolt hierarchiában jelenik meg előttünk**.

a) A papok nem maguktól nyerik hatalmukat, hanem a püspöktől van küldetésük, a püspöknek a pápától, a pápának meg Krisztustól. Hétköznapi kifejezéssel úgy mondhatnók, hogy az Egyház papjai nem dolgoznak „saját szakállukra”, saját felelőségükre, hanem *felsőbb küldetésből*.

Érezzük is azt az erőt, amit nekünk az Egyház fejével, a pápával való közösségünk ad. „Megyek halászni” (Ján. 21, 3.), mondotta egyszer Simon Péter, az első pápa a Genezáret taván. Az apostolok pedig, akik vele voltak, egyhangúlag mondták:

„Mi is veled megyünk” (Ján. 21, 3.). És együtt osztoztak a kemény éjjeli munkában, együtt a reggeli gazdag halfogásban és együtt látták is meg az Urat. „Megyek halászni” – mondotta azóta 261 pápa, és százezer meg százezer pap felelt rá: „Mi is veled megyünk”. Azt tehát jól tudjuk, hogy pappá csak az lehet, akit az Úr kiválasztott, hívott és küldött.

b) De tudunk még valami mást is. Tudjuk azt is, hogy amikor az Úr az első pápát, Szent Pétert kiválasztotta és átadta neki a főpapi hatalmat, azon az emlékezetes napon, nem így szólt hozzá: Péter, sokat tanultál-e? Péter, tudós vagy-e? Péter, ügyes szervező vagy-e? Nagy jogász vagy-e? Nem! Mindezt nem kérdezte tőle. Hanem így szólt hozzá: „*Simon, János fia, jobban szeretsz-e engem ezeknél?*”⁴ (Ján. 21, 15.). És Péter a szeretet háromszoros megvallása után kapta meg főpásztori hatalmát. Azóta nekünk is tudnunk kell, hogy Krisztus csókja, mely a papjelölteket pappá szenteli, Krisztusnak s az ő misztikus testének, az Egyház híveinek szeretetére *kötelezi a papot*.

c) A papszentelésben nyert ez a krisztusi küldetés, ez a szentségi méltóság s az azzal járó hatalom – ez a legfontosabb vonás az Egyház papján. *Ez a [elsőbb küldetés, ez a papi hatalom független az egyén tehetségeitől*. Ez tiszteletreméltóvá teszi a hívek előtt a legegyszerűbb papot is, mert annak fogyatékos, törekeny, kicsinyes emberi alakja mögül is az örök Krisztus világot átfogó nagysága sugárik elő. Nagy tudós-e az a pap, aki a szentmisét bemutatja, vagy egyszerű ember, hatalmas zseni-e, akinél gyónásomat végzem, öreg tapasztalt gyóntató-e, vagy csak pár napja fölszentelt, alig 22 éves fiatalember, mindez nem számít: Krisztus a fontos, Krisztus számít, Krisztust keressük, a krisztusi küldetést, a krisztusi megbízatást!

B) És így most már kezd kialakulni előttünk a katolikus pap helyes fogalma: **Mily csodálatos lény is az a katolikus pap!**

a) *Egy ember, akinek nincs családja, s akié mégis hitközségének száz meg ezer családja*. Egy ember, akihez életük legörvendetesebb és legszomorúbb napjaiban a többi emberek fordulnak. Egy ember, akit ismeretlenek is „tisztelendő atyám”-nak

szólítanak. Egy ember, akinek bizalommal mondják el életük legfájóbb, féltve őrzött titkait, amikről soha senkinek nem beszélnek: legjobb barátjuknak sem, házastársuknak sem, szüleiknek sem. Egy ember, akihez – mint a testi és lelki nyomorúság hivatott enyhítőjéhez – bizalommal fordul mindenki, mert tudja, hogy papnak lenni annyi, mint az isteni szeretet osztogatójának lenni, annyi, mint minden fáradt, beteg, szenvedő és harcoló léleknek újra elmondani a legfőbb Pap örökméklékű szavait: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én fölűdítlek titeket” (Máté 11, 28.).

b) *Úgy vagyunk a papsággal, mint a szédületesen magas, havas hegy óriásokkal:* akárhány oldalról nézzük azokat, ahány lépést teszünk feléjük, folyton új meg új, folyton változó benyomást kapunk róluk. Itt egy csúcs tűnik szembe rajtuk, ott egy patak, itt egy legelésző nyáj, ott egy kis kunyhó, szökdécselő zergék, majd zuhogó vízesés, – de a tetejük, a legmagasabb csúcsuk mintha minderről nem tudna semmit: örökös fehérségen emelkedik a tiszta égbolt felé.

A papi lélekben is kell egy ilyen magas, hófehér csúcsnak lennie, ahová nem szabad hatolnia az élet lármájának, ha még oly nyüzsgő élet folyik is a hegyoldalón.

Pedig bizony nagy életnek kell ott lüktetnie! A lelkipásztor a mai élet gyakran leszólítja a szószékről, kiszólítja a templomból, ki az iskolába, az egyletekbe, a társaságba. Neki értenie kell a szervezéshez is, a gazdálkodáshoz is, politikához is, – de mindezzel úgy kell érintkezésbe kerülnie, hogy közben semmi folt rá ne tapadjon, s az élet lármája föl ne érjen a hófehér csúcsok istenimádásának csendjébe.

c) De éppen, mert annyi mindennek kell megfelelniök, *azért kell, hogy nőtlenek legyenek az Egyház papjai.* Csak így tarthatják meg Szent Pál szavát: „Akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Uré, hogyan tessék az Istennek” (Kor. I. 7, 32.).

Ezért nincs a papnak lakodalma.

Vagyis hát tulajdonképpen van: a fölszentelés szent, meg rázóan fönséges pillanata, amikor visszavonhatatlanul eljegyzi

magát Krisztus ügyével. A püspökszentelés szertartása erre egész világosan rá is mutat, amikor – akárcsak az esküvőnél – szentelt gyűrűt húznak az új püspök ujjára e szavak kíséretében: „Vedd a gyűrűt, a hűség jelét; mert Isten jegyesét, az Egyházat, érinthetetlen hűséggel díszítve, sértetlenül kell megőrizned”. Igen: az Egyház és annak tagjai a papnak családja, gyermeke, felesége. És a papnak úgy kell az Egyházért minden áldozattal dolgoznia, mint az édesapának a családjáért. És a papnak épp úgy öröme az Egyház élete, mint a nő embernek családja virágzása. Öröme az, ha telve vannak a templomok; öröme, ha alig győzi a sok gyóntatást; öröme, ha az áldoztató rácsnál mindig tömegek veszik magukhoz az Urat. . .

C) A lelkeknek ez a krisztusi szeretete nélkülözhetetlen alkotó eleme a papi léleknek: **az isteni örök szeretetnek kiszárazásává lenni** – ez célpontja a papi lélekérésnek.

a) „Az Isten nem lehet mindenütt, azért teremtette az édesanyát” – mondják az arabok. Helyesebben így kellene mondani: az Istent nem lehet mindenütt látnunk, de hogy szeretetét mindenütt érezzük, azért teremtette az anyai szívet.

Ámde a papi szívet még inkább ezért! Azért, hogy a természetfölötti, lelki szeretetben legyenek tanúi az Isten szeretetének. „Reliquit nos tanquam vicarios sui amoris” – írja klasszikus tömörséggel *Szent Ambrus*; „szeretetének helyettese gyanánt hagyott itt minket”. Az apai, anyai és a papi szív az a hármasság, amelyen át csorog az élet nagy éltető vize, az élet titokzatos ereje: az Isten szeretete.

Hát így már most értem, hogy egy ilyen szívnek szabadnak kell maradnia: hogy minden hívét szerethesse! így már értem, hogy egy ilyen kezdet nem szabad senkinek lekötnie: hogy mindenkit áldhasson! Igen, a pap el van jegyezve: százszorosan, ezerszeresen eljegyezve az örök isteni szeretettel!

b) De így értjük most már *azt a meleg, gyermeki tiszteletet is, melyet a hívek mutatnak papjaik iránt!* így értjük, hogy még ma is, „a józan tárgyiasság korában”, hihetetlen lelkesedéssel ünneplik a hívek a pápa bevonulását a Szent Péter templomba. Sőt

elég csak a pápa követének megjelennie valahol, pl. a nemzetközi eucharisztikus kongresszusokon, vagy nálunk a Szent Imre-jubileumon: mily öröm és diadalmenet kíséri mindenfelé!

c) Nos igen, *vannak, akik ki nem állhatják a papokat*, akik minden rosszat föltételeznek róluk. Igaz, hogy Szent Máté evangélista szerint voltak, akik az Úr Jézusra is ezt mondták: „Íme, a falánk és borissza ember, vámosok és bűnösök barátja” (Máté 11, 19.). Vannak jól öltözött urak és előkelő dámák, akik – ha az utcán egy pap jön velük szemben – ijedten kapkodnak a kabátgombjuk után és sápadt ajakkal dadogják: „Jaj, már nem lesz szerencsém!”

Ne lepődjete meg azon, amit most mondok: Mi, papok, büszkék vagyunk arra, hogy a bűnbe merült világ nyugtalanná válik, és idegesen kapkod egy pap láttára. Igen, ez *is* egyik feladata a papságnak: nyugtalanítani a bűneiben nyugodtan élő embert. Hogy mikor a rőt villanyreklámok nyüzsgő zürzavarában, a zajgó utcai élet lármájában elhalad mellettük egy hosszú, fekete reverendás pap, önkéntelenül is, akaratuk ellenére is eszükbe jusson az a másik élet, az az egyedül igaz, örök élet, amelyről oly könnyű véglegesen megfeledkezni az élet szörnyű kenyérharcában.

Olyan a pap hivatása, mint a napé az égen: jóra és rosszra egyforma melegséggel kell öntenie sugarát. És a napnak nyugodt derűvel sütnie kell akkor is, ha tudja, hogy a hideg, sötét világűr elnyel minden melegséget, és legszentebb szándékaira is gyakran csak szeretetlenség, félreértés, rágalmazás a felelet. . .

Mert aki nem szereti a lelkeket, Krisztus bárányait, az nem lehet Krisztusnak méltó papja.

II.

Felelőség a lelkek legfőbb Pásztorával szemben.

A halhatatlan lelkek áldozatos szeretetéből fakad aztán a másik szembetűnő vonás a papi lelken: **a felelőségnek megrendítő tudata a lelkek legfőbb Pásztorával szemben.**

A) Minden embernek kell éreznie felelősségét, de senkinek sem erősebben, mint a papnak. B) Minden embernek kell lelkiismeretvizsgálatot tartania, de senkinek sem szigorúbban, mint a papnak.

A) Krisztus papjai tudják, mily **szédületes felelősséggel jár az ő hatalmuk**. Tudják, hogy amit egy rossz pap elronthat, tíz angyal sem tudja azt jóvátenni.

a) Melyik pap ne rezzenne össze, mikor eszébe jut a felelősség, hogy *az Egyház sorsa mennyire az ő kezébe van letéve!* Hogy csak akkor terjed az Isten országa az emberek közt, ha előbb maguknak a papoknak lelkén sugárzik fel fényesen Krisztus Urunk arca; ha előbb maguknak a papoknak krisztusi életmódja tesz tanúságot Krisztus mellett; ha, amit szavukkal hirdetnek, mindazt saját életükben mutatják meg.

Mi érezzük, hogy fáklyahordóknak kell lennünk viharos éjszakákon és égi tűzről gyújtott fáklyánkat magasra kell emelni a sötétségbe borult földi utak fölé.

Mi érezzük, hogy erős kezünknek kell lennünk, isteni erőtől duzzadó karunknak, melyet oda kell nyújtani minden elesettnek.

Mi érezzük, hogy lángoló szívünknek kell lennie, Krisztus isteni Szívén fellángolt szívünknek, mely résztvevő szeretettel indul a túskegoborban vergődő minden eltévedt bárány keresésére.

Ó, mindezt érzi a pap lelke. Érzi – és beléremeg!

b) Igen, mi nagyon jól érezzük, hogy a papság a legfőnségesebb hivatás, ami embernek a földön osztályrésze lehet, de *egyben a legnehezebb is*. Oda csak az való, aki el tudja magát szakitani mindattól, amit pénz, karrier, kényelem és családi élet jelentenek. Oda csak az való, akiben él az olthatatlan láng, hogy minden gondolatával, minden tervével, ambíciójával, minden szívdobbanásával, minden léleketvitélével nekifeküdjön Krisztus munkájának, a lelkek megmentésének, az Isten országa terjesztésének.

Papnak csak az való, aki tudja, érzi, hogy nincs a világon szentebb, főlemelőbb, éltetőbb öröm, mint sötétben utat kereső

testvéreknek Krisztus Szívén kigyúlt világító fáklyájává lenni, mint tövis közt vergődő báránykáknak Krisztushoz visszavezető pásztorává lenni.

Papnak csak az való, aki az arsi szent plébánossal el tudja mondani: „Ha egyik lábommal már a paradicsomban volnék, de a földön még egy bűnöst meg tudnék menteni, egy pillanatig sem haboznék a földre visszatérni”.

Papnak csak az való, aki elmondhatja magáról az Úr szavait: „Tüzet jöttem bocsátani a földre, és mit akarok mást, mint hogy már felgyulladjon?” (Luk. 12, 49.)

Papnak csak az való, aki nem olyan, mint a vilányvezeték drótja, amely vezeti az emberhez az éltető áramot, maga azonban hideg marad; hanem aki elmondhatja a híveknek Szent Pál szavait: „Legyetek az én követőim, mint én is Krisztusé” (Kor. I. 4, 16.). Csak az való, akire állanak Szent Pál szavai: „Én pedig igen szívesen áldozok, sőt magam is áldozattá leszek a ti lelketekért” (Kor. I. 12, 15.). Csak aki elmondhatja híveinek ugyancsak Szent Pállal: „Mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek” (Kor. I. 9, 22.). Sőt aki elmondhatja még a felebaráti szeretet entuziazmusában fogant apostoli szavakat is: „Azt kívánám, hogy magam legyenek átkozottként távol Krisztustól testvéreimért” (Róm. 9, 3.).

B) És minthogy a papnak éreznie kell ezt az óriási felelősséget, azért van szüksége **állandó és szigorú lelkiismeretvizsgálatra.**

a) Ha igaz az, hogy a név egyúttal a lényegét is megjelöli, akkor a mi nevünk: „sacerdos” annyit jelent, mint *az Istennek egészen átadott szent ajándék.*

Az emberek minket „tisztelendő úrnak” neveznek. Ez a legfőbbesőbb cím, amit egy pap kaphat: „Tisztelendő Úr!” De egyben nagy figyelmeztetés is nekünk: Vajjon valóban azok vagyunk-e mindig és minden cselekedetünkben? Igaz: ez a cím az állásnak jár ki s nem a személynek. De azért nem szabad magunkat félrevezettetni: ha minden keresztényre áll, hogy ő „alter Christus”, mennyivel inkább kell állnia a papra! Nekünk kell

magunkon megmutatnunk mindazt, ami Krisztusból a földön látható.

b) Ha azonban azok akarunk lenni, amiknek hívatunk, akkor lassan annyira kell érnünk, hogy *saját énünk helyébe Krisztus lépjen*, saját vágyaink, terveink, ambícióink helyébe Krisztus vágyai, tervei, ambíciói. Azt kell mondanunk, amit Ker. János mondott az Úrról: „Őneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem” (Ján. 3, 30). Ezt kell keresztül vinnünk egész addig a fogig, amíg érvényes lesz reánk is Szent Pál mondása: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem” (Gal. 2, 20.). Egész addig, amíg olyanokká nem válunk, mint a szent színek az Ol-táriszentségben: minden, ami csak rajtam s bennem van, mindaz csak külső látszat, csak járulék, a lényeg azonban bennem Krisztus. A papi léleknek ez az önküiritése, „exinanitiója”, a misztikus halálnak oly példája, mely tulajdonkép az élet legszebb fölfokozása.

És minden papnak éreznie kell. hogy erre kötelezi őt szent hivatása!

Manapság az embereknek az örök gondolatok felfogásához csak gyöngé kis detektoros készülékeik vannak. Hiába, itt nem segít más, mint hogy mi, papok, minél erősebbre fokozzuk magunkban a leadóállomás energiáit! Oly imponáló fölényel kell ma saját magunkból sugároztatni a krisztusi élet szépségeit, hogy még a leggyöngébb detektorral bíró lélekben is visszhangra találjanak azok.

És ez a fokozott felelősségérzet a másik jellegzetes vonás az Egyház papjának az arcán.

Ez az örökös figyelmeztetés, amelyből szünet nélkül hangzik felénk a legfőbb Pásztor szava: „Ti vagytok a föld sója. Hogyha a só ízét veszti, mivel fogják megsózni? Semmire sem való többé, mint hogy kivessék és eltapodják az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen fekvő város . . . Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jótetteiteket és dicsőítsék Atyátokat, ki mennyekben vagyon” (Máté 5. 13.-16.).

Kedves Testvéreim! Senki sem tudja megjósolni, mily napok várnak még Isten országára . . . De az biztos, hogy amíg lesz papság, amely a munkára indulás előtt meditációiban minden reggel belenéz a mi Urunk, Jézus Krisztus szemébe s megkérdi tőle: Uram, mint teljesíthetem ma a te szent akarodat, – addig az Isten országa minden támadás és üldözés ellenére is élni s virulni fog.

Krisztus Egyháza hódítani és terjedni fog, amíg lesznek papjai, akik naponként föladják maguknak az apostolok kérdését: „Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? Nyomorúság, vagy szorongatás? Éhség, mezítelenség, veszedelem, vagy üldözés, vagy kard?” (Róm. 8, 35.). Föladják ezt a kérdést, és mindjárt meg is felelnek Szent Pállal: „Biztos vagyok abban, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Isten szeretetétől, amely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagyon” (Róm. 8, 38.-39.).

Isten országa terjedni és hódítani fog, ha oly papok dolgoznak érte, akiknek egész élete, minden vágya és ambíciója valóra váltása a költő szavainak:

*„Az Isten küldött, testvéreim, tinektek,
Hogy sugarai eleven tüzét.
Amik arcáról a szívembe égtek,
Sugározzam csendesen szertesztét:
A testvéreknek, kik az éjben járnak,
Az Isten küldött szentjánosbogárnak.”* (Sík S.)

Nem igaz, hogy ma már nem kellene az emberiségnek a papok. Ó, igen, kellene, – de csak a szent papok! Nem kell a hideg lelkű pap, nem kell a gyöngye jellemű pap, nem kell a hivatalnok-pap! De amelyik papnak lelke Krisztus szeretetében ég, amelyik papnak szívében Krisztus szíve dobog, az után ma is úgy tódulnak az örök fényre szomjas lelkek, mint csendes nyári estéken repülnek a fényt kereső lepkék az asztali lámpa szelíd fénye felé.

Ó, hát, Testvéreim, ilyen papokért imádkozzatok! Mert mi is így imádkozunk magunkért: „Uram, engedd, hogy ilyen papod legyek!

Legyek só, mely a rothadástól megóv!

Legyek a világ világossága, mely Feléd mutatja az utat!

Legyek hegyen fekvő város, melynek példája messze látszik!

Legyek gyertya, mely Feléd világít!

Legyek lobogó fáklya, melyet Te tartasz kezében!

Legyek a te Szent Szíved szerinti pap, akiről a te híveid, a te báránykaid mondhatják el: Téged valóban „a testvéreknek kik az éjben járnak, az Isten küldött szentjánosbogárnak”. Amen.

XXI. AZ ÜLDÖZÖTT EGYHÁZ.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Krisztus Egyházát, a katolikus Egyházat, Szent Pál gondolata szerint „Krisztus misztikus testének”, a köztünk titokzatos módon tovább élő Krisztusnak is szoktuk nevezni. Ám, ha ez így van, akkor nem csodálkozhatunk azon sem, hogy az Egyház története tulaj donkép Krisztus földi élettörténetének megismétlődése, bővített kiadása, és hogy mindazt a szenvedést, amelyben Krisztusnak része volt, el kell viselnie az ő Egyházának is.

A századok folyamán csak a nevek, helyek és évszámok változtak, de nem az események lényege. Krisztus üldözőit Heródesnek hívták és Júdásnak, Kaifásnak és Pilátusnak, zsidó farizeusoknak és írástudóknak, az Egyház üldözőit római császároknak, bizánci despotáknak, kis- és nagyfejedelemségeknek, szabadkőműveseknek és bolsevikiknek – de az üldözés lényege ugyanaz volt, ugyanaz a kiáltás: „Nem akarjuk, hogy ez rajtunk uralkodjék” (Luk. 19, 14.), „feszítsd meg őt!” (Márk 15, 13.).

Az üldözött Krisztusnak méltó jegyese valóban csak az üldözött Egyház lehetett.

Az üldözött Egyház! Mennyi fájdalmas emlék, de egyben mennyi vigasztaló gondolat is ébred bennünk, mikor csak kimondjuk is ezt a pár szót: *Az üldözött Egyház!* Alig távozott el Krisztus Urunk a földről, már kitört Jeruzsálemben a legelső

keresztény-üldözés, hogy aztán pusztító lángja többé ki ne aludjék, hanem a földkerekségnek hol egyik, hol másik pontján folyton lobogjon, amíg csak katolikus Egyház lesz a földön, amíg csak ember lesz a földön.

Részben ugyan fájdalmas, de másrészt meg tanúságos, biztató és hitünket megerősítő elmélkedés lesz mindnyájunk számára, ha a mai beszéd első felében I. rövid történeti visszapillantást vetünk **azokra a véres üldözésekre**, amiket az Egyháznak 1900 év alatt ki kellett állnia; de aztán **II. igyekszünk majd meglátni azt a célt is**, amelyet az isteni Gondviselés a megpróbáltatások által elérni akart. Ma „az üldözött Egyházzról” fogok szólni, a jövő beszédben pedig a „győzhetetlen Egyházzról”, azaz ott majd levonjuk a nagy tanúságot is, amelyet az Egyház elpusztíthatatlan ereje felénk kiált.

I.

Az Egyház üldözése.

A) Krisztus Egyházának legelső üldözői a zsidók voltak.

Az apostolok azt hirdették, hogy Krisztus az óhajtott Messiás; de nem politikai szabadító, mint a zsidók várták, hanem a lelkek megmentője. Ez azonban nem tetszett a zsidóknak és ezért az apostolokat a főtanács elé idézték, hogy őket is elhallgattassák, mint ezt Krisztussal tették. Itt mondta aztán Gamaliel törvénytudó a tanács tagjaihoz az emlékezetes szavakat: „Hagyjátok magukra ezeket az embereket és engedjétek el őket: mert ha ez a terv vagy mű emberektől vagyon, felbomlik; ha azonban az Istentől van, nem ronthatjátok le” (Ap. Csel. 5, 38. 39.).

Nagyszerű szavak; de a zsidók nem fogadták meg, és ki-tört az első keresztényüldözés. Szent István diakónus az első áldozat, majd Szent Pétert is börtönbe vetik. Justinus szerint a zsidóknak megbízott kiküldöttjeik voltak, akik az apostolok nyomában jártak s beszédük hatását azzal akarták gyöngíteni, hogy hitetlenséget, istentelenséget fogtak rájuk. De mindez nem tudott

ártani az Egyháznak: a Krisztus által elvetett mag szemmel látóhatólag nőtt és erősödött napról-napra.

B) A zsidók üldözését nyomban követte egy sokkal veszedelmesebb üldözés: **a római hatalom fellépése a kereszténység ellen**«

a) *A rómaiak keresztényüldözése páratlanul kegyetlen és véres volt.* A világtörténelemnek emberileg megmagyarázhatatlan rejtélye, hogy a kereszténység dacolni tudott a római világhatalomnak ilyen terrorjával, egy óriási pogány kultúra elkeseredett védekezésével, rágalommal, gyalázással, gúnnnyal és nyílt erőszakkal.

Milyen hallatlan rágalmatok fogtak rá a keresztényekre! Egy szellemi Istennek lélekben tisztelését atheizmusnak kiáltották ki; Krisztus szent testének élvezését thyestesi lakomának; a keresztények katakombái összefüvetleit összeesküvésnek; a felebaráti szeretetet fajtalanlásnak ... és mindez nem bírta megsemmisíteni a kereszténységet. Százezrek adták életüket keresztény hitükért.

És milyen hallatlan eszközöket vettek alkalmazásba velük szemben! Hadrianus császár a Kálváriára Venus szobrát állíttatja, a Megváltó sírjára Jupiterét, – hiába! Severus megtiltotta, hogy keresztények legyenek („iudaeos fieri vetuit, idem etiam de christianis sanxit”), – hiába! Diocletianus a rettenetes keresztényüldözés után emlékkövet véset, ezzel a büszke felirattal: „Nominis christianorum deletio”, „a keresztény név eltörlésének emlékére”, – hiába!

b) Hiába volt a legvéresebb üldözés is: Krisztus fiatal jegyese, az Egyház, megtörölte vértől csapzott arcát és utána erősebb fejlődésnek indult, mint az üldözések előtt. Ugyan gondolta volna-e Maximianus, hogy azon a helyen, ahol palotája állott s ahol a legvéresebb üldözést készítették el, hogy ott valaha a lateráni bazilika fog állani ezzel a felírással: „Minden egyház feje és anyja”, és hogy azon a helyen, ahol trónja állott, egy soha ki nem haló uralkodó-család trónja fog emelkedni: a pápai trón!

Ugyan gondolta volna-e Ágnes, az a 14 éves vértanú leánya, mikor erőszakkal a bűntanyára hurcolták, gondolta volna-e, hogy még ez is átváltozik az ő szent tekintetétől! Mert most valóban ott áll Szent Ágnes temploma, a római templomok egyik legszebbike a Piazza Navona-n, ahol azelőtt a gyalázat barlangja volt.

A római üldözők a keresztényeket kényszermunkára fogták és véres verítékezés közt építették velük a római fürdőket. De ugyan gondolhatták-e ezek a rabszolgasorsra ítélt keresztények, akik most itt dolgoztak Cyriacussal együtt, gondolhatták-e, hogy ennek az építménynek egy része valaha az igaz Isten tiszteletét fogja hirdetni és a Szent Cyriacusról nevezett templom lesz belőle! Ó, ha tudták volna, mint fog ez a kis oratórium beolvadni egy gyönyörű templomba, a Santa Maria degli Angeli-be, amely magában foglalja azt a csarnokot és vesztibült, amit a világ egyik legnagyobb építő géniusza, Michelangelo, teremtett!

És beszéljek-e a fiatal gyermeknek, Pongrácnak vértanuságáról? Anyja, Lucina, aggódva imádkozik érte: lesz-e fiából is olyan bátor hitvalló, mint a férje volt, aki életét adta Krisztusért. A fiú – lelkében lobogó lángokkal – ott ül az anyja térdén. Vajjon miről gondolkozik? Nincs előtte az a fényes bazilika, amelyet 1600 évvel később majd a zarándokok tömege fog felkeresni Róma mellett s amely az ő nevét fogja viselni. Nem látja azt a drága ezüst ereklyetartót, amelybe I. Honorius pápa majd elhelyezi az ő hamvait. Nem az jár eszében, hogy majd nevét naponként ezernyi martyrologiumból fogják olvasni s dicsfényvel övezett alakja annyi oltár felett fog ragyogni, mint az őskeresztény gyermek-vértanújáé. Minderre nem gondol ez a fiatal fiú! Csak Krisztus áll előtte, az ő jóságos Megváltója, aki életét adta érte s akiért ő is adni fogja fiatal életét!

c) Ezzel a szellemmel nem birkózhatott meg még a római világbirodalom ereje sem! Mikor Diocletiant letették a bíboros trónról s mint morózus öreg halt meg; és mikor Galeriuszt férgek ették meg elevenen sebeiben és ő nyilvános ediktumban ismerte be üldözésének jogtalanságát; s mikor Maximián Hercu-

leus önmagát fojtotta meg; Maxentius a Tiberisbe pusztult; Maximinus oly borzalmas kínok közt múlt ki, mint aminőket ő készített a keresztényeknek; Licinius elesett Konstantin fegyvere alatt – Krisztus jegyese továbbra is ott állott: vérrel borítva, de fiatal erőben és meg nem tört harci készséggel.

A 300 éves üldözés végén a fiatal Egyház megtörülte vértől csapzott arcát, és szebben és fiatalabban indult további munkájára: a pokol kapui küzdöttek ellene és a pokol kapui nem tudtak erőt venni rajta.

C) De a római nyers üldözések után még veszedelmesebb ellenfél támad az Egyházra: **jönnek a szellemi támadások**, Lucifer módszert változtat. Nem nyíltan támad, hanem úgy tesz, mint a gyöngye ellenség: megmérgezi az ellenfél kútjait.

a) *Jönnek a hitszakadások az Egyházon belül és a népvándorlás veszedelmei az egyházon kívül.* A tévtanok minden században más és más oldalról kezdték ki az Egyházat. Néha csak kis gally tört le egy-egy szakadással, máskor hatalmas ágak is az eretnekséggel, sőt volt olyan idő is, amikor szinte „az egész világ” az eretnekekkel tartott. És mégis: az Egyház megsiratta ugyan elszakadt fiait, az Egyház fájáról lehullott ugyan a fergese, de aztán új erővel és szebben folytatta útját a történelem mezején.

Jön a népvándorlás. Nyers, barbár erők özönlik el Európát. S a nagy mozgás közepén áll a szikla, amelyen a pokol kapui nem vesznek erőt! Lássuk, mi lesz most vele! Mi lesz? Az Egyház nem vette föl ezt a vad szellemet; de ezek a vad népek fölverték a szelíd Jézus igáját.

b) Ujabb oldalról kél fel a támadás: *jön a pogány világ eszményeinek újraébredése, a renaissance, majd a „felvilágosodás”⁴.* A renaissance a keresztény életet és erkölcsöket megfertőzi egész a vezetőig, a legmagasabb helyekig. Magába az egyházi életbe is sok romlás férközött be ezekben az időkben. Valóban, most kellett volna elpusztulnia, ha emberi mű lett volna.

És mi lett az eredmény? Az Egyház életereje kidobta ma-

gából a fertőzést és legyőzte a pogány világ eszméinek elkeseredett támadását.

Jöttek a „felvilágosodás” hirdetői s *jött* a francia forradalom. „Már unom folyton azt hallani, – mondotta *Voltaire*, – hogy 12 ember elég volt a kereszténység megalapításához. Kedvem van bizonyítani, hogy egy is elég lesz annak szétrombolásához”. És ki is kiáltotta a jelszót: „Écrasez l'infâme”, „tapossátok össze a gyalázatos Egyházat”. De az Egyház továbbra is áll!

c) *És mindezek után jöttek a mai vallásüldözők.* Jött az orosz Szovjet nyílt istentagadása, mely terrorral, vérrel, tűzzel, vassal, gúnnyal, dinamittal, száműzetéssel akarja kitépni az emberek lelkéből az Istenbe vetett hitet. De jött egy nem kevésbé veszélyes másik támadás is, mely nem nyíltan harcol Isten ellen, mint a Szovjet, hanem öspogány vallások fantasztikus legendáiból akar egy új vallást teremteni és ezzel természetesen megint a teljes vallástalanságba akarja az embert kényszeríteni.

Ezek a harcok még tartanak, az ütközet még nem dőlt el, de hogy ki lesz a győztes: Isten-e vagy az istentelenség, Jézus Krisztus-e vagy Wotan, az – a történelem eddigi tanúsága szerint – egy pillanatra sem lehet kétséges.

Hiszen nincs az emberi kultúrának területe, amelyről már eddig is nem hoztak volna érveket az Egyház ellen, – és nem használt semmit! Egyszer a csillagászat tételeivel jöttek, máskor a biológiával. Egyszer a geológiával hadakoztak ellene, máskor a filozófiával. Egyszer az őskori feliratos emlékekkel, máskor primitív népek szokásaival... És a vége minden erőfeszítésnek az maradt, hogy nincs ma egyetlen olyan bizonyított tudományos igazság, amely ellentétben állana bármelyik hittételünkkel, és a szakadatlan üldözések után is soha a katolikus Egyháznak ennyi híve még nem volt, mint ma, soha ennyi temploma, mint ma. Ha az egyik országban üldözni kezdik, a világ másik felén annál erősebben indul virágzásnak és mintegy kézzelfoghatóan, szemelláthatóan mennek rajta teljesedésbe a szavak, amiket az Úr Péterhez intézett, mikor Egyházát megalapította: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta”.

II.

Az isteni Gondviselés célja az üldözésekkel.

Azonban – Kedves Testvéreim, – a tények pusztá megállapításával ne érijük be. Mi hisszük, hogy egyetlen hajszálunk sem esik le mennyei Atyánk tudta nélkül. Tehát bizonyára nagy céljai voltak Istennek azzal, hogy egyházának üldözését megengedte és folyton megengedi.

Akkor, amikor a szenvedések tüze égette Krisztus híveit, bizonyára nem tudták, mit akar velük a Gondviselés. Akik benne éltek az üldözések viharjában, nem láthatták Isten tervét. Ma azonban mindent más világitásban látunk. Mindennel terve van Istennek, akármilyen történik velem, vagy a nemzettel, vagy saját Egyházával.

Ma már világosan látjuk, hogy az állandó üldözések kettős célt szolgáltak a Gondviselés kezében.

A) Az üldözések elősegítik az egyház erősödését és terjedését. Mint mikor heves szél rázza-cibálja a fák ágait és letépvé róluk a magot és gyümölcsöt, hosszú távolságba veti el az új fák magvait, ép úgy terjesztették az üldözések is Krisztus Egyházát.

Alig távozott el az Úr a földről, Jeruzsálemben kitört az ejső keresztényüldözés, és az apostoloknak el kellett hagyniok a zsidó fővárost. Hogy ez fáj nekik és szenvedtek alatta, az biztos. De most már látjuk, mennyire az isteni Gondviselés tervét szolgálta ez is. Hiszen ez az üldözés az isteni parancsnak teljesítését segítette elő: „Tanúim lesztek ... a föld határáig” (Ap. Csel. 1,8.).

A kereszténység megveti lábát Rómában. Itt fellángol a Néro-üldözés, és utána háromszáz éven át tartanak az legvéresebb üldözések, de – minél több keresztény vér folyt, annál győztesebben emelkedett Krisztus keresztje. „Sanguis martyrum semen christianorum”, a vértanuk véréből úgy duzzadt az új

keresztény élet, mint májusi hulló eső után zsendül az új vetés, és mint a kagyló kínzó homokszeméből fakad az igazgyöngy.

Krisztus Egyházának útja a történelemben szakadatlan keresztút volt. De érdekes: történetének legfényesebb lapjai nem azokban az időkben íródtak, amikor az emberiség hódolva hajolt meg az Egyház nagysága előtt, hanem amikor az Egyház a legtöbbit szenvedett, – hiszen az Egyház legkedvesebb jele: a kereszt! Senki oly mélyen föl nem fogja a szenvedés értelmét és hasznát, mint Krisztus Egyháza, amely tudja, hogy a szenvedés pörölycsapásai alatt soha nem sejtett mélységek nyílnak meg az emberi lélekben és megélesedik szemünk a dolgok igazi jelentősége iránt. Az Egyház legdicsőbb korszaka mindig az üldözések korszaka volt, mert aki a keresztúton halad, okvetlenül találkoznia kell a keresztjét hordó Krisztussal.

„Vedd el az üldözéseket és eltűnnek az Egyház gyöngyei” – mondja *Szent Ambrus*, értve a gyöngyökön a vértanukat. „Ha nem lettek volna eretnekek, mondja *Szent Tamás*, nem virágzott volna a szentek tudománya.” Így válik eretnekség és üldözés, külső erőszak és szellemi ellenhatás az Egyház győzelmének elősegítőjévé. És így válik valóra *Szent Hilárius* szava: „Az Egyház virágzik, mikor üldözik; győz, mikor elnyomják; fejlődik, mikor megvetik; áll, mikor úgy látszik, hogy legyőzték”. „Ecclesia, dum persecutionem patitur, floret; dum opprimitur, vincit; dum contemnitur, proficit; stat, cum superari videtur”.

B) De az isteni Gondviselés előtt még egy másik cél is lebeg, mikor Egyháza üldözését megengedi. Nem csak erősíteni akarja azt az üldözések viharai közt, hanem vigasztalni és bátorítani is. Az a tény, hogy a szakadatlanul harcban álló Egyház mégis mindig győzött, **nagy vigasztalás és bátorítás számunkra**, és nagy bizonyágtétel a krisztusi Ígéret valósága mellett, mely szerint Krisztus Egyházán „a pokol kapui sem vesznek erőt”.

a) Szent Máté evangéliumának 24. fejezete tanúságos sorokban írja le, *mint járt egy ízben az Úr kora hajnalon a háborgó tenger tükreán*. Hajnali 3 óra volt. Az apostolok csónakját ide-oda

dobálják a habok, . . . egyszerre csak megjelenik Krisztus a víz színén járva és hívja magához Pétert. Amint tüzes lelke meghallja, hogy hívja az Úr, egy percig sem tétovázik: rálép a víz tükreire és megindul az Úr felé.

A víz azonban nyugtalan volt. A hullámok fel-feltornyosultak és Péter hirtelen megremegett. És amily mértékben gyengült hite s bizalma, úgy kezdett süllyedni is a habok közt. „Uram! ments meg engem”, kiáltotta kétségbeesve. „És Jézus azonnal kinyújtván kezét, megfogá őt, és monda neki: Kicsinyhitű! miért kételkedtél? És midőn beszálltak a hajóskába, elállta a szél” (Máté 14, 31.-32.).

Találó képe Krisztus Egyházának! Az Úr nem kímélte meg a múltban s nem fogja kímélni a jövőben sem a tajtékozó haboktól, azonban kicsinyhitűleg kételkednünk sohasem szabad, mert az Úr elmerülni nem engedi Péter hajóját.

b) Hányszor tombolt kivédhetetlennek látszó vihar az Egyház hajója körül azokban a belső harcokban, amelyeket a burjánzó tévtanokkal kellett az Egyháznak kiállania: ariánusok, nestoriánusok, monophysiták, pelagiánusok ... Mily veszedelmet jelentett az Egyházat szolgásgorba láncoló keleti bizantinizmus, majd a keleti Egyház elszakadása. Ujabb pusztító rém gyanánt a mohammedánizmus söpör végig Európán. Majd jött a fájdalmas nyugati egyházszakadás ... Ma pedig? Minden eddigi tévedésnél, eretnokségnél és szakadásnál szörnyűbb veszedelem: a szervezett, tudatos, hatalmi eszközökkel terejesztett istentagadás ... És ennyi véres üldözés ellenére is, *mint valami örökös csodajel, meg nem gyengült erőben áll az 1900 éves katolikus Egyház!* „A pokol kapui sem vesznek erőt rajta.”

Minden összeműködött már ellene, egyének, intézmények, uralkodók, koráramlatok, tudomány, bölcsélet, hatalom erőszak . . . Demagógiának s forradalmároknak évszázadok óta kedvenc falatjuk: nekimenni az Egyháznak. És nem értek el semmit. Vajjon árt-e az évszázados dómnak, ha a rakoncátlan utcagyerekek bicskával összekarcolják falait? És árt-e a tizenkilenc év-

százados katolikus Egyháznak, ha lázadó emberek dühösen verik fejüket az Egyház sziklájához?

Minden félszázadban feltűnt itt vagy ott a földön egy fölkapott nagyság, aki elmondotta a temetési beszédet az Egyház fölött, – és mégis az Egyház temette el azt, aki őt oly fölényesen elparentálta.

Mennyi vádat emeltek már ellene a modern bölcsélet és tudomány megállapításai nevében, amelyeket állítólag nem lehet összeegyeztetni az Egyház tételeivel! És az Egyház mégsem rettent meg a gúnyolódásoktól, nem vont vissza tanításából semmit, mert volt ideje kivárni, hogy a felületes emberek hitetlen vádjait komoly kutatók megbízható eredményei cáfolják meg.

Áll az Egyház! Mellőle óriási világbirodalmak dőltek ki, amelyeknek minden hatalmi eszköz védelmükre állott. És az Egyház áll ágyú nélkül, szuronyok nélkül, várak, repülőgépek, tankok nélkül, pusztán két mondatra támaszkodva, két rövidke mondatra, amelyek azonban erősebbek minden hadseregnél, szabadkőművességnél és „istentelenek szövetségénél”, erősebbek, mert az Istenfia mondta azokat. Az egyik: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Máté 16, 18.). A másik: „Íme én veletek vagyok a világ végezetéig” (Máté 28, 20.).

* * *

Kedves Testvéreim! Az Egyház a köztünk tovább élő Krisztus; történetében tehát megismétlődik Krisztus Urunk földi története: szenvedése is, – de diadala is!

Mióta megvan Krisztus Egyháza, szakadatlan harcban áll, de 1900 év tanúsága harsogja felénk: Amint Krisztust csak látszólag győzték le ellenségei, de húsvét hajnalán Krisztus sebhelyei diadalfényben ragyogtak fel, épúgy az Egyház sebei is, melyeket ellenségeitől kapott, diadalmi jelekké változtak át. Minden veszteség, melyet szenvedett, újabb fejlődésének vált forrásává, és győzelmi zászlaján folyton ott ragyogott a krisztusi ígéret teljesülése: „Én élek és *ti* is élni fogtok” (Ján. 14, 19.). Ez az egyetlen hajó, melyről joggal elmondhatjuk: „Fluctuat,

nec mergitur”, „hányódik, de el nem merül”; szikla, melyen porrá zúzódik a támadó hullám, de maga a szikla meg nem inog.

És én hiszek ebben a katolikus Egyházban! Ez volt hite az őskeresztényeknek 1900 évvel ezelőtt s ez lesz hite a megváltottnak, amíg az utolsó ember él, amikor Krisztus ismét eljön majd ítélni eleveket és holtakat.

Én kitartok, minden szeretetemmel végső leheletemig kitarok e mellett az üldözött keresztény Egyház mellett! És ha nálunk is fellépnek már megkötyagosodott emberek, akik fejüktejjén tótágast álló okoskodással valami régi, ősturáni pogány vallásnak akarnak propagandát csinálni közöttünk, mintha semmi más baja nem volna ennek a megtépett magyar népnek, csak épen az, hogy nem áldoznak pogány táltosok fehér lovakat a források szélén, – mikor ilyen eszeveszett új támadások érik Krisztus régi hitét, hát én akkor is, sőt akkor még nekikeseredettebb szeretettel állok ki szent katolikus vallásom mellé!

Ó, igen, bennem is ég a hazaszeretet lángja, – csak tudom, hogy ez nem pótolhatja az oltár szent tüzét!

Ó, igen, magyar vagyok én is, – csak nem akarok jobb magyar lenni, mint Szent István volt, aki jól tudta, miért emelte fel Krisztus keresztségét a turáni pogány fejek fölé.

Magyar vagyok én is, – csak nem akarok jobb magyar lenni, mint Szent László volt, aki harcai előtt és győzelmei után nem fehérló-áldozatot mutatott be, hanem Krisztus szentmiseáldozatán vett részt.

Magyar vagyok én is, – csak nem akarok jobb magyar lenni, mint Könyves Kálmán, Nagy Lajos, Zrínyi Miklós, Hunyadi János, Rákóczi Ferenc, Eszterházy nádor, Pázmány Péter, Széchenyi István, Apponyi Albert és annyian ezrek és milliók voltak, akik mind Krisztus Egyházából nyerték az erőt, hogy megtegyék nemzetükért azt, amit érte tettek. Sok hatalmas nép élt már előttünk ezen a földön, és a történelem sírja elnyelte mind egyiket. Itt éltek a hunok, és a turáni vallás meg nem mentette őket. Éltek az avarok, szkíták, besenyők, nem tudom kik ... és turáni vallásuk meg nem mentette őket. És ide jöttek a magyarok:

a turáni vallásról Krisztus vallására tértek, – és Krisztus vallása már ezer éve élteti őket!

Tudom tehát, hogy nemcsak lelkem üdvét gondozom, hanem magyar hazám új ezredévé is legjobban szolgálom akkor, ha igyekszem engedelmes, áldozatos, hűséges, kitartó fia lenni az én folyton üldözött, de folyton győzedelmes szent katolikus Egy” házannak! Amen.

XXII.

A GYŐZHETETLEN EGYHÁZ.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mikor a múlt században Németországban a Bismarck-féle katolikus egyházüldözés, az úgynevezett „Kulturkampf” dühöngött, egyik-másik bolt kirakatában érdekes plakát jelent meg a katolikusok vigasztalására.

A plakát egy hatalmas sziklát ábrázolt a tengerparton, amint dühös hullámok csapkodják és tajtékozzák körül, egy csomó ember meg felgyúrt ingujjban minden erejével rángatja a sziklát, hogy a hullámokba döntse, ... a háttérben pedig az ördög látható, amint vigyorgó arccal így szól: „Én a pokol minden hatalmával már majdnem 2000 éve hiába dolgozom azon, hogy le-döntsem ezt a sziklát. Azért kell nevetnem a ti munkátokon”.

Valóban, Testvérek, aki ismeri azokat az üldözéseket, amiket Krisztus Egyházának 1900 év óta ki kellett állnia s amikről múlt vasárnapi beszédemben emlékeztem meg, az igazat fog adni ennek a különös képnek.

Hányszor kiáltották már ellenségei, hogy holnap vége az Egyháznak, és íme, nem lett vége!

Holnap vége az Egyháznak, – mondotta Diokletianus, aki patakokban ontotta a keresztény vért. És Diokletianus bíborától és koronájától megfosztva meghalt; az Egyház pedig Nagy Kon-

stantinnal diadalmasan hágott a császárok trónusára: nem halt meg!

Holnap vége az Egyháznak, – mondotta a hitehagyott Juliánus. És Juliánus egy utolsó káromlással az ajkán meghalt és utána még hány, de hány ilyen elbizakodott, káromkodó hitehagyott: az Egyház pedig nem halt meg!

Holnap vége az Egyháznak – mondták Robespierre és Marat, a francia forradalom vezető alakjai, akik százával küldték az Egyház szolgálóit a guillotine alá; és nemsokára önekik is a guillotine alá kellett lépniök és fejük véresen hullott a fűrészporos kosárba: az Egyház pedig nem halt meg!

Holnap vége az Egyháznak, – mondotta Garibaldi, Róma elfoglalója; és az Egyháznak nem lett vége: él és virágzik!

Holnap vége az Egyháznak, – kiáltják most is a bolsevisták, szocialisták és szabadkőművesek. És az Egyház, mint eddig, most sem fog elpusztulni, hanem új hódításokat tesz és világot átfogó terebélyes fája egyre növekedik.

Mind ez történeti tény, minderről szó volt a múltkori beszédemben, – ma ennek a sajátságos rejtélynek megfejtésével és a belőle folyó következmények levonásával szeretnék megpróbálkozni. **I. Mi az oka az Egyház győzhetetlenségének, és II. mi következik ebből a győzhetetlenségből** – érdemes lesz ennek a két kérdésnek megfejtésére szentelni a mai szentbeszédet.

I.

Mi az oka az Egyház győzhetetlenségének?

Az csak egész természetes dolog, hogy az Egyháznak minden üldözésen diadalmaskodó csodálatos életereje valamiféle magyarázatot kíván.

A) Mindjárt előljáróban meg kell azonban jegyezni, hogy nagyon **felületes magyarázat lenne, ha külső tényezőkkel, vagyonnal, vagy elvi kérdésekben mutatott engedékenységgel igyekeznék valaki a titkot megfejteni.**

Voltak, akik ezen az úton keresték a magyarázatot, de ezen meg nem találhatják soha.

a) Földi alakulat persze nem ér célt földi eszközök nélkül; tehát a *vagyont, mint földi eszközt, az Egyháznak is használnia kellett.*

A földi kincs azonban nemcsak céljainkat elősegítő eszközt jelent, hanem veszedelmet is. Egyesekre is, de az Egyházra is. Az, hogy az Egyház nagy birtokok fölött rendelkezett a múltában, nemcsak céljainak elősegítője volt, hanem talán a legnagyobb veszedelem is, mellyel meg kellett küzdenie. A földi vagyon nagyon alkalmas talaj a földies gondolkozás kifejlesztésére, és az egyháztörténelem ismerője bizony fájó szívvel látja azokat a sebeket, melyeket az Egyház sokszor épen földi vagyona következtében kapott.

Azt kell tehát mondanunk, hogy az Egyház fennmaradt nem a vagyona miatt, hanem – annak ellenére!

b) Hát akkor valami másban kell keresnünk az Egyház erejét. Talán abban, hogy *hízeleg az ember romlott természetének, hogy elnéző, engedékeny vele szemben?*

Nos, ezt már nem tudom, ki merné állítani! Ki nem ismerné azt a szigorú önfegyelményt, megalkuvást nem tűrő erkölcsi komolyságot, azt a sok áldozatot, azt a lelkiismeretességet, amelyet a katolikus vallás mindig megkövetelt és ma is megkövetel tagjaitól s amely miatt jogosan terjedt el az a felfogás, hogy a katolikus vallás „a legszigorúbb vallás”, „a legnehezebb vallás”. Aminthogy így is van. Nincs vallás, amelyik merne annyira beszélni az emberek legbensőbb magán ügyeibe, tervébe, üzletkötésébe, családi életébe, gondolataiba, étkezésébe, szórakozásába ... Ha tehát a katolikus vallás győztesen állja 1900 évek harcát, azt igazán nem megalkuvó természetének köszönheti. Ismét csak azt kell mondanunk, hogy az Egyház fennmaradt nem megalkuvó engedékenysége miatt, hanem – annak ellenére is, hogy semmiben meg nem alkudott.

B) Hát akkor mégis hol az a forrás, amelyből az Egyház ereje táplálkozik? Külső okokban hiába keressük a magyará-

zatot, marad a belső: **az Egyház Krisztus titokzatos teste, Krisztus pedig többé meg nem halhat.**

a) *Az Egyház győzhetetlensége ebből a benső lényegéből következik.* Abból, hogy az Egyház maga a köztünk tovább élő Krisztus, már pedig „tudjuk, hogy Krisztus, miután feltámadott halottaiból, már nem hal meg, s a halál többé nem uralkodik rajta” (Róm. 6, 9.).

Az Egyház győzhetetlensége következik abból, hogy az Egyház őrzi a megváltás kincseit és közvetíti az emberiség új meg új nemzedékeinek, tehát addig kell fennmaradnia, amíg ember él a földön.

És következik abból is, hogy Krisztus Urunk e szavakat írta alapkövére: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta” (Máté 16, 18.), már pedig Krisztus szavainak teljesedniük kell, mert maga mondta: „Ég és föld elmúlnak, de az én igéim el nem múlnak” (Máté 24, 35.).

b) Ezek után azonban nem csodálkozhatunk azon az érdekes dolgon, amit a történelem tanít: Krisztus és Egyháza együtt szenvednek ugyan, de *az Egyház üldözői is úgy járnak, mint ját tak Krisztus ellenségei.* Amint Júdás vége a kötél lett, a gyermekgyilkos Heródesé az élverothadás, Pilátusé a száműzetés, Jeruzsálemé a pusztulás, épúgy aki Krisztus Egyházába harapott, vagy annak fejébe, maga ment tönkre s nem az Egyház.

Ez az Egyház győzhetetlenségének valódi titka! Ez az Egyház rendíthetetlen erejének alapja! De ez egyúttal azoknak a tanúságoknak és következményeknek is forrása, amiket az Egyház győzhetetlenségéből mindnyájunknak le kell vonnunk.

II.

Mik a tanúságok az Egyház győzhetetlenségéből?

Az Egyház győzhetetlensége számunkra nagy bizonyosságtétel, amelyből fakad a katolikus öntudat rendíthetetlen nyugalma.

A) Az Egyház győzhetetlensége, mellyel az örökös üldözéseket kiállja, mindenekelőtt is **nagy bizonyágtétel számunkra.**

a) *Bizonysága annak, hogy valóban a katolikus Egyház Krisztus igaz Egyháza.*

Egy protestáns férfiú kérte egyszer fölvetését a katolikus Egyházba. A plébános megkérdezte, mi hozza őt hozzánk. A férfi ezt felelte: Évek óta szorgalmasan olvasom a bibliát és föltűnt nekem, hogy Krisztus mennyi szenvedést és üldöztetést helyezett kilátásba az ő követőinek. De ha szétnézek a világon, sehol sem látom hogy más vallást üldöznek, csak a katolikust. Ha az újságok valami rágalmazó hírt közölnek papokról s apácákról, abban mindig katolikus pap és apáca szerepel. Hol a pápát támadják, hol a püspököket. Hol a katolikus szertartásokat gúnyolják ki, hol kiűzik az országból a szerzetesrendeket. Mikor ezt nyugodtan végiggondoltam, arra kellett jutnom, hogy Krisztus igaz vallása a katolikus Egyházban van, mert ez szenvedti azt az üldözést, melyet Krisztus követőinek megjövendölt. ..

Milyen érdekes okoskodás! Dehát nem így van-e valóban? Nem úgy van-e, hogy a darazsak is a mézre járnak? Nem teljeseznek-e Egyházunkon azok a szavak, amiket az Úr Krisztus oly világosan megmondott: „Ha a világ gyűlöl benneteket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami övé; de mivelhogy nem vagytok a világból valók, hanem én választottalak ki titeket a világból, azért gyűlöl benneteket a világ” (Ján. 15, 18.-19.).

b) így aztán már meg tudok felelni arra a kérdésre is, ami bizonyára fölmerült már egyik-másik keresztény hívő gondolatában: „Ha valóban a katolikus Egyház Krisztus igaz Egyháza, miért tűri el Isten, miért engedi meg annak szakadatlan üldözését? Nem tudná-e ezt megakadályozni?”

Dehogyan nem! Csak nem akarja!

Mikor Szent Péter levágta az egyik katona fülét az Olajfák kertjében, Krisztus így szólt: „Azt hiszed, hogy nem kérhetem Atyámat és rögtön adna nekem többet tizenkét ezred angyalnál? Dekákkor hogyan teljeseznének be az írások, hogy így kell tör-

tennie?” (Máté 26, 53.-54.). Ugyanígy rendelkezik Egyházáról is: nem veszi el tőle a megpróbáltatásokat, hogy annak isteni alapítása annál világosabban álljon előttünk, mikor századokról századokra tapasztaljuk, hogy valóban úgy kell történnie, ahogyan azt Krisztus Urunk megmondotta, hogy t. i. a pokol kapui sem tudnak rajta erőt venni.

Azt mondják, vannak gyöngyök, amiket időről-időre a tenger mélyébe kell meríteni, hogy régi ragyogásukat visszakapják, így kell az Egyháznak is időről-időre a szenvedések tengerében megmosakodnia, hogy utána annál tisztább fényben ragyogjon fel arcán isteni szépsége.

B) De Egyházunk győzhetetlenségéből fakad az igazi katolikus öntudat is»

a) *Miért tanítjuk hazánk történetét az iskolákban?* Úgy-e azért, hogy nehéz küzdelmeiből, hősi harcaiból, véres áldozataiból tanuljuk meg áldozatos büszkeséggel szeretni a drága magyar Hazát.

De ugyanez áll a mi szent Egyházunkra is. Magyar Hazánk ezeréves, katolikus Egyházunk közel kétezeréves. Szeretem ezeréves magyar Hazámat, áldozatot hozok érte és büszkén vallom, hogy magyar vagyok. De szeretem kétezeréves katolikus Egyházamat is és büszkén vallom, hogy katolikus vagyok! Vallom *Szent Ágostonnal*: „Amennyire szereted az Egyházat, annyira él benned a Szentlélek.” „Quantum quisque amat ecclesiam Dei, tantum habet Spiritum Sanctum” (In. Jo. 32, 8.). Vallom *Szent Cypriánnal*: „Nem lehet annak atyja az Isten, akinek nem anyja az Egyház” (De unit. Eccl. 6. fej.).

b) *Vajjon ez-e bennünk ez a bátor, hitvalló katolikus öntudat?*

Érdekes dolgot jegyez föl a történelem Rostopschin, orosz hercegnéről, aki gör. kel. vallásban született, mikor azonban a katolikus igazságot megismerte, katolikussá lett és hitét bátran gyakorolta. Vasárnaponként Moszkvában a Szent Ferenc-templom előtt állt meg kocsija és mindenki tudta, hogy a hercegné most misén van. Az orthodox hatóságok azonban ezt nem

nézték jó szemmel és a kormányzó tudára adta, hogy a dolgot kénytelen a cárnak jelenteni. A cárhoz a levelet azonban előbb megírta a hercegné, mint a kormányzó. Abban így szólt a cárhoz: „Felség! Moszkva kormányzója azzal fenyeget engemet, hogy a legmagasabb helyen jelenti katolikus voltomat és azt, hogy vallásomat gyakorolom. Én amit eddig tettem, tovább is folytatom. Felséged, ha akar, elfogathat engem, mint bűnöst, elko-bozhatja minden vagyonomat, Szibériába száműzhet. Egyet nem tehet meg: hogy lelkiismeretemet megkösse és engem az Isten szolgálatában megakadályozzon”.

Nem érzitek-e, Testvéreim, hogy ebből a levélből mint élető fuvalom csapja meg lelkünket az őskeresztények kiáradó hitvalló öntudata és meg nem ingó nyugalma?

C) Ez a **meg nem ingó szent nyugalom** az Egyház győzhetlenségének újabb eredménye. Az a remény, amely meg nem ijed és kétségbe nem esik az Egyház sorsán, bármily megpróbáltatásokat és üldözéseket tartogatna is számára a jövő. Bármilyen üldözés érné is Egyházunkat, nyugodtan mondhatjuk el: „*Alios iam vidi ventos*”, „láttam én már sokkal nagyobb veszedelmet is!”

a) Az Isten ellenségei napjainkban sem alszanak, és ha azok gonosz erőfeszítéseire meg az Egyház jövőjére gondolunk, némelyikünknek lelkében talán fölvetődik az aggódo kérdés: *Van-e még hivatása az Egyháznak? Nem kell-e félnünk, hogy elpusztul?* Érvényesek-e a jövőjére is Krisztus szavai: „Ne félj, te kisedd nyájj! mert tetszett a *ti* Atyátoknak, hogy nektek adja az országot” (Luk. 12, 32.).

És a feleletet, a megnyugtató, biztató választ megadja rá az állandóan üldözött Egyház győzhetetlen volta.

Rómában közvetlenül egymás mellett két hatalmas emlékmű áll: A Colosseum és Nagy Konstantin diadalíve. A Colosseum, a cézárok szédületes hatalmának mintegy sírköve, romokban hever, Konstantin diadalíve, a szabadságát elnyert kereszténység jelképe, ma is ép.

Pedig mi volt valaha ez a gigászi méretű Colosseum! Mily harsogó megtestesítője a római világhatalom arányainak és szellemének! 87.000 ember ült a nézőtérén, a császártól le a rabszolgákig, mikor a halálraítélt keresztények – férfiak, nők, gyermekek – himnuszt énekelve megjelentek a porondon, hogy kiéhezettett fenevadak csattogó fogától szétmarcangolva tegyenek bizonyosságot Krisztusról, a megfeszített Istenfiáról!

De háromszáz évi véres üldözés után a Colosseum mellé a szenátus és a nép Konstantin diadalívét építette és az Egyház szabadságának ez az emléke áll ma is, tizenhat évszázad múltán, a Colosseum pedig rombadőlt.

„Én már régen felhagytam azzal – mondja Heine – hogy a katolikus Egyház ellen harcoljak. Sokkal jobban ismerem szellemi erőim mértékét, hogy ne tudnám, hogy soha még legdühösebb támadással sem tudnék rést ütni azon a hatalmas kolosszuson, ami Szent Péter Egyháza. Ezt a bástyát bevenni nem könnyű dolog. *Sziklaalapján nem egy könnyelmű koponya fog még összetörni*”

Ebből a győzhetetlen erőből fakad a mi bizakodó nyugaljunk! Mert ha az Egyház útja állandóan a Golgotán vinne is tovább, mindig lesznek papjai, akik Szent Pállal elmondják: „A Szentlélek minden városban értésemre adja, hogy bilincsek és szorongatások várnak rám Jeruzsálemben. De mindettől nem félek s életemet sem tartom értékesebbnek, mint magamat, csak elvégezhessem pályafutásomat, az igének szolgálatát, melyet vettem az Úr Jézustól” (Ap. Csel. 20, 23. 24.). És mindig lesznek hívei, akik hűséggel és kitartással, ha kell vérhullatással mondják el ugyancsak Szent Pál szavait: „Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől? ... Sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Istennek szeretetétől, mely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagyon” (Róm. 8, 35.-39.).

b) Akik voltak már Rómában pápai kihallgatáson, csodálkozva tapasztalják, *milyen szelíd derű és nyugalom árad ki a*

pápa arcáról. Nézzük meg akármelyik pápa arcképét is: ugyanaz a nyugodtság ömlik el rajtuk!

De ne ezen csodálkozunk, hanem Krisztus nyugodt arcán; mert a pápák derűs arca tulajdonkép Krisztus derűjének visszacsugárzása. Tulajdonkép Krisztus arcának nyugodt derűjén kell csodálkoznunk, mikor ott áll mennybemenetele napján a hegyen tanítványai, a kezdődő Egyház kicsiny körében, és mindentlító isteni szeme előtt felvillámlanak a történelem évezredeinek zúgó viharjai, – *ezen* a nyugodtságon csodálkozunk! Amint végignéz az ezredek viharjain és aztán isteni nyugalommal adja ki végső parancsát: „Elmenvén tanítsatok minden népet” (Máté 28, 19.).

Menjetek! – hangzik az Úr szava.

Uram, hová menjünk?

Mindenhová! Városról-városra, országról-országra, világrészből világrészbe, évezredről évezredre. Nincs halál, nincs vég, nincs megállás, nincs akadály. Menjetek! A római császárok véres üldözése nem lehet akadálytok. A népvándorlás elsőprő özönvize nem lehet akadálytok. Én veletek vagyok! A félhold hatalma fölött, gyűlölködő egyházszakadások fölött, nyílt erőszakoskodások, szabadkőműves aknamunka fölött, az istentelenek szörnyűségei között *Én* veletek vagyok! Menjetek, kereszteljétek, gyón-tassatok, szentmisét mutassatok be, prédikáljatok, vigasztaljatok, fáradt fejeket ég felé emeljétek ... és bármi érjen titeket, meg ne ijedjétek, mert „ég és föld elmúlnak, de az én igém el nem múlnak” (Máté 24, 35.).

És ennek a szent nyugalomnak biztos tudata az Egyház győzhetetlenségének legszebb eredménye!

* * *

Kedves Testvéreim! A Vatikánnak abban a termében, amelyben a pápák az emberiség sorsára kiható nagyfontosságú okmányokat írták alá – a „Stanza della Segnatura”-ban – Gyula pápa Raffael mesteri kezével négy világhírű freskót készíttetett. A négy hatalmas alkotás a teológiát, filozófiát, költészetet és jogot mutatja, azaz az igazságot mint kinyilatkoztatást, mint az

ész munkáját, mint szépséget és mint a keresztény rendet. A négy festmény nagyszerű jelkép: csak akkor fakad boldogság, megelégedettség, rend és kultúra az emberiség számára, ha az egyetlen Igazság különféle megnyilatkozási formái harmóniában, egymást támogatva dolgoznak.

Ezen munkálkodik és így dolgozik Krisztus Egyháza immár 1900 év óta!

És ezért vagyok büszke erre az Egyházra!

De mit érne csak büszkének lenni rá, ha nem igyekezném napról-napra jobb fiának is lenni!

Mi kell ahhoz, hogy az Egyház jó fia legyek? Négy dolog: hit – hűség – fegyelem – kegyelem!

Hit! Az Egyháznak kötelességévé tette Krisztus, hogy tanítson minden nemzeteket; de akkor nekem meg azt tette kötelességemmé, hogy hallgassak az Egyházra: elfogadom tehát és készséggel elhiszem, amit tanít.

Hűség! Gyermeki szeretettel állok mellette: aki őt bántja, engemet bánt!

Fegyelem! Bármit kér, bármit ír elő, nem kritizálok, nem kicsinylem le, tudom, javamat akarja: megteszem!

Amde hogy meglegyen bennem a hit, hűség és fegyelem, kell hozzá kegyelem is, hát bőven élek azokkal a kegyelmi eszközökkel, melyeket Egyházam tárt karokkal nyújt felém.

Ilyen odaadó szeretettel nézek Egyházunkra, mert győzhetlensége tanít arra, hogy rendületlenül higgyek jövőjében.

Hiszem, hogy az a szikla, melyen épült, össze nem omlik!

Hiszem, hogy a hajócska, melyen evez, el nem merül!

Hiszem, hogy a fehér reverendás halász, aki a kormánynál ül, el nem tévedhet!

Hiszem, hogy bár ezentúl sem enged egy jottányit sem Krisztus hittanából, egy lépést sem Krisztus erkölcsstanából, mégis dicsőségesen győzni fog, fennmaradni fog, és az embereket kormányozni fogja egész az utolsó napig, amikor aztán megszűnik ... mert megszűnt a földön az élet... és *mindazok, akik teljesen rábízták magukat Krisztus földi Egyházára, akkor majd győztesen beérkeznek Isten örök Egyházába. Amen.*

KATOLIKUS VAGYOK!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Élt a múlt század második felében egy igen művelt angol ember, Marquis van Ripon, aki az angol szabadkőműves páholyok nagymestere volt és a katolikus Egyháznak dühös gyűlölője. Akkoriban már eleven erővel lüktetett az a konverziós mozgalom, amely azóta is napjainkig él, és most is tömérdek anglikán embert hoz vissza évről-évre a katolikus Egyház kebelébe. A szabadkőművesek, hogy ezt a konverziós mozgalmat ellensúlyozzák, döntő jelentőségű könyvet akartak íratni a katolicizmus ellen.

A könyv megírását a nagymesterre bízták, aki szívesen is vállalta a feladatot.

„Ha azonban a katolicizmus ellen kell írnom, akkor mindekelőtt meg kell azt ismernem” – gondolta magában, és elkezdte olvasni a katolikus hitrendszeréről szóló könyveket.

Tíz hónapig olvasta.

Tíz hónap után pedig jelentkezett a londoni oratoriánus szerzeteseknél, és felvételét kérte a katolikus Egyházba.

Óriási meglepetés!

– Hogyan? – kérdezték tőle. Ön, az anglikán főnemes, szabadkőműves nagymester, katolikussá akar lenni? Mi történt Önnel?

A márkí így felelt: „A katolikus Egyházban három olyan dologra akadtam, amelyből minden elfogulatlan embernek

fel kell ismernie, hogy ez az Egyház – és egyedül csak ez – Jézus Krisztus Egyháza. A katolikus Egyházban van a szikla, a gyóntatószék, és a tabernákulum.”

És a márki valóban katolikussá lett és mint Egyházunk buzgó tagja élte le további életét...

Mikor az ember lépten-nyomon olvas hasonló eseteket, és mikor látja, hogy komoly, mély lelkű emberek, akik nem születtek katolikusoknak, hosszú keresés és lelki nyugtalanság után mily diadalmas örömmel érkeznek be végre a katolikus anyaszentegyház kikötőjébe, ilyenkor fölvetődik bennünk a kérdés: Vajjon bennünket, akik az Isten különös jóvoltából már benne születünk az igaz vallásban, eltölt-e az a büszke öröm, az a jogos öntudat, hogy mi is tagjai lehetünk ennek az Egyháznak? Vajjon érezzük-e a megtiszteltetést, de egyben a felelősséget is, mikor kimondjuk a szavakat: „Én is katolikus vagyok!”

Amikor az idei tanév elején Krisztus Egyházáról kezdtem beszélni, már jeleztem, hogy hús prédikációt fogok arról tartani. A mai a huszadik beszéd. Ma tehát befejezem azt a sorozatot, amelyet a „Hiszekegy” magyarázata folyamán „Krisztus Egyházáról” tartottam. És lehetne-e hasznosabban befejezni, lehetne-e az elmondott anyagot értékesebben összefoglalni, mint hogy rámutatok arra a hármass gondolatra, amelyet magában foglal ez a büszke és hátaltelt mondat: „Köszönöm Neked, Uram, hogy én is katolikus vagyok!”

Mi ez a hármass gondolat? I. Katolikus vagyok, tehát **van katolikus öntudatom!** II. Katolikus vagyok, tehát **követem Egyházamat!** III. Katolikus vagyok, tehát **szeretem Egyházamat!**

I.

Van katolikus öntudatom!

Katolikus vagyok, tehát éljen bennem a katolikus öntudat! Mít jelent ez? Milyen alkotórészekből tevődik össze a helyes katolikus öntudat?

A) Az első eleme mindenekelőtt is **az alázatos, de egyben öntudatos szent büszkeség.**

a) Alázatos büszkeség, mert ez nem az egyénnek büszkesége. Mint egyénnek, bizony be kell ismernünk, hogy fönséges eszményeket lobogtat ugyan előttünk a szent katolicizmus, de mi ezektől – sajnos – messze vagyunk. Küzdünk értük, igyekszünk feléjük, ki közelebb jut hozzájuk, ki távolabb marad, – és ez ébreszti fel bennünk az alázatosságot.

De minden alázatosságunk mellett is *él bennünk az öntudatos szent büszkeség is* a fölött, hogy 1900 éves hagyományok szent talaján állunk, abban gyökérzünk. Hol van a világon 1900 éves nemesi családfa? A mi katolikus családfánk pedig már ennyi idős! Így már megértjük a gondolatot, amelyet egykor *Montalembert* kiáltott a francia katolikusok felé: „Testvérek, ti nem vagytok eléggé büszkék, nem szeretitek eléggé katolikus nemzetiségiek ősrégi nemességét.”

B) A katolikus öntudat másik ismertetőjele **a feszülő öröm**, mely szinte alig bír magával, és igyekszik megmutatni az egész világnak is, mily öröm katolikusnak lenni!

a) *Ó, ha mindnyájan tudnók, mit tesz katolikusnak lenni*, mint dobogna szívünk, mint fénylene szemünk az örömtől! Mily fölemelt fővel járnánk a támadások közt, mily szilárd bizakodással állnánk a viharban!

Valahányszor elimádkozzuk a Hiszekegyben: „Hiszem a katolikus keresztény anyaszentegyházat”, elektromos áram szaladjon végig idegzetünkön, hogy büszkén vethessük föl fejünket: „Köszönöm, Uram, hogy katolikus vagyok!”

Tudjátok, kinek van ma az ünnepe? Veronai Szent Péternek (ápr. 29.). Kis iskolás korában megkérdezte a nagybácsija, mit tanult az iskolában. „Az apostoli hitvallást tanultam, a Credót” – felelte büszkén a gyermek. A gyermekből férfi lett és pap, és mikor hite miatt tördöfésekkel összeszurkálták, akkor is azt kiáltotta: „Credo!”, „Hiszek!” És mikor már utolsó perceit élte s beszélni nem volt ereje, ujját kifolyó vérebe mártva, *ezt az egy szót írta a földre: „Credo!”, „Hiszek!”* Ez a veronai Szent Péter

védőszentje a Credo-egyesületeknek és halhatatlan példaképe mindnyájunknak, mint kell hitünket szeretnünk, és öntudatos büszkeséggel, örömmel megvallanunk.

b) Dehát miért örüljek és miért legyek boldog?

Örüljek és boldog legyek, mert gazdag az anyám, szép az anyám, szeretetreméltó az anyám: az én anyaszentegyházam.

Gazdag az én Egyházam, az én anyám! Mennyei kincse van! Aranya, gyémántja? Ah, dehogy! Hanem Krisztus kiöntött vére á szentíniiségBèii! Krisztus teste a hófehér ostyában! Krisztus minden szava a hitében! Krisztus minden kegyelme a szentségekben!

Newmann bíboros az anglikán egyház magasrangú lelkésze volt megtérése előtt. Évi jövedelme elérte a 100.000 frankot. Sokáig tanulmányozta a katolikus vallást. Végül már nem tudott ellenállni az Oltáriszentség vonzásának.

Néhány nappal megtérése előtt egy barátja le akarta beszélni lépéséről:

– Gondold meg, mit teszel! Ha katolikus leszel, elveszted évi százezer frankos jövedelmedet.

Newmann így válaszolt:

– És mi az a százezer frank egy szentáldozáshoz képest! Ó, hát ilyen *gazdag* az én Egyházam!

És milyen szép az én Egyházam, az én anyám! Mily lelken-dezve írja Szent Pál: „Krisztus szerette az egyházat, és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz für-dőjében az élet igéjével, s dicsővé tegye magának az egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más eféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen” (Ef. 5, 25.-27.). Hogyis ne lenne szép az az Egyház, amely Krisztus titokzatos teste! Hogyis ne lenne szép az az Egyház, amely a Szentlélek temploma, „az élő Isten egyháza, az igazság oszlopa s szilárd alapja” (Tim. I. 3, 15.). Gyermekai is mind ilyen szépek, mind hiba nélkül valók? Ah, nem! Sajnos, ők hibázhatnak, – de nem hibázhat az Anyjuk.

És milyen szeretetreméltó az én Egyházam, az én anyám! Szeretetreméltó, mert Egyházam maga a szeretet. Isten szeretete sugárzik szakadatlanul belőle. Ezzel az áldozatos szeretettel hó-

dította meg a népeket Krisztus szelíd igájának, ezzel az aggódó szeretettel vigyáz minden lépésükre. Van-e édesanya, kit jobban szomorítana gyermekének félrelépése, mint ahogy az Egyház siratja azokat, akiket elszakít tőle az erkölcsi, vagy hitbeli tévelygés?

Mikor pedig mindezt végigelmélkedem, lehetetlen, hogy meg ne erősödjék katolikus öntudatom, és föl nem törjön lelkem mélyéről az örvendetes kiáltás: „Köszönöm Neked, Uram, hogy én is katolikus vagyok!”

II.

Követem Egyházamat.

Azonban, mint említettem, katolikus voltom nemcsak jogos örömmel és öntudatnak forrása, hanem szent köteletségnek is. Ha katolikus vagyok, akkor követem is Egyházamat. Követem úgy, hogy **A) vallom világnézetét** és **B) szót fogadok parancsainak.**

A) Katolikus vagyok, tehát életemet a katolikus világnézetre alapozom,

a) Katolikus vagyok, tehát hiszek a természetfölötti világ értékében! Sőt egyenesen azt vallom, hogy ezt a földi, emberi életet is csak a természetfölötti világ szemmértékével és annak eszközeivel, imáival és szentségekkel lehet boldogságra kormányozni.

Modern ember vagyok, tehát értékelem az emberi géniust, energiát és munkát is. Modern ember vagyok, tehát becsülöm a gépet, a technikát, az ipart és kereskedelmet is. Modern ember vagyok, tehát *tisztelettel* adózom a tudománynak, művészetnek, szociális tevékenységnek is. De annyira elvakult mégsem vagyok, hogy mindezeket magukban elegendőknek tartsam, hogy mindezen túl, ezek fölött ne *tiszteljem*, kövessem, imádjam Azt, aki elmondotta magáról: „Nálam nélkül semmitsem tehettek” (Ján. 15, 5.), és akinek szavai teljes igazságában technikai vívmányok-

ban dűskálkodó, de lelkileg megroppant korunk tesz szomorú tanúságot.

b) *Katolikus vagyok! Tehát nem vagyok ember? Dehogyan nem! Ember vagyok én is, testből és lélekből álló lény, de ennél még több is!*

Csak ember voltam születésemkor: természetes ember. Születésem után azonban másodszor is születtem, mint Krisztus parancsolta, újjászülettem „vízből és Szentlélekből” (Ján. 3, 5.), és azóta katolikus ember vagyok.

És ez több, mint a természetes ember? Annyival több, hogy egy napon a kettőt említeni sem lehet. Természetes ember az, akinek testében lélek lakik, katolikus ember az, akinek lelkében Isten lakik. Ha testemet elhagyja a lélek, nem vagyok többé ember, hanem porladó holttest, épígy, ha lelkemet elhagyja az Isten, nem él többé az a lélek.

Tehát: „Katolikus vagyok”, annyit jelent, hogy „adakozó, jó ember” vagyok? Sokkal többet!

„Katolikus vagyok” annyit jelent, hogy „misére járok, bűntölk és imádkozom?” Sokkal többet!

Hát mit jelent?

Jelenti, hogy a természetfölötti, az isteni élet szikrája villant fel bennem. „Mindazoknak, kik befogadták, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek, azoknak, kik hisznek az ő nevében” (Ján. 1, 12.).

Ez az emberbe beoltott új isteni élet, ez a „részesévé válás az isteni természetnek” (Pét. II. 1, 4.), amelyről Szent Péter beszél: ez a kereszténység lényege. Hogy a kereszténység mit adott a tudománynak, a nemzetgazdaságnak, művészetnek, a népek civilizációjának, mindez másodrendű érdeme a mellett, hogy Istent adja a léleknek!

c) *Tehát ki az igazi katolikus? Az az ember, akire érvényes az aacheni St. Jakobskirche portáljának mély értelmű felirata: „A Deo – per Deum – ad Deum”, az Istentől jövök s az ő segítségével feléje tartok.*

Ki az igazi katolikus? Egy ember, akiben él az Isten. Egy

ember, aki Istenből él, és Istenért él. Egy ember, akinek egész lelkét, annak minden zegét-zugát átítatják a természetfölötti élet hullámai.

Fájdalommal mondd talán: „Nos, igen, ezek a szentek!”

Én pedig felelem: Úgy van, ezek a szentek. És minden igazi katolikus egyúttal szent is. Amint a Szentírás is az őskereszténységben a híveket egyszerűen „szenteknek” nevezi.

„Ah, hol vagyok én ettől?” – riadsz föl erre. Pedig nem szabad megijedned! Ha messze vagy is az eszménytől, de a legjobb iskolában vagy. Mi a katolikus Egyház? Az életszentség iskolája. Ebben az iskolában minden, de minden csak azt szolgálja, hogy az iskola növendékei szentekké váljanak.

B) És hogyan fogunk mi is azokká válni? – kérditek talán. Úgy, ha követjük az Egyházat, és nem sántikálunk ide-oda, hanem **szót fogadunk Egyházunk parancsainak***

a) „*Nem sántikálni!*” – tudjátok-e, hogy ez szentírási kifejezés?

A Királyok III. könyvének 18. fejezetében szomorú dolgokat olvasunk az akkori zsidó nép vallási és erkölcsi romlottságáról. A királyi ház vezetett a romlásban. A pogány bálványozást udvari vallássá emelték, álpróféták hízelgő csapata élvezte a király asztalát, mialatt az igaz Isten tisztelete egyre jobban háttérbe szorult. Voltak ugyan még jók is, még hűségesek is, de félve, bátortalanul meghúzódva.

És ebbe az elpuhult, bátortalan világba, ebbe a jellemtelen és erkölestelen közéletbe, ebbe a hízelgő és saját érdekeit hajszólo embernyüzsgésbe egyszerre csak belekiált egy dörgő férfihang, Illés próféta harsogó szava: „Meddig sántikáltok kétfelé? Ha az Úr az Isten, kövessétek őt” (Kir. III. 18, 21.).

Nos, az Egyház minden erkölcsi parancsa és előírása azt akarja, hogy ne sántikáljunk.

Az igazi katolikus nem sántít!

Csodálatos dolog, hogy míg a testileg sántítókat olyan könnyen kigúnyolják az emberek, a lelki sántikálást már nem veszik zokon, sőt előnynek tartják. Aki lelkileg nem sántít, aki elveihez

hű és következetes, aki nem kétkulacsos, aki nem fordul szélkakas módjára a szél irányába, aki büszkén vallja hitét és alku-dozás nélkül éli, szóval aki igaz katolikus, azt ma az emberek könnyen türelmetlennek, különcnek, fejesnek, bigottnak, legjobb esetben egyoldalúnak, maradinak nevezik.

Ha valaki gyorsan akar haladni az úton, bizony, nem szabad sántítania. De ha az érvényesülés útján akar gyorsan haladni, a sántikálással, az ide-oda hajlongással többre viszi, mint az egyenes járással.

Annyira köztudatba ment ennek a szellemi sántításnak haszna, hogy már oly véleményt is hallunk, mely szerint elvi kompromisszumok nélkül, szemrebbenés nélkül, valóban komoly katolikus erkölcsi alapon állva ma már nem lehet a társadalmat berendezni, nem lehet kereskedelmet és ipart folytatni, nem lehet politikát és irodalmat csinálni...

Nem látjuk-e, mily égető szükség van komoly, egyenesen járó katolikus emberekre, mikor lassanként már mindenki sántít és az kezd csodaszámba menni, aki egyenesen jár!

b) Ma divatos jelszóvá lett a fajok tisztaságát követelni: „Ne keverjünk idegen vért a fajokba!” Ám jó! De ugyanezt a tilalmi táblát sokkal jogosabban állíthatjuk fel vallási felfogásunk és erkölcsi életünk határait: *Maradj tisztán katolikus és ne engedd következetes katolikus felfogásodat divatos jelszavakkal felhígítani és megfertőzni!* Ne légy fél-katolikus, mint Géza vezér volt, aki külsőleg meghódolt ugyan Krisztus előtt, de épúgy áldozott pogány isteneknek is. Ó, hány katolikusnak nevezett ember áldoz ma is léha életével a pogány bálványoknak!

c) Archimedes így szólt: Adjatok egy szilárd pontot és én kivetem a világot sarkaiból. Nos, ilyen, a világot sarkaiból kiforgató tétel ez: *Krisztus Isten volt!* Mert ha ezt elfogadom, abban a pillanatban már le is kötöttem magam mindahhoz, amit Ő tanít, vagy előír.

Katolikus vagyok, tehát nem válogatok hitemben s annak erkölcsi parancsaiban, mert nem is válogathatok! Ha öntudatos katolikus vagyok, akkor büszke vagyok Egyházam minden meg-

nyilatkozására. Büszke vagyok hittételeire és vallom azokat. Büszke vagyok szertartásaira s résztveszek azokban. Büszke vagyok hierarchiájára és tisztelem azt.

Az én Egyházam vagy csalatkozhatatlan, vagy nem ér semmit! De ha csalatkozhatatlan, akkor bízom benne. És minden szavát követem, s nem kritizálom. „Katolikus vagyok!”, annyit jelent, mint van katolikus öntudatom és követem Egyházamat.

III.

Szeretem Egyházamat!

De jelent még újabb dolgot is. Nemcsak követem Egyházamat, hanem szeretem is.

Hogyan szeretem? Úgy, hogy **A) apostolkodom érte és B) ha kell, védelmére is kelek,**

A) Ha katolikus vagyok és szeretem Egyházamat, örömöm, hogy apostolkodhatom érte, hogy él bennem **az apostolkodás szelleme!**

a) Akiben lángol az öröm, hogy Krisztus igaz Egyházának tagja lehet, az nem éri be azzal, hogy maga részese ennek az igazságnak, *hanem másokat is igyekszik annak boldogító birtokába juttatni.* Aki fényes, igyekszik másokat is megvilágítani, aki meleg, másokat is melegíteni.

Krisztus igazságának terjesztéséhez ma már nem elég a papság munkája! Oly bonyolult a mai élet, hogy a pap szava igen sok helyre nem jut el többé. Mily nagyszerű alkalmak nyílnak itt a világiak apostolkodására!

b) Persze ne felejsük el, hogy a legjobb apostolkodás a *saját életünkkel adott példa!* Noblesse oblige! Egy kis diákot megkérdeztek: „Mi az édesapád?” „Asztalos, de nem folytatja” – volt a válasz. Ez mégcsak hagyján! De mikor azt kérdik valakitől, hogy milyen vallású, mily fájdalmas, ha ezt a választ hall-

juk: „Katolikus, de nem folytatja . . .” Ha katolikus vagyok, akkor éreznem kell *azt a felelősséget is*, amely együtt jár e névvel!

Legyünk azzal tisztában, hogy bár a katolicizmusnak napnál világosabban is igaza van, és hogy ha érveink, melyekkel krisztusi eredetünket igazoljuk, még a maiaknál is hatásosabbak lennének, még akkor sem fejtheti ki a katolicizmus toborzó erejét, hacsak bizonyító elméleti érvei mellett nem áll hatásos érv gyanánt *híveinek kifogástalan, tiszteletreméltó, csodálatot érdemlő élete is*.

Sokan nem is sejtik, hogy a kívülállókra, a nem katolikusokra mily meggyőző erő van abban, ha a mieink között léptenyomon tapasztalják: ennek meghalt a férje, és mégis mily lelki erővel viseli a csapást, mikor fölkel imájából a Fájdalmas Szűzanya képe alól; ez milyen életrevaló a társaságban, de a szentmise alatt úgy elmélyed belső összeszedettségben, mintha elfelejtené az egész világot; amaz maga is elég szűkös viszonyok közt él, és mégis mennyi jót tud tenni; emennek hogy sugárzik a szeme, mikor föláll a gyóntatószékből és egy megtisztult lélek lendületével kezd új életet. . . Ó, igen, Testvéreim, ez a katolikus felelősségérzet nagyszerű toborzó megnyilvánulása; és szentül hiszem, hogy mindjárt közelebb állana a világ megtérése, ha minden katolikusnak élete ajánlólevél lenne a krisztusi tanok igazsága mellett.

B) De ha katolikus vagyok és ha szeretem Egyházamat, akkor **védellezem is Egyházamat** és nem hallgatom gyáván, szól nélkül, ha támadják és bántják. Van olyan ember, aki szó nélkül hallgatja, ha szidják az anyját? És olyan mégis van, aki eltűri Anyaszentegyházának bántalmazását!

Mennyi támadás naponként! Újságokban, gyűléseken, uzsonnákon, társaságokban! Egyes emberek kifogyhatatlanok Krisztus Egyházának kritizálásában. De vajjon megvan-e bennünk is a bátorság Egyházunk védelmezésére? Eszünkbe jut-e ilyen helyzetekben Krisztus szava: „Aki szégyenei engemet és az én igéimet ebben a parázna, elfajult és bűnös nemzedékben,

az Emberfia is majd szégyelni fogja azt, mikor eljön Atyjának dicsőségében” (Márk 8, 38.). Tudunk-e ilyenkor bátran felkiáltani Szent Pállal: „Nem szégyenlem az evangéliumot, mert az Istennek ereje az mindenkinek az üdvösségére, aki hisz” (Róm. 1, 16.).

Én pedig hiszek! „Credo in unam, sanctam, catholicam, et apostolicam Ecclesiam!” *Hiszek az egy, szent, katolikus apostoli Anyaszentegyházban!*

* * *

És most búcsúzunk ettől a hittételünktől, amelyről húszereszen át elmékedtünk, de nem búcsúzunk el Egyházunktól, melyet a beszédek alatt egyre jobban megszerettünk. Hiszen most tudom csak teljes öntudattal megköszönni Istennek azt a kegyelmet, hogy én is katolikus lehetek.

Katolikus vagyok, tehát tagja annak az Egyháznak, amelyre Krisztus az ő tanának hirdetését bízta.

Katolikus vagyok, tehát tagja annak az Egyháznak, amely a keresztény hitet a világon elterjesztette.

Katolikus vagyok, tehát tagja annak az Egyháznak, amely sértetlenül őrzí Krisztus teljes hagyatékát és ma is meg nem tört lelkesedéssel küldi misszionáriusait a legtávolabbi népekhez csak úgy, mint a technikai kultúra zakatoló lármája közt is, a mai világváros kellős közepén is nem lankadó szeretettel hirdeti Krisztust.

Büszke vagyok reád, édesanyám, te szent, katolikus Egyház! Rólad mondom el a zsoltáros szavát: „Ha megfeledkezem rólad, Jeruzsálem, menjen feledésbe jobb kezem! Ragadjon a torkomhoz a nyelvem, ha rólad meg nem emlékezem” (Zsolt. 136, 5. 6.).

Tudom, hogy senkit a bűnös világ jobban nem gyűöl, mint Téged! *De tudja meg ez a világ is, hogy minél jobban gyűöl, annál jobban szeretlek én Téged és annál diadalmasabban harsan föl ajkamról a büszke hitvallás: **Katolikus vagyok! Köszönöm, Uram, Neked, hogy katolikus vagyok!***

Hallják meg hívők és hitetlenek,
Élet-halálra szóló eskümet:
A szív bősége zúg fel ajkamon,
Az kényszerít a Krisztust vallanom.
Hallják meg rokkant, vén aposztaták
S a vétekekben vajdú új világ,
A forradalom, a vak Leviatán,
És hallja meg a, settenkedő Sátán,
Isten nevében vallomást tesztek:
Hiszek.

Hiszek, és hitem súlyos és kemény.
Nem tünde tan, nem pille vélemény.
Nincs benne így-úgy, bárcsak és talán. '
Igen és nem, kereken, magyarán,
Semmi csűrés és semmi csavarás,
Ingerkedés és köntörfalazás:
Hiszem és vallom, szeretem és élem.
Amit az Egyház hinni ad elébem,
Ebben a hitben élek és halok:
Katolikus vagyok.

Hiszek egy Istent, ki három személy,
Az élő Istent, aki bennem él,
S akiben élek, mozgok és vagyok,
Kinek tenyerén megsimulhatok.
Akinék rám is éber gondja van,
És cselekszik bennem és általam,
Aki mozditja minden mozdulásom,
És én jobban-rosszban boldogan imádom
Intéző, édes, mély akarátát.
Hiszek Istenben, hiszem az Atyát.

Égnek és földnek testté vált frigyét:
Hiszem a Krisztust, hiszem az Igét,
Akit az Atya örök-óta szül,
És akiben szépséggé lesz a zűr,
Kinek emberré tetszett válnia,
Hogy Istenné legyen az ember fia.

Ki, hogy mindennap eljöhessen
hozzánk,
Étkünkül adta a rejtelmes ostyát.
Benne az élet és benne az út.
Hiszek Istenben, hiszem a Fiút.

Hiszem a krisztusgyujtotta tüzet,
A Szellemet, aki a Szeretet,
Aki szent Péter ajkán rival,
Hegyeket bont, sziveket áthidal
És hét csatornán csorgatja beléd
Az élesztő kegyelem kűfejét.
Ki tüzet gyújt az embergondolatnak,
Kiből fölébe nőhetsz tenmagadnak
És mosolyoghatsz, alkothatsz,
ölelhatsz.
Hiszek Istenben, hiszem a Szentlelket.

Hiszek és tudom, honnan a hitem:
Házamat én köszirtre építem.
Négy Élőlény az erős alapok:
Ember, oroszán és sas és tulok.*
Hallottam a piacon szóló Pált,
Hallottam Ágostont és Ottokárt. <
Látom a Szirten Péter kulcsait,
S bennem, a mélyben, hallom döbbe-
Kimondhatatlan gerjedezésekkel
[nettel
A Szentlélek sóhajtozik.
Ó, tudom, kinek, ó tudom, kinek:
Én az eleven Istennek hiszek.

Élő hitemmel vagyok én szabad.
Mankó helyett kötöttem szárnyakat.
Ami akad a földön emberi,
Gazdag szívem Testvérnek ismeri.
És ami túl az emberkörökön,
A végtelenség: ígért örököm.
És mikor üt a boldogságos óra, '
Hogy befogadjon koporsóm gubója,
Hitem gyertyalángja utolsó remeg,
És Istennek ajánlom lelkemet.

(Sik Sándor.)

* A négy evangélistát jelképezik.

„HISZEM A SZENTEK EGYESSÉGÉT”...

AZ ISTEN HÁRMAS EGYHÁZA.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Sok ember nem tud mit kezdeni azzal a hittételünkkel, amelynek magyarázatához a „Hiszekegy” ismertetése folyamán ma juttunk el. Naponként imádkozzuk ugyan, hogy „hiszem a szenteknek egységét”, de hogy mit akar jelenteni ez a dogma, hogy mily szédületes mélységek és fölemelő magasságok rejtőznek e szavak mögött, erről – sajnos – soknak nincs tudomása.

Pedig milyen kár, hogy a szentek egységének tana, mint valami ismeretlen gyémánt van elrejtve sok mai ember előtt, az előtt az ember előtt, akinél jobban még soha senki sem tudta értékelni a szociális erényeket, a közösség erejét. A szentek, ügyességéről szóló tan a legszociálisabb tana a keresztény hitnek: a keresztény szolidaritás tana. Azt hirdeti, hogy nem állunk egyedül, nem vagyunk magunkra hagyatva, hanem minden pillanatban millió meg millió imádkozó kéz fon át minket és beleágyaz a segítő szeretet és aggódó gondoskodás összetartó és erősítő keretébe.

Van egy apának három fia. Az egyik már kitűnő állásban van, elérte célját, beérkezett; a másiknak is megvan már a diplomája, túl van minden vizsgán, de még nincs meg az állása; a harmadik pedig még iskolába jár, még sok munka és küzdelem áll előtte, még nem tudni, mi lesz belőle: de mind a három testvér

szereket egymást, segíti egymást és bátorítja. Íme, a szentek egyességének tétele aprópénzre váltva!

„Szenteken” értjük itt nemcsak a kanonizált szenteket, hanem az Egyház valamennyi tagját. Azok, akik már elérték céljukat, alkotják a győzedelmes Egyházat; akik már túl vannak a vizsgán, a halálon, de még nincsenek állásban, mert előbb a tisztítóhelyen meg kell tisztulniuk a földi bűnök salakjától, a szenvedő Egyházhoz tartoznak; s végül mi, akik előtt még a földi munka és küzdelem áll, mi vagyunk a küzdő egyház tagjai. És azt jelenti a szentek egyességének tana, hogy ennek a hármas Egyháznak tagjait valami emberfölötti, földi határokat legyőző *szereket köti össze egymással és tartja állandó, kölcsönös érint* kezében.*

Ah! Ez már más! Nem is hinné az ember, mennyi fölemelő s bátorító gondolat támad lelkünkben, ha a szentek egyességének tanát a hármas Egyház szempontjából kissé közelebből szemügyre vesszük.

I.

A küzdő Egyház.

A „még iskolába járó gyermekek” vagyunk mi, a földön élő keresztények, akiket a **küzdő Egyház tagjainak** neveznek. Küzdő Egyház, mert szakadatlanul küzdenie kell, hogy hivatását az emberek közt teljesíthesse.

A) **A küzdő Egyház tagjai mi vagyunk**, akiknek küzdenünk kell az Isten országáért, akik előtt fényben sugárzik a Krisztus által fölemelt erkölcsi ideál, amely ideál felé megyünk, kapaszkodunk, el-elbukunk, meg újra talpra állunk.

a) Szent Pál így ír az efezusi hívekhez: „Most már nem vagytok idegenek, hanem a szentek polgártársai és az Isten háznépe, az apostolok és próféták alapján rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus. Benne az egész egybeszerkesztett építmény az Úr szent templomává növekszik. Ti is egybeépül-

tők benne az Istennek lakóhelyévé a Lélekben” (Ef. 2. 19.-22.). *Tehát Krisztus az alapkö, a hívek az épület téglái.* Az épületben egyik téglá a másikat erősíti s egyiknek hibája gyöngíti a másikat is.

b) A korinthusiakhoz írt levelében egy másik hasonlatot használ: *a test és a tagok közti viszonyt.* „Amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is. Ugyanis mi mindnyájan egy Lélekkel egy testté keresztteltettünk” (Kor. I. 12, 12. 13.). Ebből megint az következik, hogy ami jót vagy rosszat az egyik tag tesz, az az egésznek javára vagy kárára válik. Mint ugyancsak Szent Pál mondja: „A tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak. Ha tehát az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi; vagy ha az egyik tag megdicsőül, együtt örvendez vele valamennyi tag” (Kor. I. 12, 25. 26.).

B) Már most milyen fölemelő tudat a számunkra, hogy a „szentek egyességéről” szóló hittételünk szerint **ebben a küzdelemben nem vagyunk magunkra hagyatva**, hanem segítenek nekünk és mi is segíthetünk másokon.

a) *Kik segítenek nekünk?* Mindenekelőtt is *segít az Egyházunk.* A kegyelmi források, a szentségek, az Egyház minden szertartása, dogmája, ünnepe, temploma, könyörgése . . . mind érettem is van! Apácák alázatos imája, a vértanuk érdemei, szentek erényei, mind az én javamra is szolgálnak! Minden pap mindennapi szentmiséjében imádkozik mindnyájunkért. Figyeljétek csak meg a szentmise és a szertartások imáit: valamennyi többes számban beszél, mert az Egyház minél többször imáiba akarja foglalni az ő küzdő gyermekeit.

De segítenek rajtunk keresztény testvéreink is. Egymásért imádkozunk, egymásért jócselekedetet ajánlunk föl. Gyermekek imádkozhatnak, böjtölhetnek, szentáldozáshoz járulhatnak, önmegtagadást végezhetnek szüleiért, szülő a gyermekéért, hitves a hitestársáért, barát a barátjáért.

b) Ebből pedig következik a segítő szeretet kötelessége: *mi segítsünk másokon!*

A szentek egységéből következik az ima és segítő szeretet szolidaritásának kötelessége. Az egész világ katolikusai egy testet alkotnak s bárhol áll be zavar ebben a misztikus testben, meg kell ezt éreznie mindenütt, minden tagnak. Ha Spanyolországban ma üldözik a katolikus Egyházat, ha Oroszországban halomra gyilkolják a krisztushívőket, a mellett nem mehetek el nyugodt egykedvűséggel. És ha mást nem is tehetnék a szenvedő testvérekért, legalább imádkozhatom értük, hogy ma is valóra váljanak Szent Pál fönt említett szavai: „A tagok egymásért kölcsönösen szorgoskodjanak. Ha tehát az egyik tag szenved valamit, együtt szenved vele valamennyi tag” (Kor. I. 12, 25. 26.)

C) De a szentek egységének tana egyben nagy figyelmeztetés is, melyet soha felednünk nem volna szabad: **legnagyobb erőnk ez a „közösségünk az Istenben”!**

Mily ritka ma az emberek között a megértés, a testvériség, a teljes lelki közösség! Nincs meg a nemzetben, nincs a társadalomban, nincs meg sokszor már a családban sem. És íme, megvan a „szentek egységében”! Hát amikor nem tud minket az ideális megértés közösségébe kapcsolni sem a közös név, sem a közös faj, sem a közös eredet, sem a közös egymásrautaltság érzete, semmi... mégis, mi marad számunkra egyetlen összefogó kapocs gyanánt! Közösségünk az Istenben! Azok az emberek, akik Istennel élnek, azok jók, nemesek, fegyelmezettek, egymást elviselő, elnézők, – tehát *egységben* élnek. Mily figyelmeztetés ez a házastársaknak, hogy nem lesz köztük egység, ha csak nem lesznek egyek Isten szolgálatában! Mily figyelmeztetés a szülőknek, a gyermekeknek, a társadalomnak, a népnek, hogy addig nem lesznek egymáshoz elnézők, megbocsátóak, türelmesek, megértőek, jóakarúak, amíg mind nem lesznek egyek az Istenben.

Íme, mily tanúságos gondolatokat meríthetünk már a küzdő Egyház eszméjéből is!

II.

A szenvedő Egyház.

Egyszer aztán megszűnik a földi küzdelem . . . Az élet vége a halál, a halál után pedig jön az ítélet. Akiknek lelkén a halál pillanatában nem volt halálos bűn, de volt bocsánatos bűn és volt még le nem vezekelt büntetés régi bűneikért, azok tartoznak a szenvedő Egyházhoz: ezek a tisztítóhelyen vezekelnek, míg méltóknak találtnak Isten látására. De gondoljuk csak végig, mily fönséges tanítása, mily figyelmeztetése, de egyben vigasztalása is a mi szent hitünknek az, hogy a halál nem szakítja el köztünk a szeretet szárait, hogy mi eltávozott halottainkon segíthetünk és velük továbbra is érintkezésben maradhatunk!

*Das Band, das uns verbindet,
Löst weder Zeit, noch Ort;
Was in dem Herrn sich findet,
Das währt in Ihm auch fort.*

(Spitta.)

A szenvedő Egyház hitéből nagy figyelmeztetést és nagy vigasztalást kell levonnunk.

A) A figyelmeztetés abban áll, hogy segítsünk imáinkkal és szentmise-bemutatásainkkal a tisztító helyen szenvedő testvéreinkém

a) Hiszem a szentek egységét, vagyis vallom, hogy az Egyháznak még e földön élő tagjai és már megdicsőült, mennybe jutott tagjai közt, továbbá a tisztítóhelyen vezeklő tagjai közt *titokzatos hatás, kölcsönös segítő érintkezés [olyhatik.* Ez a hit-tételünk mint valami óriás gyűrű, mint páratlan elektromos vezeték fonja egybe a küzdő, szenvedő és győzedelmes Egyházat és a vezetékben a legnagyobb erő kering: a szeretet ereje, az egymásért imádkozó, egymást segítő szeretet ereje.

Az Isten országának három tartománya van: egy a menny-

ben, egy a tisztítóhelyen és egy a földön. A három ország azonban nincs egymástól elszigetelve; Lakosai között állandó, szakadatlan rádiózás folyik az örökkévalóság hullámhosszán. Mik ezek a hullámok? A szentmise, az ima, az engesztelés, az alamizna, az önfegyelmzés és minden jó cselekedet.

b) Nálunk, ha meghal valaki, az ismerősök részvétük jeléül koszorúkat küldenek. Néha 40-50 koszorú érkezik egy temetésre: egész virágerdő. Hát hiszen kedves figyelmesség ez is ... szép kifejezése a részvétnek ... de legyünk vele tisztában, hogy a halottnak mindez nem használ semmit. Mennyivel keresztényibb egyes külföldi országok – pl. Svájc – szokása, ahol a résztvevők kis kartonlapot, gyászkeretes szentképet küldenek részvétük jeléül és azon rá van írva, hogy *hány szentmisét mondattak, vagy milyen jótékonytágot gyakoroltak a halottnak lelkéért!* Igen, ezekben elevenebben él a hit, ezek jobban tudják, mi a szentek egységé!

Egy kis leánynak meghalt a nővére. Mikor keserves sírások között kereste a halott Mariskát, szülei vigasztalólag a kék égbe mutattak: „Elment az égbe”. Egyszer azután mennek az utcán, ahol színes léggömböket árult egy ember. A kis lány rimánkodva kéri az anyját, vegyen neki is egyet. Az anya megteszi. De amint a leányka kezébe adja a gömböt, az rögtön elereszti s áhítatosan néz utána fel a magasba.

„De hogy lehetsz ilyen ügyetlen! – szólta rá a mamája. Most aztán oda a szép gömb!”

„Dehogy! – feleli a kis leány. Mariskának küldtem az égbe! ...”

Ó, igen, Testvéreim, érdemes nekünk ezen elgondolkozni: az eltávozott lelkek valóban élnek és mi küldhetünk utánuk – no, nem színes léggömböket, nem virágokat, nem márvány síroszlopokat, ezeknek ők már nem örülnek, – hanem *küldhetünk utánuk imát, szentmisét, áldozást, önfegyelmzési, jócselekedeteket.* Ezek egész biztosan eljutnak hozzájuk és ezeknek egész biztosan hasznát veszik.

Segítsünk rajtuk, hogy igaza legyen a sírfeliratnak:

*Was wir bergen in den Särgen,
Ist nur Erdenkleid,
Was wir lieben – isi geblieben,
Bleibt in Ewigkeit.*

Ez a nagy figyelmeztetése a szentek egyességéről szóló hit-tételünknek.

B) De ez a tan egyben nagyszerű vigasztalásunk is a gyász pillanatában: **eltávozott halottainkkal mi továbbra is összekötésben maradunk.**

a) Rámutassak-e arra, hogy a szentek egyességének hite mellett *elveszíti fullánkját életünk legfájdalmasabb pillanata, a gyász pillanata is!* Mily megrázó a halál pillanata! Mikor meghal a jó édesanya, a szerető apa, a drága gyermek! De most jön a mi hitünk szent vigasztalása: „Meghalt”, ez csak azt jelenti, hogy a lélekről lehullott az anyag s a lélek új világba került. Mint egyszerű, részekből nem álló, tehát részekre nem osztható lény lépett be abba az új világba, ahol nincs idő, nincs tér, nincs test, nincs anyag. De hitünk kezeskedik amellet, hogy halottaink tovább élnek Istenben.

„Halottaink az Istenben élnek”. Tudjátok, mi következik ebből? Az, hogy közelebb vannak hozzánk, mint életükben voltak. Hogyan? Úgy, hogy Isten közelebb van hozzánk, mint bármi más, mint akár a ruhánk, akár a testünk, akár a saját lelkünk is; szeretteink tehát haláluk után közelebb jutnak hozzánk, mint életükben voltak. Ah, mily fölemelő vigasztalás ez!

Pedig még tovább is van! ... Mikor a saját halálunk órája üt és távoznunk kell szeretteink köréből, még ha nevetlen árvákat és gyöngé asszonyt kellene is a földön hagynunk, mennyire megerősít az a tudat, hogy nem szakad meg köztünk a kötelék, sőt a túlvilágról, – még a tisztítóhelyről is – hathatósabban tudom nekik Isten segítségét kikönyörögni, mint földi életem alatt tudtam.

b) *Hát mondjátok, Testvéreim, kell nekünk spiritizmus? Kell asztaltáncoltatás? Kell titokzatos félhomályban a lelkek előrán-gatása? Kell ez annak, aki egészen katolikus? Aki tudja, mit hirdet neki a szentek egyességének tana! Azt, hogy a halottakat mi nem veszítjük el, hanem hűségben és szeretetben és áldozatos rájuk-emlékezésben mindig együtt maradunk velük. Ők csak a földi gondolkodás, a földi akarás és földi érzelem szféráiból távoztak, de ha levetették is magukról az anyag terhét, továbbra is összeköthet minket az Isten; az az Isten, akihez ők már elju-tottak, vagy akihez el fognak jutni tisztulásuk után s akihez egy-kor eljutni mi, élők is, törekszünk.*

íme, milyen fölemelő gondolatok fakadnak a szenvedő Egy-ház eszméjéből!

III.

A győzedelmes Egyház.

Minden küzdelemnek és minden tisztító szenvedésnek vége aztán a győzelem. Akik győztesen eljutottak az Isten országába, azok alkotják a győzedelmes Egyházat.

A) **Mily csodálatos is ezeknek a győzőknek sorsa!**

a) Meghaltak ők is, mint más emberek. Átmentek ők is a sötét kapun, mely egy egészen más világba, egy tér és idő nél-küli világba visz, – és csodálatos: *mégsem szakadtak el tőlünk*, sőt közelebb érezzük magunkat hozzájuk, mint az élőket, elbe-szélgetünk velük, meghitt bizakodással fordulunk hozzájuk.

Meghalt Nagy Sándor, meghalt Cézár, meghalt Napoleon, meghaltak a világ nagyjai, és aranybetűs, márványtáblás sírjuk előtt hamar tovamegy a mai ember és nincs hozzájuk szava. De a szentekhez századokkal haláluk után is bizalommal fordulunk, és rájuk bízunk oly titkokat, amiket senkinek a földön el nem mondanánk.

b) A világ nagyjait hódolat övezi, míg élnek s haláluk után egy-kettőre elfelejtjük őket. *A szenteket életükben sokszor senki*

sem emlegeti, de haláluk után milliók veszik ajkukra nevüket. Ki ismerte Lisieuxi Kis Terézt életében és ki nem ismeri most, halála után? Ki emlegeti ma még Nagy Károly, Pipin, Alarich, Dzsingiszkán, Hannibál és más ezernyi világnagyságnak neveit? És ugyanakkor egy 700 évvel ezelőtt meghalt egyszerű franciskánus barát nevét naponként százezrek mondják ki: „Páduai Szent Antal, könyörögj érettünk!” Ki remél ma még segítséget a Gracchusok anyjától, vagy Cleopatrától, vagy Pompadour asszonytól és a világtörténelem egyéb híres, vagy hírhedt nőszereplőitől? Ki köszönti őket? Ki üdvözli őket? Senki! De naponként milliók meg milliók üdvözölnek a meleg szeretet köszöntésével egy 1900 évvel ezelőtt élt názáreti leánykát: „Üdvözlégy, Mária!”

B) Nem jogosan vagyunk-e hát büszkék a mi győzedelmes hittestvéreinkre?

a) Büszke a gyermek tudós apjára, – és ezt senki sem veszi tőle zokon. Büszkék az unokák vitéz őseikre, – és ezt senki sem veszi tőlük zokon. Büszke egy nemzet nagy férfaira, – és ezt senki sem veszi zokon. Hát akkor miért ütköznek meg egyesek és miért veszik zokon tőlünk, katolikusoktól, *ha mi is büszkék vagyunk a hitben győztes és erkölcsi életben hős katolikus testvéreinkre!* Mert hiszen ez az alapja a szentek tiszteletének, amely nálunk oly gyönyörű virágba fakadt, de amit nem akarnak egyesek megérteni.

b) Régi családokban az ősök képei s tőlük maradt emlékek függenek a falakon, – és senki nem ütközik meg ezen. *De akkor mi jögon ütköznek meg egyesek a Mária-szobrokon és a szentképeken,* melyekkel a mi katolikus családjaink díszítik szobáikat! Hiszen csak emberi szempontból véve is: van-e kedvesebb poézis, igazibb költészet, felemelőbb lelki élmény, mint ami erdei és útszéli álló Mária-képeinkből, az esti Úrangyalára hívó harang szavából, a kis Jézust tartó Páduai Szent Antal szobrából, a rózsasót hullató Lisieuxi Kis Teréz arcáról, stb. felénk árad!

c) „Hát jó, jó – felelik erre egyesek, – nem bánnók mi

azt, ha vallásotok hőseit tisztelitek. De ti nemcsak tisztelitek, **hanem segítségüket is kéritek.** Ti imádkoztok is hozzájuk, Isten helyébe állítjátok őket. Mire való a szentek közbenjárását kérni? Miért nem fordultok egyenesen a mindenható Istenhez?”

Egyszerre két kifogást is hallunk ebben az ellenvetésben: az egyik nem úgy van, amint mondják, tehát nem is kell ellene védekeznünk; a másik meg úgy van, amint mondják, de viszont úgy helyes és úgy jogos is az.

a) Mi nem úgy van, amint mondják? Hát az, hogy „*mi a szenteket Isten helyébe tesszük, hogy mi őket Isten gyanánt imádjuk és miattuk elfeledjük magát az Istent.*”

Ki nem tudná közlünk, mily alaptalan, mily rosszhiszemű ez az állítás! Ki nem tudná, hogy a szenteket csak tiszteljük, és nem imádjuk, és hogy ők nem akadályoznak az Isten felé vivő utunkon, hanem ellenkezőleg, Istenhez emelnek minket. Sajnos, vannak a szentek tiszteletének is kinövésai és elferdülései, amint-hogy a világon minden eltorzulhat, mihelyt emberi kezekbe kerül. De ahol egyesek vallási tudatlansága folytán kinövések, túlzások mutatkoznak, ott maga az Egyház lép közbe. Viszont az is igaz, hogy az emberek nem könnyen tudják magukat beleélni embertársaik lelki állapotába és igen könnyen ítélik fölöt-tük és botránkozni ott is, ahol inkább igyekezniök kellene meg-érteni felebarátjukat.

Jön pl. egy földműves családapa és így szól a papjához: „Plébános úr, kérem, beteg a tehenem. Tessék Páduai Szent Antal tiszteletére egy misét mondani, hogy meggyógyuljon a Riska.”

A nagyvárosi ember erre összecsapja a kezét: „Ez már mégiscsak babonás kinövése a szentek tiszteletének!” Pedig, aki tudja, mit jelent egy tehén a sokgyermekes családnak, az igazán nem ütközhetik meg. „Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma” ... az Úr tanította, hogy ezért is szabad imádkoznunk. Meg azért is, hogy „szabadíts meg a gonosztól”, – hát nem elég gonosz dolog erre a szegény családra a Riska baja?!

b) Tehát akkor mégiscsak igaz az ellenvetésnek második része, hogy *mi a szenteket Isten előtt közbenjárásra kérjük?*

Igen, ez igaz! De viszont ebben meg oly finom lélektani igazság rejlik, hogy csak örülnünk kell, hogy így van a dolog .

Minél inkább érzi az ember a tátongó űrt Isten végtelen szentsége /meg a saját bűnös élete között, annál inkább fordul olyanokhoz, akik az Istenhez közelebb álltak, Isten szentségét jobban megközelítették, az „Isten barátaihoz”, a szentekhez. Őket Isten szívesebben meghallgatja, mert hiszen inkább megérdemlik, mint mi, és mert sokkal jobban tudnak imádkozni, mint mi.

És mi nem úgy képzeljük el, hogy az a szent most nagy védőbeszédbe kezd mellettünk Isten előtt, – ez túlzottan emberies elképzelés volna. Elég, ha Istenre emeli tekintetét és ez a néma tekintet mondja: „Uram, én, a te üdvözült, boldog gyermeked, már itt vagyok. De segítsd ezt meg azt az embertestvéremet, aki még a siralom völgyében küzdök, hogy ő is idejusson.”

Hogy pedig a szentekhez intézett kéréseink közt soha meg ne feledkezzünk arról, hogy minden kérés teljesítője Isten és egyedül az Isten, arról is gondoskodik Egyházunk. Olvassátok csak el valamennyi imáját; bármelyik szentről lenne is abban szó, a befejezése mindnek így hangzik: „A mi Urunk, Jézus Krisztus által”.

És azt sem szűnünk meg hangoztatni, hogy a szentek tisztelőinek legfontosabb része mégis csak az ő követésük. Csodáljuk is a szenteket, – és jól tesszük; közbenjárásukat is kérjük, – ezt is jól tesszük; *de követjük és utánozzuk is a szentek életét, erényeit, hősiességét, – és ezt tesszük a legjobban, ez a legjobb „szentek tisztelete!*

* * *

Íme, Kedves Testvéreim, mennyi fölemelő és biztató, mennyi figyelmeztető és erősítő gondolat fakad a szentek egységéről szóló hittételből! Valóban ez a legszociálisabb dogmánk, mely az Isten országának hármass birodalmát a kölcsönös segítség szeretetszálaival fűzi össze. Mi, akik még a földi életben küzdünk, mi vagyunk a mennyei Atyának iskolás gyermekei: még sokat kell küzdenünk, míg megkapjuk diplománkat, mely a mennyor-

szagra jogosít. Aztán ott vannak a tisztítóhelyen szenvedő testvéreink; a diploma már a kezükben, de még várakozási állományban vannak;^ ők a mi „állás nélküli diplomásaink”. És végül ott vannak a mennyben, akik már megkapták az örök életre szóló kinevezést: a mi győzedelmes testvéreink.

És én igazán nem tudom belátni, mi kivetni való volna abban, ha mi, a küzdő Egyház gyermekei, gyarló imáinkat letesszük győztes testvéreinknek, a szenteknek kezébe: „Kedves Kis Teréz, Szent Imre, Boldog Margit, Boldogságos Szűz Anyánk, íme rád bízom imám továbbítását. Amit helytelenül kértem benne, vedd el belőle; amit hasznosabbnak látsz számomra onnan, az örök boldogság magaslatából, tedd hozzá, és így továbbítsd Isten elébe. így imádkozzál érettünk Istennek Szent Anyja, hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreteire”.

Ma, amikor az önzetlen szeretet, felebaráti segítség, jóakarat és megbízható barátság egyre ritkábbá válnak, mily fölemelő tudat, hogy a katolikus ember nincs magára hagyva, hanem a legjobb és legnemesebb lelkek milliói emelik föl érte imára kulcsolt kezüket a Mindenható előtt.

Hát én akarok lenni szótfogadó fia és harcos tagja az én küzdő Egyháznak, hogy minél rövidebb ideig legyek majd tagja a szenvedő Egyháznak, hanem onnan minél hamarabb léphessek át a győzedelmes Egyházba: az én mennyei Atyám örök országába!
Amen.

„HISZEM A BŰNÖK BOCSÁNATÁT.”

VAN BŰNBOCSÁNAT!

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Alig van tétele a keresztény hitnek, amely annyira megvilágosztaló, annyira fölemelő, annyira bátorító volna, mint az, amelynek tárgyalásához a „Credo” magyarázata folyamán a mai napon elértünk: „Hiszem a bűnök bocsánatát”. Hiszem, hogy a mi szent vallásunkban beteljesült a büntudat alatt nyögő ember örök vágya: a szabadulás a büntől!

Bármilyen mélyre zuhant is az Isten parancsai ellen lázadó ember, olyan mélyre nem zuhanhatott, hogy egészen elveszítse erkölcsi érzékét, hogy csendesebb, tisztább perceiben föl ne sírjon benne a büntől szabadulás emésztő vágya. Régi pogány vallások legmegrázóbb szertartásaiból épen ez a fájó felkiáltás harsog ki legerősebben: megkérlelni az istenséget, akit az ember megbántott a bűnnel.

De bármily epedő vággyal kereste is az emberi lélek a bűnbocsánatot, a kinyilatkoztatott valláson kívül nem volt semmi kezessége, hogy valóban meg is találja azt. Hiába minden a mi részünkről, hiába az engesztelő áldozat égnek emelkedő füstje, hiába a megtört emberi lélek bánkódása, amíg a másik fél részéről is nem érkezik válasz: elfogadom az elégtételt és megbocsátok!

Véges emberi elégtétel sohasem lehetett volna eltörlője a

végtelen Istennel szemben elkövetett gonoszságoknak. Ezért kellett várnunk az elégtételt elvégző Istenemberre, az Úr Krisztusra, akinek engesztelő halála óta azután valóban elmondhatjuk, teljes biztonsággal vallhatjuk: „Hiszem a bűnök bocsánatát. Most már hiszem, hogy az Isten valóban megbocsát nekünk”.

Mily fölemelő, mily vigasztaló tanítás! Aki csak egyszer is átémélkedte, hogy **I. valóban van bűn**, és aztán most meghallja, hogy **II. van bűnbocsánat is**, annak nem kell majd sokat bizonyítgatnom, hogy ez a hittételünk valóban egyike a mi legfölemelőbb, legvigasztalóbb dogmáinknak.

I.

Van bűn!

Mi is hát a bűn? – vetem fel a kérdést a mai beszédem első felében.

A) Mindenekelőtt is azoknak a válaszára kell megfelelnem, akik a bűnt **egyszerűen letagadják, kidisputálják a világból**.

a) Hihetetlen! Hát lennének még ilyen emberek is? Sajnos, vannak. Élnek körülöttünk önámító álfilozófusok, akik maguk nyakig merültek a bűnbe, úgy isszák azt, mint a vizet, amellet azonban fölényesen így okoskodnak: A bűn olyan szó, amit ma már törölni kellene a szótárakból. *Bűn tulajdonképpen nincs is!* Legfeljebb azt mondhatnók, hogy az ember gyöngé, megtántorodik, a szenvedélyek ide-odadobálják, tehát van gyöngeség, gyarlóság, szenvedély, hiba, tökéletlenség, – de nincs bűn!!

Mily megrázóan tragikus vonás sok ember lelkén: nyakig él a bűnben és tagadja, hogy bűn van a világon!

Mily rémes önámítás: a bűn itt hömpölyög körülöttünk, mint emésztő tűzözön, és vannak, akik egyszerűen letagadják!

Betegek, örültek, gonosztevők, degeneráltak, gyilkosok milliói tanúskodnak napról-napra a Szentírás szavainak igaza mellett: „A bűn szegényekké teszi a népeket” (Péld. 14, 34.) – és akkor vannak, akik mindezt ki akarják a világból filozofálni!

Mennyi könny, mennyi vér, mennyi sírás, mennyi átok jár a bűn nyomán, – és vannak, akik minderről nem akarnak tudomást venni!

Ma már egész divattá lett minden bűnt kibeszélni és kimenteni és másra kenni! A régiek még a csillagokra fogták rá, hogy „rossz csillagzat alatt születtek”. A mai ember ráfogja a „komplexeire”, az „átöröklésre”, az „őseire”, a „milieu”-re. „Hát már ilyen a természetem!”, „ilyen hajlamokat örököltem”, „a környezet és az életkörülményeim vittek ide” – halljuk a mentegetőzéseket.

b) Testvéreim! Mi is ismerjük az átöröklés súlyos törvényeit, – *de minden gonoszsgot azokra fogni mégsem engedünk.* A kereszténység is tudja, hogy a helytelen vagy elhanyagolt nevelés és a káros környezet mennyire csökkentheti akaratumk szabadságát, tehát felelőségünket is, – de azt már mégsem fogadhatjuk el, hogy tetteinkért, legalább kisebb-nagyobb fokban, mi is ne volnánk felelősek.

Minden átöröklés és terhelt hajlam ellenére is, a káros környezet és elhanyagolt nevelés ellenére is, mindenkép igazza marad Szent Jánosnak: „Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat és nincsen bennünk igazság” (Ján. I. 1, 8.).

És igazza marad annak az írónak, aki így okoskodott: Figyeljétek csak meg, ha a felnőtt egy gyermek szemébe néz, vidám lesz az arca, de ha gyermek néz a felnőtt szemébe, elkomolyodik. Vajjon mi ennek az oka? Az, hogy a felnőtt a paradicsomba néz ilyenkor vissza, amelyet elveszített, a kis gyermek ellenben belenéz a szomorú, bűnös világba, amely elébe mered. (Roseger.)

A bűn tehát valóság; sajnós, letagadhatatlan, szomorú valóság!

B) De nem is lehet ez másképp annak a szemében, akinek van vallása, aki hisz az Istenben. Az nem tagadhatja a bűnt, az tudja, hogy **a bűn rettenetes valóság, szörnyű tragikum.**

a) Mikor az emberi akarat tudatosan szembehelyezkedik az Isten akaratával, *ez nagyobb csapás, mint bármi más, ami a földön érheti az embert.* Ha eltörik a lábam, nagy fájdalom; ha elvesz vagyonom, nagy megpróbáltatás; ha meghal legkedvesebb hozzátartozóm, nagy csapás, – de mindez nem érinti lelkem viszonyát Istenhez. Ha azonban jön a bűn, tönkretesz mindent, elpusztít mindent!

Akarat áll akarattal szemben: a kis, nyomorék emberi akarat a végtelen fönségű Istenével szemben. Lélek áll lélekkel szemben: a teremtett emberi lélek a végtelen fönségű Teremtőjével szemben. Ország áll országgal szemben: a lázadó ember az élő Istenre emeli kezét!

b) *Akarod tudni, mi az a bűn? Csak gondold el, ki az Isten?* Isten a lélek éltető Napja, – sa bűn az a felhő, mely a Napot eltakarja a lélek elől.

Isten a lélek vonzó központja, – a bűn az a súly, mely lefelé húz, messze el az éltető központtól.

Isten a forrása minden örömmek – „Magadnak teremtettél, Uram, minket, és nyugtalan a mi szívünk, míg Benned meg nem nyugszik” (Szent Ágoston) –, s a bűn az, ami nem enged az Úrban megnyugodni minket.

Mint valami szörnyű ólomsúly nehezedik lelkünkre a bűn, és húz, húz lefelé, a mélységekbe. Ki nem érezte még ezt? Ki nem érezte még, hogy embernek lenni annyi, mint gyöngének lenni! Mint tavaszi olvadáskor a hegytetőn egy hólabda megindul lefelé és nő-nő, gördül, rohan, míg végre mint mennydörgő robajjal száguldó lavina söpör el mindent – így indult el az ember útján is a teremtés tavaszán az első bűn s azóta mint pusztító lavina rombolt szerte a világon milliókat rántva magával a lelki pusztulásba . . . míg egyszercsak . . . egyszercsak a bűnnek mindent elsöpítő lavinája megtorpant, két keresztberakott gerenda állta útját 1900 évvel ezelőtt: Krisztusnak magasra emelt véres keresztje!

És azóta megtört a bűnnek zsarnoki hatalma afölött, aki szabadulni akar tőle. Azóta nem lesz többé a bűn rabszolgájává,

aki azzá lenni nem akar. Azóta imádkozhatjuk vigasztaló hittel: „Van bűnbocsánat! Hiszem a bűnök bocsánatát”.

Valóság-e ez vagy álom? Igazán így van-e vagy csak déli-bábos képzelődés játszik velünk? Hát csakugyan igaz lenne: van bűnbocsánat? Embernek lenni, annyi, mint elesni. De nem kell elesve maradnunk? Talpra állhatunk? Megtisztulhatunk? Van bűnbocsánat?

II.

Van bűnbocsánat!

Van bocsánat! Krisztus Urunk szenvedése hozta a bűnbocsátást. Az a vérpatak, mely megnyílt szívéből fakadt a keresztfán, azóta végigömlik a világon, és mos, éget, tisztít: azóta van bűnbocsánat!

A) Mikor Krisztus Urunk a bűnbocsánatról beszél, mely gazdag a képekben, mely találékony a hasonlatokban, mely kifogyhatatlan a jelzőkben! Érthető! Hiszen ezért jött a földre, ez volt célja egész földi életének!

Egyszer a jó Pásztorhoz hasonlítja magát, akinek elveszett egy báránykája, és Ő elhagyja érte a többi kilencvenkilencet és elmegy keresni az elveszettet. És mikor megtalálja, fölkiált: „Örvendjetelem velem, mert megtaláltam az én juhomat, mely elveszett vala. Mondom nektek, hogy oly nagy öröm léssen mennyben egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, kiknek nincs szükségük bűnbánatra” (Luk. 15, 6. 7.).

Tehát az Isten nemcsak nem haragszik az eltévedt, de megtalált juhára, hanem örömmel viszi haza a nyájhoz. Nemcsak szemet huny a bűnös bűnei fölött, nemcsak befödi azokat, hanem el is törli. Úgy, hogy a megtért bűnös Isten előtt époly igazzá válik, mint az ártatlan ember.

A következő mondatban leírja az Úr a háziasszony gondosságát, amint aggodalommal keresi a szobában elgurult pénzét és mint örül, mikor megtalálja! (Luk. 15, 8. s köv.)

Egyszer orvosnak mondja magát Krisztus: „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek; mert nem jöttem az igazakat hívni, hanem a bűnösöket” (Márk 2, 17.).

Máskor az inaszakadthoz, a nyilvános bűnös Magdolnához, a házasságtörésen rajtakapott asszonyhoz intéz bocsánatot adó felmentést. Elmondja megrendítő és egyben fölemelő példabeszédét a tékozló fiú visszafogadásáról. Sőt haldoklásában is egyik legutolsó szava bűnbocsánat volt: „Bizony mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban” (Luk. 23, 43.).

Ezekután valóban örömmel imádkozhatjuk: Hiszem a bűnök bocsánatát! Hiszem, hogy nem kell örökre cipelnem magammal a bűnök szörnyű terhét!

B) Mikor aztán mindezt végigelmélkedtem, akkor egyszeriben megértem már, **mi a bűnbocsánat szentsége.**

a) Mi az a szentgyónás? *Nagytakarítás.* Ajtót-ablakot kinyitunk, minden poros sarkot fölforgatunk, minden sárdarabot és szemetet kidobunk, minden bútort helyreigazítunk s aztán nagyot lélekezünk a beáradó friss, napsugaras levegőből. „A bűnbánat könnye olyan némileg, mint a keresztség; és mert a keresztség szentségét nem lehet megismételni, a bűnbánat könnyeivel kell magunkat szinte újólág megkeresztelni” (Szent Bernát).

Van a mi nagy Pázmányunknak egy igen érdekes – kissé talán túlerős – hasonlata, mellyel a lelkiismeret szava elől menekülő embert a vénasszonyhoz hasonlítja. Azelőtt szerette a tüköröt, – mondja Pázmány – de mióta csúnya ráncokat mutat neki az arcán, összetörte és a világból is kiüldözne minden tüköröt. A bűnös ember is azért nem szeret belenézni a lelke mélyébe, mert a maga bűneinek a rútságát látná meg benne. Nagy bűnösök nem szeretnek gyónni, amint csúnya emberek nem szeretnek a tükörbe nézni – így mondja Pázmány. De fordítva is igaza van: aki sokszor és örömmel gyónik, az meg rút és rendezetlen ember nem lehet, mert a gyónás nagytakarítás!

b) De ennél még több is: *felébredés a lidércnyomásos álomból* (ami azonban nem volt álom, hanem fájdalmas valóság), *szabadulás a lavina alól.*

Az élet hegyéről folyton gördülnek le a pusztító lavinák, szikladarabok, kőgörcgetegek és fullasztó súllyal nyomaszkoznak a lélekre. Ó, mily áldás, hogy kibújhatunk alóluk, hogy a mázsás köveket ledobhatjuk, hogy nem kell egy életen át magunkkal cipelni, ami ránk gördült!

Megrázó eseteket hall az ember, hogy a lélek vágya mily elemi erővel zúg fel az elvesztett Isten után! Hallottam egy emberről, aki a bűne alól nem kapott föloldozást. ,

Rettenetes még csak kimondani is: nem kapott feloldozást! Hát miféle bűn lehet az, amire nincs feloldozás? A meg nem bánt bűn. Az elhagyni nem akart bűn. Ha valaki olyan viszonyban él, ami bűnös, nem Isten törvényei szerint köttetett és azt elhagyni nem akarja. Az ilyennek persze nincs gyónás, nincs feloldozás. És tudjátok, mit tett ez a szerencsétlen, mikor már nem bírta tovább a lelkiismerete mardosását? Valahol szerb területen nyaralt és elment az idegen, szerb vallású templomba áldozni – csakhogy valamiképp megnyugtassa nyugtalankodó lelkét. Persze, ez csak altatás, csak porhintés, csak önámítás; de nem kiáltó jele-e annak, mennyire vágyik lelkünk az Isten bocsánata után!

Mily öröm, mily ébredés, mily szabadulás tehát, mikor elmondhatjuk a gyónásban: Igaz, Uram, hogy nagy az én vétkem, de nem volt-e nagy Dávid királyé is és könnyeire mégis megindultál! Nem volt-e nagy Magdolnáé is, és amikor lábához borult, bánatára mégis megbocsátottál! Nem volt-e nagy Péteré is, és sírására mégis megbocsátottál! Ma is igaz, amit Rólad mondott a bűnbánó Dávid király: „A töredelmes és alázatos szívet, Isten, nem veted meg!” (Zsolt. 50, 19.).

A gyónás valóban nagy szabadulás!

c) De még ennél is több: *biztosító szelep, életvédelmi iroda, acélos, nyugtató lelki fürdő*. Keserű fájdalmak, csalódások, emberi bukások, félreértések, lelki küzdelmek zűrzavaros gőze gomolyog bennünk, és földhöz akar vágni, robbanni akar, levertté tesz, – de a gyónás levezeti ezt a lelki feszültséget.

Ki ne érezte volna már, hogy egy jó szentgyónás után mennyivel vidámabbá, erősebbé, harcrakészebbé vált a lelke! Hány-

szor történik meg velünk is hasonló valami, mint ami megtörtént a legnagyobb magyarral, *Széchenyi István* gróffal. 1819-ben, 28 éves korában Olaszországban járt Széchenyi. Catániában elvégezte a húsvéti szentgyónást, utána fürödni ment a tengerbe, s kishíjja, hogy bele nem fült. „A víz erősen hullámozott – írja naplójában. Egy nagy hullám úgy a sziklához csapott, hogy *szinte* belekábultam . . . Semmi segítség a közelben. Igyekeztem a móló közelébe vergődni, de az ár úgy odaszorított a sziklához, hogy biztos betöröm a fejemet, ha mindkét kezemet előre nem nyújtom. Köröm mind kitöredezett s viasszasodródott a mély vízbe. Tisztán láttam a vízbefúlás veszélyét, de az a gondolat, hogy egy félóra előtt egész odaadással Istennek felajánlottam magamat, édes megnyugvást öntött belém. Tehát itt elvégeztem, gondolám magamban, s úgy éreztem, hogy gyávaság volna oly könnyen megadni magam. Lélekjelenléteimet egészen visszanyerve, a lehető legnagyobb erőfeszítéssel eltávolítani magam a veszélyes sziklaparttól s kiúsztam a sík tengerre, hol veszélyen túl valék s bevárhattam a kis mentőcsónakot. . . Sokszor forogtam már ugyan életveszélyben, de olyan elégedetten és boldogan sohasem mentem volna át a másvilágra.”¹

Ilyen megvilágításban egyszerre érdekes új fény esik a Szentírás egy közismert megállapítására is: „Amint a bűn egy ember által jött be e világba, és a bűn által a halál s így a halál átment minden emberre, mert mindenki vétkezett” (Róm. 5, 12.) A Szentírás szerint tehát a halálnak oka, minden szenvedésnek, bajnak és betegségnek oka: a bűn. Ha azonban igaz, hogy a bűnből fakad a betegség, akkor annak is igaznak kell lennie, hogy *a bűnbocsánatból meg egészség fakad!* A bűnből emésztő lelki nyugtalanság származik, a bűnbocsánatból pedig megnyugtató lelki elpihenés. Ha a bűn az a fűreg, mely a lélek fáját őrlí, akkor a bűnbocsánat az a harmat, mely a lélek fáját virágba borítja. Ha a bűn pszihopatikussá tesz és neurózist okoz, akkor a gyóntatószék meg elsőrendű pszihoterápiái rendelőszoa. Ha

¹ *Friedrich*: Széchenyi István élete. I. k. 71. 1.

igaz az, hogy a neurózis lényegében nem más, mint az ember teljességében, az „egészeben beállott zavar, akkor mindjárt megértjük, hogy a bűnös ember miért esik könnyen ebbe a betegség zavarba, hiszen már a Prédikátor Könyve megmondja: „Féld az Istent és taftd meg parancsait, mert ez az egész ember” (Préd. 12. 13.). Aki tehát Isten parancsait nem tartja meg, az nem „egész” ember, tehát nem „egész-séges” ember; viszont, aki sokszor és örömmel gyónik, annak lelke el nem savanyodhatik, az pesszimista és életunt nem lehet! Íme, a gyónás és az egészség közti tagadhatatlan viszony!

C) Aki pedig mindezt végiggondolja, annak nem kell többé megparancsolni, hogy menjen gyónni, azt nem kell többé arra biztatni, hogy gyakran menjen gyónni, mert hiszen **Örömmel fogja keresni az alkalmat a minél gyakoribb lelki tisztuláshoz.**

a) Az egyház, mint minimumot, azt írja elő, hogy hívei *évenként legalább egyszer* járuljanak a bűnbánat szentségéhez.

Mily fájdalmas látni, hogy vannak emberek, akiknek még ez is sok, még ezt sem tartják meg!

– Kérlek, elvégezted már az idén a húsvéti szentgyónásodat?

– Bizony, nem végeztem. Tudod, kérlek, engem mindig nagyon felizgat a gyónás . . .

– Felizgat? És ha télen erősen megfázol, mit csinálsz?

– No, ez furcsa kérdés! Hogy jutott ez most az eszedbe?

– Hogy mit csinálok? Megiszom egy csésze forró teát és beveszek egy aszpirint.

– És mondd, az nem izgat fel?

– De még mennyire!

– Nos, látod! Hogy a náthától megszabadulj, azért hajlandó vagy fölizgatni magadat; de hogy a bűneidtől megszabadulj, azért már nem . . . Különbö van egy biztos szerem az ellen, hogy a gyónás föl ne izgasson: ne egyszer menj egy évben gyónni, hanem többször. Minél többször mégy, annál kevésbé izgulsz fel.

b) Valóban: aki csak valamirevaló keresztény életet is akar élni, az *gyakran gyónik és az évi egyszeri szentgyónással nem*

éri be. Csak örömmel állapíthatjuk meg, mily sokan vannak ilyenek a keresztény hívek közt és mennyire növekszik folyton azoknak száma, akik évenként többször, sőt havonként végzik el szentgyónásaikat, mert tudják, hogy a gyakori gyónás üdévé, széppé teszi a lelket és valami egészen csodálatos, hamvas szépséget varázsol rá.

Ma már – hála Istennek – túl vagyunk azon a koron, amikor még feltűnő volt a gyakori gyónás, vagy talán meg is ütköztek rajta.

„Nézd, de sok bűne lehet ennek, hogy olyan sokszor megy gyónni! Én csak egyszer megyek egy évben!” – mondták a könnyelműen ítélkezők. Pedig csak azt kellett volna meggondolniuk, hogy vajjon ki a maszatosabb, az-e, aki mindennap mosakszik, vagy az-e, aki egy évben csak egyszer mosakszik? Utóvégre van olyan háziasszony is, aki csak akkor seper, ha már nagy sárdarabok éktelenkednek a szobában; a másik ellenben a zongoráról a finom port is letörli háromszor is napjában és még mindig talál tisztogatni valót. Aki gyakran gyónik, az ilyen érzékeny szemű és finom lelkű háziasszony, akinek nemes gondolkodása nemcsak a sárdaraboktól irtózik, hanem még a portól is mentes szeretne lenni és ezért gyakran gyónik: *de nem azért, mert sok a bűne, hanem azért, hogy ne legyen sok bűne!*

* * *

Kedves Testvéreim! Fájdalmas dologról szolt a mai prédikáció, az ember nagy tragédiájáról: a bűnről. De nemcsak erről, hanem az Isten nagy irgalmáról is: a bűnbocsánatról.

Elesni – emberi dolog; fölkelni – az Isten irgalma. Elcsúszhatunk mindnyájan – ez a mi emberi tragikumunk; de föl is kelhetünk mindnyájan – ez a mi keresztény vigasztalásunk. Ha bánatunk van, ne féljünk: Krisztus vére mindennél erősebb! „Ha megvalljuk bűneinket: ő hű és igazságos, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden gonoszságtól” (Ján. I. 1.9.).

Persze, ne feledjük, hogy minden bűnbocsálatnak első föltétele: megjavítani magunkat, megváltoztatni életünket!

Térdeljünk tehát örömmel a bűnbánat szentségéhez, keljünk fel onnan megkönnyebbült lélekkel, de aztán – becsüljük meg újra tisztává lett lelkünket!

A lelked tükör, melyben az «Isten képe ragyog – ne homályosítsd el azt!

A lelked drága edény kezében – el ne törd azt!

A lelked hangolt húr, melyből Isten újjá csal ki csodás melódiákat – le ne hangold azt!

A lelked remegő madárka – össze ne taposd azt!

A lelked kristálycseppes forrás – meg ne mérgezd azt!

A lelked hófehér, üde virág – sárba ne taposd azt!

A lelked lobogó láng – ki ne oltsd azt!

A lelked sóhaj az Isten után – el ne fojtsd azt!

A lelked ... a lelked Isten vándorló gyermeke, eltévedt mennyországi angyal – *úgy élj, Testvérem, hogy egykor Isten országába vezethesd vissza azt!* Amen,

A BŰNBÁNAT SZENTSÉGÉNEK KRISZTUSI EREDETE.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Mióta az első emberpár bűnbe esett, azóta az emberiség történetén mint forró epekedés húzódott végig a vágy a bűntől való szabadulás, a tisztulás után. Nézzünk vissza régmúlt évezredek történetébe és elfogódik a lelkünk, amikor látjuk, mint kereste a pogány ember is, a Krisztus előtti ember is a szabadulást a bűntől. Mint mosakodtak az utcákon, mint ölték le legszebb állataikat, mint égették meg saját gyermekeiket is, csakhogy megengesztelhessék a megbántott istenséget!

És amit az ember mindig keresett, de megtalálni nem tudott, az áldott valósággá vált a szent kereszténységben. A bűn, az Isten megbántása oly szörnyű lázadás, hogy azt a magára hagyott ember saját erejével jóvá nem tehetné volna soha; de eljött közénk az Isten Fia, halálával legyőzte a bűnt, s aki részesevé válik Krisztus érdemeinek, az szintén legyőzi a bűnt, megtisztul a bűntől: annak Isten megbocsátja a bűnét.

Oly elviselhetetlen nyomorúság a bűn, oly kínzó gyötrelem, oly nyugtalanító átok, hogy az ember önkéntelenül is fellélekzik, mikor a keresztény bűnbocsátásról hall, és szívesen ismétli el hitünknek tételét: „Hiszem a bűnök bocsánatát”.

Azonban a bűnbocsánat elnyerése bizonyos feltételekhez, a

bűnbocsánat szentségének felvételéhez van kötve, – és ez az a pont, ahol egyesek már értetlenül kritizálni kezdenek. Bűnbocsánatot hogyan szeretnék! De csak úgy négy szemközt elintézni az Istennel, nem pedig gyónni! Nem, nem; csak azt nem: gyónni! Az kényelmetlen feladat! Főlöszleges külsőség! Annak szükségességét már nem látják be!

Igyekezzünk tehát a mai beszédben utána járni a kérdésnek: Vajjon ahhoz, hogy bűnbocsánatot nyerjünk, valóban szükség van-e gyónásra is? Vajjon valóban Krisztus Urunk rendelte-e a gyónást? És látni fogjuk, hogy **I. a gyónást valóban Krisztus Urunk rendelte**, de ezenkívül **II. az emberi természetnek is kitűnően megfelel** és hogy a gyónás **III. valóságos állás az emberiségre**.

I.

A gyónást Krisztus rendelte*

A bűnbánat elnyerése a gyónáshoz van kötve, mert így akarta azt a bűnbocsánat szerzője, az Úr Jézus.

A) Az Úr Jézus 1900 évvel ezelőtt meghalt érettünk s halálával megváltott minket a bűntől. De élénkbe mered a kérdés: Hogyan leszek én most, **hogyan lesz az egyes ember egyénileg is részesévé és birtokosává annak a megváltói kincsnek**, melyet Krisztus szenvedése szerzett a világnak? Melyek azok az eszközök, amelyek eljuttatják lelkemhez a Megváltónak bünt eltörlő érdemeit?

a) *Mindenekelőtt is ilyen eszköz a keresztség.* Mikor megkeresztelkedünk, Krisztus testének misztikus módon tagjává válunk s az ő érdemeire való tekintettel Isten megbocsátja minden addigi bűnünket.

De az Úr jól tudta, mily esendő az ember. Tudta, hogy a keresztség után is szükségünk lesz újabb bűnei törlő eszközre s azért adott újabb hatalmat apostolainak: a *bűnbánat szentségét*, amikor is a gyónató atya közvetítésével elnyerjük bűneink bocsánatát.

b) „*De minek ehhez közvetítő?* – mondhatná valaki. Nem bocsáthatná-e meg Isten úgy is a bűnt, hogy magamban, csendben megbánom azt? Vagy összejövnék közösen a templomban, s ott elmondjuk a bánat szavait? Minek ide a pap közvetítése? Minek ehhez a papnál végzett gyónás? ...”

Hát ezt kérdezd meg az Úrtól! Ő rendelte így, Tőle kérdezd, miért rendelte. Nem egész természetes-e, hogy a sértett féltől függ, hogy az elégtétel módját megválassza?

— Én bizony nem gyónok a papnak! – mondotta egy férj a feleségének, mikor az a gyónásra akarta rábírní a férjét.

— Én sem – felelte rá szerényen az asszony.

— Te sem? Hiszen minden hónapban elmegy a paphoz gyónni.

— És te talán nem méggy mindennap a telefonkagylóhoz? De vajjon a telefonkagylónak mondd-e el akkor az ügyeidet, vagy azoknak, akiket fölhívsz? Így megyek én is a paphoz gyónni: ő csak helyettes, képviselő, eszköz. És Istennek jogában áll az eszközt meghatározni. Ha nem veszed igénybe az eszközt, épúgy csak magadnak ártasz, mintha a telefont nem akarnád használni.

Igaz, Krisztus Urunk közvetlenül is részesíthetne a megváltás érdemében. Dehát nem így akarta! Sem a bűnbocsánatnál, de sem máshol! És nem különös eljárás-e, mikor egyesek nem gyónnak, hanem elintézik az ügyet „négy szemközt az Istennel”; dehát akkor a keresztségét is miért nem intézik el maguk? Miért kell oda lelkész? És a konfirmációhoz is kell? De a bűnbocsánathoz nem kell?

B) Aki ismeri az evangéliumot, az előtt pillanatra sem lehet kétséges, hogy **Krisztus Urunk valóban a bűnbánat szent-ségéhez kötötte a bűnbocsánatot**»

a) Megható az a pillanat, amikor Krisztus Urunk föltárna* *dása napján, húsvét estéjén először jelent meg apostolainak.* Vajjon mi lesz első szava hozzájuk? Vajjon mit tart legfontosabb üzenetnek, amit föltámadása után legelsőnek akar közölni az emberiséggel?

Az evangéliumok részletesen írják le ezt a jelenetet, a bűnbocsátó hatalom átadását.

„Békesség nektek” – köszönti az Úr az apostolokat. „Békesség nektek!” Azt a békét, melyet én akarok adni a léleknek, adjátok meg nekik a bűn megbocsátása által. És itt megmutatja nekik sebeit; ezáltal mintegy arra akarja őket figyelmeztetni, hogy ugyanolyan szeretettel emeljék majd fel a bűnösöket, amilyen szeretet Krisztust a halálba vitte.

Ezután így szólott hozzájuk: „Amint engem küldött az Atya, én is úgy küldelek titeket” (Ján. 20, 21.).

Halljátok, Testvéreim? Amint az Atya küldötte Krisztust, Ő is úgy küldi most apostolait. Már pedig tudjuk, hogyan és mire küldte Őt az Atya. Hiszen maga Krisztus Urunk magyarázta önmagára Izaiás alábbi szavait: „Az Úr Lelke énrajtam, azért kent föl engem; elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket” (Luk. 4, 18.). És erre küldi most Ő az apostolokat!

„Ezeket mondván, rájuk lehelt és monda nekik: Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik; és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva” (Ján. 20, 22. 23.).

Lehetett volna-e ennél világosabban beszélni? A Szentírásban vannak mondatok, amelyeket nehéz megérteni, amelyeket magyarázni kell, – de ennél világosabb hely talán egy sincs.

Oly ismerős, oly sokszor hallott szavak ezek előttünk, – pedig mennyit lehetne rajtuk elmélkedni! Elmélkedni és – csodálkozni! Igen, csodálkozni! Mert a föltámadt Krisztustól – pusztán emberileg szólva – ezeket igazán nem várhattuk.

Vajjon mit vártunk volna emberileg attól a Krisztustól, aki legyőzve ellenségeit és a halált diadalmi fényben először jelenik meg most a félénk és összetört lelkű apostolok között? Mit vártunk volna? Hát azt, hogy győzelmi lelkesedéssel beszéljen, mert újra él, mert nem győzött rajta a gonoszság! Azt vártuk volna, hogy nyissa föl ajkát a büntetésre és bosszúra: Most aztán reszketek Pilátus, Heródes, Kaifás, gonosz nép, bűnösök! ...

Igen, – mi így gondoltuk volna. És a győztes Krisztus valóban megnyitja ajkát és elhangzik róla „az ő bosszúja”: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik”. Ez volt a győzedelmes Krisztus fönséges „bosszúja”. És azóta ahányszor egy fölszentelt pap e földön fölemeli kezét és keresztet vetve reánk, elmondja fölöttünk: „Ego te absolvo a peccatis tuis”, „én téged feloldozlak bűneidtől”, mindannyiszor visszhang szól rá az égben: „Meg vannak bocsátva a te bűneid . . .”

b) Dehát – mondhatná valaki – *itt nincs szó bűnbevallásról, csak megbocsátásról! Hol van itt elrendelve, hogy gyónjunk is?*

Pedig Krisztus szavaiban valóban benne van a gyónás is! „Akiknek megbocsátjátok . . .”, „akiknek megtartjátok . . .”. Azaz esetről-esetre vizsgáljátok meg a bűnöst. Ne vaktában adjátok a feloldozást, hanem az illetőnek lelki állapota szerint. Rendkívüli alkalmakkor az uralkodók amnesztiát hirdetnek; de ebben sem részesül vaktában mindenki, hanem alaposan végigvizsgálják a bűnösnek régi aktáit, meg mostani lelkiállapotát, a börtönben tanúsított tisztességes viselkedését, bánatát, javulási szándékát. .. Krisztus Urunk állandóan hirdet amnesztiát, de papjaira bízta, hogy ők vizsgálják meg és döntsék el, ki méltó rá.

És az semmiképpen sem volna elég, ha közösen, nyilvánosan elmondanók a bűnbeismerés imáját: „Elismerjük, hogy bűnösök vagyunk; Uram, bocsáss meg!” Ez az ítélethozatalhoz valóban nem elégséges! Az apostoloknak ítéletet kell mondaniok: vagy megbocsátjátok a bűnöket, vagy nem. Ezt azonban csak akkor tehetik lelkiismerettel, ha bepillantást nyertek abba a lélekbe. Ha Krisztus csak arra adott volna hatalmat apostolainak, hogy a bűnöket megbocsássák, akkor elég volna a közös bűnbeismerés. Azonban azt is mondta, hogy egyeseknek meg tartsák meg. Ezért követel az Egyház mindenkitől külön, részleges bűnbeismerést, amit gyónásnak nevezünk.

II.

A gyónás megfelel az emberi természetnek is.

Mikor pedig így világossá vált előttünk, hogy a gyónás valóban Krisztus Urunk akarata, nem szabad megfélekednünk egy másik körülményről sem. Arról nevezetesen, hogy amikor a gyónást az Úr Jézus számunkra kötelezőleg előírta, **tulajdonképpen az emberi lélek mélyén élő természetes vágnak is tett eleget.** A gyónást megköveteli és lehetőségét keresi az emberi természet is.

A) Ha Krisztus nem parancsolta volna a gyónást, **az emberi szívnek egy mély, szent vágya maradt volna kielégítetlen.**

Igen: mert az emberi szív vágyik a közlés és kibeszélés által elért megkönnyebbülés után. Mily rémes egy nagy terhet titokban cipelni magunkkal! Ebbe bele lehet örülni!

Nem hallottatok még eseteket, mikor a gyilkos hosszú évek múltán önként jelentkezett a rendőrségen: „Én vagyok, én öltem! Nem bírom tovább! Tegyenek velem, amit akarnak!”

Egy beteglátogatás alkalmával *Goethe* így szólt: „Valaha (vagyis: a katolikus időkben) a lelkiismeret terhet mások (vagyis: papok) vették le a lelkiismeretről. Most azonban a megterhelt lelkiismeretnek magának kell azt hordoznia és abban vesztí el erejét, hogy harmóniába jöjjön önmagával. A fülgyónást az emberekől sohasem lett volna szabad elvenni” („Die Ohrenbeichte hätte dem Menschen nie sollen genommen werden”).

B) Valóban, a gyónás oly páratlan eszköze a komoly válás életnek és lelki nevelésnek, hogy **ma már óhajtoznak utána azok a tőlünk elszakadt felekezetek is, amelyek azt eltörölték.**

Valahányszor emberekkel találkozom, akik vergődnek az élet nehéz problémái alatt, de gyónni nem szoktak, eszembe jut *Brentano Kelemen*, a neves német költő, aki lelki kétségektől gyötörve kereste a megnyugvást, de nem találta. Egyik ismerőse, egy protestáns pap leánya, Hensel Lujza, – aki később szintén katolikussá lett, – ezt mondja a kétségbeesett embernek: „Dehát Ön

katolikus! Ön boldog ember! Önöknek gyónásuk van!” És Brentano később restelkedve írja: „A protestáns lelkész leányának kellett nekem tanácsolnia, hogy gyónni menjek”. Erre 1817 febr. 17.-én egész életét átfogó gyónást végzett a berlini Szent Hedvig templom prépostjánál. A gyónás után a pap átkarolta könnyező gyónóját, akiből ez a szentgyónás egész új embert alakított: a kétségbeesve vergődőből Krisztus szenvedésének lelkes dalnokát.

Valaha azzal támadtak minket, hogy a gyónás „kínzópad”, „vallató kínkamra”, „lelki mézárszék” stb. Ma azonban a legmodernebb lélektani megállapítások sietnek a gyónás intézményének védelmére és válnak dicsőítőivé a katolikus Egyház isteni pedagógiájának.

Mert nem dicsősége-e a katolikus vallásnak, hogy a lelkünket nyomó nagy súlynak, a bűnnek őszinte bevallását, a gyóntató előtti kibeszélését kötelezővé tette már századokkal azelőtt, mielőtt a modern pszichológia tétele ismeretes lett volna!

Melyik tétele?

Hát az, hogy a magunkba fojtott nagy élmények és titkok, mint pincébe zárt fenevadak, dörömbölnek lelkünk mélyén, rágnak, emésztenek s teljes idegzeti összeroppanáshoz vezethetnek, s nincs nyugtunk, míg mással nem közölhetjük azokat.

III.

A gyónás nagy áldás az emberiségre.

Ha azonban ez így van, akkor a legmodernebb pszichológia megállapítása alapján jogosan állíthatjuk, hogy a gyónás nagy áldás az emberiségre. A) **Áldás az egyénre**, s B) **áldás a társadalomra**.

A) Annyi lelki haszonnal jár a gyónás az egyénre, hogy csak hálásaknak kell lennünk érte szent vallásunknak.

a) Igaz: bűneink nyílt beismerése mindig kényes és nehéz feladat, *de ne feledjük el azt a sok hasznot sem, ami belőle fakad*, így pl. az, hogy a kötelező bűnbevallás egyben visszatartó

erő is a büntől. Sok kísértésben erőt ad a gondolat: Nem követem el, mert nehéz lesz meggyónni!

Azután meg az ember mindig elfogult saját magával szemben. Mily áldás tehát, hogy valakinek – egy lelki ügyekben tapasztalt és síri titoktartásra kötelezett lelkiatyának – feltárhatom lelki sebeimet, aki tud elfogulatlanul ítélni s rámutatni apró, csak most keletkező hibáknak későbbi veszedelmes jellegére, vagy komolyan figyelmeztetni olyan szokások káros voltára, amiket az önszeretet kegyes ítélete ártatlanoknak mutat előttünk.

Azt se feledjük, hogy a bűnbevallással járó megszégyenülés már maga is egy része a vezeklésnek és jóvátételnek.

„Abba a kínzó padba, amit gyóntatószéknek hívnak, biz’ én be nem megyek!” – mondják a fölületes emberek. De nem különös-e, hogy épen azok beszélnek így, akik nem járnak gyónni! Pedig ezek csak nem lehetnek illetékesek olyasmiről ítélni, amit nem is ismernek! Mondanak ezt azok, akik sokszor gyónnak, még elhihetném nekik. De ezek épen másképp ítélnék. Ezeknek a gyónás nem kínpad, hanem a legszentebb, legmélyebb, legáldottabb lelki élmény. Valósággal mindennapi megújulása a würzburgi feszület legendájának.

b) Különös feszület függ Würzburg egyik templomában. A keresztrefeszített Üdvözítő karjai nincsenek kiterjesztve a keresztre, hanem előrenyújtva, össze vannak kulcsolva. A legenda a következőket beszéli erről a képről. Amint a svédek Würzburgot elfoglalták és fosztogatni kezdték, az egyik katona éjjel a templomba hatolt és a keresztrefeszített Üdvözítő fejéről az aranykoronát le akarta venni. De mi történt? A keresztrefeszített karjai leváltak a keresztről, átfogták a gonosztevőt és erősen tartották. Másnap reggel ott találták a szerencsétlent az Úrnak karjai között, könnyel áztatott arccal, bűnbánó szívvel. Magába tért, bűneit megbánta és katolikussá lett.

De ami itt csak legenda, azt napról-napra megvalósítja a gyónásban az isteni irgalom: *karjaiba fogja a bűnöst és nem engedi el addig, míg meg nem tért, míg bűneit könnyeivel le nem mosta.*

Nincs gyóntató pap, aki már meg nem érte volna életében azt a nagyszerű pillanatot, hogy régen, évek, évtizedek óta nem gyónó ember egy szenvedés, haláleset, misszió hatása alatt végre rászánja magát a gyónásra, heves szívdobogás közt, ezer aggodalommal telve térdel le a gyóntatószékbe, ... de amint aztán megnyílik rég lezárt ajka a bűnvallomásra, megerednek könnyei is a bűnbánatra és mikor gyónás végén fölemelkedik, azt kell hinnie, hogy szíve megpattan az örömtől: Hála az Istennek, hogy ezt is megérhettem!

B) De a gyónás áldás nemcsak az egyénre, hanem az egész társadalomra is.

a) A mai emberen ép az a legaggasztóbb tünet, hogy *elhomályosult benne a bűntudat* és meggyöngült benne a tisztulás utáni sóvárgás. Amióta az első emberpár bűne megtörtént, azóta – Szűz Máriát kivéve – minden embernek volt és van bűne. Senki közülünk el nem mondhatja: Egészen tiszta vagyok a bűntől. A döntő kérdés azonban az, hogy ki mennyire érzi ezt a bűnös voltát, mennyire van annak tudatában, mennyire bántja és égeti az, s mennyire szeretne szabadulni tőle!

És ha a világ ma még tudja, mi a bűn, mi a magabaszálás, mi a megbánás, mi a jóvátétel, azt csak a mi bűnbánati gyakorlatunk révén tudja. A gyóntatószék maholnap az egyetlen mentsvára a komoly, Keresztény erkölcsnek, védője a házasság felbonthatatlanságának, a gyermek jogának az élethez, az erkölcsi tisztaságnak, az ifjúí ártatlanságnak. Valóban nem túlzás azt állítani, hogy az állam, a köz, a társadalom, az emberi *élet* legértékesebb erkölcsi tartalmát a gyóntatószékek lélekújító, erkölcs-termelő erejéből veszi.

b) *Ó, ha gyónni menne minden ember, vajjon fenyegetné-e társadalmunkat az a lelki ziláltság s elnyomorodás, amelyben ma tengődik?* Az emberi léleknek rémes mélységei és szakadécai vannak, amelyek mélyére be nem világít más és az ott hemzsegő szálbúákat el nem pusztítja más, mint a bűnbánat szentségének kegyelme.

Nézd azt a kis gyermeket, aki gyónik: mily megnyugvás a szülőknak, hogy a világ legelső nevelőeszköze dolgozik a lelkén!

Nézd azt a serdülő ifjút, aki gyónik: mily győzelmi erő nyer a fiatal évek kavargó, rendezetlen ösztöneinek tragikus követelődése ellen!

Nézd a feleségedet, mikor gyónik: nem lesz-e otthon kedvesebb, figyelmesebb, pontosabb!

Nézd férjedet, mikor gyónik: nem erősíti-e meg ez a tudat bizalmadat, szeretetedet iránta!

Nézd a szegényt, mikor gyónik: mily ellenálló erőt kap a nélkülözés és kísértés nehéz óráira!

Nézd a gazdagot, mikor gyónik és le kell térdelnie neki, aki senki előtt még a fejét sem szokta meghajtani!

Nézd a beteget, mikor gyónik és készíti lelkét a közeledő örök számadásra!

Nézd az egészségest, mikor gyónik és figyelmeztetést kap, hogy a feszülő életenergiák könnyelmű utakra ne vigyék!

Nézd az öngyilkosjelöltet, mikor gyónik – ó, igen, ilyenek is sokszor térdelnek le a gyóntatószékbe, lelkükben a legsötétebb kétségbeesés terhével, de fölkelnek megerősödvé és indulnak az élet új harcára. Statisztika bizonyítja, hogy ahol gyónnak, ott kevesebb az öngyilkosok száma. De ha a statisztika nem is képes kimutatni, egész jogosan hozzátehetjük: ahol gyónnak, kevesebb a gonosztettek száma; ahol gyónnak, kevesebb a feldúlt családok száma; ahol gyónnak, kevesebb a kórházak, fogházak és örültek házáinak száma, mert ma is szórói-szóra érvényes a Szentírás szava: „Boldogok, akik megmossák ruhájukat a Bárány vérében” (Jel. 22, 14.).

* * *

Kedves Testvéreim! A toledói Szent János templomban sok lánc függ felakasztva; azoknak a régi keresztény rabszolgáknak láncai, akiket a szaracénok kínos fogságából szabadítottak ki. Ha a mi gyóntatószékeink fölé föl lehetne akasztani az ördögi rabszolgáságnak azt a tömérdek láncát, amit ott már levettek az

emberi lelkekről, a gyóntatószék ki nem látszanék az óriási lánc-tömegből.

Most feleljetek hát, Testvéreim, az utolsó kérdésemre:

Van-e még valaki, aki félne a gyónástól?

Van-e még valaki, aki nem köszönné meg térdenállva az Úrnak ezt az ő fönséges húsvéti ajándékát?

Van-e még valaki, aki meg nem fogadná Szent Pál szavait: „Járuljunk azért bizalommal a kegyelem trónja elé, hogy irgalmasságot nyerjünk” (Zsid. 4, 16.). És aki meg nem fogadná Szent János szavait: „Ha megvalljuk bűneinket: ő hű és igazságos, hogy megbocsássa bűneinket és megtisztítson minket minden gonoszástól” (Ján. I. 1, 9.). Amen.

A BŰNBÁNAT SZENTSÉGÉNEK KELLÉKEI.

Krisztusban Kedves Testvéreim!

A nagy cambrai-i érsekhez, Fénelonhoz, a francia-holland háború idején beállított egy francia tiszt.

– Néhány nap múlva a frontra kell mennem. Érzem, hogy jó volna előbb rendbehozni a lelkemet, gyónnom kellene. De előbb lenne szíves meggyőzni arról, hogy valóban Isten rendelte-e a gyónást.

– Uram, felelte az érsek, készséggel teszem meg ezt is. De válasszuk a rövidebb utat: előbb gyónják meg s aztán majd elmondom az érveket.

– A tiszt szabadkozni kezdett:

– Dehát ez fordított dolog lenne!

– Mindegy, kérem. Higgyen az én hajlott koromnak és tapasztalatomnak. Gyónják előbb meg.

– A katona letérdelt s elkezdte a gyónást. És amint egyre mélyebben tárta föl lelkét és az érsek meg a gyónó közt egyre melegebb lelki beszélgetés fejlődött ki, egyszer csak könnyekben tört ki a gyónó lelki megrendülése és csodás megkönnyebbülése.

– A feloldozás után aztán kérdi az érsek:

– Elmondjam-e még az érveket a gyónás mellett?

– Köszönöm, – mondta a tiszt hálás szívvel, – most mar magamon érzem annak a hasznát.

Valóban így van, Testvéreim! Talán soha jobban nem éreztük Krisztus szavainak melegségét, mint egy jó gyónás után: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én fölüdítlek titeket” (Máté 11, 28.).

Persze ennek az éltető kibékülésnek megvannak a maga lelki föltételei is; a bűnbánat szentségének kellékei is vannak. Négy kelléke is, de egyik sem olyan nehéz, mint azt messziről gondolnók. Melyik ez a négy kellék? **Gyónjál I. hittel, II bánattal, III. őszinteséggel, IV. vezeklő lélekkel.**

I.

Gyónjál hittel!

A) Az első kellék tehát, hogy **nagy hittel térdeljünk a gyónatárszékbe.** Hittel a bűneink megváltásáért meghalt Krisztus iránt.

– Tehát az idén sem mégy gyónni? – kérdezem valakitől, akiről tudom, hogy már régen nem gyónt.

– Nem; mert sokkal becsületesebb vagyok, semhogy el mernék menni.

– Ezt azonban nem értem. Templomba jársz; imádkozol; a családotban régi hagyomány a vallás megbecsülése; előkelő szerepet viszel a katolikus mozgalmakban – de gyónni nem mégy? Hát nem vagy te katolikus?

– Vagyok is meg nem is. Szeretnék én egészen az lenni, mindenben az lenni, de kérlek, a hitem ... Ha úgy egészen biztos lehetnék a hitemben ...

– Egészen biztos? Mennyire biztos?

– Hát annyira, mint $2 \times 2 = 4$.

– Ah! Ez a te alapvető tévedésed! Matematikai biztosság a matematika területére való; más területnek meg más biztossága van! A hit biztossága az erkölcsi és logikai bizonyosság. Te csak a matematikát akarod elismerni? Dehát bizonyítsd be azzal, hogy Raffael „Madonna della Sedia”-ja szép. És bizonyítsd be mate-

matikával, hogy ez a kép szebb, mint Murillo „Assumpta”-ja.

– Igen, ebben igazad van, – feleli az én emberem, – de csak legalább annyira volnék, hogy semmi kétely, semmi talány, semmi megoldatlan misztérium ne maradjon a hitemben.

– Olyasmit kívánsz, ami lehetetlenség. Az egész világ körülöttünk titokzatos misztérium, jól értsd meg: a minket övező látható, anyagi világ! És akkor te most azt akarod, hogy semmi homály ne maradjon az anyagfölötti, szellemi világról vallott hitben?

– Dehát mégis mennyit kell hinnem, hogy nyugodtan, becsülettel mehessek gyónni?

– Hiszel Jézus Krisztusban, az Isten Fiában?

– Ó, hogyne! Nélküle sötétben tapogatna az emberiség.

– Hiszel mindenben, amit Krisztus tanított?

– Ó, igen. Legalább is akarok hinni. De néha ingadozom.

– Ilyenkor imádkozd el a Credo-t. És mondd el Krisztusnak, amit először a beteg gyermek apja könnyeket hullatva mondott: „Hiszek, Uram! segítsd az én hitetlenségemet” (Márk 9, 23.). Mondd ezt el, – és akkor térdelj le hittel a gyóntatószékbe.

B) Dehát mégiscsak sok ma, 1934-ben azt követelni, hogy egyik ember térdeljen le egy másik ember előtt, ott, abban a kényelmetlenül szűk gyóntatószékben, és valljon: valljon őszintén, mindent! Ilyet követelni a repülőgép korszakában... a rádió korszakában ..., az orosz-szovjet korszakában!

– Nos, látod, éppen ez az érthetetlen, ez a különös a dologban: hogy ez a nagy megalázkodást követelő intézmény, a gyónás, még el nem sorvadt, feledésbe nem ment, sőt jobban virul ma, mint bármikor az Egyház 1900 éves története alatt; ez előttem éppen **elvitathatatlan jele isteni eredetének!** Olyan csodás, olyan hihetetlen, olyan vakmerő ez a gondolat, hogy ember erre rá nem jöhetett!

A gyónás vakmerő vállalkozás volt, hiszen találni kellett hozzá *megfelelő gyónót* és *megfelelő gyóntatót*.

a) *Gyónót kellett találni*, őszintét és alázatos lelkűt. A gö-

gös fennhéjázó, fagyos embernek le kell térdelnie egy másik ember előtt, a Krisztust helyettesítő gyóntató előtt. És gyónnia kell. Őszintén. Mindent. A szörnyű nagy bűnöket is. Meg a megalázó, apró, titkos hibákat is. És ez alól föl nem ment semmi: ha király vagy, tudós vagy, gazdag vagy, kitüntetett vagy, pap vagy, pápa vagy, öreg vagy, ifjú vagy – mindegy: mindenkinek gyónnia kell!

b) De még ez sem „elég: *találni megfelelő gyóntatót is!* Embert, aki ki nem fárad. Szívet, amelyik részvétellel dobog, és meleg is legyen, mint a tűz, hideg is, mint a jég: meleg a bűnösök iránt, hideg a bűnök iránt. Ajkat, mely beszél is, de néma is: beszél, mikor a gyóntatószékben ül, és némává lesz, mint a sír, mihelyt kilép onnan. Lelket, amelyik mély, mint a tengerszem a hegytetőn: dobj bele bármit, hangtalanul tűnik el parttalan mélyében ...

Ó, Uram, hát nem ismered az embert, hogy ilyesmire vállalkoztál? Mikor megalapítottad ezt a szentséget, nem féltél, hogy egy teremtett lélek nem sok, de annyi sem fogja azt igénybe venni! Így ijedezik a kicsinyke ember. De rácáfol az Úr, rácáfol a történelem, rácáfol a múlt, rácáfol a jelen, rácáfolnak az alázatos szívvel térdelő gyónók milliói!

– Hát mondd, most sem tudnál még hittel letérdelni, a bűnbocsátó Krisztus szerető irgalmába vetett hittel?

– De igen, így már megpróbálom.

II.

Gyónjál bánattal!

Hanem akkor térdelj le a gyóntatószékbe **töredelmes bánattal** is! Igen: térdelve gyónunk és nem állva, mert csak a térdeplő helyzet a bocsánatkérésnek és bánatnak méltó gesztusa. Csak ne félj attól, hogy A) nehéz a bánatos gyónás, vagy, hogy B) megalázó lenne!

A) Amikor gyónni mégy, jusson eszedbe **Krisztus szeretete és szenvedése**, mely nekünk a megváltást szerezte és ez szítsa fel benned a bánat tisztítóüzét.

Amikor gyónni mégy, gondolj erre a szenvedésre, erre a vérré; a vérré, amelyet az Olajfák hegyén a halálgyötrelem sajtolt ki az Úr arcából; a vérré, mely homlokából a töviskorona alatt fakadt; a vérré, melyet vállaiából az ólmos korbácsok serkentettek; a vérré, mely kezéből-lábából ömlött a szegek alól; a vérré, mely mint sodró hegyi patak, lüktetett ki megnyitott szívéből. Gondolj erre a vértől borított Üdvözítőre és Őneki mondd el a gyóntatószékben: Atyám, ilyen voltam eddig: gyenge, esendő, kiállhatatlan, rút, bűnös – de most emelj magadhoz, hogy lehessen ezután erős, állhatatos, kitaró, szent: lehessen a te tisztalelkű, boldog gyermeked!

Aki így tud gyónni, annak biztos, hogy megvan a hite, megvan az alázata és megvan a bánata: *már pedig bánat nélkül nincs bocsánat!*

B) És csak ne féltsd ettől az alázatos, töredelmes viselkedéstől a te tekintélyedet, rangodat, méltóságodat!

Pár hónappal ezelőtt, 1934. febr. 7.-én, negyvenhat évi bírói szolgálat után nyugalomba vonult itt, Pesten, egy kúriai tanácselnök (dr. Westermayer Viktor). Azt a búcsúbeszédet, amellyel elköszönt bírótársaitól, az egész országban példa gyanánt kellene kiplakátolni. Engedjétek meg, hogy néhány mondatot felolvassak belőle.

„A mai nappal a főméltóságú kúrián eddig viselt tisztentől fölmentettem s így ezen a napon utoljára elnököltem a tanácsban ... A harmadik tanácsnak az ítélezése az alatt a nyolc esztendő alatt, amíg veletek együtt dolgoztam, a házasság intézményét csaknem a szentség erejéig védelmezte, de azért ott, ahol szükség volt rá, kérlelhetetlenül lesújtott az erkölcstelenségre, – a tisztességes nő méltóságát az őt megillető magas piedesztálra emelte, a szülői és gyermeki szeretet örökérvényű isteni és emberi törvényeit erősítette, a könnyelmű és ledér felfogásnak hatat üzenve, a tisztességes nőnek a csábítás ellen hatásos vedel-

met nyújtott. Hálával vagyok a Mindenhatónak, hogy ez a jogfejlődés az én tanácselnökségem idejére esett és mintegy az én nevemhez fűződik.

Mint vallásos ember, a mai nap reggelén meggyóntam, áldoztam és kértem a jó Istent, hogy bocsássa meg azokat a tévedéseimet, amelyekbe 46. évet meghaladó ítélkezéseimben a legjobb szándék mellett is beléeshettem, így tisztán állva előttetek, kérem a mindenható Isten áldását a királyi kúriára, az országbírák sorából messze kimagasló, szeretett, drága elnökünkre, a kúriának minden egyes tagjára! ...”

így búcsúzott az agg bíró: szentgyónással, áldozással s alázas imádsággal. Mondjátok: ejtett-e csorbát tekintélyén az ő vallásos megalázkodása? Vagy nem inkább ép akkor nőtt-e előttünk óriásit, mikor alázas tudott lenni Isten előtt?

III.

Gyónjál őszintén!

A) Az ilyen lélek aztán úgyis megtartja a gyónás harmadik föltételét: Mindent el kell mondanod őszintén!

a) Vigyázz, Testvérem, *nehogy te is úgy próbálkozzál gyónni, mint az a két beteglábú katona*, aki egyszer elment az orvoshoz kezelésre! Mind a kettőnek köszvényes volt a lába és a kezelés természetesen nem ment fájdalom nélkül. Az egyik kegyetlenül jajgatott is, mikor a lábát masszírozták, és annál jobban csodálkozott, mikor a társa a legnagyobb nyugalommal ült ott, fel sem szisszent, amikor dörzsölték.

– Hát, pajtás, hogy lehetséges ez? – kérdezte tőle a kezelés után.

– Hja, nekem volt eszem, – felelte a másik, – nem a beteg lábamat tartottam oda, hanem az egészségeset...

Nem így tesz-e az is, aki elmegy gyónni és a bűnét, a betegségét nem tárja fel őszintén? A bevallás már fél gyógyulás,

míg viszont az elhallgatott bűn tovább is rágódik lelkünkön, kínoz és nyugtalanít, mint a sebben lappangó szálla.

Ne legyünk okatlanul szégyenlősek! Igen: szégyeneiük elkövetni a bűnt; de ha oly szerencsétlenek voltunk, hogy eles-tünk, legalább ne szégyeljük őszintén meggyónni azt!

b) Volt a régieknek *egy mélyértelmű legendája az ördögről meg a gyóntatószékről*: ma is sokat tanulhatunk belőle.

Az egyik gyóntató atya, a legenda szerint, nagy meglepetéssel veszi észre, hogy a gyóntatószék körül az ördög sűrőg-forog.

– Mit keresel itt? – kérdi tőle a gyóntató.

– Visszaadom az embereknek, amit elloptam tőlük, – feleli az ördög.

– Elloptál? Mit loptál el?

– A szégyenérzetüket. Mikor a bűnt el akarták követni, elvettem, hogy ne szégyeljék megtenni; most aztán visszaadom nekik, hogy szégyeljék meggyónni! ...

Testvérek, vigyázzatok: sajnós, nemcsak legenda ez, hanem könnyen megtörténő valóság is!

Igaz: a bűnbevallás valóban az alázatosság gyakorlása és kényelmetlen feladat, de ezt jól tudja a gyóntató pap is és megértő szeretet fakad szívében, mikor a gyónónak félelmét és szorongását látja. Hiszen, minél nagyobb a bűnös féelme, annál nagyobbak kell lennie a gyóntató szeretetének! És még ennek a szorongó érzésnek is értéke van: jele bánatunknak, annak, hogy most végre világosan tudatára ébredtünk bűneink gonozságának.

B) Hogy pedig az a teljes őszinteség, amit a gyónás megkövetel, túlságosan *nehéz* ne legyen számunkra, arról is nagy-szerű tapintattal gondoskodott Egyházunk, amikor **előírta a gyóntató számára a gyónási titok pecsétjét**, egy olyan tökéletes, síri némaságot, amihez hasonló titoktartást nem ismer még egyet a világ.

a) Hiszen, ha azt rendelte volna az Úr, hogy bűneinktől megszabadulhatunk ugyan, de csak úgy, ha azokat itt a templom közepén a *hívek nyilvánossága előtt hangosan bevalljuk*, – hát

keserves, *nehéz* föltétel lett volna, de mégis megérné: hiszen megszabadulok bűneimtől!

De az Úr Jézus finom tapintattal nem akart ilyen súlyos próbára tenni minket. Csak azt kívánja, hogy egyetlen egy embernek mondjunk el mindent őszintén, azt is halkán, suttogva, hogy senki más meg ne hallja, de aztán még ezt a gyóntató papot is a legszigorúbb titoktartásra kötelezte, hogy soha senkinek egy árva betűt el ne mondhasson azokból a bűnökből, amiket neki gyóntak.

b) És az Úr valami különös gonddal őrködik a gyónási ti'' tok sértetlensége fölött. Mert csak így érhető meg, hogy ennek megsértéséről soha nem hallunk.

A papok is emberek és ők sem maradnak mentek az emberi természet gyöngéitől. Mikor az ember megöregszik, könnyen csa-csogóvá, fecsegő gyermekké válik, – de nem tud mutatni senki megöregedett papot, aki akár öregkorában is a gyónási titkot elfecsegte volna.

A papot is utólérheti a fájdalmas csapás és elméje elborulhat s örültek házába kerülhet, – de itt sem akadtak egyre sem, aki akár örült állapotában is megsértette volna a gyónási titkot.

És utólérhet egy papot a legmegrendítőbb tragédia: elveszít-heti hitét, erkölcsét, Krisztusát, és az áruló Júdás módjára aposztatává válhatik: de még ekkor sem tudunk egyről sem, aki annyira süllyedt volna, hogy az egykor rábízott gyónási titokkal visszaélt volna.

A hívek gyónáson kívül is jönnek ügyes-bajos dolgaikkal a lelki atyához és megesik ilyenkor, hogy ők maguk hivatkoznak arra, hogy „azt meg azt meggyóntam” és nagyon csodálkoznak, hogy a gyóntató meg semmire sem tud visszaemlékezni.

Valami egészen sajátos dolog, hogy a pap, még ha akarna, sem tudna visszaemlékezni a gyónás anyagára. Mint valami mély tengerbe, úgy merülnek el lelkében a hallott bűnök a bűnbevallás pillanatában.

Valóban: az Úr Jézus oltalma valami különös figyelemmel őrködik a gyónás pecsétjén, hogy mindnyájan őszintén merjünk ott beszélni.

Gyónjál vezeklő lélekkel!

Végül utolsó föltétele a jó gyónásnak: **gyónjál vezeklő lélekkel!**

A) Ennek egyik jele az, hogy gyónás után **valamiféle elégtételt adunk a megbántott Istennek.**

Istennek elégtételt adjak? Hát nem Krisztus tett eleget vétkeinkért? – kérdi valaki. De igen, Krisztus! Egyetlen csepp vére elég lett volna az egész világ bűneiért. De mégis úgy illik, hogy mi is adjunk értük valamit. Ezért pontosan elvégezzük a gyónásban fölkapott imákat, vagy egyéb jócselekedeteket.

*De főképp fogadjuk el penitenciául az élet nehézségeit és igyekezzünk a bajból is hasznot húzni és minden szenvedésből tőkét kovácsolni régi bűneink letörlesztésére. Nehéz a megélhetésed ..., férjed meghal..., gyermekeid szomorítanak ..., szerencsétlen a házasságod .. ., rosszul bánnak veled ..., semmi terjed nem sikerül..., irigy ellenségek rágalmaznak ..., hosszú betegség ágyhoz köt – mindezzel lehet vezekelni, lehet velük régi bűneink büntetését törleszteni. Mily nagyszerű vezeklő lelkület az, mely el tudja mondani *Szent Ágostonnal*: „Uram, itt égess, itt vágj, itt sújts, csak az örökkévalóságban légy irgalmas!”*

B) De van még egy értékes elégtétel is: **a megjavulás!**

Javulj meg s maradj álhatatos. Ne legyen az életed örökös bukdácsolás! Halljad csak, amint Krisztus mindig ezt mondja: „Menj s többé ne vétkezzél!” Az inaszakadtat meggyógyítja, de utána ezt mondja neki: „íme egészséges lettél, többé már ne vétkezzél (Ján. 5, 14.). A házasságtörő asszonynak megbocsát, de ezt mondja: „Menj el és többé ne vétkezzél” (Ján, 8, 11.). Említettem, mennyire fontos a bánat. Bánat nélkül nincs bocsánat! Hogy pedig volt-e jó bánatunk, ennek biztos jele az, hogy javultunk-e a gyónás után. Aki küzdelem nélkül visszaesik régi bűnébe, annak nem is volt igazi bánata. Ne ijedjete meg! Azt mondtam: „Küzdelem nélkül!” Mert, aki küzd a hibái ellen, annak volt

bánata. Akik komolyan akarnak javulni, azoknak nincs félnivalójuk: azoknak, akik hittel, bánattal, őszinteséggel és vezeklő lélekkel mosták meg lelküket a bűnbánat szentségében.

* * *

Kedves Testvéreim! Szent Máté evangélista evangéliumának 8. fejezetében érdekes módon írja le, mint gyógyított meg az Úr egy bélpoklos beteget szörnyű betegségeből.

„Uram! ha akarod, megtisztíthatsz engem” – hangzott a beteg esengő imája Krisztus Urunk felé. „Kinyújtván kezét Jézus, illeté őt, szólván: Akarom, tisztulj meg.” És a beteg abban a pillanatban meggyógyult. De az Úr még hozzátette a parancsot: „Eredj, mutasd meg magadat a papnak”. A mózesi törvény szerint ugyanis a lepra-gyanús beteget a papokhoz vitték, akik, ha őt csakugyan bélpoklosnak találták, elkülönítették az egészségesektől; viszont ha egy ilyen beteg meggyógyult, szintén a pap állapította meg, hogy szabad-e őt már visszaengedni az emberek közé, és bizonyos szertartások elvégzése után fogadta őt vissza az egészségesek társaságába.

„Eredj, mutasd meg magadat a papnak”, – bizonyos magasabb, nemesebb, lelki értelemben az Újszövetségbe is átvette ezt a törvényt az Úr, amikor a bűnbánat szentségét rendelte. „Uram, ha akarod, megtisztíthatsz”, – ezzel a hívő és alázatos lelkülettel térdelünk mi is a gyónásban Krisztus helyettese elé. És az Úr úgy akarja, hogy őszinte bűnvallomásban mutassuk meg beteg lelkünket a papnak. Az pedig kinyújtja fölöttünk kezét, mint Krisztus is tette a beteg fölött, de már nem azt mondja, amit Ő mondott: „Akarom, tisztulj meg”, hanem így szól a bűnbevallás után: „Oldozzon föl téged a mi Urunk Jézus Krisztus, és én az ő megbízásából feloldozlak téged bűneidről az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében.”

Ezért amikor én gyónok, elmerül körülöttem az egész világ, nem látom a templomot, nem a gyóntatószéket, nem a bennülő papot – csakis Krisztussal állok szemben: neki sűgom bűneimet, az ő szavát hallom, kitárom lelkemet, s hull rá a vére, és mossa,

égeti, tisztítja, erősíti, szépíti az én küzködő, sápadt, megtépett lelkemet.

Aztán felállók és valami végtelen örömet, megkönnyebbülést, vidámságot érzek. Mintha mázsás szikla szakadt volna le rólam.

Lehet, hogy kint zimankós, hideg tél van, – de a lelkemben májusi napsugár süt.

Lehet, hogy kint sötét este van, – de a lelkemben új élet márdalos hajnala pirkad.

Letérdelek a templom padjában, kezembe hajtom homlokomat és boldogságtól hullámzó lelkem csak ezt a megrendült pár szót tudja rebegni: *„Köszönöm, Uram, hogy tisztára mostál engem! Köszönöm, Uram, hogy a szentgyónást adtad nekünk!”* Amen.

„ÉS TE MIÉRT NEM GYÓNSZ?”

Krisztusban Kedves Testvéreim!

Él valahol egy előkelő állású úr, négy kedves gyermek apja, kitűnő munkaerő, szép családi élete van, mindenki tiszteli, úgy is mint becsületes vezető hivatalnokot, úgy is mint lelkes hazafit, úgy is mint áldozatkész családapát.

Az egész család katolikus, a gyermekek különösképen buzgók. Az apa sokat ad a kifogástalan nevelésre. Pénteken nem kerül hús az asztalra, vasárnap eljárnak a szentmisére, ebéd előtt keresztet vetnek ... de van egy rejtély, amit meg nem fejt senki: az apa nem volt gyónni 23 év óta, az esküvője óta. Kedves férj, áldozatkész édesapa, nagyszerű hivatalnok, kifogástalan úriember, katolikusnak nevezi magát, – de gyónni nem ment már 23 éve és nem is szándékozik. A gyermekei minden hónapban gyónnak, – örül neki. A felesége minden hó első péntekjén áldozik, – nem bánja. Ő azonban nem akar gyónni.

Vagyis hát nem is egész pontos kifejezés az, hogy „nem akar”. Ennyire nincs, hogy nem „akarna”. Csak nem gyónik. Miért nem gyónik? Mert már tavaly sem gyónt. És miért nem gyónt tavaly? Mert már harmadéve sem gyónt. És nem gyónt már 23 éve. Először csak kényelemből, lustaságból, könnyelműségből maradt el a húsvéti gyónásával, de aztán megszokta ezt az állapotot, a tehetetlenség ereje egyre mélyebben nyomta bele

ebbe a gödörbe . . . ma már talán érvei is vannak amellett, hogy miért nem megy gyónni.

Milyen érvei?

Éppen ezekről fogok most beszélni. Mert – fájdalom, – nem egy ilyen megfagyott lelkű testvérünk él körülöttünk. Emberek, akik katolikus hitüket a világért meg nem tagadnák, – de következetesen nem is tartják. Emberek, akik templomba is mennek, imádkoznak is, talán súlyos bűneik nincsenek is, – de; mégsem gyónnak, mert még mindig rájuk nyomaskodik a pár évtized előtti vallást lemosolygó világ jégsarki levegője.

Az előző három prédikációmban szintén a gyónásról volt szó, de azoknak beszéltem, akik gyónni szoktak. A mai beszédet azoknak szánom, akik nem szoktak gyónni.

Nagy szeretettel kérek titeket, testvéreim, akikhez eljut szavam a rádió révén és akik már régen nem gyóntatok, gondjátok végig velem nyugodtan, mily alaptalan minden ellenvetestek, mennyire helyt nem álló valamennyi kifogástok, mily erőtlenség minden mentegetőzéstek! Gondjátok velem végig mindezt, – és aztán végre menjetek el ti is újra gyónni!

I.

„Nincs semmi bűnöm!”

Mindjárt előljáróban azokról az emberekről kell megemlékezni, akik azt hirdetik magukról, hogy – ők nem is emberek. Mert körülbelül ezt jelenti az, amit mondanak: „Én bizony nem megyek gyónni, mert **minek gyónnék, mikor semmi bűnöm sincs?** Sem nem öltem, sem nem raboltam! ...”

A) Testvér! „Nincs bűnöd?” **Szóval: te nem vagy ember?** Mert ember ezt – Szűz Márián kívül – magáról még el nem mondhatta!

„Nincs bűnöd!” Szóval: nem vagy ember? Mert ha ember vagy, rólad is érvényes Szent János megállapítása: „Ha azt

mondjuk, hogy nincs semmi bűnünk, mi magunk csaljuk meg magunkat és nincsen bennünk igazság” (Ján. I. 1, 8.).

„Nincs bűnöd!” Persze, ha valaki évekig nem gyónt, az könnyen elhiszi, hogy nincs bűne. Aki évek óta rongyos ruhában és sáros csizmában jár, az sem érzi már a szükségét annak, hogy talán kefélni is jó volna.

„Minek mennék gyónni, mikor nem öltem, nem raboltam!” Dehát olvasd csak el, mi van írva az evangéliumi dúsgazdagról! Evett, ivott, kevély és könyörtelen volt, – más nem. Nem ölt, nem rabolt; ma ezt mondanók: becsületes gentleman volt. S a vége? „Meghala a gazdag és eltemetettek a pokolban” (Luk. 16, 22.). Pedig nem ölt és nem rabolt! És a tékozló fiú az Úr másik példabeszédében talán ölt, vagy rabolt? (Luk. 15, 11.-32.) Nem! És nem öltek azok sem, akik nem adtak enni-inni Jézus szegényeinek, és az ítéletkor mégis ezt hallják: „Távozzatok tőlem, átkozottak” (Máté 25, 4L.).

B) Az emberi szív mily könnyen megcsalja magát! Hízleg, ábrándozik, hogy milyen jó is vagyok! De ha őszintén vizsgáljuk magunkat, itt is, ott is mennyi folt, hiba, tökéletlenség, bűn! Mennyi kevélység és hiúság, mennyi sértés és szívtelenség, mennyi szeszélyesség, dac és kiállhatatlanság, mennyi durvaság és önzés! Talán rosszakaratból nem teszünk bűnt (hál' Istennek), de gyarlóságból mennyit! Mennyi kifakadás, rossz kedv, gyanakvás, könnyelmű ítékezés, apró tüszúrás – vagyis nyelv-szúrás!

„A gonosztevő szívét nem ismerem, csak a becsületes emberét, de az rettenetes”, – mondotta valaki, és mennyire igaza volt! Ó, ha őszinték akarunk lenni, mindnyájunknak minden nap el kell mondanunk: Mea culpa, mea culpa. Igen, beismerem, én vétkem, én igen nagy vétkem!

Romlott levegőben élünk, szivacs a szívünk, iszapos a vérünk, sáros a gondolatunk, emésztő tűz lángja lobog ereinkben, – és te azt mondd, hogy nincs bűnöd?

„A gyónás emberi találmány!”

– Nos, ezt valóban nem mondom! Sőt nagyon is érzem Isten előtt, hogy bűnös vagyok. Gyónni azonban nem megyek!

– De hiszen te azt hirdeted, hogy vallásos vagy!

– Az is vagyok! Csak – tudod, kérlek – nem formák szerint. Én nem a külső formákat tartom. A lényeg a fő, nem a külső forma.

– Ebben valóban igazad van: a lényeg a fő és nem a külső forma. De ha te pusztán külső formának tartod azt, amit Krisztus rendelt és ha azt gondolod, hogy ezek nélkül is lehet üdvözülni, akkor egyáltalán miért jött Krisztus közénk? Már pedig Ő rendelte a szentségeket, Ő a gyónást is!

– Nem! A gyónást nem Ő rendelte! **Azt a papok találták ki!**

– Ah, vagy hát úgy? Felelj meg akkor erre a két kérdésre: A) *ki találta ki* és B) *miért találta ki?*

A) **Ki találta ki a gyónást, melyik ember?** Nem látod, hogy ha a gyónás emberi találmány volna, már régen meg kellett volna semmisülnie! Hiszen oly nehéz, oly kényelmetlen, oly annyira ellenkezik az emberi hajlamokkal! És mit látunk? Megvan tizenkilenc század óta a gögös emberi szenvedélyek ellenére is! Ez a tény felfoghatatlan, hihetetlen, – mit mondjak? – emberileg szólva lehetetlen. És mégis így van!

„Ember találta ki a gyónást?” Kérlek, mondd meg a nevé! Embernek juthatna-e egyáltalán észébe ilyesmit követelni? Csak el kell képzelni, mi lenne, ha én most először hirdetném ki, hogy gyónni kell. Nos, gondolom, mi volna rá a válasz! „Kemény beszéd ez, ki hallgatja?” És mégis megvan a gyónás és ma is gyakorolják. „Gyakorolják” – nem is jó szó! Szeretik! Annyian gyónnak ma, mint még soha az Egyház 1900 éves élete alatt.

Magyarázd meg ezt a tényt, ha tudod. Ha pedig nem tu-

dod, akkor ismerd el, hogy már a gyónás pusztája létezése is bizonyíték mellett, hogy Krisztustól eredt.

„A papok találták ki a gyónást.” Dehát akkor ők legalább nem gyónnak, úgy-e? Mert márcsak egészen különös dolog volna, hogy – ha tőlük függene, – ilyen nehéz parancsot saját magukra is alkalmaznának! Pedig hát a papok is gyónnak! És a szerzetesek is! És a püspökök is, és a bíborosok is! És a pápa is ép úgy gyónik, mint akármelyik más híve az Egyháznak!

B) Pedig itt van a még fogasabb kérdés: Ha a gyónást a papok találták ki, **vajjon miért találták ki!**

Csak olyasmit szokott az ember kitalálni, amiből haszna van, – ez már világos! Dehát miért találták ki a gyónást? Mi hasznuk van belőle?

Először is, hogy anyagi hasznuk nincs, arról – ugyebár – nem is kell beszélnem. A gyónásért valóban soha senki nem fizet egy fillért sem.

Ha tehát nem anyagi haszon miatt találták ki a gyónást, bizonyára a miatt „a szórakozás miatt”, a miatt „az élvezet miatt”, amit a gyóntatás jelent?

Ne vegyétek zokon, Testvéreim, ha itt talán túlságosan emberiesen fogok beszélni; de csak így lehet világossá tenni annak az állításnak képtelenségét, hogy a gyónást a papok találták ki.

Nézzetek csak be egy gyóntatószékbe, vajjon csakugyan olyan nagy élvezet lehet-e órák hosszat ülni abban a szűk, kemény fakalickában és órák hosszat megfeszített figyelemmel kíséreni a tömördek gyónó halk, néha alig érthető, gyakran idegen nyelvű suttogását? Itt a világvárosban hol magyarul, hol németül, hol franciául gyónnak és minden egyes elsuttogott bűnre azonnal kialakítani magunkban a felelősségteljes ítéletet, hogy ez súlyos volt-e, vagy nem, és órákon át odatartani azt a papi lelket a legsötétebb bűnök zuhogó áradatának, amint hull rá a sok szomorú, borzasztó bukások bevallása, és mindenkihez szeretettel szólni, és a kétségbeesőt fölemelni, és az elbizakodottat figyelmeztetni, és a megfagyottat bánatra bírni, és a végeszakadatlan panaszokat türelmes, megértő szívvel végighallgatni... már csak

engedjetelek meg, Testvéreim, ha a papoktól függött volna, ezt már igazán nem találták volna ki.

Újra kérek, ne ütközzetek meg, amit mondok: ha a papoknak kellett volna kitalálni, még ma sem volna gyónás! Igen: ők megteszik örömmel, időt és egészséget áldozva végzik a gyóntatást, mert tudják, hogy nincs áldottabb papi munka, mint amit Krisztus a gyóntatással bízott rájuk. De bizony nincs fárasztóbb sem! És bizony mondhatom, mikor pár órai gyóntatás után kavargó fejjel fölkel a pap a gyóntatószékből, nincs kevésbé kifáradva, mint a favágó, aki egy öl fát felaprított.

Pedig még nem beszéltem a betegek gyóntatásáról! Hány éjszaka költik fel a katolikus papot, hogy menjen beteget gyóntatni! Hány kap megfázást és krónikus betegséget, míg órákig ül a szekéren, hogy egy távoli tanya betegjéhez jusson! Hány kap ragályos betegséget és hány adja életét hivatása közben!

„A papok találták ki a gyónást?” így nem igaz! A papok nem találták ki! De ha valaki azt mondaná: „A gyónást egy Pap találta ki”, ez már szent valóság lenne: egy Pap, az egyetlen örök Főpap, a mi bűnben vergődő lelkünket megszánó Jézus Krisztus!

III.

„Embernek nem gyónok!”

Mikor aztán valaki kezdi belátni, hogy ez az érve sem tartó, gyorsan előveszi az újabb fegyvert: „Azért nem megyek gyónni, mert a pap is csak ember, **én pedig embernek nem gyónok!** Bűnöket csak Isten bocsáthat meg, én tehát csak Istennek gyónok és nem a papnak, akinek talán több bűne van, mint nekem! ...”

A) Annak, aki „embernek nem akar gyónni”, **az első választ a Szentírás adja meg.** Hallgassátok csak!

Évezredekkel ezelőtt élt Szíriában egy csatákban győztes, vitéz generális, aki gazdag volt és tekintélyes, és akit győzelmei miatt az egész nép tisztelt, – de egyszercsak rettenetes betegség

érte utól: bélpoklosságot, leprát kapott. Hiába volt a gazdagság, hiába az orvosok minden tudománya: nem segített semmi.

Egyszer aztán új cseléd került a házához, egy portyázásnál foglyul ejtett kis zsidó leány. Mikor az új cselédleány látta úrnak betegségét, elmondotta, hogy van az ő országukban egy Elizeus nevű csodatevő próféta, az biztosan meg tudná gyógyítani beteg urat.

Több sem kellett a szegény betegnek! Tömérdek ajándékkal, nagy kísérettel, lovakkal, szekerekkel útrakelt a csodás prófétához. De gondolhatjuk kiábrándulását és méltatlankodását, mikor a próféta őt, a hatalmas urat, aki előtt odahaza mindenki hajlongott, még csak szobájába sem engedte, hanem ennyit üzent neki: „Menj s fürödjél meg hétszer a Jordánban s akkor tested visszanyeri egészségét s megtisztulsz” (Kir. IV. 5, 10.).

Igen mérges lett erre Naaman, – így hívták a katonát.

– Ezért ugyan kár volt idejönni! Hogy ennyire megalázzon! Még csak ki sem jön hozzám! És hogy fürödjem meg a Jordánban! Mintha bizony odahaza nem volnának sokkal értékesebb folyóvizek! Induljunk haza! ...

Még szerencse, hogy a szolgálai higgadtabbak voltak és kérleni kezdték: Úgy-e, uram, ha a próféta valami nehéz dolgot írt volna elő, megtetted volna, csakhogy megint tiszta lehess. Hát hogy most ezt a semmiséget követeli, tedd meg: fürödjél meg a Jordánban.

A generális erre megszelidült. Az elébb még gúnyolódott a próféta által ajánlott orvosság felett; még fájt gögijének, hogy meg kellene magát aláznia; de végre is megtette, megfürdött a Jordánban és – íme, – teljesen meggyógyulva jött ki a vízből...

Testvéreim! Csak a személyek változnak, csak a nevek, – de a történelem ugyanaz marad. A generális helyén vagyunk mi, emberek, Illés próféta helyén a gyóntató pap, a Jordán vizét pedig gyóntatószéknek hívjuk.

Menjetek, fürdessétek meg lelketeket a gyóntatószék kegyelmi áradatában és megtisztultok – szól ma is az Egyház hozzánk.

„Gyónni menjünk? Akkor fogunk megtisztulni? Hát ezek a gyóntatópapok is nem ép oly emberek-e, mint mi magunk? Nem ép úgy bűnösök-e? Vagy talán még nagyobb bűnösök, mint mi!”

És mégis azt kérdem attól, aki így méltatlankodik: Ugyan, mondd, az Isten irgalma rendelhetett volna-e még ennél is könnyebb, ennél is egyszerűbb módot a bűnbocsánatra, mint ezt?

Hogy el kell mondanod bánatos lélekkel bűneidet Isten egy föl-szentelt szolgájának, aki azonban erről úgy fog hallgatni, mint a sír, aki a meggyónt bűnökből egy árva betűt soha senkinek el nem mondhat s aki mikor föloldó imáját elmondja fölötted, egész biztos lehetsz, hogy az Isten is megbocsátott neked! „Menj, és fürödjél meg a gyóntatószék kegyelmében s lelked visszanyeri egészségét és megtisztulsz.”

B) „Én csak az Istennek gyónok! – mondod talán még erre is. Minek oda emberi közvetítő? Elmondom Istennek a bűneimet: **Ő ítéljen fölöttem!**

Tetszetősnek látszó okoskodás, pedig nem kevésbé téves, mint az előbbi. Egész olyan, mintha egy gonosztevő így tiltakoznék ügyének törvényszéki tárgyalása ellen: Én fölöttem csak a király ítélkezzék! Minek ide emberi közvetítő, a bíró! ítéljen fölöttem a király . . .

Mi azonban tudjuk, hogy a világi ítélkezésben a király átadta ítélkező jogát a bírának, akik így is hirdetik ki ítéletüket: „Öfelsége, a király nevében”. De ugyanígy van a gyónásnál is, a lelki ítélőszékben, amelynek hatalmát az Istenfia átadta az ő lelki bírának, papjainak. Ezek pedig így hirdetik ki az ítéletet: „Oldozzon fel téged a mi Urunk, Jézus Krisztus, és én az ő megbízásából feloldozlak bűneidtől”.

Utóvégre nem a sértő fél állapítja meg az elégtétel formáját, hanem a sértett. És ha az Isten így akarta megállapítani a bűnbocsánat módját, akkor hiába ellene az emberi okoskodás.

C) „**Az a pap is csak ember, embernek pedig én nem gyónok!**” – mondják egyesek, rendszerint azok, akik pedig a gyóntatószéken kívül – sajnos – igen gyakran egész hangosan is

szoktak gyónni. Gyóntatószékbe menni restellenek, de viszont vasúton, vendéglőben, társaságban oly kihívó arcátlansággal dicsekednek fennhangon botránys tetteikkel és bűnös kalandjaikkal, hogy józan embernek a gyomra kavarog utána . . . De ők azért „embernek nem gyónnak!”

„A pap is csak ember!” Örülj neki, hogy ember és nem angyal! Örülj, hogy ember, akinek magának is végig kell harcolnia a lelki élet küzdelmeit, aki tehát résztvevő szívvel fog megérteni.

„Az a pap is csak ember, neki is van bűne, talán még több is, mint nekem!” Igaz ez? Sajnos, lehet, hogy igaz! Az a pap is ember, azon is erőt vehet az emberi gyöngeség, mint erőt vett Júdáson, ő is felelni fog a saját életéért, – de mi köze mindennek a gyónáshoz? Az a gyóntató pap nem azért tud feloldozni a bűnöktől, mert ő nagyon szent, hanem mert fölszenteltetése által az isteni kegyelemnek közvetítő csatornájává változott. Hogy ez a csatorna fából van-e, vagy aranyból, rézből-e, vagy ezüstből, nem számít; hanem az számít, hogy mi folyik át rajta. És Krisztus kegyelmét, megbocsátó irgalmát elnyerem minden jól végzett gyónásban egészen függetlenül attól, hogy milyen magának a gyóntatónak lelkiállapota.

IV.

A gyónás áldásai.

De ha alázatos szívvel el is fogadjuk, hogy az Isten így akarta a bocsánatot megadni, azért szabad elgondolkozni is a fölött, hogy **vajjon miért így akarta, miért kötötte azt a bevaláshoz.**

És nagyszerű értékekre jövünk rá, nevelő és fölemelő értékekre, amelyek épen a kötelező bűnbevallásból erednek.

A) *Először is a bűnbevallás kezdete a javulásnak.* Be kell ismernünk hibánkat! „Vétkesnek érzi magát?” – ez a földi

bírónak is első kérdése a vádlotthoz. Amíg tagad, addig nem lehet vele semmire sem menni.

Nos, itt nem tagadunk! Itt fejünket meghajtva, megrendülten ismerjük el, hogy rossz perceinkben megejthetett ugyan minket a gyöngé emberi természet, vagy az álfilozófia, de most látjuk, hogy van fölöttünk egy objektív erkölcsi világrend. Ennek botor fővel neki lehet ugyan menni, de józan fővel engesztelést kell nyújtani.

Ezért a gyónás kitűnő elrettentő eszköz is. A keresztény tudja, hogy minden súlyos bűnét meg kell majd vallania. És akárhányszor erőt ad a kísértésben ez a tudat: Nem követem el, mert nehéz lesz majd meg vallanom!

B) A gyónás a **legértékesebb nevelő** eszköz is. „Ismerd meg magadat” – írta elő már a delphii jósda is. Valóban nagy érték az önismeret! Lehet valaki beteg és nem tudja: ez a veszélyes! Mert aki ismeri a betegségét, már törődik vele, már keresi a gyógyulás útját. Lehet valaki nyakig a bűnben és nem tudja: ez a vesztes! Mert aki ismeri lelke betegségét, hibáit, bűneit, legalább is nem fog nyugodtan bennük élni; aki pedig ismeri azokat, már rá is lépett a javulás útjára.

Ezért tehát a gyónás az önismeretre nevelésnek elsőrendű eszköze. Az ember önmagával szemben igen kegyes és elnéző; saját hibáinkat könnyen kimentjük önmagunk előtt. De a gyónásban mindent őszintén el kell mondanunk a gyóntatónak és az ő tapasztalt és elfogulatlan ítélete majd kiábrándít az önámításból. Hol volna a világon még egy olyan intézmény, amely ily eredménnyel nevel a jóra, a becsületre, a kötelességteljesítésre!

C) De azt is elmondhatjuk, hogy a gyónás a **legrégebbi és leghasznosabb pszichoanalízis is**. A mai orvosi tudomány az idegbetegségek gyógyítására a lélekelemzést is felhasználja. Ennek lényege abban áll, hogy a tudat alatt élő elnyomott képzetek, mint pincébe zárt vadállatok, rombolnak a lélekben és hogy elveszítések ártó erejüket, a tudatba kell hozni ezeket. Sok visszaélés is történik ezzel a gondolattal; de ami értékes benne, azt a katolikus vallás már közel 2000 éve gyakorolja a bűnbánat

szentségében. Itt valóban mélyen le kell szállni a lélek legmélyére, itt valóban ki kell öntenünk minden titkunkat, hogy aztán élvezhessük a nagy lélekkönnyebbülés örömeit!

A gyónás valóban nagy lélekmegkönnyebbülés! És pedig nemcsak az által, hogy a bűnt veszi le rólunk, hanem azzal is, hogy leveszi az életnek tömérdek terhét és keserűségét is.

Mennyi ma a csalódás, a fájdalom és a keserűség! De mily részvétlenek az emberek! Elég mindenkinek a maga baja, mit törődik ő a másikkal! Ki nem tudná, milyen világban élünk! Ki nem látná, mennyi itt köztünk az összetört élet! És ki támasztja fel ezeket új küzdelemre? Mennyi itt köztünk a vérző szív! És ki csillapítja le annak fájdalmát? Mennyi itt köztünk a háborgó lélek! És ki csitítja el vészes hullámainak? Íme, itt van egy intézmény, amely a legfőlegelőbb vigasztalások forrása. Itt van egy hely, ahol a keseredett emberi lelkek kiönthetik panaszait. De itt van a magyarázat arra a tagadhatatlan tényre is, hogy a katolikusok közt a legkevesebb az öngyilkosok száma. *Valóban, ha [élre nem értenének, nyugodtan nevezhetnők a gyónást a legeredményesebb életvédelmi intézménynek is.*

* * *

És most köszönöm, Testvérem, hogy ki nem kapcsolod a rádiódat és végig meghallgattál engem. De búcsúzásul még egyszer megkérdem tőled: Mondd, Testvér, hát mégsem mégy el gyónni?

Nem akarsz elhinni, amit egy férfiről hallottam?

Hosszú évek óta ő sem volt gyónni. Egyszer aztán nagy huza-vona után végre mégiscsak rászánta magát és megrendült szívvel elvégezte gyónását. Mikor aztán az áldozás után boldog lélekkel, mosolygós arccal hazament, olyan hihetetlenül megkönnyebbültnek érezte magát, hogy odaállt a tükör elé és így szólt: „Most egész másképp kell kinéznem, mert gyóntam!”

Testvérem! Aki hallottad a mai beszédemet, de már régen nem voltál gyónni, ezt az örömet kívánja számodra az én imád-

ságos lelkem. Hogy mondhassad el te is minél hamarább: *Gyóntam!*

Gyóntam! És most már tudom, mi az az öröm, amit Krisztus készít azoknak, akik Őt szeretik.

Gyóntam! És most már tudom, miért konganak oly ünneppyesen és megnyugtatóan a húsvéti harangok.

Gyóntam! És most már előmlött az én lelkemen is az Isten Fiának áldott vére, mely a bűnök bocsánatára hullott a keresztfáról.

Gyóntam és ezentúl rendszeresen gyónni is fogok, hogy én is bekapcsolódjak abba a titokzatos isteni vérkeringésbe, amely Jézus Szívéből lüktet végig az Egyházban, s amelynek erejével egyszer eljutok majd oda, ahol már

*nincs gyónás, csak áldozás,
nincs bűn, csak erény,
nincs bűnbánat, csak öröm,
nincs penitencia, csak jutalom,
nincs kárhozat, csak boldogság,
nincs hit, csak látás,*

nincs más, csak Isten és a lelkem: Isten boldogító látásában végtelenül boldog lelkem!

Mondd, Testvérem: El akarsz-e ide jutni?

El?

Akkor kelj föl . . . gyónjál meg . . . és maradj ezentúl hűséges gyermeke a mi áldott mennyei Atyánknak! Amen.

FÜGGELÉK

AZ OLTÁRISZENTSÉG DIADALA AMSTERDAMBAN.

(1924. július.)

Azoknak a reflexióknak, amelyeket az 1924. évi július 23.-27. közt Amsterdamban tartott XXVII. nemzetközi eucharisztikus kongresszushoz szeretnék fűzni, nem adhatnánk találóbb címet a fentieknél. Az a néhány nap igazán az Úr Jézus diadala volt; *az eucharisztia káprázatos ünneplése egy hivatalosan protestánsnak tartott ország fővárosában!* Mikor mi, maroknyi magyar papok, akik résztvettünk ezeken a bensőséges ünnepeken, felvillanyozott lélekkel és gomolygó impressziók tömegével Budapestre visszaérkeztünk, szomorúsággal láttuk, hogy a katolikus Egyháznak erről a világraszóló főséges eseményéről itthon alig tudnak valamit.

Jelen sorok természetesen nem pótolhatják az elmaradt hírlapi cikkeket. Hónapokkal az esemény után nem is volna ennek aktualitása. Mindössze azt a célt szolgálják, hogy Egyházunk szent ünnepe mégse múljon el fölöttünk sem nyomtalanul és az Amsterdamban nyert benyomásainkon elgondolkozhatnak azok is, akik nem vehettek részt a gyönyörű napokban.

A kongresszus színhelye.

Miért választották épen ezt a nagy többségében protestáns várost, holott Hollandiában más nagy, jórészt katolikus városok

is kínálkoztak, sőt versengtek volna ezért a megtiszteltetésért? (Pl. a kat. egyetem székhelye, Nymegen, vagy Arnhem, Hertogenbosch stb.) A megtisztelő választás elsősorban nem nagy forgalma miatt esett Amsterdamra, hanem eucharisztikus múltja miatt, amelyről mi itt a távolban eddig alig hallottunk valamit.

Pedig a hollandusok – egy régi csodás eseményből kifolyólag – még ma is büszkén nevezik fővárosukat „az eucharisztia városának” és rendkívül büszkék erre a névre. XI. Pius pápa különösen szerencsés húrt ütött meg, mikor a kongresszushoz küldött üdvözlő soraiban is hivatkozott erre az eseményre: „*Spiritu praesentes et corde, apertis amplexamur brachiis, copiosisque bonis fortunamus coelestibus vos omnes, quibus contigit, ut ob Congressum Eucharisticum, Amsterdami, in civitate nimirum per S. Sacramentum perquam celebri, dilectae Bataviae gloria, habendum feliciter coadunamini.*”

1345. március 15.-én egy haldokló amsterdami betegen – kevéssel az áldozás után – hányási roham vett erőt. A beteg mellett álló asszony az egész hányadékot a szobában álló kandalló tűzébe dobta. Másnap reggel, mikor fel akarja ozítani a tüzet, megdöbbenve látja, hogy a tűz még ég, s a lángok közepén ott lebeg sértetlenül, fénnel övezve a szentostya (ezt a jelenetet ábrázolta az eucharisztikus kongresszus tagsági érme is). Azonnal kivette a lángokból, betette egy fehér vászondarabba, s a vásznot egy szekrénybe helyezve szaladt a tegnapi papért. A pap titokban (kíséret nélkül) visszavitte a szentostyát a templomba. Hanem másnap, 17.-én, megint ott volt az ostya a betegszoba szekrényében a vászondarabon. Erre az egész város papsága és rengeteg nép gyűlt a ház elé és fáklyákkal, énekkel, pompával kísérték vissza a szentostyát a templomba. A csodás esemény hírére, melyet a város magisztrátusa is hitelesített és egyházilag is megvizsgáltak, évről-évre nagyobb tömegek jöttek Amserdamba s a csodás szentostya előtt („het Sacrament van Mirakel”) sok gyógyulás történt. A régi krónikák tíz- és tízezer zarándokot emlegetnek minden évfordulón, akik résztvettek a csodás ostya körmenetén. 1345.-től 1578.-ig évről-évre egyre nagyobb fénnel

isméltődött ez a processzió a csodás szentostyával. Rengeteg tömeg az utcán s ablakokban, szőnyegekkel, zászlókkal, virággal díszített házak . . .

1578.-ban a reformáció aztán elpusztított mindent. Elvette az összes katolikus templomokat¹ s betiltott minden egyházi körmenetet (ma sincs még megengedve!), és senki sem tudja, hogy a rettenetes zürzavarban *hová lett a csodálatos ostya*.

Az amsterdamiak nem könnyen felejtették el a régi szép napokat. Minden évforduló napján kiállottak az ablakokba, s bár körmenet nem ment többé, csendben elénekelték szép énekeiket. Később kisebb csoportokban körüljárták a Begijnhofot, ahol utoljára őrizték a szentostyát és ebből a szokásból alakult ki lassanként egy gyönyörű vallási gyakorlat, a mai meg-
ható „*csendes körmenet*”, a „*stille omgang*”. Egyházi ruhában, egyházi szerelvényekkel ma sem szabad a katolikusoknak körmenetet tartaniok.² De ki tilthatja meg, hogy enélkül menjenek az utcára? És íme, minden évnek egyik márciusi éjszakáján a bárókból s orfeumokból hazatántorgó emberek csodálatos dolgot látnak az elhagyott amsterdami utcákon: feketébe öltözött szótlan férfiak hármásával-négyesével mennek a járdán (a kocsúton nem szabad, az már „körmenet” volna!), s a kis csoportoknak nem akar végeszakadni! Százan, ezren, tízezen mentek már el előttük . . . csupa férfiú! Nem szól senki egy szót sem. Mennek ugyanazon az úton, amelyen valaha a körmenet járt. Este 11 órától pirkadó hajnalig folyton jönnek az új tömegek.

¹ Ma is protestáns kézen vannak a középkori gótikának e pompás alkotásai (egyedül a hertogenboschi St. Jan-kerk került vissza katolikus kézre) és sokhelyen üresen konganak vasárnaponként is, míg a katolikusok alig férnek az újonnan épített templomaikban. Benéztem egy ilyen elvett gótikus csodába, a nymegeni óriási templomba: leütött fejű apostolok és szentek reliefjei között nyugszanak Szent Petrus Canisius rokonai – protestáns templomban. De minden szentnek feje leütve!

² Néhány éve szó volt róla, hogy a katolikus parlamenti párt eltörölteti ezt a megalázó törvényt. De eddig még mindig fennáll.

Nemcsak fővárosiak; távoli városokból különvonatok öntik egész éjjel a férfiakat, (a „stille omgang” társulat tagjait)¹, akik egész úton szenténeket énekelnek, de Amsterdamban megnémulnak, s mennek csendben, csendben, a körmenet régi utcáin, amíg elérnek a Begijnhof templomába, ahol hajnalban megáldoznak és mire virradni kezd s a nagy alvó város álmos szemeit törölgeti, az utcák már megint néptelenek, a vidéki ezreket már viszi vissza a különvonat!² És ez így megy évről-évre egyre növekvő számmal, valami elfojtott keserőséggel, de imponáló hitvallással és fölséges komolysággal. Mikor erről kérdezősködtem, az emberek szemében dacos fény gyúlt ki s úgy beszéltek lelkendezve a „stille omgang”-ról.

Ezért választották ki az eucharisztikus kongresszus városául a „csendes körmenet” városát. Meg volt rá a joga Amsterdammak!

A kongresszus szervezése.

A hollandok már maguk is attól félnek, hogy egyházi életüket túlságosan agyonszervezik. Valóban annyira mesterei az egyleti életnek s organizációnak, hogy a legkisebb paróchián is a legkülönfélébb (s tényleg működő!) egyesületek találhatók.

Attól kezdve, hogy a haarlemi püspök (akinek megyéjében fekszik Amsterdam) első körlevelében bejelentette, hogy a XXVII. eucharisztikus kongresszus Amsterdamban fog ülésezni, elgondolható, mily óriási apparátussal láttak hozzá ennek a világeseménynek szervezéséhez, méltó előkészítéséhez. Az ember csodálkozik annak a tömérdek bizottságnak láttára, amiket alakítottak. Hogy csak egy-kettőt említsünk: „bizottság a templomok díszítésére”; „bizottság az elszállásolásra”; „bizottság a sajtópropagandára”; „bizottság az előkelőségek fogadtatására”, stb. De be is kell ismerni, hogy az egész óriási kongresszus min-

¹ Külön egyházilag approbált társulat!

² Nem szabad senkinek ott maradnia semmi bevásárlási vagy privát ügyért, mert ez „zarándoklat”!

den megnyilvánulása, a nagy tömegek elhelyezése, az ünnepségek, 9000 gyermek közös áldozása, 100.000 ember körmenete, stb., mind a legnagyobb rendben, gyorsan, zaj és zavar nélkül folyt le.

A ma élő leghíresebb holland festővel, a konvertita Tooropal külön propaganda-plakátot készítettek. Amsterdamból külön térképet adtak ki a templomok s kongresszusi helyiségek megjelölésével. A kongresszus programkönyve 300 oldalnál vastagabb könyv, többnyelvű tanulmányokkal az Oltáriszentségről. A katolikus lapok vaskos díszszámokat adtak ki bő illusztrációval. A „Maasbode” egyik száma a mi hercegprimásunk cikkét is közölte első helyen, valamennyi többi bíbornok cikke előtt. Egyedülálló az a virágpazarlás, amellyel Amsterdam valamennyi templomát feldíszítették. Csak úgy érthető ez, ha megfontoljuk, hogy a hollandoknak fejlett virágkertészetében kéznél vannak a legpompásabb virágok.

A kongresszus sikerének előmozdítása becsületbeli ügye volt minden holland katolikusnak; és e tekintetben bizony aggódva gondolunk arra az egyébként annyira várt alkalomra, mikor majd nálunk lesz a kongresszus, fogunk-e látni ennyi imponáló lelkesedést, ennyi büszkén s boldogan mutatkozó hitűséget, mint ami itt égett, tombolt, lángolt a protestáns főváros 200.000 katolikusának minden megnyilatkozásában, kezdve a házak feldíszítésén, folytatva a pápai színek kitűzésén végig, egész a vendégeknek felajánlott ingyen-lakásokig. Az egész városban, amerre csak katolikusok laktak, *nemzeti* s pápai zászlók lobogtak. Hivatalos zászlódísz persze nem volt, de annál többet tett az egyéni lelkesedés. A zászlók s fehér-sárga kokárdák feltűzéséből valóságos hitvallási kérdést csináltak. Pápai zászlók a házakon, pápai színek a vendéglői asztalokon, sőt pápai színek alatt futottak még a katolikus cégek teherautói is. Előkelő urak kihurcolkodtak lakásukból s egész fényesen berendezett házukat autóval együtt átadták négy napra a rendezőbizottságnak: tessék vendégeket beszállásolni. Így lakott van Rossum pápai követ is a legnagyobb holland ruhacégnek, Vroone és Dresemannak emeletes palotájában.

– egyedül a titkárával. Minden püspök mellé a nagyszerű szál-
lason kívül egy holland papot adtak titkárnak s egy autót.

A nagy rendezkedésben persze elkerülhetetlenek a túlbuzgó-
ság kedves epizódjai is. Az egyik magyar püspökkel történt. A
holland határon díszes küldöttség várta, s bár jegye egész Am-
sterdamig szólt, a határon át kellett szállnia a küldöttség autójába
és úgy mennie a főváros felé. Azonban csak délután 3 órára volt
szabad megérkeznie Amsterdamba, mert akkorára voltak szállása
előre rendelve díszes ruhában az ott üdülő magyar gyermekek. Mit
volt mit tenni? A közbeeső időt kénytelenek voltak elautózni az
országúton és így pontosan 3 órára behajtottak az éljenző magyar
gyermekek elé.

Az egyik bíbornok meg annyira szerény volt, hogy megér-
kezésekor a fogadó küldöttség figyelmét valahogyan elkerülte az
állomáson. Hazahajtat lakására (az egyik plébániára) s már nyu-
godtan rendezkedik is szobájában, mikor kétségbeesve ront be
hozzá a plébános: „De Eminenciás Uram, egy kardinálisnak nem
szabad *így* megérkeznie! Az egész templom zsúfolva van s várja
Eminenciád *bevonulását!* Tessék, kérem, azonnal díszbeöltözni!”
S bizony a kardinálisnak fel kellett vennie bitorát, kimennie az
utcára s a templom főaj táján a tomboló tömeg élj énei közt *má-
sodszor bevonulni lakására!*

De különösen két esemény tette próbára a rendezőbizottság
erejét: a pápai követ érkezése július 22.-én, és a 100.000 ember-
ből álló záró eucharisztikus körmenet július 27.-én.

A pápai követ megérkezése.

A pápa van Rosseau bíbornokkal, a Propaganda Fide pre-
fektusával képviseltette magát a kongresszuson. Aki ismeri a hol-
landok bámulatos ragaszkodását a Szentszék iránt, előre gondol-
hatta, hogy a pápa követének fogadtatása nagyszerű lesz. De
hogy oly páratlan szépségű, lelkes és meleg fogadásra képesek
a „hideg” és „halvérű” hollandok, amilyenek van Rossum kar-

dinálist a Noordseekanaalon át órák hosszat kísérték, azt senki sem sejtette.

Mindjárt szerencsés gondolat volt már az is, hogy a pápai követet nem vonaton, hanem – a vizes országhoz stílszerűen – hajón hozták Amsterdamba. Attól a perctől kezdve, hogy a bíbornokot hozó nagy óceánjáró, a „*Batavier II*”, Ijmuident elérte és ezzel befutott az Északi tengert Amsterdammal összekötő 27 kilométer hosszú Noordseekanaal vizére, a bíbornok útja nem volt más, mint órákra kinyúló egyetlen diadalkiáltás, üdvrivalgás és zászlólengetés. A Noordseekanaal mentén ünneplőbe öltözött embertömeg tombolt, tapsolt, lelkesedett, amint elhaladt előttük méltóságos lassú menetben a „*Batavier II*”, s a nagy tengeri hajó előtt és mögötte és körülötte a kisebb-nagyobb felászlózott s emberekkel zsúfolásig tömött gőz- és motoros hajók beláthatatlan tömege.

Amint elmegy előttünk a „*Batavier II*” s megkaptuk a parancsnoki hídon teljes díszben álló bíbornok áldását, a mi hajónkon is rákezd a zene, megszólal a hajókört s rajta: utána a menetnek! Éppen most forgatják el helyéről a hembrugei óriási vasúti hidat, mert a nagy tengeri hajó nem tudna átférni alatta. A tömérdek hajó minden embere zibong, éljenez, kendőt lobogtat, minden hajó megközelíteni igyekszik a kardinális hajóját, mi is hol mellette vagyunk, hol megint más hajók furakodnak elénk. Hány kísérő hajó volt? Nem tudom pontosan. A rendezőség mindegyiknek oldalára óriási számot adott. Én magam láttam a 373. számút. A különös népviseletükről és buzgó vallásosságukról ismert derék vollendamiak a Zuider-See partjáról egész vitorlás-flottával jelentek meg festői öltözetükben.

Az óriási tengeri hajó nem tudott kikötni az amsterdami mólón. Feledhetetlen félóra volt, amíg a kardinális és kísérete a kikötő előtt átszállott egy fehér-sárga színekbe öltöztetett kis gőzösre; ott cirkált a nagy hajó körül a rengeteg kísérő hajó s amerre a szem csak látott, vízen és parton mindenütt nyüzsgő és éljenző embertömeg lelkesedett oly tüzzel, amelyben évszázados katolikus elnyomatás keserősége és a Hollandiában négyszáz

év óta nem látott pápai delegátus (még hozzá épen holland születésű delegátus) iránti lelkesedés folyt egybe. Az állam részéről semmi hivatalos fogadtatás nem volt ugyan, sőt a királynő is – amit igen zokon vettek a katolikusok – pár nappal a kongresszus előtt sürgősen Norvégiába utazott; de a lelkek mélyéről feltörő örömkönnnyek ezeknek a „hideg” hollandoknak szemében fölülmutáltak minden üdvözlést és katonai zenekart. Tulajdonképpen nem hiányoztak az ágyúlövések sem; mert kevéssel a „*Batavier 11.*” megjelenése előtt ézengés és eső volt s a hollandok mindjárt készen voltak a véleménnyel: „Az állam nem ad díszlövést a pápa követének, íme, a jó Isten gondoskodott a hiányról”.

A pápai követ legfényesebb ténykedése a július 27.-i ünnepi szentmise volt, amelyet külön Rómából hozott ceremonárius vezetett s amelynek „*De angelis*” dallamát háromezer gyermekből álló kar énekelte páratlan finomsággal. (Egyáltalában az énekekben elsörangú dolgokat produkáltak az egész kongresszus alatt.) Az oltár a Stadion közepén állott, a pontifikáns stalluma kb. 60–70 méterre az oltártól; közben pedig a 60 assistáló püspök stalluma, akik teljes ornátusban ültek, vagy állottak az előírás szerint az oltár és a pontifex trónja közt. Egy megafon állott a stallum előtt, egy a diakónus ambóján, egy az oltáron. Minden énekelt rész tiszta csengéssel szállott végig a loud-speaker tölcésereiből az 50.000-nyi imádkozó tömeg fölött.

A kongresszus hatása.

Az internacionális eucharisztikus kongresszusokon a legnagyobb hatást a világegyház föntségének megsejtése váltja ki; az Egyház nagyszerűségének az a kibontakozása, amelynél impozánsabbat – talán csak az egyetemes zsinatokat kivéve – aligha is lehet képzelni. Nem a legkülönfélébb nyelveken elhangzott beszédekből nyerik a résztvevők a legmélyebb benyomásokat, ha-

nem a pazar pompával megrendezett ünnepi manifesztációkból, melyekre az egész Egyház elküldi képviselőit.

Itt is jelen volt kb. 60 püspök a világ minden tájáról, nyolc kardinális (a londoni, párisi, kölni, boroszlói, bécsi bíbornok-érsekek, egy spanyolországi és egy kuriális kardinális, meg a pápai delegátus) és úgyszólván minden ország és minden kontinens elküldte képviselőjét. Hazánkból a váci, veszprémi és Csanádi püspökön, a budapesti érseki helynökön s a kalocsai segédpüspökön kívül vagy 20 pap jött el; hazánk nyomorúságos anyagi helyzetéhez mérten elég szép szám. Amint itt soha nem látott öltözötű és arcú papok tömege közé belekeveredtünk; amint a vilamoson mellém került egy ismeretlen kanadai pap és a latin tárgyalás folyamán azonnal testvéreknek éreztük magunkat; amint kínaiak, brazíliaiak, spanyolok, belgák, olaszok tömegében térdreborultunk ugyanazon kis fehér ostya előtt: akkor villant fel az emberben a katolikus Egyház világot átfogó fönségének megsejtése. Ebben látjuk az internacionális eucharisztikus kongresszusok legfőbb hatását; ez alól az imponáló hatás alól lehetetlen kivonnia magát bárkinek is.

Természetes dolog, hogy a legmaradandóbb hatása a kongressusnak mégis csak abban az országban és városban lesz, ahol a kongresszust tartották.

És aki ismeri a holland papság buzgalmát, előre is gondolhatja, mennyire igyekeztek ők felhasználni ezt a lelkipásztori szempontból ritkán kínálkozó kedvező alkalmat. Minden nagyobb plébánián külön szervezőbizottság rendezte már hónapokkal előbb az utazást. Arról meg, hogy az otthonmaradottak is részesüljenek a kongresszus áldásaiban, impozáns közös áldásokkal, eucharisztikus triduumokkal gondoskodtak jobbra a kongresszust megelőző héten. Leidenben magam is résztvettem egy triduum záróajtatosságán és nem lehet feledni azt a liturgikus benyomást, amikor a nehéz selyembe öltözött húsz minisztráns fiú közt kivonult a papság és a lobogó gyertyaerdő és a hívektől ajándékozott szebbnél-szebb virágsokrok özöne közt elhelyezett eucharisztikus Üdvözítő előtt fölsendül az egész közönség ajka-

ról a XXVII. kongresszus tiszteletére készített új énekük, (amelyt akkorra már az egész ország hívősege megtanult):

*„Uit de landen en de steden
Zijn de duizenden getreden
Rondom Jezus koningstroon.
Broeders, een in het gelooven,
Willen wij vereenigt loven
't Liefdewonder van Gods Zoon.”*

Tisztelettel kell meghajolnunk a holland papság munkája előtt. Itt láttam, hogy ha a hívek legnagyobb része nem is mehetett Amsterdamba, kevesen lehettek olyanok, akik kivonták magukat a kongresszus áldásos hatása alól.

Magától érthető viszont az is, hogy a protestánsok, sőt a szervezett hitetlenek sem nézték tétlenül a kongresszus hatásait és igyekeztek azokat minél jobban lerontani, vagy csökkenteni. A protestánsok már hónapokkal a gyűlés előtt oly elkeseredett hangú sajtópropagandát indítottak meg és a mi fülünk előtt oly szokatlanul éles tónusban írtak az Oltáriszentségről, hogy azt csak nagyfokú ijedelmük s elkeseredettségük mentheti, ha ugyan egyáltalában menteni lehet.

A protestantizmus ugyanis két malomkö között ijesztően őrlődik Hollandiában is, akár a többi nyugati országokban. Egyik oldalon áll a holland katolikus kisebbség, amelynek buzgó vallási élete s hithűsége szinte páratlan az egész mai Egyházban. A másik oldalon meg a szervezett hitelenség, amely óriási számmal szedi áldozatait, (de elenyészően keveset a katolikusok közül!). Amsterdamtól 10 km-re fekszik egy élénk ipari város, Zaandam, 30.000 lakossal. Néhány napot itt töltve, megdöbbenve hallottam a plébánostól, hogy a városban van 4000 katolikus (páratlanul buzgó hívek), a többi pedig . . . Nos, a többi protestáns; de 11.000 közülük a népszámláláskor hivatalosan vallástalannak vallotta magát és *nincs is megkeresztelve!* Tizenegyezer keresztleetlen émiser egy városban! És a kongresszus előtt mégis nagy sajtópropaganda folyt, nem ám a keresztleetlen új pogányok egyre nő-

vekvő száma ellen, hanem az eucharisztia ellen. A „domine”-k (ez a protestáns lelkészek neve) egymásután írták tiltakozó cikkeiket, amelyekben nevükhöz méltóan fulmináns hangon „protestáltak” a kongresszus ellen.

A holland napilapok szívesen nyitják meg hasábjait elvont vallási fejtegetések számára is; így tehát hónapokon át jöttek a cikkek, amelyek szerzői minden évszázados ósdi fegyverüket megforgatták az eucharisztia, a reális praesentia, a transsubstantiatio stb. ellen. Füzetek jelentek meg az eucharisztia dogmája ellen, s ezeket ingyen dobálták be a katolikus házak ajtajának levélszekrényében, mint pl. a groningeni domine füzetét: *„De Eucharistie, in verband met het Eucharistisch Congres”*. Egy másik füzetnek már a címe is eleget mond: *„De Eucharistie. Protestantsch Protest tegen de roomsche Eucharistie ter gelegenheid van het internationaal Eucharistisch Congres te Amsterdam*.”*

Ebben a protestálásban aztán annyira mentek, hogy nem riadtak vissza holmi jámbor ravaszságoktól sem. Voltak eucharisztiaát támadó füzetek pápai *fehér-sárga színű borítékkal is!* De öröm volt nézni, amint az így rászédett katolikusok az első oldal átolvasása után az utcán, haragtól szikrázó arccal, darabokra tépték ezeket. A mozgalom csúcspontját a kongresszust megelőző héten érte el, mikor is „engesztelő napot” tartottak „a kongresszuson elkövetendő papisztikus gonoszságok kiengesztelésére”. *Risum teneatis!*

Természetesen nem maradtak vesztig a hitetlenek sem, akiknek itt már akkor is külön szervezetük volt („Dageraad”). Amsterdam utcáin soha sem járnak reverendában a papok; 3iem akarják ingerelni a túlnyomóan nemkatolikus többséget. Képzeltető tehát az a szenzáció, amellyel az első órákban – míg meg nem szokták – e világváros utcai közönsége fogadta a világ minden tájáról reverendában özönlő papokat. *„Nieuwe craai”* – kiabálták utánuk az utca sihederjei, („új varjak!”). Egyik magyar bencés páterünk széltől lobogtatott skapuláréjába elől-hátul utcagyerekek csimpaszkodtak; a leányok biciklin körbe-körbe szaladtak a papok körül; sőt ugyancsak ezzel s- bencésünkkel történt meg az a hihetetlen eset, hogy

az utcasarkon verklit körülálló gyermekcsereg, amint megpillantotta a pátert, faképnél hagyta a verklit, minden világvárosi gyermek szenzációját s az egész csapat rohant csodálni a még nagyobb csodát: a pátert.

Érdekes propagandahely Amsterdamban a rengeteg híd pillérje is. És bizony a „dageraad”-osok nem voltak restek a pápai követ fényes bevonulása után méteres betűkkel rámeszelni a hídpillérekre: „Christus ging barvoets en was arm! Loos van de Kerk!” („Krisztus mezítláb járt és szegény volt! El az egyháztól!”)

És a katolikusok? Mint viselkedtek ők? Rendkívül kedvesek, vendégszeretők, lelkesek voltak; mindebből a propagandából nem láttak s nem tudtak semmit. Izzó szeretettel, lángoló hittel térdeltek napról-napra tízezrével az áldoztató asztalnál, mint teszük ezt már évtizedek óta és évről-évre egyre többen.

Kongresszus Budapesten?

Abban az újságikkben, melyet hercegprímásunk írt a Maasbode ünnepi számába, **Őeminenciája megemlíti azt a nagy** vágyakozást is, mennyire szeretnők egyszer nálunk is üdvözölhetni a kongresszust. „Onze schitterende hoofdstad – írja – verbeidt met vurig verlangen den tijd, waarop ook zij de gastvrouw van het Eucharistisch wereldcongres zal mögen zijn en ons land aan de gedelegeerden van de geheele katholieke wereld zijn geloof in de vaarachtige tegenwoordigheid van Jezus Christus in het H. Sacrament des Altaars zal kunnen toonen.”

A kongresszus befejezte után Haarlembe mentem; épen akkor jöttek megnézni a gyönyörű katedrális Schulte kölni bíboros és Heylen, namuri püspök, az eucharisztikus kongresszusokat előkészítő állandó bizottság elnöke. Soha jobb alkalom hitelesen megtudni, mi igaz abból a, köztünk, magyar papok közt, elterjedt nagyszerű hírből, hogy az 1928-i XXIX. kongresszust Budapesten fogják tartani. (Az 1926-i kongresszus ugyanis Chicagóban

lesz.) A fölemelő amsterdami napokban terjedt el köztünk ez a hír; nagy örömhír mindazok előtt, akik láthatták azt a minden missziónál mélyebb hatást, melyet egy ilyen kongresszus az egész országban eredményez. Heylen püspök úr azonban nem erősítette meg ezt a hírt, mert „a XXIX. kongresszus helye még nincs eldöntve”.

Mi azonban mindnyájan azzal a lelkesedéssel tértünk vissza Amsterdamból, hogy bármily munkába és áldozatba kerül is, bármennyi erőfeszítő előkészület is kell hozzá, az internacionális eucharisztikus kongresszust előbb-utóbb el kell hozni hozzánk is. Hisszük, hogy annak végeztével majd holland lapokban jelennek meg hasonló felírájú cikkek: *„Az Oltáriszentség diadala Budapesten.”*

AZ OLTÁRISZENTSÉG DIADALA CHICAGÓBAN

(1926. június)

A galileai halásznak, Szent Péternek, izmos termetétől Bonzano pápai követ graciózus alakjáig 261 pápa uralkodása vezet; Tibériás tavától a Michigan tóig sokezer kilométer a távolság; az utolsó vacsora „coenaculum grande stratum”-ától a chicagói Stadion főpapi miséjéig 1900 év a messzeség: de ugyanaz a Péter járt köztünk Chicagóban bíboros követével, s ugyanannak a főséges misztériumnak volt tanúja nagycsütörtök estén az utolsó vacsora 12 apostola, mint amelynek mi, a Stadion félmilliónyi népe 1926. június 20.-án, s ugyanaz az elevenhit lángol ki a galileai halász feleletéből: „Te vagy Krisztus, az Isten Fia”, mint amelynek melege övezte a zakatoló világáros szemináriumának parkjában június 24.-én az Oltáriszentség leple alatt rejtőző Üdvözítőt.

Lehetetlen gondviselészerű vonást nem látnunk abban a tényben, hogy az önmagát feláldozó, aláztos s szeretettől túláradó eucharisztikus Üdvözítő tiszteletére épen abban a korban hódítanak a világot megmozgató, nemzetközi kongresszusok, amely kor legtöbbet szenved az emberi önzés, gőg és szeretetlenség kinövésai alatt.

Az Üdvözítő előtt a Michigan-tó partján bemutatott hódolatnak azonban még egy speciális különös varázsa is volt. Mikor egy világrészben, amelyik a földi érvényesülés s technikai haladás

tipikus képviselője gyanánt él tudatunkban, minden pompát és technikai eszközt az Isten dicsőítésére látunk beállítva; mikor egy nép, melynek ideáljául a dollárcsinálást s a business-kötést gondoltuk, az emberi ész és szeretet minden leleményességével Isten előtt hódol; mikor a legmodernebb kereskedelem és ipar világvárosának, Chicagónak utcáin a motorzúgás, gépkattogás és autóberrégés zajába milliós zarándokcsapat imájának mormolása vegyül s kábel, elektromos szikra, mozgókép, nyomda, automobil, villamosközlekedés, minden modern technikai vívmány az Isten dicsőségét szolgálja: a természetnek s természetfölöttinek ebből az összekapcsolásából nemcsak a katolicizmus istentiszteletére esett páratlanul fényes sugár, hanem valami különös varázs, fel-emelő, átszellemesítő hatalom sugárzott vissza magára az emberi tudásra és technikára is.

Pár évvel ezelőtt halt meg egy amerikai író, William G. Stead, aki egy érdekes könyvben, – címe: „Ha Krisztus Chicagóba jönne ...” – írja le ennek az óriási városnak romlottságát, s arra a megállapításra jut, hogy ha Krisztus eljönne Chicagóba, már a város szélén kiutasítanák. Stead csalódott. Krisztus eljött Chicagóba egy igénytelen kis ostya színe alatt s *az egész Chicago – a protestánsok is, a pogányok is – mély tisztelettel fogadta.*

A vallási megoszottság klasszikus földjén, Amerikában, ahol 300-féle protestáns felekezet toborozza magának a híveket, s ahol ugyanegy utcában emelkedő templomokban egymásnak szögesen ellenmondó „kereszténységéért hirdetnek, itt tudott legimponálóbb föntségben kidomborodni a *katolikus Egyháznak egész világot átölelő egysége.* És ha a katolikus vallás fönstéges egységének megmutatására mindenütt kitünő alkalmak a nemzetközi eucharisztikus kongresszusok, mégis talán ez az egység sehol jobban ki nem domborodhatott volna, mint épen a modern Babelben, Chicagóban, amelynek 267 katolikus temploma közül 33 német, 32 lengyel, 9 cseh, 10 tót, 9 litván, 5 horvát, 1 magyar, 12 olasz, 5 francia, 1 belga, 1 holland, 1 néger, 70 ír, 5 kanadai, 1 mexikói, 1 szír és 1 chald templom van s a legkülönbözőbb

nyelvű katolikus templomokban hajszálnyira egyeznek a hit, a szentségek s a szertartások, míg ugyanakkor az őket környező, pedig egy nyelvű (angol) protestáns templomok egymásnak ellenmondásában tökéletes a zűrzavar.

Annál elnémitőbb lehet ennek tudata rájuk, minél inkább érzik saját 300-felé szórtságukat és minél világosabban látják, hogy egységet célzó „zsinat”-jaik széthúzással s egységet létrehozni óhajtó egyházi alakulásuk még egy újabb vallás („united church”) alakulásával végződött.

És ha az első pünkösdön párthusok és médok, mezopotámiak, egyptomiak s rómaiak voltak jelen, hát ezen a grandiózus pünkösdön alaskaiak s eszkimók, ausztráliaiak s kínaiak, indiánok s japánok, vörösek s feketék; és mind egy hitben, egy szeretetben térdeltek velünk, fehérekkel együtt az eucharisztikus Király előtt. Megdöbentő volt ez a tömeg: minden faj, minden szín, minden nyelv, minden ruházat – *de egy fő, egy hit, egy szeretet.*

A katolicizmus főlemelő, tökéletes egységének bemutatkozása a kívülállók szemében is oly fölényességet adott szent vallásunknak, hogy egyedül ennek szemlélésére is érdemes lett volna a nagy útra vállalkoznunk. És talán nem járunk messze az igazságtól, ha azt gondoljuk, hogy a kétharmad részében nem katolikus Chicago polgárságának páratlanul finom, kedves és előzékeny viselkedése az egymiliónyi zarándokkal szemben nem pusztán az amerikai üzletembert annyira jellemző üzleti szívélyesség volt, hanem valahogyan – talán tudat alatt – benne lappangott a katolicizmus világjelentőségének ez az ösztönszerű s tiszteletet parancsoló megsejtése is.

Az Ó- és az Újvilág,

Pedig ezenkívül a bőséges tanúságok egész tömege várakozott reánk, amelyekről röviden számot adni lenne e sorok feladata. Magam érzem azonban legjobban, hogy a nyújtandó kép nem lesz egyenletes s harmonikus. És előre is legyen szabad védekezni a következetlenség s önmagamnak ellenmondás vádjá

ellen, mely dicsérő s egyben kritizáló, jót kiemelő s egyben hiányokat is megállapító tanulmányom végén érhetne. Dehát nem a tanulmány írója oka ennek, hanem oka a nép, melyről a tanulmány szól: a hagyományokkal nem rendelkező, fiatal, életerős, nagy fokban naiv, erejével sokszor nem bíró, gazdag, öntudatos amerikai nép.

Az összehasonlításnak, melyet az új- és óvilág életében mutatkozó nagy különbségek valósággal kikényszerítenek az utasból, eredményét talán előre ebben a két tételben foglalhatnám össze: 1. *nem minden új jó azért, mert új és nem minden régi elavult, mert régi;* 2. *odaát sem minden rózsás, nálunk sem minden sötét,* hanem a két világrész népe egymásra volt eddig, 3 lesz továbbra is utalva. Mert ha igaz az, hogy Európa is sok segítséget köszönhet Amerikának, nem kevésbé igaz, hogy Amerika meg Európának köszönheti hittérítőit, kereszténységét s egész kultúráját. Ha Amerikában ma a vérbosszúban egymást ölő indián törzsek helyét fiatalos lendülettel előretörő modern államok foglalják el, ebben érdeme Európának van, mégpedig nemcsak az angoloknak s franciáknak, hanem íreknek, németeknek, lengyeleknek, magyaroknak is. Szellemi fölénye Európának elvitathatatlan; de hogy még technikailag sem kell annyira szegyenkeznünk, arra nézve legyen szabad csak egy példát említenünk.

Negyven kilométeres gyorsasággal szelte már napok óta óriási hajónk, az „Olympic” az Atlanti óceán hullámain és bizonyos büszkeség töltötte el az utasokat, mikor maguk mögött hagytunk minden más hajót. Egy délután azonban egy másik úszó^szörny füstölt fel a látóhatáron, utána nyomult büszke hajónknak s bizony szégyenszemre egy-kettőre faképnél hagyott. A „Leviathan” volt, a világ legnagyobb hajója, melynek neve« háború előtt „Vaterland” volt, s melyet a győztesek a németektől vettek el. Mert az angolok s amerikaiak legjobb hajói ma is azok, melyeket a németektől vettek el. Ha tehát az amerikai szellem az 58 emeletes Woolworth-building tetejének szédületes, magaslatáról talán túlzott büszkeséggel néz is körül a felhőkarcolók tömegén

s az alatta zajló életen, szabad figyelmét fölhívunk, hogy minden nagy technikai alkotásuk is vagy európai embernek, vagy európai egyetemeken tanult embernek amerikai pénzen emelt műve.

Ha Spengler „Untergang der Abendlandes”-e valóra válnék, azokat a javakat, amiket az emberiség Európának köszön, Amerika Európa hatása nélkül ki nem termelné. Sem általában kultúrterületen, de sem vallási téren. Az amerikai katolicizmus mai fejlődése talán több emberben vetette fel azt a gondolatot, hogy a katolikus Egyház jövője is Amerika felé irányul. El lehetne-e gondolunk, hogy ha Európában megszűnik egyszer a vallási élet, mint a kisázsiai s északafrikai vidékek egykori hatalmas virágzó katolikus élete megszűnt, hogy akkor a pápa Amerikában, mondjuk Chicagóban fog székelni? Aligha. A magam részéről meg vagyok győződve, hogy Európa pusztulása Amerikának is halálos sebe lenne. Bárcsak ez a meggyőződés kölcsönös lenne, s Amerika is világosan látná, mily érdeke neki a válságokkal küzdő mai európai keresztény kultúra megmentése. Krisztus lehet csak reménye mindkét világrésznek. Krisztus, aki Ura a tengereknek, Ura az időnek s Ura a világoknak.

A kongresszus lefolyása.

Az idei kongresszus általános témája gyanánt XI. Pius pápa „Az Oltáriszentség s a keresztény élet” összefüggésének tárgyalását jelölte ki. Mind a négy nyilvános gyűlésnek, mind pedig a szakosztályoknak előadói e gondolatot dolgozták ki minden részletében.

Magukból az eseményekből csak az alábbi néhány legfontosabb adatot emeljük ki.

A kongresszus tulajdonképen csak június 20.-án, vasárnap kezdődött, de a legelső hatalmas megmozdulást már a pápai követ, Bonzano bíbornok newyorki fogadtatása jelentette. Hayes, newyorki bíbornok-érsek Brady, newyorki milliomos jachtján ment elébe a pápai követet hozó „Aquitania”-nak, s az ágyúdörgés, harangzúgás közt partralépő követet Smith, New-York

állam kormányzója várta. Harminc zenekar, katonaság, lovasrendőrség, szirénák bugása, tapsoló tömeg üdvözlése közt jutott a követ gyönyörűen díszített autója a St. Patrick-katedrálishoz, ahol az Oltáriszentség másfélméteres monstranciában volt imádásra kiteve. A „News of the world” (protestáns newyorki lap) írja: „Amióta az amerikai csapatok a világháború után hazatértek a francia harctérről, azóta New-York nem látott oly gazdag zászlódíszet, és soha nem látott oly lelkesedést és örvendezést, mint a pápai követ bevonulásánál!” Június 17.-én ért a bíbornokok különvonata Chicagóba, ahol megismétlődött a newyorki fényes fogadtatás.

A bíbornokok hivatalos üdvözlése június 18.-án este volt a Colosseumban, ahol 100.000 ember jelenlétében olvasta fel Davis munkaügyi miniszter Coolidge elnök üdvözlő levelét.

Június 20.-án, reggel 5 órakor minden templomban ünnepélyes misét mondtak s ezzel vette kezdetét a kongresszus. Az áldozások száma aznap Chicagóban meghaladta az egymilliót.¹ 11 órakor 10 kardinális, 57 érsek, 257 püspök s 500 prelátnak által alkotott processzióban vonult a pápai követ a „Szent Név” székesegyházba, ahol Heylen, namuri püspök nagymiséje alatt felolvasták a pápai brevét, majd Mundelein és Bonzano kardinálisok beszéltek.

Június 21.-én a pápai követ mondott szentmisét a Stadionban, Chicago beláthatatlan nagyságú sporttelepén, melyen 62.000, pápai színekbe öltözött gyermek énekelte a „Missa de Angelis”-t és körülbelül 400.000 ember vett részt.

Június 22.-én ugyancsak itt volt a nők miséje, melyet Giobbe, kolumbiai pápai legátus mondott, s mely alatt 6000 apáca és 12 ezer világi hölgy énekelte. (Mind a gyermekek miséjét, mind a nők miséjét fonográfba is felvették a pápa részére.) A misét követő nyilvános gyűlés – egynegyedmillió nővel – bizonyára a világ legnépesebb női gyűlése volt.

¹ A kongresszus vezetősége négy millió kis ostyát szerzett be s a negyedik napon már-már attól kellett tartani, hogy elfogy az ostya Chicagóban.

A legmélyebb benyomást kétségtelenül a harmadik nyilvános gyűlés, a „mens night” (férfiak éjjele) tette 22.-én este. A 230 méter hosszú és 66 méter széles Stadionban körülbelül 200.000 férfi szorongott. Csupán férfiak; a hitvalló férfiak egyesületének, a „Holy Name Society”-nek („a Szent Név Társulat”) tagjai. Seipel, a volt osztrák kancellár, Mgr. Palica, Mgr. Hlond beszédei után Faulhaber német, Reig spanyol és O'Donell ír kardinálisok szóltak az Oltáriszentségről. A beszédek után – lehetett már esti 11 óra – kioltottak minden villanyt, s a beláthatatlan férfitömeg kezében gyertyák gyúltak ki s így adott áldást Mundelein bibornok a térdelő tömegre az Oltáriszentséggel.

Az utolsó nyilvános gyűlés június 23.-án a főiskolásoknak s egyetemistáknak volt szentelve. Változatos egyetemi viseletben körülbelül 30.000 egyetemista jelent meg a felnőtteken kívül, akikhez Csernoch hercegprímásunk, továbbá Mgr. Gauthier, montreali apostoli adminisztrátor, Mgr. Dowling, Saint-Pauli érsek szóltak.

A négy nyilvános gyűlésen kívül az egyes nemzetek külön-külön is tartottak szakosztályi gyűléseket és örömmel említjük meg, hogy míg a két év előtti amsterdami kongresszuson a magyarok nem szerepeltek külön gyűléssel, Chicagóban három gyűlést is tartottak június 21. és 22.-én a nagyközönség számára, 23.-án pedig a papság számára.

A nemzetközi eucharisztikus kongresszusok fénypontja mindig a zárókörmenet. Előre gondolható volt, hogy az amerikaiak ebben is utolérhetetlent akarnak bemutatni, nevezetesen oly tömeget mozgósítani, amelyhez foghatót senki utánuk nem produkálhat. A körmenetet nem Chicagóban tartották, hanem az 50 kilométerre fekvő új szemináriumnak (az érsekről „Mundelein”-nek nevezik ezt a kis telep) óriási parkjában. Az amerikai szervezőképességnek vakmerő próbája volt a közel egymilliónyi tömeget egyetlen reggel kiszállítani 50 kilométernyire s estére visszahozni. A kísérletet nem mondhatjuk sikerültnek. Bár a villamosvasutak hihetetlen teljesítménnyel éjfélől kezdve minden második percben indították is a különvonatokat, s bár 18.000 magán-

autó is ment ki, a milliós tömeg hazatérése órák hosszat tartó oly tolongás közt történt, amely erősen rontotta a körmenet hatását (az utolsó villamos hajnali fél 4 órakor indult vissza Chicagóba).

Ha azonban ettől a kellemetlenségtől eltekintünk, be kell ismernünk, hogy ilyen szentségi körmenetet aligha látott még a világ; magam 3500 papot olvastam meg csak a menetben, köztük eszkimó, kínai, indián papokat.

A forró napsütésben veritékező, órák hosszat türelmesen váró, majd fergeteges záporban s kemény jégesőben¹ is rendületlenül kitartó tömeg hódolata talán legnagyobb arányú megnyilatkozása volt a történelem diadalmeneteinek. Mily semmi ehhez a győzelmi háborúból visszatérő Caesar és Constantin diadalútja! I. Károly spanyol király diadalmenetében alattvalók térdeltek, XIV. Lajos útját virágokkal szórták tele ... Mindez semmiség lehetett a fehér ostya Királynának ahhoz a szótlan diadalmenetéhez képest, amelyben közel kétmillió önként meghajló térd érintette a mundeleini szeminárium kertjének útjait. Seholy annyira, mint itt, nem láthatuk annak a vádnak alaptalanságát, mely az egyháznak uniformizálást, túlságos centralizálást vet szemére. Igen, a hitünk egy volt itt mindnyájunknak. De láttuk, hogy ez az egy hit korántsem nyomja el a nemzeti sajátosságokat, hanem felemeli, megnesemíti minden nép természetes jó hajlamait.

Igen, igen! Ezt a gyülekezetet látni kellett! Látni a 10 kardinálist, akik pápákat adtak már a világegyháznak s fognak is még adni. Látni Péter, András, Jakab, János utódait, az 57 érseket, 257 püspököt, némelyik megtört tekintetén a „sollicitudo pastoralis” évtizedes gondja, másiknak ifjú homlokán még alig száradt meg a konzekráló krizma. Látni a tudás és életszentség, tapasztalás és gyakorlat, kultúra és életbölcseiség fölhalmozott kin-

¹ „Sic transit gloria Mundelein” – jegyezte meg valaki, mikor a nagy zápor rázuhogott a fényes ornátusokra. Később azonban híre járt, hogy Mundelein kardinális (valóban amerikai gondolattal) 200.000 dollárra biztosította a körmenetet – eső ellen! Ebből kijavíthatja az ornátusokat!

cseit, amit csak az 1900 éves katolicizmus finom lelkisége tud ki-
virágoztatni. És mindennek a kozmopolita, dinsztingvált, igazán
párját nélkülöző gyülekezetnek központja: a Mester. Úgy imádni
az Urat, mint a katolikus Egyház, igazán senki a világon nem
képes. Sem érdek, sem érzem, sem politika, semmi más nem
hozta össze ezeket az embereket tízezer kilométereken át, tenge-
reken keresztül, csak a Krisztus titokzatos jelenlétébe vetett ren-
dítetetlen hit. Miről tett főséges bizonyosságot ez a kongresszus
még a kívülállók előtt is? **Arról**, hogy a katolikus Egyház ma is
az, aminek Krisztus alapította; ma is eleven erő lüktet benne;
ma is küldetése van a világ népeihez.

A technika a kongresszus szolgálatában.

Úgy tudjuk itt Európában, hogy Amerika a technikai tel-
jesítményeknek talán korlátlan lehetőségeit ismeri¹ és csak ter-
mészetesnek találtuk, hogy az amerikai katolikusok igyekeztek a
chicagói kongresszus szolgálatába állítani mindazt a nagyméretű
technikai készültséget, amiben országuk fölülmúlhatatlan az egész
föld kereksgén.

A nyilvános gyűlések beszédeit nemcsak megafonok vitték
szét az óriási tömeg feje fölött, hanem rádión is leadták. A má-
sodik nyilvános gyűlésen pl. nem vettem részt, mert a városban
intéztem el egyéb dolgaimat; azonban a gyűlést bevezető mise
6000 apácából álló énekkara végigkísért az egész városon: az
utcákon itt is, ott is „loudspeakerek” közvetítették az apácák éne-
két, sőt az Edison villamossági boltba belépve, ott is az ő énekük
fogadott. . .

Boszorkányos gyorsasággal dolgoztak lapjaik is. Minden fon-
tosabb esemény pár óra múlva képen is látható volt az újságban

¹ Bridgeportból sűrűsően kellett egy napon érintkezésbe lépünk a váci
püspök úrral, akiről csak annyit tudtunk, hogy Canadában látogatja a ma-
gyarokat. A táviratot délben adtuk fel nevére és este 8 órakor, mikor fel
akart szállni Montrealban az expresszre, a jegylyukasztó vasutas átadta
neki táviratunkat.

és mikor Mundeleinből este hazajöttünk a villamoson a körmenetről, a rikkancsok már árulták a körmenet képeivel illusztrált kiadásokat. Tagadhatatlan, hogy a lapok fotográfusai a jó modor terén bizonyos privilégiumot élveznek, és egyetlen püspöknek vagy bíbornoknak sem illet tiltakoznia, akárhányszor s akármily pozitívában csattogtatták előtte a fényképező- és mozigépeket. A szónokok, mielőtt megkezdenék beszédüket – még pedig nemcsak a Colosseumban, hanem a chicagói székesegyház szószékén is – néhány percre szelid mosolygással farkasszemet néznek a reájuk irányított reflektorok fényével s csak aztán kérdik beszédüket, miután a kioltott reflektor jelzi, hogy kész a film. De még ezután is itt is, ott is, folyton lobban a beszédek alatt is a magnezium-fény, kattog a fotográfus gépe, s pörög a film.

Amerikában – köztudomás szerint – nagy katolikus napilap nincsen. És mégis dicsérettel kell megállapítanunk, hogy valamennyi vezetőlap kimerítő és kifogástalan hangú írásos és képes tudósítást hozott a kongresszusról ugyanakkor, mikor egyes európai nagy lapok csak a mundeleini körmenet 1200 ájultjának s a processzió végén keletkező jégesőnek tudtak rejtett kárörvendéssel bővebb leírást juttatni.

Minden eddigi kongresszusnak megvolt a speciális egyéni vonása. S ha a kölni a gondolatok mélységével, a bécsi az udvar fényével, a máltai a kolostori hangulatával, az amsterdami az érzelmek melegével tűnt ki, a chicagói a résztvevő férfiak nagy számával, bátor hitvallásával, továbbá – Amerikához illően – fölülmúlhatatlan arányaival s technikai készültségével. íme, néhány adat: átlag 600.000-1,000.000 résztvevő; naponként Chicagóban 6000 szentmise, a megnyitás napján egymillió áldozás; 300 kertész, aki tavasz óta szépíti a körmenet útjait; 30 külön felállított telefonvonal a sajtónak, stb.

El lehet képzelni, mily nyüzsgés-forgás zajlott a kongresszus központi irodájában is, ahová folyton hoztak és ahonnan folyton vittek az emberek elvesztett rózsafüzért, esernyőt, kabátot és gyermekeket.

A legtöbb idegen, aki addig egyszerre Chicagóban megfor-

dult, 250.000 volt; óriási feladatot jelentett tehát most a közel egymilliónyi vendég elszállásolása is. A szállodák 85.000 vendéget tudtak befogadni; a többi magánházaknál, vasúti kocsikban, hajókon volt elszállásolva.

A bíbornokok.

Külön bekezdésben kell rámutatnunk arra a bensőséges, lelkes, előttünk szinte megmagyarázhatatlan tiszteletre, amellyel az egész amerikai nép – hívek, nem katolikusok, állami hivatal – a bíbornokokat, elsősorban persze Bonzano kardinálist, a pápa követét körülvették. Amerre csak megjelent a bíbornokok valamelyike, lépten-nyomon az amszterdami eucharisztikus kongresszus lelkes ovációi ismétlődtek meg, persze, nagyobb arányokban. A vasúttársaság bíborszínűre festett egészen új vagonokból különvonatot állított össze („The cardinal's red special”), amely New-Yorkból Chicagóig vitte a bíbornokokat. Az 1500 kilométeres utat közel egy nap alatt futotta végig a vörös vonat, melyet a nagyobb helyeken bíborba öltözött állomások, virágokat hullató s lelkesen üdvözlő néptömeg várt egy olyan országban, melynek lakosságából csak egyhatod rész katolikus s a lakosság nagyobb része pogány!

Megindító jelenetek játszódtak le mindenfelé. Mindenki tolongott, csakhogy a bíbornokok gyűrűjét megcsókolhassa; és különösen boldog volt az a beteg, aki a gyűrűcsókoláshoz hozzájutott. A lapok csodás gyógyulásokról is írtak, persze mindent fényképfelvétellel illusztrálva. Nagy hasábkban közölték a vörös-vonat menü-kártyáját, és természetesen fényképekben mutatták be a fűtőt, és szakácsokat, akik olyan szerencsések voltak, hogy ezen a vonaton teljesítettek szolgálatot.

A vonaton külön kápolna s külön könyvtár volt, magának Bonzano követnek pedig külön étkezőkocsija (az ezüstön és asztalneműn saját címerével), úgy hogy este útközben dinert tudott adni a többi kardinálisnak. A vonat a menetrendbe mint „el-

női vonat” volt beállítva, azaz teljesen szabaddá tették számára az 1500 kilométeres pályát.

Az amerikai tartózkodás idejére minden bíboros mellé Kolumbus-lovagok és motorbiciklis rendőrök voltak kirendelve. A motorbiciklis rendőrök kíséret a legnagyobb megtiszteltetés, ami itt halandónak osztályrésze lehet, mert velük megteheti azt, amit egyetlen milliomos olaj király meg nem tehet: átmenni a vöröslámpán! A városok utcáinak autóforgalma ugyanis fölülmúl minden európai képzeletet. Lovat csak a legritkábban látni, s míg nálunk – egy öntudatos amerikai mondás szerint – akkor ijed meg a ló, ha autó jön vele szembe, itt akkor vadul meg, ha másik ló jön szembe.

Az Egyesült-Államokban él 120 millió ember s az autók száma 20 millió, vagyis ugyanabban a percben az egész lakosság autóra szállhatna. Erre módfelett büszkék is az amerikaiak, bár az európai szem a szellemi kultúra nagy veszélyét is észreveszi ebben. A sok autó szinte nomáddá teszi az egész népet; szombat délben bezárul a gyár, s minden városban megindul a családok végeleáthatlan autókarakánja a zöldbe, a szabadba, nem ritkán 100-150 kilométeres távolságokra. Vasárnap estig elő sem jönnek. Szinte azt gondolja az ember, hogy itt mindenki folyton úton van; már pedig a nomádok vándorélete nem talaja a szellemi kultúrának . . .

Már most természetes dolog, hogy ezt a szédületes forgalmat csak a legszigorúbb forgalmi törvényekkel lehet lebonyolítani, s még így is évenként 25 ezer embert ölnek meg s 700 ezret sebesítenek meg az autók az Egyesült-Államokban. De hát mi volna akkor drákói közlekedési törvények nélkül? De az utca-keresztezések közepén automaticæ kigyúló vörös fény „tilos”-t jelent s abban a pillanatban, melyben felgyullad a vörös lámpa, meg kell állnia abban az irányban minden kocsiforgalomnak. Jaj volna annak a halandónak, aki oly vakmerő és beleszalad a tilosba. Nagyobb vétek talán el sem képzelhető Amerikában! Kivétel ez alól csak a tűzoltók és mentők kocsija, – nos, és a bíbornokoké. A bíbornokok autója előtt, s tőle jobbra és balra egy-

egy motorbiciklista vészszirénája zúgott, ijedten tért ki útjukból minden kocsis villámgyorsan vágott végig a legforgalmasabb vonalakon ..

A „Kolumbus-lovagok” s a „Szent Név Társulat”.

Az amerikai katolicizmusnak két hatalmas férfiszervezete oly előkelő szerephez jutott a chicagói kongresszuson, – a „Kolumbus-lovagok” adták a kardinálisok s a záró körmenet díszőrségét, a „Szent Név Társulat” pedig a Stadion éjjeli gyűlését rendezte, – hogy a róluk szóló néhány adat megemlézése nélkül nem volna teljes beszámolónk.

A Kolumbus-lovagok (Knights of Columbus) eredete 1882-re megy vissza New-Hawen (Connecticut állam) városába, melynek plébánosa a katolikus férfiakat egymás kölcsönös támogatására egyesítette. A szervezkedésnek az indítást a szabadkőművesek szolidaritásának példája adta meg: vajjon nem lehetne-e jó célra is felhasználni az egygondolkozásúak közös szervezettségét? A Kolumbus-lovagok egyesülete tehát nem egyházi egyesület, hanem világi katolikusok titkos társulata, talán „katolikus szabadkőművességnek” is nevezhetjük, mert szertartásaiban, a különféle fokozatokban s titkaiban sok hasonlóságot mutat a szabadkőművességhez. Munkásságuk egész levegője azonban szigorúan vallásos s hazafias, tagjaikra kötelező a havi szentáldozás, s a világi vezetőség mellett egyházi tanács is áll. Tagjaik száma 700.000, hatalmas nyomdájuk van, „Columbia” című képes havi lapjuk s a jótékonykodás, iskolaügy s nevelés terén nagy munkát fejtenek ki. Igen érdekes tevékenységük például a „levél-iskola”, bárki, aki tanulni szeretne, de nincs rá módja, levélben fordulhat hozzájuk, s minden kérdésére írásos választ kap; útmutatást, hogyan képezheti ki magát valamelyik szakban; beküldheti dolgozatait, s kijavítva kapja vissza, stb. A rátermett tanítók egész csapatát foglalkoztatják ezzel az eredeti népneveléssel. Közismert dolog, hogy a Szent Atya óhajára a háború után nagyszerű játszótereket nyitottak meg Rómában az ifjúság számára.

A „Szent Név Társulat” („Holy Name Society”) már szorosán vett hitbuzgalmi egyesület, kizárólag férfiak számára. Buzgó, vallásos élet s az egyház törvényeinek betartása mellett különös céljuk a káromkodás elleni küzdelem s a katolikus hit nyílt megvallása. Nagy tömegszervezettségük oly erkölcsi erőt jelent az Egyesült-Államokban, hogy a Washingtonban tartott gyűlésükön maga a nem katolikus köztársasági elnök is beszédet intézett hozzájuk.

Magyar testvéreink Amerikában.

Az óhazából kintjáró utast, persze, elsősorban érdekli az Egyesült-Államokban élő, közel egymilliónyi magyar testvérünk élete. Mindenütt csak azt láttam, hogy az amerikai magyarságnak a templom és az iskola az egyetlen mentsvára. Ahol van szervezett hitközség s hitközségi iskola, ott legalább egy ideig dacol a magyar erő az idegen áradattal. Clevelandban olyan huszár-uniformisokban s megyei hajdúk mentéiben várták a hercegprímást, Flintben oly női díszmagyarban a bérnáló püspököt, Bridgeportban oly kaszás, árvalányhajjas, bőinges aratóünnepet rendeztek, aminőt már idehaza sem igen látunk. *Viszont azonban, ahol nincs hitközség, ott a lélek elveszett a vallás s a szív elveszett a magyar haza számára!* Chicago a végső állomás e téren; ettől nyugatra már nincs semmi. Ezrével élnek magyar családok Nyugaton is (St. Paul, Milwaukee, San Francisco, Los Angeles), de nincs katolikus magyar papjuk s így menthetetlen zsákmányai a legsötétebb bolsevista agitációnak, melyet a köztük élő óhazái menekültek magyar nyelvű lapjai fejtenek ki.

Tömerdek munka várna még itt – Chicagótól nyugatra – a katolikus papokra, néhány évi nélkülözö munká árán lehetne még a ma vadaknak mutatkozó, elszédített, de alapjában nem romlott munkáskolóniák közt is hitközséget szervezni, – de nincs magyar pap. Az Egyesült-Államok területén jelenleg dolgozó magyar katolikus papság minden idejét annyira leköti a már megszervezett egyházközségek vezetése, hogy újak alapításához belő-

lük új ember nem juthat. *Az egyedüli megoldásnak az kínálkozik, hogy a kint lévő papság a már Amerikában született magyar gyermekek közt igyekeznék minél több hivatást ébreszteni s ezeket az ifjakat ne Amerikába küdjék teológiára, hanem haza, Magyarországra.* Itt a nyelvet kitűnően meg fogják tanulni s teológiai képzettségük is jóval fölötte fog állani bármely Amerikában tanult papénak.

Nos, és a magyar apácák! Külön fejezetet érdemelne az a határtalan munkakedv, az a lángoló hazaszeretet, az az odaadó nevelői munka, amellyel a szülőföldtől messze szakadt véreink közt a magyar apácák dolgoznak, az „Isteni Szeretet Leányai” New-York, New-Brunswick, South Betlehem, Bridgeport, South Bend, Arrochar (anyaház), Trenton, East Chicago, Perth Amboy, stb. zárdáiban, a „Megváltóról” nevezett soproni nővérek Mc. Keesporton (anyaház), Clevelandban, Toledóban, Philadelphiában és Homesteadben, Schlachta Margit „Szociális nővérei” pedig Clevelandban, Buffalóban s a canadai Stockholmban.¹ Az apácázárda csöndjében kétszeresen hangosan szólal meg a honvág; az apacalélek finomsága kétszeresen érzi a száműzetés kenyerének keserűségét, – annál nagyobb tisztelettel említsük hát életet odaadó munkásságukat, mellyel hazának s egyháznak meg akarják tartani messze szakadt magyar véreinket.

Azt olvastam valahol, hogy az amerikai, mikor „Krisztus”-t mond, akkor is „dollár”-t ért alatta. Ha sok jelenség megerősíteni látszik is ezt az állítást, a *katolikus hívek adakozókészsége mindenestre erősen rácsáfol.*

Világszerte az a történelmi fejlődés útja, hogy az Egyházat saját hívei tartják el; ha ez az elv még nálunk, Magyarországon érvényesül legkevésbé, viszont sehol oly erős mértékben nem valósul meg, mint Amerikában. Nagyon valószínűnek látszik pedig, hogy a hazai katolikus Egyház is egyre jobban rá fog szorulni a hívek áldozatkészségére és bizony, csak az előrelátás jele ... volna, ha igyekeznők lassanként erre is nevelni híveink gondol-

¹ Az adatok az 1926.-i állapotoknak felelnek meg.

kozását. Mert, hogy a magyar lélek erre nem volna nevelhető, ezt határozottan megcáfolja az amerikai példa, ahol az odahaza egyházi adakozáshoz épen nem szoktatott magyar hívek is bőségesen fedezik vasárnapi offeráikkal Egyházuk minden szükségletét. Templom, pap, iskola, zárda, mind a hívek önkéntes adományából épül s él meg.

Tíz perc a gyermekek között.

A magyar templom udvarán vidám gyermekcsereg hancúrozik: fiúk, lányok ugrálnak, sivítanak, kergetőznek – akárcsak egy pesti iskola udvarán. Közéjük megyek tíz percre: amerikai utam legszomorúbb tíz percére.

– Halló, boys! Halló, girls! Ti magyarok vagytok? – szólítom meg őket.

– Halló, father! – felelik a gyermekek s körém csoportosulnak.

– Hát kedves gyermekeim, ti magyarok vagytok?

– Yes, – hangzik a félénk felelet a bátrabbak ajkáról. Sok meg egyáltalán nem felel. Látszik, hogy nem értik a kérdést. Megkérdem angolul:

– You are a hungarian boy?

– Yes, father.

– Do you know hungarian?

– No, father.

– Magyar gyermek, de nem tud magyarul! Apja-anyja valamennyinek tősgyökeres veszprémi, somogyi, vasmegyei ősmagyar, de ezek már? . . . Csak a második generáció ... s egyik része már nem is érti a magyar szót, a többiek még nehezen elgagyognak, de küzdve, törve, folyton angol szavakkal vegyítve a beszédet.

Itt áll körülöttem a sok magyar gyermek; tiszta magyar vér, a magyar falu vére lüktet erükben, magyar tűz csillan ki huncut, eleven szemükből, – és én alig tudok velük elbeszélgetni! Ez a legszomorúbb emlékem amerikai útamból. Az angol vízözön fel-

tartóztathatatlan áradata menthetetlenül elnyeli ugyan más népek nemzedékét is, de talán egyiket sem oly hamar, mint a magyart. Kétségtelenül sokat tesz ebben az amerikai iskolapolitika is. A régi Magyarország nemzetiségei, akiknek saját nyelvű elemi és középiskolái voltak és akik mégis felhányják egykori iskolapolitikánkat, vajjon hogyan ítélnék meg az amerikai iskolapolitikát, amely egyedül angol nyelvű tanítást engedélyez, még a hitközségek által fenntartott felekezeti iskolákban is! A tanítás nyelve ezekben is angol; legfeljebb szabad külön tárgy gyanánt a magyart is tanítani.

– Szóval, gyermekek, ti magyarok vagytok?

– Yes, father! – felelik angolul.

– Hát tudjátok-e, honnan jött a papátok?

– Csak kevesen mernek jelentkezni; azok is igen szegényes választ adnak.

– Én tudom, – vállalkozik az egyik magyar leány.

– Hát honnan?

– Júrop-ból (Európából).

– Hát az igaz; de ki tudja pontosabban megmondani?

– Az ó-kontriból (az ó-hazából), – mondja a másik.

– Ez is igaz. De hogy hívják az óhazát?

– Júrop.

– Dehogy Júrop! Milyen ország?

És nagynehezen akad egy-két gyermek, aki végre kitalálja, hogy Magyarország. De már egyetlen egy is alig akad, aki tudná, hogy a szülei melyik részéből jöttek az óhazának.

– Nos, és Magyarország fővárosa? Az egyik szerint Paris, a másik nem szól egy szót sem ... a tizedik végre kiböki, hogy Budapest. Mintha valami a torkomat fojtogatná, mikor így faggatom a szegény kis magyarokat. Micsoda átok terpeszkedik fölötünk, hogy ily szörnyű tékozlással kell világgá szétcsorgatni az úgysis igen megfoghatkozott, drága magyar vért!

– Szerettek-e a templomba járni? – kérdezem az egyiket, aki a legtöbbet tud magyarul.

– Sure, father. Mi minden szandén (vasárnap) elmegyünk

a csörcsbe (templomba), utána veszünk kendit (cukrot), orangeszt (narancsot) és benáneszt (banánt), azután csinálunk egy gudtájmot (jó időt, görbe napot). Holnap este riszeppen (fogadó ünnepély) lesz, akkor a Májkl (Mihály) énekelni fog a magyar bishopnak (püspöknek).

– Hát, Májkl, mit fogsz énekelni?

Májkl büszkén kivágja a mellét: „Megy a gőzös Kani-zsára ...” (Harminc évvel ezelőtt volt divatos ez a nóta, mikor az apja kijött az óhazából.)

– No, ez szép lesz! De tudod-e, mi az a „gőzös”?

Sem a Májkl, sem a Dzsó (József), sem a Dzsím (Jakab) nem tudta, pedig holnap este mindegyik énekelni fogja. Az egyik szerint a gőzös város, a másik szerint füst, a harmadik szerint ember. Végre nagysokára az egyik eltalálta, mondván szószerint a következőket: „Az a gőzös, aki ménik a trekken (a sinen)...”

Szegény, szegény pusztuló magyarok! A második generáció már csak így beszél magyarul. Hát majd ezeknek a gyermekei? Már azt sem fogják tudni, van-e Magyarország a világon! Hiszen már az itt született gyermekek is szégyellik magyar szülei-
ket, és mikor öregedő anyjuk büszkén talál néha egy-egy magyar ételt a gyermek elé, az gúnyosan félrehúzza ajkát, hogy hát „így főznek abban az ó-kontriban?!” Az öreg asszonynak titkon kicsordul két csepp a szeméből...

Köztudomású, hogy az Egyesült-Államok annyira megszorították a bevándorlást, hogy a magyarokra évenként alig néhány száz esik a kvótából, vagyis mondhatjuk, hogy a bevándorlás szünetel. A gyermekek már rosszul, törve beszélnek a magyart, vagy sehogysem ... az öregek egyre halnak ... egyre halkul a magyar szó ... negyven-ötven év múltán nem lesz itt nyoma *sem* többé a magyar beszédnek ... és a Mr. John Nagy (akinek nevét Négi-nek ejtik), Ms. Mary Szabó (akit Szébo-nak mondanak) már sejteni sem fogják, hogy nagyapjukat valaha a messzi magyar hazából sodorta tengerentúlra az életküzelem.

Ma még minden magyar templomban magyarul prédikálnak ugyan, de egyes helyeken már angolul is kell szólni a magyar

beszéd után, hogy a fiatalok is megértsék. Nemsokára aztán már egyformán kell beszélni mindkét nyelven; ezután a magyar már csak itt-ott fog szóhoz jutni. Végül pedig ...

Ötven év múlva elnyel itt mindent az angol áradat; legfeljebb a magyar templomok Szent István, Szent Imre, Szent Erzsébet oltárképei, a templomablakokra festett magyar címerek s az ajtó mellett falba erősített kőtábla felírása marad meg egyetlen emléknek a közel egymilliónyi elszakadt magyarból.

Igen: legtovább a templom őrzi meg majd a magyarság emlékét, aminthogy *most is a templom az egyetlen ápolója a magyar nemzeti gondolatnak*. A hazafiság és vallásosság összefüggése soha világosabban nem állott még előttem, mint az amerikai magyar templomok szent áhítatában, amikor prédikációim végén Abaúj, Zemplén, Ung, Somogy, Zala, Vas, Beszterce, Temes stb. megyékből összeverődött, szülőföldjük szerint ma öt országhoz tartozó, de szívük dobbanásával még mindig a régi egységes, Nagy-Magyarországot szerető amerikai magyarok ajkáról kicsendült az „Isten, áldd meg a magyart.. .”, a „Boldogasszony Anyánk . . .”, az „Ah, hol vagy, magyarok tündöklő csillaga ...” Szállt az ének, zengett a templom, visszhangzottak a falak ... s a 16–20 éves fiatalok (akik alig értették már a szöveg szavait) nem tudták mire vélni, hogy az ének alatt mitől fényesedik munkában megrokkant öreg szülőjük szeme egyre könnyesebbre...

„Hogy tetszik Amerika?”

Ha egy európai utas amerikai társaságba kerül, a harmadik mondat, melyet az amerikai hozzá intéz, ez: „How do you like America?”, „hogyan tetszik Amerika?” A választ aztán egy nagy gyermek érdeklődésével várja, de a válasz kritizáló nem lehet! Annyira gyermek még ez a nép, hogy a kritikát nem bírja el. Pedig – ha kiváló teljesítményeit a technika terén el is ismerjük, – bizony mi, általuk kissé lefitymált „öregedő” európaiak, sok dologban nem találunk rajtuk irigyelni valót.

Épen kinttartózkodásunk alatt virradt fel 150.-szer a „4.

July”, a függetlenség kikiáltásának s az alkotmány megszervezésének 150. évfordulója. A gyermekek milliói szerte az országban szörnyű patrondurrogással s rakétázással ünneplik mindig ezt a napot, (örömmel állapították meg a lapok, hogy a durrogatásnak az idén „csak” 56 halottja volt), az idei évfordulóra vilákiállítás is készült Philadelphiában, de ha a 150 év tanúságát is szóhoz juttatjuk, nem lesz a mérleg anyira kedvező. Az amerikai alkotmány, – amelyre olyan büszkék – korántsem bizonyult a polgári szabadságok megtestesítésének, nem tudta egészségesen kiegyenlíteni az egyéni közérdekeket, hanem ellenkezőleg, örökös pártharcok, sőt nem egyszer polgárháború forrásává vált.

Amint az amerikai kikötő előtt elhalad hajónk a franciák által adományozott óriási szabadságszobor előtt, attól kezdve semmit gyakrabban nem hallunk, mint hogy itt „free country”-ban, „szabad ország”-ban vagyunk. Kétségtelenül sok társadalmi konvencionális szabályon szabad itt túltennie magát az embernek. De sehol a világon nincs oly plutokrata diktatúra, a kevés kézben felhalmozott mammoth-vagyonok uralma egy oldalon, s társadalmi függés s kiszolgáltatottság a másik oldalon, mint ebben a „free country”-ban.

Talán szabad lesz erre *nézve* néhány adattal szolgálnom. A Morgan-bankháznak 50.000 kilométernyi vasútvonala van. A nafta-források termékét nem vonaton szállítják, hanem földalatti csöveken a forrásból közvetlenül a nagyobb városokba. Így az olaj a föld alatt ezernyi kilométereket is megtesz. A Rockefeller-források földalatti vezetőcsöveinek hossza állítólag kétszerese az egyenlítőnek. A világ pénzkészletének kétharmad része ma az Egyesült-Államokban van, még pedig aránylag kevesek kezében. A 120 millió lakos közül 30 millió kimondottan proletár. Csak egyetlen például hozom fel öt banknak a szövetségét (Morgan and Co., First National Bank, Bankers Trust and Co., National City Bank, Guaranty Trust Co.), ezeknek van 34 bankjuk 118 igazgatóval és 2679 millió dollárral; 10 biztosítótársulatuk 30 igazgatóval és 2293 millió dollárral; 32 szállítóvállalatuk 105 igazgatóval és 11.784 millió dollárral; 12 más vállalkozásuk 25

igazgatóval és 150 millió dollárral. Valóban egy Morgan, Rockefeller, Harrimann, Ford, Astor, Marschall-Field, Gould, Vanderbilt hatalma mellett eltörpül a régi monarchiák hatalma is.

„De hiszen itt népuralom van! Itt a nép választ mindent, elnököt is!” Igen, a nép szavaz, s azt hiszi, hogy azt választotta, akit ő akart. Tökéletes csalódás! A trustok, vasúttársaságok s bankhatalmak terrorja, a mozikban, iskolákban, sajtóban, sőt egyes nem katolikus templomokban is üzött féktelen választási agitáció nem az igazi többségi akaratot, hanem a nagyobb tüdővel s több dollárral dolgozó töredéket juttatja a parlamentbe. Az ? épület homlokzatán demokratikus ugyan minden díszítés, de belül [csak a pénzarisztokraták s az iparmágnások jutnak szóhoz.

Ha az amerikai pasztorációs eszközök fölött is szemlét akarunk tartani, okvetlenül tekintetbe kell vennünk, hogy itt egész más világban él az Egyház, mint nálunk, egész más gondolkodású, életberendezésű, törekvésű emberek közt. Az amerikai katolikus ember ruhája és Hiszekegye ugyanolyan, mint a mienk, – *de ezzel aztán már körülbelül vége is minden hasonlóságnak!* A fölületes utas talán nem lát ilyen mélyen járó különbségeket, esetleg csak olyasmit vesz észre, hogy itt az emberek este 6 órakor ebédelnek s a földalatti villamoson a jegyváltás fejében automatába dobják az 5 centet s hasonló külsőségeket. Aki azonban jobban szénéz maga körül, napról-napra világosabban állapítja meg, hogy itt is európai szabású ruhában élnek ugyan az emberek, de tőlünk teljesen idegen gondolkozásúak. Gondolom, nem túlzok, ha azt állítom, hogy egy kínai nem különbözik tőlünk jobban, mint egy amerikai.

Itt vannak mindjárt óriási lapjaik. Egy-egy számot csak végiglapozni is fārasztó munka, nemhogy végigolvasni. De mily különbség a mi zszurnalisztikánk s az övék közt! Az amerikai, amint megkapja lapját, először is a sport-rovatot nézi meg, aztán a karrikatúrákkal illusztrált vicces rovatot, utána a hirdetések. Ha van még kedve, elolvashatja a rengeteg szerencsétlenségről, gyilkosságról, rablásról szóló szintén illusztrált híradásokat is. Művészet? Nincs a lapokban. Szépirodalom? Nincs. Vezércikk?

Nincs. Politika? Nagyon kevés. Ellenben annál bővebb hír arról, hogy ez meg az a színésznő 100.000 dollárra biztosította a lábát, mielőtt hajóra szállt volna s hogy a köztársasági elnök hány halat fogott nyári vakációjában, stb. És aztán megint sport-sport-sport a végletekig.

Az egyik éjjel óriási lármára ébredtek Bridgeportban. Rémes ordítózások mindenfelé. Mi az? Forradalom? Háború? Dehogy! Az éjjel jött meg a hír, hogy New-Yorkban a könnyűsúlyúak boxversenyén egy bridgeporti lett az első. Rögtön éjjel feldiadal-lármázták a 150.000 lakosú várost, másnap a lapok öles cikkekben s képekben hirdették a világeseményt s estére olyan fényes tűzi-játékot rendeztek a győztes tiszteletére, amilyenben egyetlen tudósnak, vagy felfedezőnek még nem volt része.

Azt hiszem, ezer meg ezer fiú tett aznap este szent fogadást, hogy nem fog tanulni, sem dolgozni, hanem box-bajnok lesz belőle. Utóvégre 100.000 dollárt kapni egy estére! ... Nekünk ez nem megy a fejünkbe, de hát bele kell nyugodnunk, hogy itt másféle fejek vannak az emberek nyakán.

Csak az fog elfogulatlanul ítéletet alakítani magának, aki) világosan látja, hogy itt minden más, mint odahaza. Más az illik és nem illik kérdése, más a közvélemény ítélete. A lábat felrakni a vasúti kocsiban a szembenlévő ülésre mindenkinek szabad, meglebben a legelőkelőbb éttermekben egy ingre vetközni s úgy ebédelni szintén szabad, de fogpiszkálót használni az étkezés után már nem illik. Nagy meglebben a tűzoltók kinyitják az utcán a vízcsapokat s az úszóruhás gyermekek óriási tömege fürdik a zuhogó vízáradatban a forgalmas utca kellős közepén, – nincs benne semmi.

Látszólag csak a busines és a dollár a két domináló ideálja; az amerikai embernek, de akkor hogyan értsük azt meg, hogy az amerikai 48 csillagos zászlónak látása úgy forralja vérüket, mint senki másét, s sehol a világon oly tiszteletben a zászló nem részesül, mint itt. Igen: a nemzeti zászló, meg – az apácák. Az apácákat sehol a világon ily tiszteletben még nem láttam. Ki érti ezt? És ki érti egy anyagiasnak látszó nép ajkán a katolikus

papnak juttatott oly meleg, bizalmas megszólítást, amelynek nincs párja a világon: „Father”, „atyám”! A rendőr egy ingre vetközve áll az utcasarkon s nem árt ezzel tekintélyének; sokan úszónadrágban autóznak végig a városon a tenger partjára, nem ütközik meg rajtuk senki; de jaj neked, ha borotvátlanul mégy emberek közé: nagyobb bünt elkövetni alig lehetne!

Becsületsértés? – nincs. Egy újság egyszer végiggázolt az egyik papon; mit tegyen az illető? Bepörölje becsületsértésért? – felmentik! Hát bepörölte „hitelrontásért”, mondván, hogy mióta a cikk megjelent, az emberek nem jönnek hozzá keresztségre, esküvőre. S íme: az esküdtek óriási bírságot róttak a cikkíróra! Ki érti ezt?

Autód elüt valakit; ha ügyes ügyvéded lesz, kiment a bajból. De van egy bűn, amelyre nincs bocsánat: ha átszaladtál a „vörös” jelzésű tilos úton.

Ennél igazán csak egy bűn nagyobb: fedezetlen csekket állítani ki!

„Egy nép anyagi jólétét csak úgy érhetjük el, ha azt szellemi valóságokra alapozzuk”, – olvasták fel Coolidge elnök üzenetét a bíbornokokat üdvözlő estélyen, de ugyanakkor légy elkészülve, hogy New-York legforgalmasabb utcáján át kell adnod pénztárcádat, ha nem akarsz, hogy szó nélkül keresztül löjjen az útonálló.

Itt mindenki „szabad” polgár; szabad polgár annyira, hogy a neveletlen fiához atyja az utcán egyetlen ujjal nem nyúlhat, mert különben rendőrrel gyúlik meg a baja. Csoda-e, ha kérdésre, hogy „eljössz-e az ó-hazába?”, így felelt egy itt született magyar leányka: „Dehogyan megyek: ott a teacher (tanító) megverheti a gyerekeket!” Itt mindenki Mr. és Mrs., mihelyt a hajóról az Egyesült-Államok földjére lépett; nem csoda, ha Mr. Fazekas és Mrs. Kovácsné, aki terv szerint csak 3 óra jött volna ki, nem könnyen szakad el szép címétől és még szebb autójától. Itt mindenki „egyenlő” s azért nincs a vonaton I.-II.-III. osztály, mint a „feudális Európában”; igaz ugyan, hogy van külön Pullmann-kocsi, külön drawing-room, külön smoking-car, ob-

servation-car, parlor-car, club-car, dining-car, ahová csak alapos ráfizetésekkel lehet bejutni! . . .

Miért sorolom fel *ezeket* a különlegességeket? Hogy helyesen ítélhessünk az egyházi élet megnyilatkozásai fölött.

Más itt a levegő, a közvélemény, az emberek ítélete, s ha valaki ezt nem veszi tekintetbe, persze, soha helyesen nem tudja megítélni az egyházi élet megnyilvánulásait sem. Csak annak lehet elfogulatlanul ítélnie, aki mindezt mérlegre rakja és hozzáveszi – bizony, igen súlyos nyomatékul – még azt a szomorú tényt is, hogy a 120 millió lakosból csak 20 millió a katolikus, ellenben 60 millió a keresztesetlen pogány, a 40 millió protestáns meg valami 300-féle szektára forgácsolódik. Lehetetlen, hogy ez a zavaros vallási helyzet káros nyomokat ne hagyjon az emberek általános világfelfogásán s erkölcsi helyzetén. Gondolunk itt elsősorban a családi élet végzetes megrendülésére (válások rekordja!) s az ifjúság megdöbbentő erkölcsi léhaságára (a „sweet-heart” intézménye!).

Az európai szem előtt sok minden furcsának tűnik fel az egyházi életben, s mégis: elbizakodottság s szívtelenség vádja nélkül vakmerőség volna elmarasztaló ítéletet mondani e jelenségek fölött. Például sehol annyit a világon nem mulatnak, táncolnak, sorsolnak, gyűjtenek, szórakoznak a vallás nevében s javára, mint itten. Bazar, piknik,¹ sorsolás s más hangzatos cím alatt.

A francia papságnak azt vetik szemére, hogy működése túlságosan a sekrestyére szorítkozik; az amerikainál meg azt kifogásolhatnók, hogy úgyszólván minden munkája a templomon kívül folyik.

Mégis az európai s amerikai egyházi élet közti különbségekre csak rá szabad mutatni, ráhagyva a további magyarázatot a speciális körülmények parancsoló előírásaira.

¹ A kánai mennyegzőről volt szó egyik hittanórán. A legközelebbi alkalommal így kezdte a felelést az egyik kisleány: „Egyszer az Úr Jézust apostolaival együtt meghívták piknikre ...”

Minél többet fordul meg az ember idegen katolikus országokban, annál világosabban látja, hogy a katolicizmus arculata a tökéletes hitegység mellett is sok nemzeti különbséget mutat fel. És ezzel a ténnyel meg kell barátkoznunk, sőt ez egyenesen apoloágiai védelmi fegyver az olyan állítással szemben, mintha Róma centralizmusa túlságosan lenivellálná a nemzeti sajátosságokat. Ha tehát természetesnek vesszük, hogy az olaszok vallásossága a főséges dómok és palestrina-misék vidám, örvendező vallásossága; ha meg tudjuk érteni, hogy a protestantizmussal századok óta keményen küzdő germán katolicizmus erősen intellektuális s apologetikus vonásokat mutat fel, nem szabad megütköznünk azon sem, hogy a mélyebb problémáktól fázó, s elsősorban gyakorlati hajlamú amerikai nép katolicizmusa a praxis, a gyakorlati élet, az iskola s a karitás irányába tolódott el.

Ezenkívül itt van még egy igazság. Az egész amerikai életen meglátszik nemcsak a mai sok pogánynak befolyása, hanem a középkor hiánya is. Amerikából hazatértemben kiszálltam néhány napra a spanyolországi száműzetésben élő magyar királyi családnál, Lequeitóban, a Viscayai öbölnek ebben a csöndes kis falujában, ahol még 400 évvel ezelőtt megállt az élet s ma is olyan. Amerika után ez a kis baszk falu! Itt, a két egymásra következő benyomás alatt láttam, mily érték is volt nekünk a középkor az elmélyedés, ideális értékek megbecsülése, az igazi szép és jó, a művészet fejlesztése, az egész földi élet emberiebbé tétele tekintetében. Impozáns az a harc, amit a 20 milliónyi amerikai katolicizmus kifejt a kapitalizmus és pogány világ körülötte tomboló áradatával szemben. De hogy meg tudja-e valaha változtatni a pogány Amerika arcát, aligha tudnók megjósolni.

* * *

Eucharisztikus nemzetközi kongresszusok! Egyensúlyát veszített, nyugtalan korunkban mily biztató, megnyugtató megisméltései az első pünkösdi nyelvcsodáinak! Nyelvben, gondolkodásban, törekvésekben különböző nemzetek együttes térdreborulása az Eucharisztia előtt. Szinte úgy érzem, mintha a fiatal amerikai

katolicizmus bűnbánata volna ez a térdreborulás a véres háború rémségei után, s bizonyára sehol máshol úgy, mint ebben a főnséges világösszejövételben, nem erősödnek a még mindig hiányzó világbéke szálai.

S mily leírhatatlan hatás az emberek lelke mélyén! A milliós körmenet hullámzik a szeminárium parkjának fái alatt. Egyszer csak odalép egy rendőr egy paphoz, akit soha életében nem látott, szalutál és így szól: Father, bocsásson meg, de meg kell mondanom, mily boldog vagyok, hogy én is katolikus lehetek!

Ki tudja, hány lélek mélyén ment végbe hasonló élmény!

Két évvel ezelőtt, az Amsterdamban tartott XXVII. nemzetközi eucharisztikus kongresszusról e címmel számoltam be: „Az Oltáriszentség diadala Amsterdamban”. Cikkem végén kifejezést adtam a bátortalan óhajnak, bárcsak világot járó diadalmentében mi is, idehaza is üdvözölhetnők az Eucharisziát a nemzetközi kongresszus meghívásával, szegényes keretek közt ugyan, de egyik nemzet mögött sem maradó lelkes szeretettel, hogy aztán gyűlésünkről a külföldi lapok így írhatnának: „Az Oltáriszentség diadala Budapesten”.

A chicagói XXVIII. kongresszus beszámolóját sem tudom másképp lezárni. Mindnyájunkban, akik közvetlen átélésből tapasztaltuk azt a lelkeket lenyűgöző hatást, amit a katolikus Egyháznak ilyen világszemléje vallásos és rideg katolikusok, katolikusok és nem katolikusok, barát és ellenség közt egyaránt kelt, mindnyájunkban fellángolt a sóvárgó vágyakozás, egy Magyarországon tartandó nemzetközi eucharisztikus kongresszus után. Szegények vagyunk, elesettek, kifosztottak, jól tudom; de odaadó szervezéssel, lelkes áldozatkészséggel – hiszem – mi is tudnók méltóképen vendégül látni a diadalútját járó eucharisztikus Üdvözítőt.

RÉSZLETEK A HOLLAND LELKIPÁSZTORKODÁSBÓL.

Az az idő, amelyet 1920. nyarán Hollandiában töltöttem, – mint az ott üdülő magyar katolikus gyermekek hivatalos lelkigondozója, – korántsem lenne ugyan elégséges arra, hogy annak alapján a hollandiai pasztorációt kimerítően ismertetni lehetne; mégis, tekintetbe véve kiküldetésem sajátos jellegét, mely úgyszólván napról-napra újabb és újabb helyekre, tanyák, falvak, városok plébániáira és zárdáiba vezetett, elegendő alkalmam nyílt a csodálatraméltó virágzásban pompázó holland katolikus életbe bepillantanom.

Több elmondandó apróság talán inkább *csak érdekesség* lesz, mintsem nálunk is *kivihető* eszme; egyes dolgok talán annyira a holland nép sajátos lelkivilágából folynak, hogy azok hiányáért nem érhet itthon bennünket szemrehányás; de bizonyára hallani fogunk egy és más praktikus dologról is, amelynek megvalósítása érdekében érdemes lesz itthon köztünk is szót emelni.

Midőn a bécsi kongresszus a protestáns nassau-orániai I. Vilmos alatt elismerte Hollandiát önálló királyságnak, a fanatikus kálvinista terror minden eszközt felhasznált az ország végleges elprotestánsítására. Az 1815,-i alkotmány oly egyházellenes volt, hogy a papok nem teheték le rá az esküt és ezért mint lázadókkal bántak velük. Közép- és felsőiskolákban csak protestánt alkalmaztak, a szerzetesrendek noviciust többé nem vehettek fel, a teológusokat katonáskodni kényszerítették, a kitartó papságot börtönre vetették, a katolikus egyleteket elnyomták. Csak az

1848.-i alkotmány ismerte el a vallásszabadságot s IX. Pius 1853.-ban állította vissza a hierarchiát.

Íme, csak kissé kell a történelem adatait fellapoznunk, hogy értékelni tudjuk azt a nagy változást, amit a katolikus *élet terén* a XIX. században felmutatott Hollandia. Micsoda erőfeszítés, mily hithűség és – nem legutolsó helyen – mennyi odaadó papi munka kellett ahhoz, míg az erőszakkal protestánsná tett, a katolicizmust rengeteg eszközzel, fegyverrel elnyomó, sőt kétharmad részében ma is protestáns Hollandiában ma a katolikus Egyház helyzete *talán legirigylésreméltóbb az egész világon*, az összlakosságnak csak egyharmad részét kitevő katolikusok politikai jártja ma (1920-ban) a legerősebb és a hivatalos protestáns Hollandiának miniszterelnöke, Ruys de Beerenbrouck, napi áldozó katolikus! Mindez a nekilendülés az utolsó század, vagy inkább félszázad munkája. A legszebb régi gótikus templomok ugyan még most is a protestánsok kezén vannak; de a *valódi* helyzet legigazibb szimbóluma a hulst-i elvett templom, amelyből a szentélyt már visszakapták a katolikusok s elfalazták: a szentély zsúfolásig tömve katolikusokkal, a protestánsok kezén maradt hatalmas hajó pedig üres és állandóan zárva.

A holland hitélet.

Hollandia lakosainak száma ma körülbelül öt millió, ezek közül katolikus körülbelül két millió. A katolikusok meglehetősen elkülönülve laknak a protestánsoktól, amennyiben all provincia közül – amelyre Hollandia fel van osztva – leginkább a délen fekvő Limburg- és Nord-Brabantban, továbbá az Északi tenger mellékén húzódó Zuid-Hollandban és Nord-Hollandban élnek. Ez utóbbi kettőben, továbbá az utrechti provinciában már meglehetősen keverve protestánsokkal is, míg az első kettő csaknem kizárólag katolikus tartomány.

Az egyházi hierarchia a következő képet mutatja: Van egy érsekség Utrechtben és négy püspökség: Roermond-, s'-Herto-

genbosch-, Breda- és Haarlemben. Területre nézve a legkisebb a bredai, legnagyobb az utrecht-i (ahová a protestáns provinciák diasporái tartoznak), legfontosabb azonban a haarlemi, mert idetartoznak a legnagyobb városok, mint Amsterdam, Rotterdam» Hága, Haarlem és Leiden.

Bármerre fordul meg az idegen a holland parókiákon, főleg; a németalföldi részeken, a legelső, ami szemébe tűnik, a gyönyörű *templomépület*. Az egyik egyházmegyében pl. az utolsó félszázad alatt – öt paróchiát kivéve – minden plébánián új templomot építettek és ezek a templomok az 1000-1500 híves falvakban is oly monumentálisak, felszerelésük oly gazdag, hogy a Bazilikát és Mátyás-templomot kivéve, bármelyik pesti plébániatemplom helyén díszére válnának fővárosunknak is. Lehet, hogy túlzottan hangzik, de a tényállás mégis ez. Persze márványuk nincs a hollandusoknak, hiszen az egész országban nincs annyi hegyük, mint a Gellérthegy. Van azonban tetszetősen égetett piros téglájuk, amikből nemcsak csinos lakóházaik külső részét állítják össze, hanem a sajátos hollandi házak külső megjelenéséhez, simuló templomaikat is.

A templomok belsejében – mint előttünk újdonság – főképp; magára vonja az idegen figyelmét a gyönyörű reliefekkel ékesített áldoztató mensa, a fölötte magasban lebegő „*crux gloriosa*”, az igen kényelmes, zárt – akárhányszor falba beépített – gyónatószek és a templom falára egész hosszában festett és minden templomban eredeti művészi ecsettől származó keresztút. Mindjárt itt említem, hogy a *keresztút* egyike a leggyakoribb penitenciáknak és szombat esténként a gyónás után egész sereg ember térdel az egyes stációk előtti kis számolyon s végzi penitenciáját.

És mindez a gyönyörű templom egyetlen fillér állami segély nélkül, egyetlen hold egyházi vagyon nélkül, egyedül a hmek adakozásából!

Ha aztán a hívek sajátjukból építették fel templomukat (és a nem kevésbé díszes plébániaépületet), gondolhatjuk, hogy nem azért, hogy üresen álljanak. Mikor először lépünk egy fala templomába, a házak számához és a mi magyar gondolkodásunk-

hoz mérten rendszeresen céltalanul nagynak találjuk a templomot: a vasárnapi teli templom azonban mindenre rácsafol.

Mise elejére megtelik a templom. Legnagyobb ritkaság, hogy valaki késve jön misére. Mise kezdete előtt 5-10 perccel egész nyüzsgő kaptár a templom bejárata. Ki gyalog, ki kedvelt szerzősámán: a biciklin érkezik és siet be. De abban a percben, mikor elkezdődik a mise, mintha mesterségesen vágták volna végét, senki nem jön többé, egyetlen lélek nem áll többé künn és szorongásig tele a templom benn. Ahol több mise van, ugyanaz a kép minden mise előtt.

Mindenfelé azt hallottam, hogy azok száma, akik vasárnap misét nem hallgatnak, a legminimálisabb. Még örvendetesebb azonban, hogy a hívek a misével együtt már szentbeszédet is hallgatnak, mert a szentbeszéd *mindig* mise közben van, és *minden* – időrendbe osztott – vasárnapi misében van 10-15 perces beszéd. Sőt a püspökök nem engednek vasárnapokon szentmisét mondani az olyan templomokban, ahol mise alatt nem prédikálnának.

Általában hangoztatják, hogy a vallási élet igazi fokmérője a *hétköznapi templomlátogatás és a szentségek gyakori vétele*. Ha ezt a normát alkalmazzuk a holland hitélet mérésére, valóságilag öskeresztényi hitéletre akadunk köztük.

Az a fentartás nélküli dicséret, amellyel a holland katolikusok hitéletét illetjük, természetesen nem áll egészében a nagyvárosok, Amsterdam, Rotterdam és Hága hitéletére is. A modern világvárosi élet, mint mindenütt, itt is sokat letöröl a keresztény vallási élet bájos himporából. De a katolikusok nagy átlagát véve alapul, a szentségek gyakori vétele s a hétköznapi miselátogatás rendkívül örvendetes képet mutat Hollandiában. A hollandusoknak valóságos szenvedélyük a takarítás; legalább hetenként egyszer még a kapufélfát is fehérre súrolják; de úgylátszik, nem kevésbé törődnek a lelki takarítással is. Míg egyrészt azoknak száma, akik húsvéti gyónásukat nem végzik, örvendetesen csekély, másrészt a gyakori áldozás eszméje igen sok helyen valósággal diadalát üli. A gyermekek áldozása a hétéves korról kezdődik, s ugyancsak

sok magyarázatba került az álmélkodó hollandusokkal megértetni, miképp lehetséges, hogy a mi 9-10 éves pesti gyermekeink még nem voltak az első áldozásnál. Szerencsére a bolsevizmussal meg lehetett értetni velük, hogy annyi IV. elemít végzett gyermekünk nem volt még gyónni és áldozni.

A holland hívek»

— Mennyi híve van, Heer Pastoor? – kérdezem az egyik plébánost.¹

– Ötszáz áldozó – volt a felelet, és ebben benne van az igazi lelkipásztori felfogás, amely híveinek tényleg csak azokat tartja, akik húsvéti kötelességüket elvégzik. Az összes hívek száma kb. 650 lehet, ha tehát a gyermekeket beszámítjuk, szinte kivétel nélkül mindenki áldozik.

– És mennyi az évi áldozások száma? – kérdezem tovább.

– Harmincezer, vagyis fejenként átlag hatvan.

Mindenesetre gyönyörű szám. Íme néhány további adat azokról a helyekről, ahol megfordultam: Lottum 730 hívő, 630 áldozó. Horst 3898 hívő, 3000 áldozó. Sevenum 2389 hívő, 1825 áldozó. Beek 3250 hívő, 2516 áldozó. Princenhage 4740 hívő, 3750 áldozó. Ulvenhout 1945 hívő, 1562 áldozó. Ginneken 3800 hívő, 3100 áldozó, stb. Nem ritka az olyan család, ahol az apától s anyától kezdve a gyermekeken át egész a cselédekig mindenki mindennap éveken keresztül áldozik. Hetilapok a direktóriumokat is közlik, még pedig külön az egyházmegyei rendet és külön egyes szerzetesekét is.

Felemelő érzés egy hétköznapi reggelén odaállani bármely falusi templom bejáratához és nézni, mint jönnek a nagy fehérfőkötős öreg nénik, a borotvált arcú, matrózsapkás férfiak, fiatal diákok és fapapucsban csoszogó parasztyerekek misére. És *aki misén van, majdnem mindenki áldozik*. Külön kiemelem: nemcsak

¹ A katolikus plébános neve „Heer Pastoor”, a protestáns lelkészé „Domine”.

a nép, hanem a falusi intelligencia is. Voltam pl. olyan faluban, ahol a gyermekek két csoportba osztva minden második héten közös gyónást és áldozást végeznek az egész éven át. Minden vasárnap kihirdetik a prédikációban, hogy melyik csoport gyónik ezen a héten. És a dolog nagyszerűen megy, mert *a szülők együtt dolgoznak a lelkipásztorral.*

Csoda-e, ha az így kezdett napot valami bájos lelki öröm s imádságos szellem tölti ki végig? Csoda-e, hogy ahol így szeretik az Eucharisziát, ott minden este közösen elmondják a rózsafüzért s bizony csodálkoztak, hogy a sok magyar gyermek közül *alig egy-kettő* ismerte az olvasóimádkozás módját. Csoda-e, ha itt lefekvéskor a legidősebb leány szenteltvízzel keresztet vet minden testvére homlokára s utána ugyancsak keresztet a párnára és akkor csodálkoztak, hogy akadt tízéves pesti fiú, aki nem tudott keresztet vetni s nem tudta a Miatyánkot. Csoda-e, ha több helyen is kipredikálta a plébános, hogy a holland szülők ne engedjék a magyar leányokat kivágott ruhában a templomba, holott az öltözködésük pesti szem előtt egészen tisztességes volt. Csoda-e, ha itt minden utca hangos a gyermekesereg lármájától, mert a család 8-10 gyermeknél kezdődik és 12-14-16 gyermek nem ritkaság. Itt még mindent átjár a vallás szelleme, itt az úri családoknál épen úgy imádkoznak evés előtt s után, mint máshol. Aki néhány hónapra belekerül ebbe az atmoszférába, azt akarva-nem akarva, magával ragadja ez a vallásos lendület.

És azt hiszem, sok szülő csodálkozva vette észre a viszontlátásnál, hogy kint nyaralt gyermekük nemcsak kövőbb lett és erősebb, hanem olvasó van a zsebében s hetenkint megy gyónni. A vallás a hollandoknál élet. Nemcsak ezüstforintosuk kerületére írják a jelszót: „God zej met ons”, hanem tényleg lelkükbe is van írva Isten mélységes szeretete. A pesti szülők értetlenül állanak a hollaad jó szív előtt; nem tudják megmagyarázni, hogyari nem érik be a gyermekek többhónapos nyaraltatásával, hanem a búcsúzásnál még új ruhával, cipővel, pénzzel, élelemmel is ellátják őket. Honnan ez a felebaráti szeretet? – kérdik. És honnan

az a szeretet, amely már három év óta a belga, francia, német, osztrák és magyar gyermekek tízezreit dédelgeti magánál? Egyetlen magyarázat reá megint csak vallásos érzésük. „Mi megmenekültünk a háborútól, – hallottam többször – hálásaknak kell lennünk Isten iránt.”

A holland hitélet fellendülésének merő konstatálása természetesen nem sok haszonnal járna reánk, ha nem igyekeznénk némi bepillantást vetni abba a pasztorációs módszerbe is, mely ezt a szép eredményt létrehozta. Kétséggkívül több olyan előmozdító tényezője van ott a lelkipásztorkodásnak, amit mi nélkülözünk s amiről mi alig tehetünk. *A népnek általános jóléte nagy előny a lelki életre is.* „Divitias et paupertatem ne dederis mihi, – mondja már a Zsoltáros, – tantum victui meo tribue necessaria”. Szegények persze ott is vannak, de azért az *általános* helyzetben mindenütt megérik, hogy az anyaország ötmillió lakosa számára 35 millió gyarmatos is dolgozik. Aztán ott van a katolikus kisebbség évszázados elnyomatása a protestánsok részéről, mely mindenütt kiváltja a nagyobb agilitást. Ez mind igaz; de viszont lehetetlen fel nem ismernünk a szép eredményben a *holland katolikus papság derék munkájának nyomait is.*

És ezzel eljutottunk tanulmányunk legérdekesebb pontjához, a papság életének ismertetéséhez.

A holland papság.

Némelyik provinciában a papok ma is megtartották az ősrégi népviseletet, ami előttünk igen furcsának tetszik: hosszú harisnya s rövid nadrág, félcipő, félcilinder, hosszú kabát. Ebben a rövid nadrágban azonban mintegy szimbólumát látom a holland papság gyermeteg lelkületének s egyszerű hitének. Talán furcsának tűnik fel ennek hangoztatása, de tényleg a kegyeletes lelkület ennyi megnyilvánulását, ennyi szelíden mosolygó arcot és a „sentire cum ecclesia”-nak oly megkapóan őszinte megnyilatkozását kevés helyen találni a papok között. Ott a lourdesi Szűzanya kegyhelyét legalább egyszer meglátogatni szinte kötelező

a papok számára; ott az Egyház nem írhat elő egyetlen rubrikát, a pápának nem lehet egyetlen óhaja, amely a holland papságnál már másnap valóra nem válna. Ott nem kértek felmentést a „Ne temere” alól, pedig az ország $\frac{2}{3}$ -a protestáns; ott nemhogy a reverzálisok okoznának bajt, hanem az egyik vegyes vallású plébánián a plébános kihirdette, hogy akármiféle kauciót adnak is, ő vegyes házasságra felmentést nem fog kérni – és azóta nincs a faluban vegyes házasság! (Pedig ott is elég az állam előtt a pusztán polgári kötés. De ennek még a gondolatától is visszariad a holland katolikus.) Ott amint megjelent X. Pius rendelete a korai s gyakori áldozásról, azonnal keresztülvitték s folyton, fokozatosan fejlesztik. Ott rögtön megvalósították X. Pius óhaját (pedig nem volt parancs) a latin nyelv rómaiak kiejtéséről. Ott nincs rá eset, hogy még most is vegyes kar szerepeljen a kóruson a rubrikák ellenére. Ott a tabernákulumok ajtaja oly páncélos wertheim, hogy nincs az a betörés, vagy tűz, mely egykönnyen árthatna. Ott a legszegényebb templomban is elsőrendű samosi, vagy tarraconai tüzes bort adnak miséhez. Ezek mind apróságok, beismerjük. De hünek lenni a legkisebben is – ez adja az áldozatos lelkületet.

A holland papság sokat dolgozik a lelkekért. Igaz, hogy több ideje is van rá, de hiszen tudjuk, hogy ahol nálunk baj van, nem mindig az időhiányban van a hiba.

Az egyik püspöki helynököt egy szombat délután kerestem.

– Most nem lehet vele beszélni, ilyenkor gyóntat.

– Kivel lehet beszélni?

– Ilyenkor senkivel, most mindenki gyóntat.

És tényleg, minden szombat este (egész 9–10 óráig) seregestől folynak a gyóntatások.

Ott nemcsak minden pap gyóntat, hanem katechizál is. A felekezeti iskolákban mindennap van ugyan egy órai hittan, de az állami iskolákban – egyház és állam elválasztva lévén – nincs hitoktatás. Az iskolába rendszeren a káplán jár hitoktatni (a külön katecheta állás ismeretlen fogalom), az állami iskolák növendékeit pedig a plébános gyűjti a templomba és korok szerint kü-

lönválasztva tart hitoktatást. És a gyermekek hiány nélkül jönnek; a szülők küldik őket! Különös benyomást tett rám, midőn a haarlemi kanonok-plébános a katedrális megmutatása után délelben 12 órakor bocsánatot kért, hogy tovább nem maradhat velem, mert jönnek a gyermekek a hitoktatásra, amelyet ő szokott tartani.

1920.-ban különben fényes sikerrel dőlt el a holland katolikusok negyven éves iskola-harca is. Negyven évi küzdelem után elérték, hogy a hágai Binnenhof-ban (ahol a kamara gyűlésezik) 70 szavazattal 3 ellenében a magániskolák teljesen egyenjogósították az állami iskolákkal, még pedig nemcsak a bizonyítvány-osztás érvényességében, hanem finansiális tekintetben is. Az 1921. évben érvénybe lépő törvény értelmében tehát ha valahol negyven családfő felekezeti iskolát kíván, ott az állam teljesen a sajátjából felállít felekezeti iskolát és fenntartja azt. Sőt a már eddig létező felekezeti iskolák értéke után 6 és félszázalékos kamatot fizet a felekezeteknek. Persze, ahol negyven család állami iskolát kérne, azt kapna (hitoktatás nélkül); de a holland papság tevékenysége kezeskedik amellelt, hogy katolikus helyeken ilyenre aligha lesz példa.

Általában a Hollandiában nyert tapasztalatok megerősítették egy régen lappangó véleményünket, ami első alkalommal kimondva, talán feltűnőnek látszik, amit azonban kellően megvilágítva, okvetlenül el kell fogadnunk. A holland papság nagy pasztorációs sikereit nem elsősorban szociális, társadalmi vagy egyleti működésének, *hanem magában a templomban lefolytatott, a szó szorosabb értelmében vett lelkipásztori, lélekgondozó tevékenységének köszönheti.*

Természetesen nem hagyhatjuk ezt az állítást néhány magyarázó szó nélkül, nehogy bárki is a papság szociális működésének lekicsinylését olvassa ki belőle. Ez távol áll tőlünk. Nem szabad azonban szemet hunyni egy tapasztalat előtt. Az előtt t.i., hogy a szociális munkában dolgozó papok ereje sokszor kimerül a rengeteg egylet, kör, szövetkezet és ünepély rendezésében és mindez a nagy elhasznált energia korántsem hozza meg azt a *lelki* hasznot,

amit a sok egyletezés által elmulasztott szoros értelemben vett pasztoráció hozhatna.

Van a hollandoknál is nagy egyleti szervezkedés; sok olyan szervezet, melyeket bátran követhetnénk mi is. Nevezetesebb egyleteik pl.: Algem. Bond von R. K. Kiesvereenigenen in Nederland. – Nederlandsche R. K. Volksbond. – Bond von K. K. Werblieden-Vereenigenen. – Ned. R. K. Vereeniging von Handelsreisigers „St. Christoffel”. – „Sobrietas” antialkoholista egyesület. – „De Hanse” (kat. kézművesek s iparosok szövetsége). – R. K. Boerenbond (földműves szövetség). – R. k. katonaegyletek. – Central Bureau voor de Katholieke Sociale Actie in Nederland. – R. K. Vereeniging der bescherming von Meisje. – Sz. Vince egyesületek és rengeteg patronage (ügyszólván minden faluban). Egyházi jellegű egyesületek: Ned. St. Gregorius Vereeniging (az egyházi zene előmozdítására), Oltáregyletek, stb. De ott nem a falusi káplánok feladata a munkásszervezetek megalkotása; ott a káplán és plébános arra van, hogy pasztoráljon, az egyesületek vezetésére pedig *külön papokat* nevez ki az egyházi hatóság. Ezek az ú. n. „eleemosinier”-ek, akik nem plébánosok, nem káplánok, hanem a szociális kérdés külön tanulmányozásával az egyesületek vezetésére és szervezésére képesített, kitűnően szónokló papok. A holland példa szemlélésénél okvetlenül eszünkbe jut, hogy amint nálunk folyik a papság szociális munkája, a kellő kiképzés híján igen sok dilettantizmus rontja az eredményt, viszont tömörked energiát is von el a paptól legelsősorban várható *lelkigondozás* elől.

Érdekes példát szolgáltat Hollandia a keresztény vallásoknak nálunk ma különösen időszerű *együttműködésére* is. A „getrennt marschieren, vereint schlagen” régi taktikai elvet kitűnően beváltják a politikai téren, mikor a vallásos élet közös ellenségeivel szemben kell fellépniök. A politikai fegyverbarátság azonban *korántsem jelenti vallási elveik legkisebb feladását* is; vallási kérdésben annyira intranszigensek, annyira élesen elkülönülnek egymástól, hogy az nálunk egyenesen hallatlan dolog volna. Egyik pesti protestáns kisfiúnak az anyja, mikor megtudta, hogy

kiutazom Hollandiába, levelet bízott reám, hogy vigyem el fiának. A protestáns holland szülők nagyon megbotránkoztak, hogy katolikus pap közvetítését vette igénybe a magyar anya! Viszont egy másik városban meg a katolikus hollandok kifogásolták, hogy egy katolikus magyar fiú egy protestáns holland fiúval állott szóba.

Az az intenzív munkálkodás, amely a lelkipásztorkodás terén folyik, természetesen *csak kellő számú papsággal érhető el*. Ugyan a holland püspökök is panaszkodnak paphiányról, de egyéb országok állapota mellett az ottani helyzet még hihetetlenül jobb. Az összes katolikus papok száma – beleértve a missziókban működőket is – kb. 4000. Azt láttam, hogy alig van katolikus család, amelynek rokonságában pap nem volna, viszont nem ritka eset, hogy egy családban három-négy testvér megy papnak, vagy apácának.

Pedig ott alapos összegeket fizetnek a kispapok. így pl. a haarlemi egyházmegye nagyszemináriumában, Warmondban¹ évenként 652 forintot, ami még ott is igen tekintélyes összeg. De van papjuk bőven, pedig tömérdek állást kell betölteniök. Filiálisokat csak hírből ismernek, 500-600 hívőnek már plébánosa van gyönyörű templommal, ezer híves plébánián már föltétlenül káplán is található. Átlag minden ezer hívőre jut egy pap. Emellett a legtöbb apácazárdának külön papja, „rektora” van, a kórházakban gyakran két pap is; árvaházak, beguinageok szintén külön papokkal.

Gyönyörűen épített, csupa új apácazárdákat elképzelhetetlen számban találni; főleg a német határ felé alig van falucska apáciskola nélkül. A német kultúrharc idején a Németországból kiűzött rendek szeretetteljes befogadást nyertek a hollandoknál és

¹ Egészségi szempontból érdekes megemlíteni, hogy a roeremondi nagy szemináriumot kivéve, a többi kis- és nagy szeminárium nem a püspöki székhelyen, hanem mind falun van. így az utrechti nagy szeminárium Driebergen-IBen, a kis szeminárium Culemborg-ban. A haarlemi nagy szeminárium Warmondban, a kicsi Voorhoutban. A Boschi nagy szeminárium Haarenben, a kicsi St. Michaels-Gestelben.

ötven év alatt valóságos áldásává lettek a kultúrának és megbecsülhetetlen segítőivé a lelkipásztorkodó papságnak.

Íme az alábbi szerzetesrendek találhatóak Hollandiában: A legmértősebb Oltáriszentség atyái, ágostonrendi atyák, benecések, kamilliánusok, kapucinusok, karmeliták, trappisták, ciszterciek, minoriták, holland domonkosok, német domonkosok, francia domonkosok, holland, német és francia ferencrendiek, holland és német jezsuiták, kereszteslovagok, premontreiek, oblátusok, passzionisták, holland és német redemptoristák, lazaristák és maristák. A nőszerveket rengeteg változatát felsorolni is alig lehetne.

Van 88 egyházi vezetés alatt álló leány- és 21 fiúinternátusuk, 15 háztartási iskola, 3 gazdasági iskola, 5 cselédnevelő intézet (2-12 éves leányokat igen olcsón felvesznek s belőlük becsületesebb cselédeknek nevelnek), 2 siketnéma, 3 vakok intézete, mind az apácák kezében; 2 intézet gyengeelméjű gyermekeknek, 3 árvaház, 26 intézet elhagyott s veszélynek kitett gyermekek részére, 10 szegényház, 3 törvénytelen gyermekek menhelye, 186 elaggot-tak menhelye, ugyancsak mindenütt apáca-vezetés alatt.¹

Külön említést érdemelnek a világi hívek részére emelt *exercitiumos házak*. Tíz ilyen ház van Hollandiában és mint a templomokban kifüggesztett hirdetés jelzi, mindegyikben havonként átlag 3-4 zárt szentgyakorlat van *világiak* részére. Sőt a nordwykerhoutiban „másképp gondolkozóknak”, azaz nem katolikusoknak is tartottak exercitiumot. Diákok, egyetemi hallgatók, leányok, asszonyok, munkások, tanult férfiak külön-külön juthatnak szentgyakorlathoz. Sőt azoknak részére, kik végeztek szentgyakorlatot, a havi recollectió végzésére külön havi lap, a „*De Thabor*” jelenik meg.

Ilyen házak Amersfoortban a „*St. Alphonsus*” (redemptoristák), Eijdenben a „*Maria*” (főleg munkásnőknek), Nordwykerhoutban a „*St. Clemens*”, Roermondban a „*Notre Dame de la Retraite*”, Rotterdamban a „*Thabor*”, Soppeben a „*St. Gerardus*” (redemptoristák), Venloben a „*Manresa*” (főleg munkásoknak;

¹ A tanulmány felsorolt adatai az 1920-as állapotoknak felelnek meg.

külön havi lapjuk a „Manresabode”), Vughtben a „Loyola” (jezsuiták), továbbá Tilburgban és Eidenben.

A városi plébániák átlagos nagysága 2-3-4 ezer közt változik, sőt az egyik egyházmegyében kimondott szabály, hogy amelyik pillanatban valamelyik plébánia híveinek száma meghaladja a 6000-et, a plébánia automaticæ megszlik. Csakis így valószínűsíthető meg a modern pasztoráció egyik követelménye: a hívek meglátogatása otthonukban. Az egyik két káplános paróchián láttam, hogy a plébánia három részre van osztva, a három pap mind a hármat állandóan látogatja, úgy, hogy évenként *minden* családban legalább egyszer megfordulnak.

A papok buzgó munkálkodására elegendő példa az a találékonyosság, amellyel magyar gyermekeink gyóntatását végezték. A nyelvkülönbség nagy akadálya korántsem volt ok arra, hogy a gyermekek lelki gondozását elhagyják. Aki a gyermekek közül tudott valahogy németül, azt németül gyóntatták, aki pedig csak magyarul tudott, azt tolmáccsal, többnyelvű gyóntatási könyvvel, stb. próbálták meggyóntatni.

A papság komoly munkája a legnagyobb kitüntetető tiszteletet váltja ki a hívekből. Az utcán a tanult emberek csakúgy üdvözlik őket, mint az egyszerűbbek és minden szükségessel ők látják el papjaikat. Ha szabad ezt a triviális pesti kifejezést a holland papokra alkalmazni: „nincs semmijük, de jól élnek”. Tényleg földje nincs a paróchiának, gazdálkodni nem kell (nagy előny a lelkipásztori tevékenység szempontjából!), a hívek azonban mindenhez hozzájuttatják őket. Valami egyházközség-féle szervezetel dolgoznak, de vallási téren a tagoknak semmi szavuk nincs, arról még álmodni sem mernek, hogy plébánost ők jelölnének, patronátusnak egész Hollandiában nyoma sincs, sőt a püspök még concursust sem hirdet a plébániákra, hanem teljesen szabadon tölt be minden állást.

Miből áll mégis az egyházközség fő jövedelme? Magyar fülnek kissé furcsán hangzik: a templomi székek bérbeadásából. Ott a legtermészetesebb dolog a világon, hogy a vallásosság pénzbe is kerül és senki nem botránkozik meg a padokon elhelyezett fel-

írásokon, hogy az első padokban egy hely ára 10 ct., a középsőben 5 ct., hátul 3 ct., állni ingyen is lehet. Sőt egész évre is bérelnek családok helyet és hogy ebből mennyi összeg folyik be, arra egyetlen példa gyanánt az egyik 2000 híves plébániát hozom fel, ahol egy hely évi bére 7–8 forint, a padok évi jövedelme 3000 forint. Ilyen helyeken a hívek ott tartják imakönyveiket is egész éven át. Telve a templom imakönyvvel!

Igen jó hatással vannak a papi testvéri szeretet ébrentartására a *vasárnapesti összejövetelek*. Ahol legalább két pap van egy helyen, minden vasárnap este találkoznak egy üveg vörösbor mellett egyikük lakásán és megbeszélik a hét eseményeit. Ez az összejövetel kötelező, Tilburgban magam is résztvettem az egyik ilyen összejövetelen, ahol kb. 8-10-en lehettünk, és határozottan a legjobb hatást tapasztaltam az ottlévők részéről. A közös eljárási módnak, a közös cselekvésnek, terveknek, sikereknek fesztelen megbeszélését föltétlenül megköveteli a mai annyifelé szagotott élet. A teológiai tanárok előtt pedig kihirdetik, hogy a vakáció folyamán bármelyik plébánián szívesen látják őket.

Néhány szóval érdemes végül megemlékezni a holland *káptalanokról* is. Káptalanról azonban nem lehet a mi felfogásunk szerint beszélni. Ott a kanonoki kinevezés pusztán cím, amellyel egy filléryi jövedelem sem jár. Átlag 8-10 kanonok van egy megyében. Rendesen a kathedrális plébánosa – akit egyedül hívnak „plébános”-nak a megyében, a többi parochus csak „pastoor”, – aztán a teológia rektora, néhány teológiai tanár és több esperes. A directorium minden hónapra kijelöl egy úgynevezett „dies canonicus”-t, amelyen összejönnek a kanonokok s a püspök, az egyikük misézik (nagycsütörtökön a püspök), utána gyűlés s tanácskozás a püspökkel és aztán egy hónapig ismét nem látják egymást.

Az utrechti káptalan pl. ma ezekből áll: a vikárius generális, a nagy és kis szeminárium rektorai, a cotheni, arnhemi, groenlooi, amersfoorti, utrechti és abcoudei plébánosok (összesen kilenc). A haarlemi káptalan: a haarlemi béguinage rektora, a St. Bavo kathedrális plébánosa, a nagy és kis szeminárium rektorai, a haar-

lemi, vogelensangi, hágai és rotterdami plébánosok (összesen nyolc).

* * *

Legyen ez a rövidke megemlékezés hálámnak némi jele azért a lekötelező, szeretetteljes jóindulatért, amellyel missziós utáni-ban holland paptestvéreim mindenütt fogadtak. Hollandia egy részét köztudomás szerint valaha tenger borította; sikerült később egész területeket kiszárítani, igaz, hogy hihetetlen erőfeszítéssel, de az ott nyert föld, a „polder”, annál értékesebb termőtalaj ma. Az ország jó része ma is mélyebben fekszik a tenger színénél; óriási gátak védik a beömlés elől és külön mérnöki kar ügyel fel egész évben a gátak épségére. Büszkén tartja is egy közmondásuk: „Isten teremtette a tengert, mi meg a tengerpartot”.

Ép így védi a holland papság a gondjára bízott lelkeket a lelki pusztulástól. Nagy munkába került a hitújítás árvi-zétől előntött területeken újra életre hívni a katolikus öntudatot, de a nagy munka nyomán annál hálásabb talajból fakadnak egy virágzó katolikus élet hajtásai. Nem mondjuk, ott sem megy minden a legideálisabban; ott is emberek eveznek az isteni hajós csónakában; ott is van gyengeség, hiba és botlás, de mindamellet ha valahol, hát ott bátran vallhatja magáról a katolikus Egyház a szavakat, amiket a tenger színe alatt fekvő holland provincia, Zeeland írt címerébe: „*Luctor et emergo*”, *küzködöm, de a habokon büszkén fennmaradok!*

HÚSZ ÉVVEL EZELEŐTT...

Húsz évvel ezelőtt már vérbeborult Európa földje s a látóhatáron egyre ijeszőbbben lángolt fel a világháború pusztító tüze.

1914. július 26.: Hadiüzenet Szerbiának és részleges mozgósítás.

1914. július 27.: E sorok írójának – három évvel ezelőtt fölszentelt papnak – behívót kézbesítenek, mely szerint 24 órán belül tartozik hadi szolgálatra jelentkezni.

1914. július 28.-1915. október 28.-ig: Tábori lelkeszi szolgálatom a cs. és kir. 4/4 tábori kórháznál a Szerémségben, Szerbiában, Kárpátokban, Galíciában, Oroszországban . . . Ott készültek az alábbi kis írások – húsz évvel ezelőtt.

* * *

Tábori kórházban*¹

A déli harcterről. 1914. december végén.

Végeszakadatlan, beláthatatlan szekértábor áll meg Sabacban felállított tábori kórházunk előtt. A szalmával bélelt, ponyvával fődött parasztszekerek – katonai nyelven „landesübliche Fuhrwerke” – teljhatalmú parancsnoka, a Transportführer, már ott is áll jelentésével a kórházparancsnokunk előtt.

– Herr Stabsarzt, Leutnant N. N. stellt sich gehorsamst

¹ Megjelent az „Élet” 1915. január 24.-i számában.

vor. Törzsorvos úrnak alásan jelentem, 650 beteget hoztam. 50 súlyos, 600 könnyű.

A törzsorvos zsebreteszi a táviratot, melyet épen az imént kézbesítettek neki s melyben újabb 900 sebesült elindulását jelezték V . . .-ből, átveszi az újonnan érkezettek konszignációját s megkezdődik a betegek elhelyezése. Sietni kell vele. Ki tudja, mire elkészülünk, nincs-e itt még nagyobb csapat.

– Kocsik, előrehajtani! ... Mi ez? Haslövés ... Pavillon eins! Tovább! Typhus verdächtig: XI.-es barakkba! Tovább. Mi bajod? Nem érted? Hogy beszélsz? Deutsch? . . . Hrvatski? ... Ceski? Könnyű sebesült: ahol hely van. Tovább, tovább. Vigyázz! Lábtörés. Ügyesen emeljétek. Itt van két súlyos sebesült, sürgősen kell operálni. Tegyétek le az „opera” elébe a folyosóra.

És így megy végig, gyors tempóban a betegek szétoasztása. Gyorsaság itt esetleg életet menthet. Legelső dolog, hogy fűtött szobába kerüljenek s meleg ételhez jussanak a szegény sebesültek, kik már napok óta esőben, fagyban dideregve várják ezt a szabadító pillanatot.

Nemcsak orvosi tudományra, hanem kitűnő szervezőképességre is szüksége van a kórház parancsnokának. Mikor megérkezünk Sabacba, parancsot kaptunk, hogy ezerkétszáz betegre kórházat rendezzünk be. Ezerkétszáz betegre kórházat egy összevissza rombolt, feldúlt, kirabolt szerb városkában! Ahol a gránátok az utca aszfaltját méteres körzetekben túrták fel! Ahol shrapnellhüvelyek pirosznak az omladozó házoldalakból! Ahol templom és szerb püspöki lak, postahivatal és gimnázium s majd minden valamire való épület az utolsó ítéletre emlékeztető romhalmaz, kőomladék s cseréptörmelék. A gimnázium földszintjén lévő természetrajzi szertár ablaka előtt robbant fel egy ágyugolyó. Elrettentő volt ezt a szertárat megnézni. A padlója telidesteli milliónyi apró üvegdarabokkal. A betört ablaküvegeknek, szekrények ablakainak, üvegcsöveknek, lombikoknak, kísérleti edényeknek, szilánkokká forgácsolódott maradványai. Spirituszos preparátumoknak, fellábu, fejnélküli, derékban kettétört kitömtött

állatoknak elképzelhetetlen összevisszasága. A kitört ablakban – hogyan került oda? – egy kitömött teknősbéka terpeszkedik. Az udvaron az ablak alatt négy komitácisigolyó . . .

Ilyen helyen rendezzünk be kórházat ezerkétszáz betegre!

Hanem a katonáék szótárából hiányzik a „lehetetlen” szó s alig egy nap alatt berendezett kórház várta a sebesülteket.

Fő kórházi épületnek kineveztünk egy elemi iskolát.

Az iskola mellett és vele szemben sorbajártuk a lakóházakat. Ahol az ablak hiányzott, pótoltuk papírral; ahol szemét fektet, segítünk seprével. Szanitéceink ezalatt nyakukba vették a várost s ahol ágyat találtak, naphosszat hurcolták össze s csak” hamar ócska faágyak, modern rézágyakkal s ingó-mozgó vaságyakkal egymás mellett sorakoztak a „barakkok”-nak kinevezett békés polgári házak szobáiban; ahová pedig ágy és fehérnemű már nem jutott, szalmát szórtunk, hogy legalább meleg, fedett hely jusson a sebesülteknek. Körülbelül húsz házra festettük rá így a római I., II., III. stb. számokat, ahogy filiáléinkat megkülönböztetés végett elneveztük. Az utcát méltán neveztük el ezek után Spitalgasse-nak.

Ily felkészültséggel vártuk a betegtranszportot.

Mikor az ütközet után megérkezett betegszállítmány osztályozása megtörtént, rögtön megkezdődik a kezelés.

Akik hirtelen segélyre szorulnak, nem is viszik a betegszobába, hanem az Operationszimmer előtt lerakják őket. Legelső-sorban rájuk kerül a sor.

Legénységünk jórésze tősgyökeres magyar ember. A magyar nem szereti a hosszú elnevezéseket s így lett az ő ajkukon az Operationszimmerből egyszerűen „opera”. Ami annál is inkább találó elnevezés, mert a kis szoba – ahol békében talán tanítók töltik a tízperces szünetet – bizony akárhányszor visszhangzik a nagy sírástól-jajgatástól.

Itt az „opera”-ban gyülemlik össze és tör ki a háborúnak irtózatossága és tömérdek borzalma. Erős idegekkel, ügyes segítő kézzel, résztvevő lélekkel álljuk körül az operációs asztalt, de még a mindennapi megszokás se képes visszafojtani

ajkunkról a borzalomnak egy-egy felszakadó kiáltását ennyi névtelen szenvedés, ennyi kimondhatatlan nyomorúság láttára. Mindig előttem lebeg egy szenvedő hősünk alakja, akinek életét már lábának amputációjával sem lehetett megmenteni s akinek irtózatosságnak csak egy vigasztalása volt: „Bárcsak már a Boldogságos Szűz Mária mellett lehetnék!” Igen, a vallás vigasztalása nélkül a háború borzalmi elviselhetetlenek. Enélkül oly ijesztően vigyorog reánk a halál, mint az az évtizedes, már fekete holttest felém vigyorgott a sabáci temető egyik sírjából, melynek sírboltját áttörte az ágyúgolyótól reádöntött márványsírkő.

Előírás szerint a tábori kórház 10-15 kilométerre áll a harc-vonal mögött. Legutóbb még csak nyugodtan dolgoztunk. De egyik rumai (Szerémség) tartózkodásunk alatt alig volt nyugodt napunk. Folyton jött a hír: bepakkolni, baj van, kipakkolni, nyugodtak lehetünk. Utóvégre is a legügyesebb operatőr kezében se siklik oly simán a kés, ha folyton ágyúdörgés csattog a fülébe!

A sebesültek közt egy látogatás ezernyi-ezer impressziót hagy a lélekben. A legélénkebb fantázia szüleményei megvalósulva állanak előttünk. Az egyik sebesült vagy negyven levelezőlapot vesz elő a blúz zsebéből. Végig átlyukasztva valamennyi. Ha nincs ott a mellén, az oldalról jött golyó bizton mellét lövi át. Így a golyó „gellert” kapott és csak blúzáat hasította végig egész melle szélességében. Egy másik kis imakönyvet húz elő kebléről. Féltő gonddal fogja őrizni egész életében. Nem tudja, meglőtték-e, mi-e, csak nagy ütést érzett egyszerre mellén, éppen az imakönyv helyén, sebet azonban – hála Istennek – nem kapott.

Vagy itt van a Kovacsevics Josip csodálatos esete. Egyik nyári napon az ő falujába is elérkezett a mozgósítási parancs, mely a népfölkelőket is fegyverbe hívta a haza védelmére. Korpórai Kovacsevics is felhúzta magára a kétszillagos katonaruhát, pedig már épp a negyvenedik évét taposta. Gondoljuk el, mily fájó szomorúsággal csüngött nyakában a búcsúzáskor két kedves leánya: „Édes jó apám, mindig imádkozunk magáért, hogy a jó Isten baj nélkül hazasegítse.”

Telt, múlt az idő, egyszer csak levél jön az öreg népfőlkelők századába. Az egyik bajtárs kapta hazulról, de kicsordult a könnye, mikor végigolvasta. Nyomorról, éhező családról, síró gyermekekről volt benne szó. No, ezt a század nem hagyhatja! Mi is szegények vagyunk, de ez nálunk még szegényebb.

És megindult a gyűjtés a szegény bajtárs éhező családja részére.

Most épen Kovacsevicsen van a sor az adakozásban. Leoldja nyakáról a pénzes zacskót, forgatja ide, forgatja oda, nincs biz' abban több, mint épen egy árva fillér. Ez ugyan nem sok. No igaz, volt ott egy húszkoronás papírpénz is. Jaj, de ez rengeteg pénz! Paraszti ember nem szereti felváltani, mert akkor könnyen elmegy az egész. Hanem ki tudja, mit látott maga előtt a mi emberünk. Láta talán az otthon éhező szegény családot; látta, amint az éhes gyermekek reszketve nyújtják kezüket egy falat kenyér után . . . Elég az hozzá, hogy elhatározó mozdulattal nyúl a húszkoronás bankóhoz: Én is adok egy koronát; adjatok vissza tizenkilencet. Visszkap tizenkilenc koronát csupa ezüstpénzben: 5, 2 és 1 koronások. Visszaköti a zacskót a nyakába.

A többi talán már könnyű elgondolni. Ütközetre kerül a sor. Repülnek a golyók, az egyik egyenesen a Kovacsevics mellé. Ott nekimegy a nagy csomó ezüstpénznek, össze-vissza görbíti, de lepattan róla s belevágódik a lábába. Éppen hogy a húst megsebezte, csontban semmi kárt nem tett. Az öreg boldogan mutatja kezében a csomó görbe koronát és az ő boldogságtól sugárzó arca és markában azok a százzrét hajlott ezüstpénzdarabok gyönyörű igazolásai az isteni igazságosság régi jelzavának: Jótét helyébe jót jár!

De nemcsak a tűzvonalban lehet szenvedni a hazáért. A sebesültek ápolása is nagy emberszeretetet, nem lankadó önfeláldozást, nem egyszer életáldozatot is követel. Az egyik vöröskeresztes ápolónővér ragályos betegek ápolása közben vérhast kapott, mely sírba vitte. Szép, asszisztenciás temetést rendeztünk a hivatása áldozatául esett Schwester Annának. Hősi halált

halt tiszték sírjai sorában helyeztük nyugalomra a rumai temetőben.

Vagy háromszáz hősrünk van már itt elföldelve a monarchia minden vidékéről. Ki tudja, hányat várnak még otthon a kis falucskákban, hány apáért, fiúért, testvérért száll még forró imádság az aggódó rokonok ajkáról, kik már itt fekszenek a hideg sírokban, név nélkül, elhagyatva, messze idegenben ...

Harangszó az éjszakában.¹

Az északi harctéren, 1915. február elején.

A háború első napjaiban, az egyik szerb betörés idején történt, mikor még a déli harctéren voltunk.

Tiszti szolgálaink, kik az asztal körül egyúttal pincérszeremben is ügyeskednek, már feladták vacsorához a hideg rántottcsirkét. Még az ezredorvosunk hiányzott. Hét órára ígérte, hogy megjön, már nem késchetik sokáig.

Hirtelen egy katona állít be hozzánk. Sürgős parancsot hoz: A Stationskommando azonnal hivatja a hadnagyunkat.

Mint mikor játszi gyermekek kavicsot dobnak a csöndesen szunnyadó tóba s nyomában nyugtalan hullámzással fodrozni kezd a víz színe, oly izgás-mozgás, suttogás, lélekhullámzás keletkezett a hír nyomában. A hosszú várakozásban megfeszült lelkem sejtelmes megrezzenése volt ez.

Hogyisne! Három hete ülünk már a szerémségi Indjijában és a munka még mindig nem került reánk. Nap-nap után mennek el előttünk a sebesült-szállítmányok, mi pedig itt várakozunk – igaz, hogy nyakig porban – de mégis csak tétlenül.

Hanem ma reggel aztán titokzatos hírek keltek szárnyra. Lassan, suttogva adta tovább egyik a másiknak, mint ahogy a bizonytalan hírek terjedni szoktak ... Az éjjel a szerbek Timok divíziója áttört hozzánk ... Kicsi a Száva, mindössze ha derékgig

¹ Megjelent az „Élet” 1915. február 21.-i számában.

ér, csak úgy átlábolták.. Mitrovicáról már nem is lehet telefon-összeköttetést kapni, a huzalokat elválták a szerbek . . .

A község szélén ágyúzást is véltek hallani.

Ó, az az első ágyúszó! Sajátságos hang, mely dobhártyát és lelket egyaránt megrezegtet. Az első ágyúszót mindenki feszült lélekkel figyeli. Ugyan hogy hangzik? Mihez hasonlít? Mennydörgéshez . . . ajtócsapáshoz . . . távoli szélmalomzúgáshoz? Mindenki vár, figyel. Mikor aztán valahol messze, igen messze megütnek egy üres hordót, utána még egyet, még tízet, hol kisebbet, hol nagyobbat, hol erősebben, hol gyengébben s erre azt mondják: hallod, ágyúznak! – már a második percben hozzá szokik a fül s a harmadikban már a kíváncsiság hajtja az embert: vajjon milyen lehet ez közelebről.

Éjjel aztán mindig közelebről hallani a szavát, illetve jobban kivehető az éjszakai csendben. Bizony, kilométerekről is csináltak már éjjel oly zenebonát, bugást, bömbölést, mintha rotációs-gép zúgott volna az ágyam alatt.

Pedig hát a messziről szóló ágyúkoncertnek minden bántó akkordja tulajdonképpen Liszt-szimfónia ahhoz a hátborzongató füttyüléshez képest, amint először szeli a fejünk *felett* ágyúgolyó a levegőt.

Egy gyönyörűséges vasárnap délután jelent meg fejünk felett ez a vészesen füttyülő madár, amelynek szárnycsattogását el nem felejtí senki, ki egyszer hallotta.

Két kocsin igyekeztünk Klenak felé. A falu mienk volt ugyan, de erős ellenséges tüzelés alatt. Három falvat hagytunk már magunk mögött. Szomorúan terpeszkedett mindegyikre a háború átka, de főképp Jareknek képe markolta meg szívünket. Akár most le lehetne törölni a térképről. Nincs benne ép ház. Kormos falak, ferdére dőlt hórihorgos kémények, beszakadt búboskemencék ijesztgetik a járókelőket. Illetve ijesztgetnék, ha katonákon s a füstös házfalakon meghúzódó gazda nélkül maradt árva galambok csapatain kívül teremtett lélek volna errefelé.

Amint a harmadik falut is elhagytuk, már egész jól kivehettük, hogy az az óriás szivar, amit az égboltozaton messziről

észrevettünk, a mi kikötött baliónunk, amelynek kosarából kitűnő megfigyeléseket telefonoz meg a léghajó tisztje.

A léghajó éppen leszállt.

Utunk kukoricás mellett megy el. Bent a kukorica közt 8-10 katona hasal, egyiknek fülén telefonkagyló. A ballonnal van összeköttetésük. A szerbek rálóttek megfigyelőnkre, de most már újra felszáll, – mondják a katonák.

Tovább indulunk az erdőn keresztül.

De nem sokat megyünk.

Alig hagyta el utunk a gyönyörű tölgyfaerdőt, hirtelen erős csattanás a jobb oldalon, ahol az ellenség húzódik meg s nem-sokára a baloldalon, a mi részünkön, az erdő szélén egy gyengébb robbanás s nyomában felszálló füst. Az első pillanatban azt hittük, hogy a mi tüzéségünk válaszolt a baloldalról, de csakhamar megtudtuk, hogy a baloldali második robbanás nem a mi ágyúunktól jött, hanem az ellenséges gránát explodált ott. A következő pillanatban újra egy rendkívül heves csattanás: bumm . . . és nyomában, mintha eszeveszett vérszomjas ragadozó madár riadt volna fel fészkeből a rettenetes dörrenésre, vérfagyasztó sivitással jött felénk valami ismeretlen rém: híji, híji, híji, híji . . . most van épp a fejünk felett . . . híji, híji, híji, híji . . . most vágódik a földre . . . bumm! Ez a második robbanás gyengébb az elsőnél. Nyomában óriási füstfelhő. Mi ez? Gránát repült a fejünk felett. De jön utána a második, erre a harmadik. Most már kissé hátrább tőlünk az erdőben csapnak le az ekrazittal töltött vascsovek. Éppen ott, ahol az imént elhagytuk az erdőt s ahol visszamenet az út vezet. Most aztán még erősebb dörgés hallatszik: bumm . . . Utána egész sor: bumm, bumm, bumm, bumm . . . Mint mikor részeg ember zörget a vaskapun, előbb csak egyet, majd dühös lesz, hogy nem eresztik be és ökölre fogja a kezét. Ahá, ez már igazán a mi tüzéségünk . . . Hanem azért jó lesz elhagyni ezt a kevésbé barátságos vidéket! Egy ároknak jótékony fedezete mellett, többszörös bukdácsolás közt (valahányszor hallottuk a sivitó héjának közeledését) sikerült kikerülni a veszélyes területről. Mikorra beállott a sötétség, már messzire

volt mögöttünk ez a hely, csak egy-egy fényszóró seperte végig mögöttünk a mezőt, de bizony a jámbor Delavan-üstökösre is – amelynek ép a háború évében kellett megjelennie – úgy néztünk, mintha a göncöl-szekér rúdjaiból kilőtt spranell lett volna.

Körülbelül annyi idő multán, míg ezt a kis kitérést leírtam, jött meg a hadnagyunk a Stationskommandórol.

De már akkor az izgatottság általános volt. Szinte mondania sem kellett, ajkáról olvastuk le a parancsot: Sofort Abmarsch nach Ruma. Éppen abba az irányba, ahol az ellenség betört. A parancs nyomán nagy izgalom szaladt végig rajtunk. Az első szereplésünk! Mozgás, parancsosztogatás, sürgés-forgás. Egy-kettőre készen vagyunk s gyönyörű holdvilágos éjjel megindul a tábori kórház tömérdek kocsija a Ruma felé vezető országúton – az ellenség felé.

Már jócska utat tehetünk meg.

Az éjszaka feltűnően hideg. Gyertyáink is mintha fagyoskodva pislákolnának a vöröskeresztes lámpák mögött. A sok lámpa mint hosszú vörös kígyó nyúlik el a csillagos ég alatt a poros országúton.

Az úton élénk forgalom. De mindenki szembe jön velünk. A mi irányunkban senki. Trénnel találkozunk. Honnan? Ruma felől. Jön egy másik kórház. Honnan? Rumából. Az este rendelték oda, két óra hosszat voltunk ott, aztán elparancsoltak. Rosszul áll a dolog.

A dolog kezd komoly lenni.

És amint ott halad hosszú kocsisorunk holdvilágos éjszaka az ismeretlen sors felé szívszorongva, izgatottan, – egyszer csak mellettünk alig pár kilométernyire az egyik faluból élesen csengő harangszó vágódik bele az éjszaka csendjébe. Csing-csiling, csing-csiling, csing-csiling.

Éjjeli háromnegyed egy óra volt.

Mi lehet ez? Temetés? De éjjel? Vihar ellen harangoznak? De csillagos ég mellett? Éjfélí mise? De ősszel? Mi lehet, mi lehet?

Hajnalra mégis csak ott állottunk a város alatt. Reggel aztán meghallottuk az örvendetes hírt is: az éjjel eldőlt a csata, a mi javunkra. Nemsokára hozzák a foglyokat. Munkánk persze mindjárt akadt bőven.

Hanem, hogy mit jelentett az a harangszó, akkor még kevesen tudták volna. Mert akkor még nem hallottuk azt sem, hogy a szerémségi mitrovicai szerb templom óráján egyszerre negyed-órát előre, majd ugyanannyit hátra ment a mutató; sőt nem volt még a háborús emlékeim közt az a jelző rakéta sem, amit a klenaki szerb templom tornyában találtak, ahonnan vörös rakéta szállt fel, ha tüzérsegünk volt a közelben, kékes rakéta, ha gyalogságunkat, csillagokat sziporkázó, ha lovasságunkat árulták el hazai ellenségeink.

Most már tudom, mit jelentett ez a harangszó is.

És most már sehol a környéken, semmiféle templomban nem szabad harangozni. Hónapok óta némán függenek a harangok. Mily sóvárgó lélekkel várja a világ és várják milliók azt a fenséges pillanatot, mikor a hosszú nagypénteki gyász után legelőször fognak újra Angelusra kondulni a néma harangok. Soha oly bensőséggel, soha oly örömmel még nem imádkoztak az Ave Máriát, mint akkor fogják, azon a – tavaszi? nyári? őszi? – estén: a békét jelentő első harangszóra.

Tábori lelkész levele az elesett hős feleségéhez.¹

Asszonyom!

Északi harctér. 1915. március 12.-én.

Tegnapelőtt éjjel 11 órakor felkopogtatott szalmazsákomról az éjjeli szolgálatot teljesítő betegápoló katona.

– Tisztelendő Úr, tessék kijönni, súlyos sebesültet hoztak.

Sietve kapkodtam magamra a ruhát. Künn rettenetes hóvihar tombolt. Zimankós fürgeteg vad dűhe csapta-kavarta a Kárpá-

¹ Megjelent 1915.-ben a „Tábori levelek” sorozatában. „Élet”-kiadás.

tok friss havát s hozzá, mint elszabadult ördögmotolla sírt, zúgott, bömbölt, nyivákkolt a velőig ható északi szél. Neki-nekiszilajodva rontott be a beteg-barakkban berendezett deszkaszobának minden hasadékan, hogy csak úgy nyikorgott tőle az ajtó s lebegve táncolt a szögön a törülköző. Kis kályhában már párázs se pislákkolt.

A barakk hosszú nagytermében azonban vígan lobogott a tűz. Kellemes melegben rendezkedtek már az újonnan érkezett sebesültek. Ki dermedt lábát, ki fagyos kezét nyújtogatta a meleg felé. Csak egyikük feküdt halvány arccal, lecsukott pillákkal, mozdulatlanul. Láttam, hogy e percben ez az „én betegem”.

Gyöngéden föléjhajoltam, egész közel az arcához. Vajjon piheg-e, él-e még? Közelítésemre fölvetette szemét, egy pillanatilag reám nézett s halkán, alig érthetően suttozta: hideg van, fázom ... Már ismét behunyta pilláit.

Ápolókat hívtam. Mindjárt segítettünk rajta. A kályhához közelebb vittük, meleg pokróccal betakartuk, forró teát adtunk neki. A melegben szemelláthatólag kezdett magához jönni. Kezét kezemben tartottam; az érverése gyenge volt ugyan, de legalább már szaporább. Most újra felnyitja szemét s reám néz. Végigmustrálja fejemen a katonasapkát, aztán papi galléromat, fekete, hosszú kabátomat. Látom, hogy tűnődik magában. Halkan kérdi:

– Mondja ..., kérem ..., maga tisztelendő úr?

– Az vagyok, édes jó barátom.

Alig hallja a választ, már ajkához kapja a kezem; csókja mellett két forró könnycseppet is érzek.

– Istenem, Istenem, köszönöm ... Tisztelendő Úr, nagyon kérem, gyóntasson meg, nehezen érem meg a reggelt.

– Szívesen, édes barátom, hiszen éppen azért jöttem magához.

Újra megigazítom a fekvőhelyét, fejéről lehúdom a hósapkát, odaülök az ágya szélére. Keresztet vetek rá: „Az Úr legyen szívedben s ajkadon, hogy jól meggyónhassad minden bűneidet, az Atyának és Fiúnak és Szentlélekistennek nevében. Amen.”

A gyónásnak vége.

Feladtam reá az utolsó kenetet és a pápai áldást is! Most látom csak, hogy az előbbi halvány, sápadt arc szinte átszellemült a szertartás alatt; az előbb még bágyadt szemekből valami kimondhatatlan öröme s megnyugvásnak tüze sugárzik. Ha kegyetlenül kínzó köhögése nem zavarta volna a gyónás alatt, most nem is mondanám, hogy halálos beteg mellett állok, kinek tüdejét fürta át az orosz golyó.

– Kedves jó lelki Atyám, ezerszer köszönöm, hogy eljött hozzám. Ó, mennyire könnyebben érzem magam! Most már szívesen halok meg. Édes tisztelendő úr, ne haragudjék, még egy nagy kérésem volna.

– Mi az, kedves barátom, csak ki vele, szívesen megteszem.

– Az Isten is megáldja érte. Ne haragudjék, tisztelendő Atyám, hogy az éjszakáját meglopom, de félek, holnap talán már nem tudnám elmondani... Úgy fojt ez a rettenetes köhögés, úgy ömlik utána a vér. Pedig úgysis sok vérem elfolyt már. Tegnap, mikor meglöttek, négy óra hosszat feküdtem beköttetlenül egy fa alatt. Zsebemből kikotorásztam a kötöszert, de nem sokra mentem vele. Nem érem én meg a reggelt. Hallgasson meg, tisztelendő úr, megáldja érte a Teremtő ...

Vad zörejjel reszkettek meg a barakk apró ablakocskái. Heves szélroham rángatta-cibálta. A kályhában nagyot lobbant a láng. A petróleum-lámpácskák fénye imbolyogva táncolni kezdett. Összéb húztam vállamon a köpönyegemet s visszaultem a beteg feje mellé.

– Szívesen hallgatom, édes barátom, csak halkan beszéljen, ne erőltesse magát.

– Tisztelendő úr, arra kérem, ha meghalok, írjon az én ... az én édes... feleségemnek. (Szegénynek hangja szinte elcsuklott a nagy megindultságtól.) Írjon az én Borisomnak, az én három szép gyermekemnek. Írja meg annak az áldott asszonynak, hogy soha az utolsó szavát el nem vétettem a szemem elől. Hét hónapja elmúlt már, de mintha tegnap lett volna, úgy látom az egri állomáson az én kisírt szemű, jó feleségemet. Ott voltak vele a gyer-

mekek is; a legkisebb, az Andris, még az anyja karján. Istenem, micsoda szomorúság ült annak az asszonynak a szemében, mikor utoljára csókoltam meg!

Pedig mindig büszke volt rám. Ő biztatott: Menj, édes párom, látod, hív a haza, a mi jó királyunk . . . Bizzunk benne, viszszához a jó Isten.

De akkor, az elválásnál egy pillanatra talán megijedt, megbánta . . ., nem, nem bánta meg, csak valami nehéz sejtése lehetett. Keresztet írt a homlokomra s ez volt a búcsúszava: Menj, édes uram, az Úr Jézus keresztje legyen oltalmazod. El ne feledkezzél a jó Istenről . . . Kedves jó tisztelendő úr, írja meg annak a jó asszonynak, hogy szavát soha el nem felejtettem. A kereszt, amit homlokomra rajzolt a búcsúzásakor, mint vezércsillag biztatott, erősített. Az vezetett mindig, mindennap, minden órában . . .

A beteg itt kissé elgondolkozott.

– Hej, pedig hét hónap nagy idő! Lakodalomnak is sok volna. Tisztelendő úr sok nyomorúságot látott már itt, legjobban ismeri, mit álltunk ki a hét hónap alatt. Víg nótával kezdtük. Hogy majd egy-kettőre „megforgatjuk mi a rácot”. De bizony, rettenetes komoly valami az a háború. Ki mint bírta ezt ki, nem tudhatom. De annyit tudok, hogy én azt a sok szenvedést, menetelést, ázást-fázást, koplalást, éjszakázást, örökös halálizgalmakat nyugodt lélekkel, zúgolódás nélkül, – többet mondok – jó kedvvel, el nem szontyolodva aligha álltam volna ki, ha nem tanítottak volna megnyugodni az Isten akaratán, ha nem kísér utamon a homlokomra rajzolt kereszt emléke.

No látja, kedves barátom, – siettem megnyugtatni, – hiszen ha ilyen lélekkel viselte a szenvedéseit, a jó Isten nem felejtí azokat el.

Bizony, volt eleget mit szenvednünk. Szerbiában kezdtük a háborút. Hej, milyen régen is volt az! Mikor azon az augusztusi napon átszöktünk a Száván és nekivágtunk a Macsvának.

Akkor még nagy volt a buzgalom! Hanem egyszerre csak megakadtunk. Egy-két falut bevettünk; Pricsinovicst, Uzvecsét,

Sevaricát, miegymást, hanem tovább nem lehetett menni. Olyan árkokba bújta a rác, hogy a fejbúbja se látszott ki belőle. Ha meg valaki közülünk csak a kisujját is mutatta, szalvét adtak rá. Mi is ráfanyalodtunk a vakondéltre, de nem magyar embernek való biz' az!

Egy-két napig csak bírtuk volna a tétlen álldogálást. De a napokból már régen hetek lettek, és még se előre, se hátra. Az idő őszre fordult, megeredt az eső, mintha öntötték volna a nyakunkba. A ruhánk csuromvíz lett, a lövészárkokban térdig állt a pocsolya; tüzet rakni nem szabad, mert jó cél a szerbeknek. Menázi csak akkor érkezett, ha ki nem lötték a zsákbakötött főtt-hús alól a teherhordó állatot; hazulról meg már hetek óta semmi hír . . . Ez így nem megy. Akár az öntött ürgék, olyan volt lekonyult fejjel az egész rajvonat.

Egyik ilyen lucskos délelőtt aztán a futóárokból ki bújik be hozzánk? Egy tisztelendő úr. Akkor ugyan még nem tudta senki. Nyakig sáros felöltője, hosszú fekete csizmája után tiszt is lehetett volna.

Hanem egy negyedóra múlva már mindenki tudta. A régi savanyú arcoknak nyomaveszett. Pedig nem csinált ő semmi különöset. Összegyűjtött 10-12 embert, ahányan összebújhattunk az árokban. Ki hová való, nincs-e valami bajunk (dehogy nincs!), van-e családunk – ezen kezdte. A Sanyi fiamat, mikor megmondtam, milyen jó gyermek, meg is dicsérte: Sok öröme lesz még benne. Úgy örültem neki.

Aztán csak került-fordult a beszéde. Láttuk, hogy vaj szíve van, bizony, mi is áperte kipanaszoltuk magunkat.

Akkor aztán elkezdett beszélni hozzánk, vigasztalni. Hogy az Isten áldja meg a mézes szavaiért! Olyanokat mondott, hogy először csak összenéztünk; de aztán soha el nem felejtettük szavait az egész háborúban.

Azt mondta, hogy mi itt a háborúban *istenszolgálatot* teljesítünk. Erre ugyan soha nem gondoltam volna! De milyen szépen meg is magyarázta! Látják, emberek, úgy-e, a jó Isten adta nekünk ezt a szép hazát. Ha reánk bízta, el is várja, hogy meg-

védjük minden tolvajtól, betörőtől. Ahogy ezer évig védtük is becsülettel, most is megéltünk volna tovább is békében. Nekünk nem kellett a másé! Miért nem hagytak minket nyugton? Miért vásik a foguk a mi hazánkra? Miért ölték meg azt az embert, aki királyunk lett volna? Űgy-e, az Úr Jézus azt mondta: Adjátok meg Istennek, ami Istené s a császárnak, ami a császáré. No hát, a mi jó királyunk most sokat kér tőlünk, szenvedést, nélkülözést, kitartást, vért, életet, – de adjuk meg neki! Nem a maga hatalmából kéri. Azéből, akitől hatalmát ő is kapta. Aki azt parancsolta, hogy adjuk meg neki, ami az övé. Hát ha mi most itt nélkülözünk, ázunk – engedelmességből, tulajdonképpen Isten parancsát tesszük. Neki engedelmeskedünk. Tehát török-szakad, én rendületlenül kitartok itt. Csak annyit mondok: Éretted Istenem. Ha a végén hazaviszel, megköszönöm; ha itt halok, szolgálodban haltam. Élek is, halok is királyomért, hazámért, feleségemérei, gyermekeiméért, – Istenéért.

Láttam a legények szemében, hogy jól esik nekik ez a beszéd. De magam is éreztem, hogy kiüt a meleg az arcomon. A tisztelendő úr meg tovább ment egy árokkal. Hanem harmadnap megint köztünk volt. És ezentúl többször is. Végtelen örömmel fogadtuk. Mindig volt jó szava hozzánk. Nem voltunk már többé koppasztott verebek; ha nyakig cuppogtunk is a sárban, ha órákig gubbasztottunk is az esőben, mindjárt az jutott eszünkbe: kitartok, nem zúgolódom, hiszen istenszolgálaton vagyok.

Egyszer aztán kivertük a szerbeket erős fedezékeikből, és azok meg sem álltak Kragujeváciig. Védekeztek ugyan, de semmire se mentek.

Szerbiából aztán felhoztak minket a muszka ellen. Ha ott lent rossz volt a sarat taposni, itt meg majd megvett a tél hidege, majd leszakadt a lábam a sok hegymászásban. Hiszen vannak mifelénk is hegyek, de bizony ezek mellett csak vakondtúrások.

Itt szenvedtünk ám! Mikor a San folyón átmentünk, a jég beszakadt alattam. Igaz, hogy csak kötésig ért a víz, hanem utána félnap kuporogtunk mozdulatlanul a fedezékben, mert fő-

lőttünk a hegy tetejéről csak úgy hullt a golyózápor felénk. Csonttá fagyott rajtunk a ruha. A szomszédom, fiatal legény, a nagy puskatűzben egyre csak olvasót imádkozott az árokban, – Hej, – sóhajtott fel mellettem, – ha az én édesanyám láthatná, hogy megint tudok imádkozni! Otthon hiába kért rá . . .

Az már igaz, hogy itt mindenki megtanul imádkozni. Isten panaszára ne vegye, azelőtt se voltam gonosz ember. De itt, háborúban, mindnyájan úgy kapaszkodunk az Isten karjába, mint akit keskeny pallón vezetnek át a mély víz fölött. Elpusztított faluban ment át a csapatunk egy napon. A templom romokban volt. Csak az egyik oldalfalán maradt épen egy Mária-szobor. Látni kellett volna azt a buzgóságot, amint az egész csapat földön térdelt a szobor előtt, fejünk fölött meg el-elfütyült egy kó-sza golyó!

Egy éjjeli őrészen a hideg már majd megvette a lelkemet. Egész délután ütközetben voltam, most meg őrészen: hogy az éjjel vissza ne másszon az orosz, ahonnan nappal kivertük. Fogvacogva, félig dermedten húzódtam egy fa mögé az erdő szélén. Kezemben a puska, körülöttem, a messzenyúló fehér hómezőn síri csend. A hidegben a csillagok is reszkettek az égen. Ebben a nagy elhagyatottságban hazajárt az eszem. Mit csinálsz most, édes Borisom? Hát ti, kedves gyermekeim? Gondoljátok-e, hol fagyoskodik a ti apátok? Csakhogy éppen el nem ríttam magam. De megint eszembe jutott a tisztelendő úr beszéde: én most, mikor a mögöttem alvó tábor álma fölött virraszok, istenszolgálatot teszek. No, akkor nem pityeregni kell, hanem fülelni, szemtet tágra nyitni...

Mögöttem hirtelen zörrent valami. A vér nagyot szaladt az ereemben. Az erdő szélén három muszka kúszott gyanútlanul az alvó csapat irányában. Hohó! De bizony nem esztek ti ebből a kémkedésből. Puff! Az egyik már nem kel fel a hóról. A másik kettőnek épp hogy a kezét feltartani volt ideje. Bizony, ha egy hajszálat késnek a kiáltással: „Ne lőjj, matyar, ne lőjj, matyar”, a második is követte volna a komáját.

Éppen az örváltás ideje előtt volt ez. Így hát magam ki-

sértem be a két elfogott muszkát a kapitány úr elébe. – No, Somogyi, ezt bátran csinálta; ezért csillagot varrunk a galléjára; így dicsért a kapitány úr. Másnap már Gefreiter lettem. De hát mitől is féltem volna. Aznap reggel áldoztam; tudtam, hogy a nagy magányban is velem van az Úr.

Tisztelendő úr, azt az áldozást, azt a szentmisét el nem felejtí, aki abban részt vett! Pedig voltunk vagy négyszázan. Hajnalra nagy támadás volt készülöben az oroszok fedezéke ellen. Úgy volt, hogy mireánk dél felé jöhet a sor, addig tartalékban maradunk. Épp előtte este érkezett közénk egy tisztelendő úr és kihirdette, hogy holnap misézí, aki pedig akar, megáldozhatí. Hej, ha csak félannyi örömmel mennének az emberek otthon a templomba, mint ahogy mi fogadtuk ezt a hírt!

Kora reggel már hordtuk a friss fenyögallyakat egy vadász-kunyhóba, amelyik egy erdei tisztáson állott. Az orosz ágyúk dolgoztak ugyan egész éjszaka, de más irányban kerestek minket, így hát nyugodtan díszíthettük a kis kecskelábú asztalt oltárnak. A vadászlak ajtaját leszedtük, hogy minél többen láthassuk a misét.

Mise előtt a tisztelendő úr beszédet tartott. Még most is tudom, hogyan kezdte: „Maradj velünk, Uram, mert esteledí, s lehanyatlott már a nap .. .” Pedig gyönyörű téli reggel volt. A hatalmas fenyőfák, amint roskadoztak az éjjel hullott friss hó terhe alatt, mint óriás gyertyaszálak állták körül a kunyhót s benne az oltárt. Köröskörül minden vakítóan csillogott. A havas bérctető, a fák csúcsa ragyogó fehérségben tündökölt. A nap éppen felbukott az egyik hegy mögöl. De azért elértettük, mire mondja a tisztelendő, hogy esteledí. Négyszáz közöl, kik ítt állunk, ugyan mennyien lesznek estére még életben? . . .

Aztán kioktatott beszédében, hogy mindnyájan bánjuk meg bűneinket. Könnyezve mondtuk el hangosan a gyónási imát, ő pedig magasra emelt kézzel keresztet vetett reánk s feloldozott.

Aztán jött a mise, az áldozás. Ó, hogy én ebben részt vehettem! Hosszú sorokban térdeltünk a havon a kunyhó előtt. A tisztelendő úr megfogta az áldoztató kelyhet, felénk fordult, ke-

zébe vette a szentostyát: „Uram, nem vagyok méltó . . .” Úgy *éreztem*, hogy otthon vagyok. Otthon térdepelek a barátok templomában, mellettem a Boris, előttem a legnagyobb fiam ... A tisztelendő úr pedig elindult az oltártól. Sorban odalépett mind-egyik elé ... A hó ropogott a talpa alatt . . . Az ágyúk iszonytatóan bömböltek . . . Ő pedig csak ment embertől emberhez, vitte az Urat. Odatette az ajkamra is. „A mi Urunk Jézus Krisztus szent teste őrizze meg lelkedet az örök életre ...” Bumm! Az Áment nem hallottam. Valami 18-as orosz gránát csapott le a közelben.

Hát, tisztelendő úr, ezek az emberek mentek két óra után rohamra. Nincs az a hatalom, ami ennek ellenálljon! Mint zúgó fergeteg rontottunk a muszka lövészároknak. Én csak egyre kiabáltam: Látjátok, ott a muszka . . . fiúk, rajta . . . hurrá ... ne hagyjátok a hazát.. . segíts, Uram, Jézus! Se puskát nem hallottunk, se drótsövényt nem láttunk, csak előre, előre! Erre az orosz hátat fordított s ő is csak azt mondta magában: előre, előre ...

Most ránéztem a betegre. Egész tűzbe jött. Sápadt arcát a lelkesedés lángja pirosította. Karját magasra tartotta, mintha most is kommandírozna. De a hangja nem bírta tovább. Egész csendesen folytatta.

– És most itt vagyok. Tegnap mellbe lőttek. Négy óráig feküdtem a havon, nem tudtam jól elállítani a vérzést. Mikor rám akadt a szanitécpatrul, csupa vér volt körülöttem a hó. Érzem, nem leszek már én jobban. De hiszen nem félek a sírnak ráboruló éjszakájától. Annyiszor néztem már szembe a halállal; most aztán, hogy vége az istenszolgálatnak, tiszta lélekkel állok számadásra. Hiszen nem gondoltam én, hogy a golyó nem fog engem. Csak mikor láttam a csaták után, mint jár a tábori pap a harctéren, odahajol minden elesettre, lesi, van-e még élet benne, – olyankor mindig csak azt kértem az Istentől, hogy utolsó órám on én is megcsókolhassam a keresztet. Aminek oltalmába ajánlott az én jó feleségem.

Ha valakit sajnálok itthagyni, ő az, meg az én drága csa-

ládó. Írja meg, édes főtisztelendő úr, annak a szomorú asszonynak, hogy a kereszttel ajkamon halok meg. Mennyivel nyugodtabb lesz szegény! És írja meg, hogy utolsó lehelitemig reájuk gondoltam. Reád, jó Borisom, kivel tizenkét évet éltem szeretetben. Most az Úr magához szólít. De édes párom, nem búcsúzóim örökre. Odaát várlak téged. Ha búslakodol is utánam, ez vigasztaljon meg. Nem is kérlek, hogy szeretettel viseld gondját a gyermekeknek. Hiszen tudom, özvegységemben úgyis ők lesznek egyetlen örömed. Három kis árvámat csókold meg még egyszer helyettem. Ami kis vagyontát együtt szereztünk, szűkösen megélték belőle. Ahányszor kimentek a kis szőlőnkbe a Szépasszonyvölgyben, álljatok meg egy pillanatra a kis kápolna előtt. Mondjatok értem egy Üdvözlégyet azon a helyen, ahol esténkint, munkából hazatérve, annyiszor imádkoztuk az Úrangyalát.

Édes Sanyi fiam, neked is üzenek valamit. Most már te leszel a helyettesem a két kisebb öcséd előtt. Eddig sok örömem volt benned. Maradj továbbra is az én iparkodó, becsületes fiam, hogy ha megnősz, emelt fővel nevezhesd magad egy hős magyar apa fiának. Amiben csak tudod, segítsd a te jó anyádat.

Nektek, kis Boriskám és Andrisom, mit üzenjek? A ti kis szívetek még nem érti meg, miért sír fel anyukátok e levélre. Édes csöppsegeim, a mi jó Istenünk áldása legyen veletek életek minden percében. Tisztelendő úr, ha meghalok, vegye le sapkámról a Mária-érmét, amit bevonuláskor kaptam, galléromról meg a csillagokat; az én kis Boriskám hadd viselje nyakán ezt az érmecskét, Andris meg hadd játszadozzék el azzal a két csillaggal. Kedves tisztelendő úr, nagyon kérem, írja meg mindezt haza, ha meghalok. Úgy-e, megígéri, megírja ...

Szegény betegnek végigsimítottam homlokát. Csak úgy gyöngyözött rajta a veríték. Arca égett ugyan, de láttam, nem az egészség tüzeitől. Magam is mélyen megindulva szóltam hozzá:

– Ígérem, édes jó barátom, mindent megírok. Addig is bízunk a jó Istenben; majd meglátjuk holnap, hátha könnyebben is lesz.

Másnap reggel első látogatásom neki akartam szólni. De annyi új, nehéz sebesültünk érkezett a tegnapi harcból, hogy dél lett, mire fölkereshettem.

Halovány arccal, csendesesen lélegezve találtam. Hallottam az ápolótól, hogy egész éjjel forgolódott, nem aludt. Megérintettem a homlokát. Nehezen, bágyadtan nyitotta ki szemét. Üvegesedő tekintetéből láttam, hogy utolsó óráit éli. Szóltam hozzá:

– Édes barátom, megint eljöttem. Nem ismer? Nézze, én vagyok a tisztelendő úr. Az éjjel én voltam magánál. Megkért, hogy írjak haza. Nem emlékszik?

Mintha az öntudat egy villanásra visszatért volna lelkében. De nagyon figyelmem kellett, hogy megértsem elhaló szavait.

– Úgy-e, megírja? Megírja . . . Boriskám, édes. Látod, ott jön a muszka . . . jönnek ... ne hagyjátok, fiúk ... ott van a . . . ott... ott. .. ne hagyjátok a hazát. . . Boriskám . . . Uram Jézus . . . Jézus . . .

Ez volt az utolsó szava. Szemét lecsukta. Még félóráig meg-megemelkedett a melle, csendesesen, egyre lassabban. Délután fél-kettőkor meghalt.

Másnap eltemettem a sztavnai gör. kat. temetőben, egy dombon a kis falu mellett. Nem messze a magyar határtól, de legalább mégis magyar föld alatt pihen, ki a magyar hazáért ontotta véré. Sírját a 18-as számmal jelöltem meg.

Ahogy pedig a temetésről hazajöttem, belekezdtem e levél megírásába, hogy ígéretemnek minél előbb eleget tegyek.

Érzem, mily szomorú hírt visznek haza e sorok. Hiszen egy család vesztette el legnagyobb kincsét, amit e földi életben pótolni nem lehet. És mégis úgy gondolom, hogy oly buzgó keresztény család, mint amilyenek a megboldogult előadásából ezt a családot ismerni megtanultam, nem szorul emberi vizsgálatásra.

Hogy sírni fognak utána, jól tudom. Sirassák is meg, megérdemli. De az özvegyi fájdalmat bizonyára enyhíti és megdicsőíti az a tudat, hogy a Seregek Ura „istenszolgálatnak” fogja tekinteni férjének a haza oltárán kibuggyant véré és megtisztult hősi lelkét bizonyára szeretettel fogadja magához az a Megváltó

Jézus, kinek nevével ajkán távozott a világból. Mihelyt alkal-
mam lesz misézni, én is szentmisében fogom kérni Istent, hogy
hű katonája lelkét engedje minél előbb országába, vigasztalja
meg özvegyét, terjessze ki áldó kezét a három apátlan árva fölé
s az ügyet, melyért hősi férje életét adta, vezérelje diadalra. Az
említett Mária-érmecskét és a két csillagot itt küldöm a levélben.
Őrizzék a gyermekek e drága ereklyéket áhítatos kegyelettel.
Egy fényképet is tettem a levélbe; a sztavnai temető van rajta.
Ura balról a második kereszt alatt nyugszik.
Isten óvja, védje a mi édes hazánkat!

A 4/4. sz. tábori kórház lelkésze.

Élet a front mögött.¹

Északi harctér. 1915. március.

Kora reggeltől sötét estig meneteltünk. Déltájban kavargó,
táncoló hóesés ért utói a gyönyörű fekvésű erdők között s hűsé-
gesen kísért végig utazásunk céljáig, az Ung folyócska partján,
méltóságteljes hegyek lábánál meghúzódó nyomorult kis rutén fa-
lucskáig. Az orosz már néhány nap előtt kivonult belőle. Vala-
hogy megneszelte, hogy csapataink komolyabb erővel jönnek s
jobbnak látta kereket oldani. A kezük nyoma azonban ott maradt
az egész falucskán. Pizok és szemét, ezek daktiloszkópiai bizton-
ságú tanúi az orosz tanyázásnak.

Érdekes megfigyelni az ilyen visszafoglalt falvac-
kák újra ébredező életét. Mint mikor a keményre fa-
gyott téli földben álmodozó primula-gyökerek az első tavaszi
fuvalomra mozogni kezdenek a föld alatt s napról-napra maga-
sabbra emelik fejecskéiket az éltető napsugárban, úgy tér vissza
lassacskán az élet a felszabadult falvak kihalt utcáiba. Néhány
óraig teljesen kihalt a falu. Az ellenségnek hátvédje is kivonult

¹ Megjelent az „Élet” 1915. április 18.-i számában.

már, a mieink még nem érkeztek meg. Akik az orosz uralom alatt is itt maradtak, földönfutó szegény ördögök, kiknek igazán nincs semmi féltlenivalójuk s alacsony deszkaházacskáikon kívül nincs hová fejüket hajtaniok. Az oroszok elviszik utolsó élmüket, is, de nem bántják őket. Pár óra múlva azután bevonul a mi katonaságunk. Egy-kettőre zsúfolásig megtelnek az apró viskók. A lakáskészítőknek első nap sincs nagy választékuk; akik másnap érkeznek, már örülnek, ha tető alá jutnak; a még későbbiek már szívesen megelégszenek egy-egy pajtával is.

Mi már ilyen még későbbiek voltunk. Amint megérkezésünk percében a metsző téli szélben dideregve fagyoskodtunk az útszélien, szinte szerettünk volna pillanatra elgondolkozni, mily jó is lehet otthon a meleg szobában; a tagjainkat átjáró zimankós szél azonban figyelmeztet a ma még reánk váró komoly feladatra: lakást keresni éjszakára a megtömött faluban. Lakást, de hol? Háborúban szinte előbbrevaló a ló, mint az ember. Fő, hogy a ló tető alá jöjjön, az ember majd csak el lesz reggelig a tűz mellett, így tehát majdnem minden valamire való fedett helyiségből istálló lesz. A vasúti épületben, ahol betegtovábbító állomást kell berendeznünk, lovak kopognak-dobognak. Váróterem, főnöki szoba, jegypénztár – lóval tele. A jegyváltó ablak mögött, hol a pénztároskisasszony szokott állani, nagyfejű ló pislákol kifelé. A görögkatolikus paplak ablakfélfáit lovak rágcsálják jóízűen, amelyek az elmenekült pap szobáiba vannak bekötve. Sőt a zsinagóga ablakaiból is megelégedett bólongatással üdvözik a bekötött lovak az úton elhaladókat. Mindenütt ló, ló. Itt persze, hiába jártunk fel-alá, a szegény faházak között nem volt nagy választék. Végre is örülnünk kellett, hogy egy hattagú rutén család befogadott négyünket füstös és kevésbé higiénikus szobájába s a kemence padkáján melegben tölthettem az éjszakát. Nem a tetején; ott a rutén nagymama és nagypapa aludtak.

Másnap már hatunknak mégis csak került egy szoba, hol állandó tanyánkat felütöttük. Nem jutott ugyan mindegyikünknek különbejáratú szalmazsákra hely, de ma már egész kényelmesen vagyunk; köröskörül falbavert bajoneteket használunk szaba-

dalmazott, helyet el nem foglaló ruhaszekrények gyanánt. Az egyik kitört ablakot teljesen bedeszkáztuk. Eleinte csak szénával dugtuk be az ablaküveg helyét, de kénytelenek voltunk a főnti radikális eljáráshoz folyamodni, mert bizony reggelre a Kárpátoknak valamennyi hidegsége a szobánkban tartott kongresszust.

A katonasággal lassacskán visszatért az élet is a faluba. Néhány nap múlva már gócpontja lesz az e vidéken táborozó csapatoknak, melyekhez végeszakadatlan érkeznek az új erősítések. A csapatok mögött meg, mint árnyék az ember nyomán, ott zörögnek-görögnek a beláthatatlanul hosszú trénozlopok. Ezeknek már igazán nem jut *tető*; se lovaknak, se embereknek. Nagy négy-szögalakban állnak le az út mellett a mezőre s messze köröskörül, amíg a hegyek s a kis folyócska útjukat nem állják, százával sorakozik szekér szekér mellett. Este azután fantasztikus tüzek gyúlnak ki a tréntáborban szerteszt s a lobogó lángot tipegve-topogva, karjukat lóbálva ugrálják körül a fagyoskodó emberi alakok, a civil kocsisok, kik vérrel talán nem áldoznak a hazának, de a szenvedésből szintén bőven kiveszik a részüket. Januári s februári éjszakákat szabadban tölteni nem nagy élvezet. Kezük feje, lábuk ujjja szinte megég a tűzben, mialatt a hátukat fagy borzongatja. A tüzelőanyag meg egyre fogy. Jól utána kell nézni. Már alig van az út szélét védő karókból is valami. Végre is bevágják a baltát egy gazdátlanul álló faházba s volt-nincs, egy-kettőre kevesebb házszám van a faluban.

Nemsokára hosszú sorokban érkezik meg a munkásosztag is; utakat javít, fedezékeket ás, sírokat készít. Szállást a görög-katolikus templomban kaptak. Batyujuk, cókmojkjuk nappal sorbarakva a fal mellett, csak egy-két betegjük marad „otthon”. Holmijukat – míg ők munkában verejtékeznek – egy szál katona őrzi. Éjjelre azután megtelik velük a templom. A sekrestyébe azonban már nem juthatnak; ott valami katonai iroda ütötte fel tanyáját. Sajnos, hogy a háború nem kíméli a templomokat sem. Viszont el kell ismernünk, hogy mikor hirdetemnyem megjelent a templom ajtaján, hogy „holnap, vasárnap reggel 9 órakor római katolikus istentisztelet,” azt kellő tisztelettel respektál-

ják s vasárnap reggel szorgos söpréssel igyekeznek az istentiszteletra előkészíteni a golyóktól meglátogatott kis templomot.

A legelsők, kik visszatérnek az elmenekültek közül, azok, kik valószínűleg legelsők voltak a futásban is. Alig neszelik meg, hogy tisztább a levegő, egy reggelen hatalmas ládákkal megrakott parasztszekér áll meg az úton s két-három pajeszos-kaftános gazdája megnyitja a szekér tetején az első boltot. Másnap még két új kocsi érkezik új szalonnával, új narancsokkal s új pajeszokkal. Persze azért „holló hollónak ...” s a konkurrencia ellenére is megmaradnak a horribilis árak. Egy szelet csokoládé 40 fillér, 1 koszorú füge 1 korona, de a harmadik katonának már 2 korona. Ez még csak hagyján volna. De hamarosan megnyílik az egyik ház ablakában az első korecsma is. Itt aztán nagyban megy az üzlet. A katonák között ott szoronganak a vézna, sápadt rutén gyermekek is a pálinkásüveggel, amit már oly epedve vár otthon az apjuk a piszkos, férges szobában, a kemence tetején. A katonák pedig versenyt kérnek, könyörögnek, „kisaszszony”-ozzák a kimérést végző hebron rózsáit, csak nekik mérjen már.

Szegény, jobb sorsra érdemes rutén népnek ezek a megölői. Oly szomorúsággal telt el a szívem, mikor egy ártatlan kis rutén fiúcskával beszédbe elegyedtem.

– Tetszik tudni, mikor idejött a kocsmáros, ilyen volt e! (Hétrét húzza össze vézna kis testét.) Nem volt neki csak egy tehene, annak sem volt farka. Az apám vett tőle lisztet hitelbe, megadta a pénzt, bepörölte, elvették a földünket. A többi emberrel is így volt. Most ez a föld itt mind az övé – mondja, széles gesztussal bekerítve az egész vidéket.

A falu élete még egyre élénkül. Már itt állanak a tábori pékek hatalmas sátrai is; kemencéik vígan ontják a füstöt magukból. Amott öblös kazánokat állít fel a „Verköstigungsstation”, hol az átvonuló csapatok kapnak meleg ételt. Legforgalmasabb azonban a vasúti állomás. A vonat most még csak eddig jár, itt van a csapatok részére a „Fassungstation”. Ide járnak trénjeink minden szükségésért. Szekerek, teherautók, municions kocsik egy-

más hátán szoronganak zürzavaros kiabálásban. Százezer kornak vannak itt felhalmozva. Minden, amire a seregnek szüksége van. Meleg fehérneműk, báránybőr mellények, magasszárú csizmák, sárcipők ezerszámba, zsáklisztek hatalmas halomban, konzerves ládák, szöges dróttekercesek, kockacukros ládák, kétszersült, kávé, kis ásók, spranellek, hordóborok, uborka, tarhonya egymás mellett hatalmas rakáson, mellettük meg a sok üres kocsi, mely mind várja a maga porcióját, hogy kivigye a fronton fázó, didergő csapatok közé.

A hosszú kocsisorokból hol itt, hol ott virít ki egy-egy szék oldalán a vöröskereszt. Ezek sebesülteket, beteget hoznak a segélyhelyről s kötőzhelyről a betegszállító állomásra. Amíg a hó tart, ügyes szánokat is rendeztek be a nehéz sebesültek szállítására. Dideregve, fázva, lerongyolódott, bepizkolt ruhában érkeznek idei fiaink, kik oly ragyogó egyenruhákban, büszke vidámsággal indultak el hazulról. Meleg ételt kapnak, egy éjszákára kipihenik magukat, akiknek kötése átvért, új kötést kap. Másnap azután nagy örömmel ülnek vonatra. Betegágyra mennek ugyan, de mégis – hazafelé.

Egy-kettő azonban sokszor lemarad közülök. Állapotuk oly súlyos, hogy a továbbszállítást nem bírják ki. Emberi tudomány rajtuk már nem segíthet. Messze az otthontól adják vissza hősi lelküket Teremtőjüknek. A falu melletti dombtetőn pedig egyre szaporodnak a fenyőszálakból kezdetleges, naiv egyszerűséggel összerótt, de a környezethez oly bájos szépséggel simuló magas fakeresztek, melyeket a katolikus vallás tűz nyugovóra tért gyermekei sírja fölé.

Egyszer azután a távoli ágyúdörgés egészen megszűnik. A nagy forgalom csökkenni kezd. A falu megszűnt végállomás lenni. A trén tovább megy. A felrobbantott viadukt elkészült. A vasút is tovább megy egy állomással. A lapokban pedig megjelenik a Höfer-jelentés: „Csapataink az orosz szívós ellenállását megtörve, az Uzsoki-szorosnál nagy haladást tettek előre.”

A visszahódított Galiciában.¹

Északi haretér. 1915. július.

– Egy koszorú füge: 2 K 40 fillér.

Ennyit kértek érte Stryjben, a visszahódított 30.000 lakosú városban. A többi élelmiszer árát tessék ehhez szabni és akkor meggyőződhetünk róla, hogy Galiciának azok a lakosai, akikről nálunk legkevésbé előnyösen ismerik ezt a vidéket, a háborúra sem akarnak ráfizetni. Az orosz uralom alatt kissé össze kellett húzni magukat. Most aztán rajtunk akarják behozni a veszteséget. Turkán különben azt hallottam, hogy túljártak ők az oroszok eszén is. Tudvalévőleg a rubel számára igen magas árfolyamot állapított meg az orosz uralom. A körülbelül 2 K 50 fillért érő rubelt 3 K 33 fillér értékben kellett elfogadni. Hanem milyen könnyen kifogtak ezen a boltosok! Mondjuk, hogy egy kilogramm cukor ára volt 1 K 24 fillér.

– Kérek egy kilogramm cukrot.

– Igen, kérem, mivel tetszik fizetni? Osztrák pénzzel vagy oroszsal?

– Orosszal.

– Igen, kérem. Tessék. Fél rubel. (Ez tényleg megér 1 korona 24 fillért.) Így tehát az orosz parancsnak is eleget tettek, viszont a boltosok is megkapták a maguk pénzét. Az orosz pénzzel fizetőknek egyszerűen magasabb árat számítottak fel.

Most aztán, hogy poros, fáradt csapataink vonulnak át az utcákon, hatványozott erővel tör elő az oroszok alatt bizonyára kezetekbe szorított kereskedői ösztöne ennek a népfajnak. Minden tíz esztendő s Mojse és Slojme mozgóboltot nyit. Néhány narancscsal, pár skatulya gyufával s egy-két tábla csokoládéval kezükben, csapatosan lepik el az utcákat s tolakodva kínálják maszatos árúikat. Arról nem is szólva, hogy ha állva maradsz a járdán, már válladon érzesz egy gummiköpenyt s mögüle szelíd nyájassággal köszönt a mögötted lévő ruhásbolt gazdája: Kitűnő! Mintha

¹ Megjelent az „Élet” 1915. augusztus 8.-i számában.

csak a nagyságos úrra szabták volna! . . . Sőt Lembergben egész csomó használt orosz tisztí kardbojtot ajánlgat egy apróság tisztjeinknek: Bitte, Trophéen zu kaufen . . .!

Most már nemcsak magyar zászlót szabad kitenni, hanem itt is, ott is magyar felírások kerülnek a boltokra. Az első napon még azt írja ki a borbély: *FODRÁZ*. Valaki figyelmezteti, hogy hiányzik egy „s” betű. Azám, de a papírral takarékoskodni kell, új felírást nem készíthetnek, hát közbeszorítanak egy kis „s” betűt és másnap már így mutat a felírás: *FODRÁSZ*. Máshol meg azt olvassuk, hogy *Tejczarnok* (a lengyelek t. i. a „cz”-t „cs”-nek ejtik).

Nincs érdekesebb látvány itten, mint egy alig pár napja felszabadított városka főterén, a Ryneken (Ringplatz, piactér) félrehúzódva szemlélni az ott folyó mozgalmas életet. Oda verődik össze az egész város. Kisebb-nagyobb csoportok tárgyalják a felszabadulás örvendetes eseményét. De örömük még nem teljes: belevegyül még annak a, szinte babonás rettegéssel félt eshetőségnek keserősége: jaj, mi lesz, ha megint visszajönnek az oroszok! Mihelyt egy kissé erősödik az ágyúörgés, mihelyt valamicske kis nyugtalanító hír kel szárnyra, mint riadt hangyaboly bújik össze, zsidong, gesztikulál a sok kaftán a Rynek-en.

Tévedés volna azonban azt hinni, hogy az orosz uralom alatt épen csak a zsidók szenvedtek volna. Tömérdek szenvedést viseltek el mások is; még pedig olyanok is, akik nem vagyonuk megmentéséért s nem szegénységük miatt maradtak meg az elfoglalt területeken (hiszen a tehetős zsidók jórészt elmenekültek), hanem pusztán azért, mert állásuk, lelkiismeretbeli kötelességük oda kötötte őket. Itt elsősorban a katolikus papokra gondolunk, akiknek szenvedéseiről – tudunkkal – nem nagyon emlékeznek meg a „saját tudósítók”, mert a papok nem szeretik világgá dobolni, amit a híveikért elviseltek. De mikor lépésről-lépésre látjuk itt hősieis nélkülözéseiket, kötelességünknek tartjuk előttük meghajtani az elismerés zászlaját.

Egy májusi péntek délután értünk Turkára, a magyar határ felé legközelebb eső városba. Az utolsó orosz patrull előző nap

hagyta el a várost. De mily állapotban! Felrobbantott vasúti viadukt, még füstölgő hidak! Nagyobb házak közül alig maradt épen csak néhány is. S a töméntelen leégett fal s ház fölött mint engesztelő jel emelkedett égnek az épen maradt csinos római katolikus templom tornya. Gondoltam magamban: Itt is ki tudja, mikor lesz megint istentisztelet! Mily kellemes volt csalódásom, mikor estefelé láttam, hogy egyik-másik házból itt is, ott is, előbújik egy-egy itt maradt lakos és tart a templom felé, a templomban pedig, az alig visszafoglalt város templomában, felhangzik a májusi litánia örökszép dallama. Meglátogattam a papot. A plébánián minden szertehányva. A tisztelendő urat ingremellényre vetkőzve gyalupad mellett találtam. Valami székfélét faragott magának. Úgy-e, gondolhatjuk, hogy nem volt valami rózsás helyzete neki sem az oroszok alatt; mikor ő maga a sok bezállásolt vendég miatt inkább nem is lakott a plébánián.

Egy másik városkában, Mikolajowban meg oly őszinte örömmel újságolta nekem a plébános, hogy mikor két tehenét és két borját el akarták vinni az oroszok, az egyik borjú kiszabadította magát, elszaladt, így legalább most van egy borjúja.

Stryj mellett van egy kis falucska: Zawadow. Határában elkeseredetten tartotta magát az orosz. A mellette lévő erdőcskében olyan tölciséreket vájtak gránátjaink, hogy lovasember kényelmesen eltűnhet bennük. Amerre a szem csak néz, derékban letört óriási fák, feltúrt földek, leégett falvak. Zawadow is inkább csak *volt* már. Templomának még a helyét is nehéz megtalálni. A földön cserepek, romok közt heverő egyetlen vaskereszt mutatja, hogy nemrég itt még Istent dicsérték az emberek.

– És főtisztelendő úr itt volt az egész rettentő küzdelem alatt? – kérdezem a plébánia udvarán a görög katolikus plébánost.

– Hová mentem volna? A szegény emberek, mikor a házuk égett, ide futottak hozzám. Itt szorongtak az udvaromon.

Különben az oroszok csak arra vártak, hogy egy pap elhagyja helyét, vagy bármi ürüggyel elvihessék onnan. Rögtön

beültették a görögkeleti pópát, aki azután megkezdte a térítést. Stryjben magában hat pópa volt így „tartalékban”.

Külön fejezetben kellene megírni a kulikovi katolikus pap kálváriáját is. Görög katolikus kollégáját az oroszok elvitték, mert nem akarta derekát beadni s orosz pópát küldtek a nép nyakára. Ez aztán megkezdte a térítést. Orosz iskola is nyílt meg. Itt azonban csak énekelni tanultak a gyermekek, s miniatűr kozák pikákkal a kezükben énekelve járták be a városkát. Egy alkalommal eljött gróf Bobrinszky, a kormányzó is. A városháza előtt beszédet intézett a lakossághoz.

– Nem kényszerítünk senkire új hitet. Amik akartok lenni, azok lesztek. Ha akartok, katolikusok maradtok, ha akartok, pravoszlávok lesztek. Szavazzatok.

Úgy látszik, a szegény, egyszerű nép már meg volt dolgozva. Felhangzott a szomorú kiáltás: Pravoszlávok leszünk! Sajnos, nemcsak egy faluban történt meg ez a hithagyás, a galíciai orosz uralom egyik legszomorúbb emléke.

Hanem elközelgett ide is a megváltás ideje. Lemberg felmentve! Kulikov pedig nem messze van Lembergtől északra. Tényleg egy napon kivonul az orosz katonaság, s már csak négy kozák marad a városban; majd ezek is távozni készülnek. Ahol amit érnek, rabolnak, fosztogatnak. Megállnak a plébánia előtt is. Egyik kint marad a lóval, a többi rátámad a papra: Ide a pénztárcádat! Az öreg pap átadja s ijedten szalad a templomkertbe, onnan futva tovább, míg valahol elrejtőzhetnek. A kozákok tovább végzik munkájukat a plébánián talált menekülteken: Látjátok, elszaladt a papotok. Te fizetsz érte egy aranyórárt, te fizetsz érte pénzt. .. Mikor elvégezték munkájukat, még lenéznek a pincébe is. Éppen hozzák fel a bort, mikor az utcán megjelenik az első német őrszázados s a következő pillanatban két kozák vérében fetreng a plébánia kertjében. S most jön a legszebb fordulat! A plébános előjön és gondozás alá veszi, eteti azokat, akik az imént pénztárcáját vették el tőle . . . Mese, mese, mátká ... gondolná az ember, ha egy tisztas öreg papnak egyszerű szavai nem garantálnák az esemény igazvoltát.

Erre a sokat szenvedett népre, erre a megpróbált ország-részre virradt fel a szabadulás napja, a mi győzelmesen előrenyomuló offenzívánkkal. Hej, de mikor lesz itt a régi élet megint? A földek hosszú árkokkal vannak össze-vissza túrva; sáncok, földhányások emelkednek körülöttünk, négyszeres-ötszörös drótkerítések futnak hegynek fel, völgybe le. És mindenfelé kisebb-nagyobb dombok, s rajtuk fakereszt. Közvetlen az uzsoki szorosban, alig pár lépésnyire a határtól egész kis orosz temető-keletkezett a friss sírokból. És ahogy ettől kezdve megindulunk Galícia belsejébe, egy-egy fordulónál, az út mellett, búzatábla közepén, útkereszt tövében, templom kertjében, parkok csendes árnyában, erdők szélén ... mindenütt sírkereszt, sírkereszt. Az egyikén német sisak .. ., a másikon a keresztágak végébe egy-egy hegyes töltény besúrva . . ., némelyik síron egész hosszú felírás, a másikon semmi, még nevét sem tudják az alatta nyugvónak.

Ahonnán az oroszok visszavonulnak, rombolnak rabolnak, gyújtanak. Tömérdek faluból, egész csomó kisebb városkának Rynek-jéből, ahol a legszebb házak szoktak állani, csak égbemeredő, kormos, füstös falakat találunk. Turka, Mikolajow, Szczerzec, Kulikov, Mosty Wielki... hosszú, hosszú lista. Egy este, amint sátrunk előtt ülünk, a láthatár piroszlani kezd. De nem úgy, mint az égő falvak tüzét szoktuk látni. Ez a tűz szabályosan erősbödik, majd alábbhagy. Hol felvillan, hol elgyengül. Másnap, harmadnap még mindig látszik a tűz. Amint közelebb jutunk, hatalmas füstgomolyt is ki tudunk már venni: Drohobicz mellett égnék a borislawy nafta források. Az oroszok ezeket is felgyújtották. Heteken át égett e rettenetes tűz, s mintha pokol nyílt volna meg, ontotta magából a piszkot, kormot. Kilonémeterekre körülötte minden falevél, minden fűszál, az utak, a háztetők, a mezők, a vizek tükre ... mind-mind vékony, fekete koromréteget öltött magára. Szomorú feketeség ... És mégis, amint elhaladtam a tüzes források alatt és a szél nagy gomolyagokban hordta szét az égő petróleum kormát, eszembe jutott, hogy ez az óriási gyászlepel – hála a Seregek Urának – nem a nu koporsónkra készül.

Háborús képek,¹

Északi harc tér. 1915. nyár vége.

Miképen esett meg, miképen nem? – elég az hozzá, hogy galíciai menekülésünk közben egy teljesen ép városkára is akadunk. A Rynek nincs leégetve, a temploma sértetlenül áll, a lakosság csak úgy hemzseg az utcákon, – egészen elütő városkép azoktól, amiket a kivonuló orosz mögött látni megszoktunk. Igaz ugyan, hogy ezért a háborús ritkaságért, amit békében Warez városka név alatt ismert, aki ismert, egész Galíciát át kellett utaznunk. Itt azonban, közvetlen az orosz határ szélén (a határ a városka temetője alatt húzódik), megadatott végre nekünk, hogy egy hamisítatlan pillantást vethessünk a híres tartomány ghettóvilágába. Örökösen csak leégett romok közt járva, fogalmaink hiányosak maradtak volna, ha nincs meg a „szerencsénk”, hogy most végre betekinthezünk egy feldúlattan városka életébe is. Íme a pillanatkép: a piactéren nyüzsgő-mozgó embertömeg, a különös, tornácos házakban összezsúfolt nagyszámú család, kis kaftános s pájeszos fiúk kergetőznek a házak előtt, nagy kaftánosak s nagy pájeszosok kereskednek utcahosszat, minden jóval (még szalonnával is), emellett pedig, amerre a szem csak ellát, jobbra és balra, házak előtt s házakban, ruhákon és embereken piszok, szemét, zsírfolt, elhányt ruhadarabok, foszlányok, papírok, szemét, szemét. Mikor a katonaság kiér innen, s rákanyarodik az országútra, jó nagyot szippantanak a legények a tiszta levegőből.

* * *

Mi tagadás benne, voltak árulók is az oroszoktól megszállott területeken, akik tárt karokkal fogadták az őket megváltani akaró orosz győztes „testvéreket”. De ah! Mily keserves kiábrándulás lett osztályrészük, mikor a győztes testvérek őket is beállították a kíméletlen munkába. A *visszavonuló* testvér pedig többé egyáltalában nem tekintett ruszofilra, vagy nem ruszofilra, hanem

¹ Megjelent az „Élet” 1915. október 3.-i számában.

annak lovát nyergelte fel s annak marháját hajtotta el, akiét érte. Rendesen elérte mindkettőét.

Különben hogy hogyan festett volna az orosz felszabadítás, Lemberg híressé vált kulcsában, Mikolajowban kapott ízelítőt egy odavaló német nyelvű bognármester, akinek hét-nyolc rubel értékű kocskerékért e szavakkal fizettek három rubelt: „Vagy akarsz inkább huszonöt kancsukát? Azt hiszed, még most is osztrák vagy? Most már orosz alattvaló vagy! ...” A visszavonuló oroszok saját országukban is felgyújtották a falvakat. Föltétlen szigorú parancsot kaptak rá. Az orosz tisztviselők előtt azonban a legszigorúbb parancsnál is hatalmasabb úr – baksis. Az oroszországi Grubieszow lakosai előtt tehát ekkép szólalt meg a kerületi főnök:

– Tudjátok, milyen parancsom van. De ha minden házért adtok 20 rubelt, a falu nem fog leégni.

És Grubieszov még ma is megvan.

* * *

Messze távolban megszólal valahol egy cséplőgép. Vagy talán vízimalomnak elvesző zakatolása. Nem lehet tisztán kivenni. Ki tudja, milyen mesziről hozza a hangot a röpke szellőszárny.

Most azonban a hang már erősebb, és most már mindnyájan az eget nézzük. A tiszta, kék eget, amelynek azúrkékjét nem szakítja meg egyetlen felhőfolt sem. Semmit sem látni, csak végtelen kékséget, de a kék ég mélyéből egyre erősebben bűg elő az ismerős berregés. Még mindig nem látja egyikünk se, de mindegyikünk tudja, hogy repülőgép közeledik.

Vége a legélesebb szem észrevesz egy fekete pontot a hanyatló nap vérvörös függönyében. Mintha épen most lépne ki a tüzes kulisszák mögül. Alig lépett elő, máris mindnyájan észre vesszük. Felénk tart. Mint kiterjesztett szárnyú sas, komoly méltósággal kattog épen már fejünk fölött a nagy madár. Lombos fa alá húzódunk. Nem veszi ki szabad szem, miénk-e a gép, vagy orosz, nekik meg ott fenn jó látószerszámaik vannak, hát nem árt kissé elővigyázatosnak lenni.

Hanem mindjárt megtudjuk messzelátó nélkül is, hogy a németek fekete keresztje van a madár szárnyára s farkára festve. Alig hagy el minket s fordul az erdő felé, amely mögött az orosz állások vannak, egyszerre kis fehér felhő terpeszkedik szét a gép alatt. Még rá sem érünk gondolkodni, hogyan került a tisztá égre hirtelen az a felhő, már jobbra is, balra is pukkadnak a repülőgép körül többi fehér társai.

Az oroszok lövik a német repülőket.

A földről pedig ezernyi katonaszem kíséri lázas izgatottsággal a rettenetes hajszát. Most. . . most majdnem eltalálta! Az első srappell-explóziókból már csak ártatlan báránnyelűk úsznak az égen, mellettük azonban egyre új meg új gomolyagokban fröccsen szét az oroszok haragja, repülőgépünk pedig – óh, hála Istennek! – még mindig a magasban kering. Az explodáló srappellek közt ők is kattogtatnak, de csak ártatlan fényképezőgépet.

A feladat megoldva, minden lemez elfogyott, a gép egyet kanyarodik s elindul fejünk fölött – hurrá! hurrá! – hazafelé! És mire a nap alábukik, messze a frontunk mögött, sejtelmes suhogással ereszkedik alá a hazatért gépmadár.

* * *

Alkonyatra hajló szombat este. Az erdő szélén nagy ácsolás, fadóntás, zöldág-gyűjtés; sátor készül a holnap táborigyűléséhez. Hej, van is másnap kora hajnalban olyan pucolkodás, ruha-kefélés, mintha a nagy ágyúzás itt körülöttünk legalább is az ott-honi, piros pünkösdszöveg hívatató harangszó lenne.

A háború lélektanából, a már oly régen nélkülözött, meghitt otthon vágyából, a feleségre, gyermekekre emlékező ellágyultságból s az Isten kezének közeli megérintéséből lehet magyarázni azt a szíves készséget s ájtatos buzgóságot, ahogyan katonáink a harctéren kapva-kapnak minden mise-alkalmon. Amint ott meghajtott fővel körülállják a kereket, faágakból összetákolt egyszerű oltárt, ki tudja, mily sok elfojtott panasztól, mennyi aggódó apai gondtól könnyítik meg lelküket az Isten trónjához megindult szívvel küldött buzgó imádkozásban. Mikor üres búzacserje padlásán,

elpusztított spirituszgyár pincéjében gyűjtöttuk meg a misegyertyákat, ép oly buzgalommal imádták ott is Istent, mint az illatos mezőn, fiatal erdőszélén felállított oltár előtt, ahol csendes imájkukat pacsirta és ágyúsó duettje kísérte.

Megszólal a csengő az Ūrfelmutatásra. Ezüstös csilingelésének végső pergéseit kemény parancsszavak nyelik el:

– Habt acht! Zum Gebet!

És mikor a miséző pap térdei meghajlanak a földre szállott isteni Barány előtt, a misztikus csöndben fölhangzik a zenekarból a „Zum Gebet” főséges dallama, amelynek méltóságos, szelíd akkordjai ebben a környezetben, a méhzümmögésben, madarak csacsogásában, ágyúk dörgésében ellenállhatatlan erővel kapnak a lélekbe: „Vater, *ich rufe Dich*”, „*Atyám, hívlak Téged!*”

TARTALOMJEGYZÉK.

Előszó	7
--------------	---

„Hiszek a Szentlélekben” ...

I.

Ki a Szentlélek?	25
------------------------	----

I. *A Szentlélek valóban Isten.* A) Ezt tanította az Úr Jézus, és B) mindig vallotta a kereszténység. II. *A Szentlélek jelzői:* A) „Teremtő Lélek”; a) Isten szeretete teremtette a világot, b) és rendezte, c) a Szentlélek erejével történt Krisztus megtestesülése, és d) a Szentlélek teremti a krisztusi lelkeket. B) „Az öröm és vigasztalás lelke.” C) „Az istenfiúság Lelke.” D) „A mi Nevelőnk.”

II.

A Szentlélek jelképei	36
-----------------------------	----

I. *A zúgó szél.* A) Amerre a szél jár, összedől, ami korhadt és elpusztul, ami szemét és polyva. B) Amerre a szél jár, nyomában megtisztul a levegő és felfrissül az élet. C) „Ne bántsátok meg az Isten Szentlelkét” és „a Lelket ki ne oltásatok.” II. *A nyelvek.* A) Ezek az apostolokra váró feladatokat hirdetik, B) és az Egyházban dolgozó Szentlelket. III. *Tűzes nyelvek* kiváltképpen jelképezik a Szentlélek munkáját, mert A) a tűz melegít és B) erősít.

III.

Mit ad nekünk a Szentlélek?	46
-----------------------------------	----

I. *A hit a Szentlélek ajándéka.* A) ő adja az embernek a metafizikai indítást, B) az igazi értékek felismerésére tanít, C) és újjászületé-

sünket eszközli. **II. Az erkölcsi élet a Szentlélek ajándéka.** A) Erőt ad ahhoz, hogy hitünk szerint tudjunk élni, vagy ha letértünk az útról, B) visszavezet a helyes útra. **III. A Szentlélek nélkül tehát nem megy semmire** sem a társadalmi, sem az egyéni erkölcsi élet.

„Hiszek a katolikus Egyházban”...

IV.

Mi az Egyház?..... 59

I. *Az Egyház a köztünk tovább élő Krisztus.* A) Krisztus hívta életbe, még pedig úgy, hogy B) az Egyház az ő titokzatos továbbtartózkodásává legyen köztünk. Az Egyház tehát a köztünk élő Krisztus. **II. Az Egyház Krisztus Jegyese.** A) Miért nevezzük anyaszentegyháznak? B) Mária, Krisztus Anyja s az Egyház, a mi Anyánk. **III. Az Egyház Krisztus misztikus teste.** A) „Sokan vagyunk egy test Krisztusban.” B) Tagjai vagyunk Krisztus testének. C) Nem ítélek felületesen az Egyházról!

V.

Krisztus Egyháza egy.....70

I. *Krisztus Egyházának ismertető jegyei.* A) Alkossunk tanításáról egységes, átfogó képet; B) kérdezzük, hol él ma Krisztus teljes egészében. C) Abban a vallásban, amelyik egy, szent, katolikus és apostoli. **II. A mi Egyházunk egy** A) mind hitében, B) mind erkölcsi ideáljában. C) És bár egységes a hit- és erkölcsstanunk, mégis mentve maradunk a sablon és uniformizálás merevségétől.

VI.

Krisztus Egyháza szent..... 81

I. *Szent az erkölcsi ideálja.* A) Amit tanít, a legideálisabb életszentiség. B) Vágya: megszentelni, szentté tenni az emberiséget. C) Az értéktelenek elhagyják, az értékes lelkek sóvárogva keresik Egyházunkat. **II. Szentek az Egyház eszközei.** A) Az isteni jutalom és büntetés gondolata. B) A szentségek. **III. Szentek tagjai.** A) A szentek az erkölcsi hősiesség kimagasló csúcsai, B) a nem kanonizáltak is. Dolgozom lelkemen, hogy ezáltal is szentebbé váljék Egyházam!

VIL

Krisztus Egyháza katolikus 92

I. *Krisztus Egyházának világegyháznak kell lennie.* A) így jövendölték meg a próféták, B) így tanította maga Krisztus. II. *Mit jelent az Egyház „katolikus” volta?* A) Azt, hogy minden ember számára való. B) Ennek jele a mi Egyházunk missziós energiája. C) Segítsük a missziós munkát is, meg dolgozzunk saját lelki érésünkön is! III. *Mit nem jelent az Egyház „katolikus” volta?* A) Nem jelent „nemzetköziséget”, hanem „nemzetek-fölöttiséget”, B) sem a nemzeti sajátságok megszüntetését. C) Katolicizmus és magyarság.

VIII.

Krisztus Egyháza apostoli 104

I. *Mit értünk az Egyház „apostoli” voltán?* A) Akik ma püspökeink s papjaink, azok az apostolok utódai. B) Amit a mai Egyház tanít, ugyanazt tanította az apostoli Egyház is. C) Amely szentségeket ma használunk, ugyanazokat használta az apostoli Egyház is. II. *Nehézségek az Egyház „apostoli” volta miatt.* A) Az Egyház nem kiöregedett, bár öreg is, de fiatal is. B) Az Egyház lényegében nem változott, bár nagy benne a természetes fejlődés.

IX.

„Te Péter vagy!” 116

I. *A pápaságot Krisztus alapította.* A) Erre utalt már a genezarethi halászáskor, B) ezt Ígérte meg Péternek a cezareai vallomáskor és C) ezt adta meg neki a föltámadása után lefolyt beszélgetéskor. D) Szent Péter valóban gyakorolta is elsőégi jogait. II. *Mi célból alapította Krisztus a pápaságot?* Hogy az legyen az Egyházban a legfőbb A) tanító, B) kormányzó és C) papi hatalom. III. *Így érthető tiszteletünk a pápa iránt.* A) A katolikus hívek mély tisztelettel viseltetnek a pápa iránt, B) de ez nem áll útjában Krisztus tiszteletének, sőt abból ered és ahhoz vezet.

X.

A csalatkozhatatlan pápa 128

I. *A pápai csalatkozhatatlanság Krisztus adománya.* Bizonyítják az Úr szavai: A) „Te Kéfásnak fogsz nevezetni”. B) „És erre a kösziklára fogom építeni egyházamat”. C) „Legeltesd az én bárányaimat”, D) „Könyörögtem érted”. II. *A pápa csalatkozhatatlanságát megköve-*

teli A) a hit tisztasága és B) a hit egysége is. III. A pápai csalatkozhatatlanság nem jelenti, A) hogy a pápa mindenben tévedhetetlen, sem B) hogy a pápa nem vétkezhetik.

XI.

A pápa töviskoronája..... 140

A hármás tiara hármás töviskorona. I. Első töviskorona „*az összes egyházak gondja*” (Kor. II. 11, 28.), azaz A) a pápa kötelességei és emberfeletti gondjai, melyek B) egyre szaporodnak. II. A második töviskorona: „*Ki szenved, hogy én ne szenvednék!*” (Kor. II. 12, 29.).

A) Mit érezhet a pápa? B) Enyhítsük gondjait! **III.** A harmadik töviskorona a *pápák szakadatlan üldöztetése és gyűlölete.* A) „*Más övez fel!*” (Ján. 21, 18.). B) „*A sátán kikért titeket, hogy megrostáljon*” (Luk. 22, 31.), de C) „*a pokol kapui nem vesznek erőt rajta*” (Máté 16, 18.).

XII.

A pápaság a történelem mérlegén..... 151

I. *A pápák és a kereszténység.* A) A pápák egyedül azért vannak, hogy Krisztust adják az emberiségnek. B) Mindig teljesítették is a parancsot: „*Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat*”. C) Nem kellene tehát félniök, ha Krisztus ma megjelennék a Vatikánban. II. *A pápák és a kultúra.* Halhatatlan érdemeket szereztek A) a kultúra, B) az igazság és C) a jog terjesztése és védelme által.

XIII.

Üdvözlég, szent Róma!..... 162

I. *Szeretjük Rómát, mert ott dobog az Egyház szíve.* A) Amint ez a város volt színtere a kereszténység dicsősége múltjának, B) épúgy az lüktető életforrása jelen virulásának is. II. *Szeretjük Rómát, mert ott él az Egyház leje.* A) Aki tudja, mi nekünk a pápa, B) megérti, miért nevezzük őt „*Szentséges Atyának*”.

XIV.

Az Egyház földi arca..... 173

I. *Az Egyháznak kettős arca van,* nemcsak isteni, hanem emberi is. A) Ennek a kettős elemnek feszültségéből előny is származik az Egy-

hátra, B) de hátrány is; C) és ebből értjük meg az Egyház életében előforduló gyarlóságokat. II. Az egyháztörténelem szomorú lapjai innen érthetők. A) Volt néhány „rossz pápa” is, B) de ezek ellenére is tagadhatatlanul az isteni Gondviselés vezeti az Egyházat.

XV.

A »türelmetlen” Egyház 184

I. Egyházunkat türelmetlenséggel vádolják a más vallásúakkal szemben, mert azt tanítja, hogy rajta kívül nincs üdvösség. A) Azt valóban nem taníthatja, hogy „minden vallás egyformán jó”! B) De ha helyesen értjük, hogy mit jelent „az Egyházon kívül nincs üdvösség”, C) akkor nem vádolhatjuk türelmetlenséggel. II. Egyházunkat türelmetlenséggel vádolják saját híveivel szemben is, mert A) megalkuvást nem tűrő engedelmességet követel, és B) parancsában merevnek látszik. Pedig mind ezt csak nagy felelősségérzetből teszi.

XVI.

Az „elvilágiasodott” Egyház 195

I. A pápaság külső fénye és az Egyház földi vagyona nem „elvilágiasodás”. A) Az egész világra kiterjedő egyházkormányzat hatalmas szervezetet igényel. A külsőségekben az Egyház népekhez és korokhoz alkalmazkodik. B) Anyagi eszközökre is rászorul az Egyház, mely ugyan „nem e világból való”, de e világon dolgozik, és a világegyház igazgatója sok pénzbe is kerül. II. Nem „elvilágiasodás” szertartásaink pompája sem. A) Mai liturgiánk keresztény őseinktől ránkmaradt kegyeletes örökség: multunkat becsüljük benne. B) Legdrágább értékeinket áldozzuk: Istent tiszteljük vele.

XVII.

Az Egyház érdemei (I) 206

I. Az Egyház őrzi Krisztus tanítását. A) Sértetlenül megóvta Krisztus örökségét. B) Ez legfőbb érdeme: az emberek megszentelése. II. Másik érdeme az erkölcsi világrend védelmezése. A) Az Egyház sziklája meg nem inog. B) Értsük meg az Egyház meg nem alkuvó erkölcsi szigorát! III. Érdemei a társadalmi élet terén: A) a tekintély védelme, B) az egyén jogainak védelme és C) a nagy ember-testvériség hirdetése.

XVIII.

Az Egyház érdemei (II)..... 218

Egyházunk első és legfőbb feladata a lelkek gondozása. De emellett óriási kulturális érdemei is vannak. I. *Az Egyház a civilizációt terjesztette* a felebaráti szeretet, a nő és a gyermek megbecsülése, a rabszolgaság eltörlése és a népek megtérítése által. II. *Az Egyház a tudományt terjesztette* iskolák és egyetemek alapítása és fejlesztése által. III. *Az Egyház a művészetet terjesztette* az építészet, festészet és zene pártolása által. Mi a magyarázata az Egyház kulturális hatásának?

XIX.

Az Egyház papjai (I)..... 231

I. *A papság tisztelete* megvolt A) már a görög és római világban, de B) különösen megerősödött a keresztény világnézet keretei között. II. *A keresztény papságot Krisztus alapította.* A) Hogy ez így van, bizonyítják az evangéliumok. B) Pedig mily vakmerőnek látszó vállalkozás volt ez Krisztus részéről! III. *Miért alapította Krisztus a papságot?* A) Közvetítőkre van szükségünk, mert az ember nem pusztán szellem, hanem anyag is; és B) mert Isten megváltásunkat az Úr Jézus személyhez kötötte és a papok ténykedése által válunk az ő misztikus testének tagjaivá.

XX.

Az Egyház papjai (II) 242

A papi lélek ismertető vonásai: I. *Szeretet a lelekkel szemben.* A) Szent Péter a szeretet háromszoros megvallása után nyerte hatalmát. B) Mily csodálatos lény is a katolikus pap! C) Minden papnak az isteni szeretet örök kisugárzásának kell lennie. II. *Felelősség a lelek legfőbb Pásztorával szemben.* A) Minden embernek kell éreznie felelősségét, de senkinek sem erősebben, mint a papnak. B) Minden embernek kell lelkiismeretvizsgálatot tartania, de senkinek sem szigorúbban, mint a papnak.

XXI.

Az üldözött Egyház 253

I. *Krisztus Egyházát szakadatlanul üldözték:* A) a zsidók, B) a rómaiak véres üldözései, C) majd a tévtanítók szellemi támadásai. II. *Mi volt a célja az üldözéssel az isteni Gondviselésnek?* A) Elősegíteni az

Egyház terjedését. *B)* De az üldözésekből nagy vigasztalást is meríthetünk, mert általuk bebizonyul az Úr ígéretének igazsága: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta.”

XXII.

A győzhetetlen Egyház.....265

I. *Mi az oka az Egyház győzhetetlenségének?* *A)* Felületes magyarázat lenne, ha külső tényezővel, vagyonnal, vagy elvi kérdésekben mutatott engedékenységgel igyekeznék valaki ezt a titkot megfejteni. *B)* Egyetlen kielégítő magyarázat: az Egyház Krisztus titokzatos teste, Krisztus pedig többé meg nem halhat. II. *Mik a tanúságok az Egyház győzhetetlenségéből?* *A)* Nagy bizonyágtétel ez az Egyház igazsága mellett, *B)* forrása a katolikus öntudatnak, *C)* és a jövőbe tekintő nyugalomunknak.

XXIII.

Katolikus vagyok! 275

I. *Katolikus vagyok, tehát van katolikus öntudatom!* *A)* Ennek első alkotóeleme az alázatos, de egyben öntudatos szent büszkeség, *B)* másik pedig a feszülő öröm a birtokolt igazság fölött. II. *Katolikus vagyok, tehát követem Egyházamat!* *A)* Életemet a katolikus világnézetre alapozom és *B)* szót fogadok parancsainak. III. *Katolikus vagyok, tehát szeretem Egyházamat!* Öröömöm, ha *A)* dolgozhatom érte és *B)* ha támadásokkal szemben védelmezem.

„Hiszem a szentek egységét” ...

XXIV.

Az Isten hármias Egyháza 289

I. *A földön élő keresztények a küzdő Egyház tagjai.* *A)* Küzdenünk kell, *B)* de küzdelmünkben nem vagyunk magunkra hagyatva. *C)* Legnagyobb erőnk „közösségünk az istenben”. II. *A tisztító helyen szénvédő lelkek a szenvedő Egyház tagjai.* *A)* Ez nagy figyelmeztetés is, hogy segítsünk rajtuk, de *B)* vigasztalás is, hogy halottainkkal továbbra is összeköttetésben maradunk. III. *Akik eljutottak az Isten országába,*

azok alkotják a győzedelmes Egyházat. A) Mily csodálatos ezeknek a győzőknek sorsa! B) Büszkék vagyunk rájuk és C) jogosan kérjük segítségüket.

„Hiszem a bűnök bocsánatát!”

XXV.

Van bűnbocsánat! 303

I. *Van bűn!* A) Vannak, akik letagadják a bűnt, B) pedig a bűn rettenetes valóság, szörnyű tragikum. II. *De van bűnbocsánat is!* A) Mikor Krisztus Urunk a bűnbocsánatról beszél, kifogyhatatlan a képekben, hasonlatokban. B) Mi tehát a bűnbocsánat szentsége? Nagytakarítás, szabadulás a lavina alól, megnyugtató lelki fürdő. C) Aki ezt tudja, örömmel fogja keresni az alkalmat a minél gyakoribb lelki tisztuláshoz.

XXVI.

A bűnbánat szentségének krisztusi eredete..... 314

I. *A gyónást Krisztus rendelte.* A) A mai ember hogyan válik részesévé a megváltás érdemeinek? B) Krisztus akarata szerint: a bűnbocsánat szentsége által. II. *De a gyónás megfelel az emberi természetnek is.* A) A kibeszélést kereső emberi szív mély vágyát elégíti ki. B) Ezért ma már olyan vallások is óhajtoznak utána, amelyek eltörölték. III. *A gyónás nagy áldás az emberiségre,* A) egyénre és B) társadalomra egyaránt.

XXVII.

A bűnbánat szentségének kellékei 325

I. *Gyónjál hittel!* A) A gyónáshoz hittel kell letérdelni: hittel a bűneink megváltásáért meghalt Krisztus iránt. B) Hogy ezt az emberek alázatosan megteszik, ez is jele a gyónás isteni eredetének. II. *Gyónjál bánattal!* A) Jusson eszedbe Krisztus szeretete és szenvedése; B) ez a bánat nem megaláz, hanem fölemel. III. *Gyónjál őszintén!* A) Igaz, hogy mindent el kell mondanod őszintén, B) de megkönnyíti ezt a gyónási titok pecsétje. IV. *Gyónjál vezeklő lélekkel!* A) Adj elégtételt a megbántott Istennek és B) javulj meg.

XXVIII.

„És te miért nem gyónsz?” 336

I. „*Nincs semmi bűnöm!*” A) Szóval: te nem vagy ember? B) Igaz: „nem öltél, nem raboltál”, de minden emberben mennyi a kisebb-nagyobb hiba és bűn! II. „*A gyónás emberi találmány.*” A) Ki találta ki, és B) miért? III. „*Embernek nem gyónok!*” A) A Szentírás válasza. B) „Isten ítéljen fölöttem”. C) „A pap is csak ember”. IV. *A gyónás áldásai.* A) Kezdeté a javulásnak, B) értékes nevelő eszköz, C) a legrégibb pszichoanalízis.

Függelék.

Az Oltáriszentség diadala Amsterdamban 351
 Az Oltáriszentség diadala Chicagóban.....364
 Részletek a holland lelkipásztorkodásból 390
 Húsz évvel ezelőtt.....405